Son Üç Cüz'ün Tefsiri

ve her müslümana gerekli temel dinî bilgiler

الغرباء
guraba

Son Üç Cüz'ün
Meâl veTefsiri
Ve Her Müslümana Gerekli Temel Dinî Bilgiler

تفسير العشر الأخير

من القرآن الكريم

من كتاب زبدة التفسير ويليه
أحكام تهم المسلم

Özgün Adı: Tefsîru'l-Uşri'l-Ahîri min Kur'âni'l-Kerîmi min Kitâbi Zübdeti't-Tefsîri veylihi Ahkâmu Tehemmu'l-Muslim
Te'lif: Heyet
Yayıncı: Guraba
Çeviri: Ahmet İyibildiren
Düzelti: Hüseyin Cinisli
Mizanpaj: Ömer Deniz
Kapak: Nuans
Baskı-cilt: Step Ajans
ISBN: 978-975-8810-37-6

Birinci Baskı
Guraba Yayınları: 70

2007/1428

GURABA YAYINCILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Çatalçeşme sok. Defne Han 27/9
Cağaloğlu-İstanbul
PK 591 SİRKECİ
Tel: 0212 526 06 05 Fax: 522 49 98
www.guraba.com.tr
e-mail: guraba@hotmail.com

Son Üç Cüz'ün Meâl ve Tefsiri

Ve Her Müslümana Gerekli Temel Dinî Bilgiler

Çeviri
Dr. Ahmet İyibildiren

الغرباء
guraba

guraba *Yayında Mihenk Taşı*

NEDEN GURABA?

قالَ رَسُولُ اللّٰهِ صلَّىٰ الله عليه وعلىٰ آله وسلَّم :

« بَدأَ الإِسْلاَمُ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ كَمَا بَدأَ ؛ فَطُوبَىٰ لِلغُرَبَاءِ » [رواه مسلم] .

وفي رواية الترمذي:

« فَطُوبَىٰ لِلغُرَبَاءِ ؛ الَّذِينَ يُصْلِحُونَ مَا أَفْسَدَ النَّاسُ مِنْ بَعْدِي مِنْ سُنَّتِي » .

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*
şöyle buyurmaktadır:

«İslam garib olarak başladı. Başladığı hale geri dönecektir. O halde müjdeler olsun Guraba'ya /gariblere!»

[Müslim, Kitâbu'l-İmân]

Tirmizî rivâyetinde:
«Guraba'ya/gariblere müjdeler olsun! Onlar, benden sonra, sünnetimden insanların bozdukları şeyleri düzeltenlerdir.»

[Tirmizî, İmân]

بسم الله الرحمن الرحيم

SUNUŞ

Allah’a hamd olsun. Efendimiz ve peygamberimiz Muhammed’e salât ve selam olsun…

Ey Müslüman kardeşim! Bizim şu dört meseleyi iyi bilmemiz gerek-mektedir:

1. İlim: Bu, Allah’ı, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’i ve İslam dinini delilleri ile bilmektir. Çünkü ilim olmaksızın Allah’a kul olmak/O’na ibadet etmek mümkün değildir. Kim ilimsiz olarak Allah’a ibadet ederse, varacağı yer sapıklıktır ve bu konuda Hıristiyanlara benzemiş olacaktır.

2. Amel: Kim, bilir de amel etmezse Yahudilere benzemiş olur. Çünkü onlar bildikleri halde amel etmiyorlardı. Şeytanın hilelerinden birisi de insana, bilmediği için Allah katında mazur sayılacağı yalanını yutturarak onu ilimden uzaklaştırmasıdır! Halbuki öğrenme imkânına sahip olduğu halde öğrenmeyen kimsenin bu, aleyhinde açık bir delildir. Bu, Nuh kavminin de başvurduğu bir hiledir. Onlar öğrenecekleri şeylerin aleyhlerine bir delil olmaması için: ***“Parmaklarını kulaklarına tıkadılar ve elbiselerine büründüler.”*** *(Nuh: 6).*

3. Davet: Âlimler ve davetçiler peygamberlerin varisleridirler. Allah teâlâ’nın İsrailoğulları’nı lanetleme sebebi davet, emr-i maruf ve nehy-i münkeri terk etmeleridir. Onlar: ***“Yaptıkları kötülüklerden birbirlerini menetmiyorlardı. Yaptıkları şey ne kötü idi.”*** *(Maide: 79).* Davet ve eğitim-öğretim farz-ı kifayedir. Yeterli sayıda kişi bu farzı yerine getirirse başka hiç kimse günahkâr olmaz. Fakat hiç kimse bunu yapmazsa, herkes günahkâr olur.

4. Sabır: Müslümanın öğrenirken, öğrendiğiyle amel ederken ve davet ederken çektiği sıkıntılara da sabretmesi gerekir.

Cehaletin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve öğrenilmesi gerekli olan şeylerin kolayca öğrenilmesini sağlamak için dini bilgilerden yeterli olan en az miktarı, Kur'an-ı Kerim'in son üç cüzünün tefsiri ile birlikte bu küçük kitabın içinde toplanmıştır. Bu eseri birçok İslam beldesinden ilim ehli bir araya gelerek muteber çok sayıda kaynağı esas alarak hazırlamışlardır. İhlas ve samimiyetlerinin bir görüntüsü olarak da hiçbiri kitaba isminin konulmasını istememiştir. Son üç cüz'ün tefsirinde itimat edilen kaynak ünlü ilim adamı Prof. Dr. Muhammed b. Süleyman el-Aşkar'ın İmam Şevkanî *rahimehullah*'ın *Fethu'l-Kadîr* isimli tefsirinden özetlediği *Zubdetu't-Tefsîr* eseridir. Bu tefsir İslam dünyasında özellikle rivâyet ve dirayeti bir araya getirmesi ile meşhur olmuş, İslam âleminde ilim ehli arasında kabul görmüştür. Her müslümanın ihtiyaç duyduğu temel dini bilgilere gelince müellifler bu konuda Kitap ve Sahih Sünnet çerçevesi içinde kalmaya ve bu bilgileri delilleri ile sunmaya özen göstermişler; muteber fıkıh kitaplarına, hadis şerhlerine, ahkâm tefsirlerine müracaat etmişlerdir. Ancak, gerek insanların okuma ve öğrenmeye istidatlarının azlığı gerekse vakit yokluğu sebebiyle bütün bu konularda sadece özet bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Bu kitapla mükemmele ulaşılmıştır, gibi bir iddia ortaya atılmamıştır. Çünkü Allah mükemmelliği sadece kendisine tahsis etmiştir. Ancak bu kitap, büyük bir çabanın ürünüdür. Bu eserdeki doğrular Allah'tandır, yanlış ise bizdendir ve şeytandandır. Allah ve Rasûlü yanlışlardan beridir. Yanlışlarımızda bize yapıcı tenkitlerle yol gösteren kimselere Allah, rahmetiyle muamele etsin.

Bu kitabın hazırlanmasında, basılmasında ve dağıtımında emeği geçen herkesi Allah'ın en güzel şekilde mükâfatlandırmasını, onların bu çalışmalarını kabul etmesini ve kendilerine kat kat ecir ve sevap vermesini diliyoruz.

En iyi bilen Allah'tır. Allah'ın salât ve selamı, efendimiz ve peygamberimiz Muhammed'e, onun ailesine ve bütün arkadaşlarının üzerine olsun.

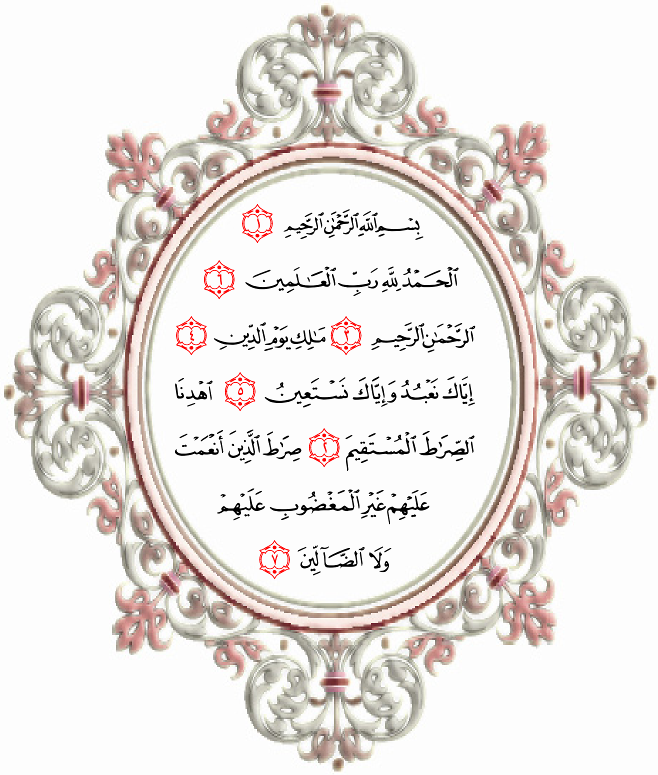
guraba
Mart 16/03/2007

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

Son Üç Cüz'ün

Fatiha - Mücadele - Mülk - Amme

Meal ve Tefsiri

Kur'ân-ı Kerim bu sûre ile başladığı için bu sûre ***"Fatihatu'l-Kitâb"*** diye isimlendirilmiştir. Çünkü mushafı yazan bir hattat ilk önce bu sûreyi yazar. Yüce Kitâb'ı okuyan bir okuyucu ilk önce bu sûreyi okur. Halbuki Kur'ân'ın ilk nâzil olan âyetleri bu sûrenin âyetleri değildir. Bir görüşe göre Mekkîdir, bir görüşe göre Medenîdir. Fatihatu'l-Kitâb, Ummu'l-Kitâb, Hamd Sûresi, Namaz Sûresi ve Vâfiye gibi isimleri vardır. Bu sûrenin fazileti hakkında birtakım hadisler rivâyet edilmiştir. Bu hadislerden birisinde Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır: ***"Elhamdulillah sûresi es-Seb'ul-Mesâni'dir ve bana verilmiş büyük Kur'ân' dır."*** *Bu hadisi Buhârî ve Ahmed tahric etmişlerdir.*

Fâtiha Sûresi (1. Sûre)

(1) ﴿بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ﴾ **"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"** Kur'ân sûreleri-nin tamamının başındaki besmeleler birer âyet değil, bilâkis iki sûreyi birbirinden ayıran, okunması müstehap birer fasıladır. Sadece Tevbe Sûresi'nin başında besmele okunması mekrûhtur. ﴿اللهِ﴾ "Allah" lafzı Allah'tan başkası için kullanılmayan özel bir isimdir. Aslı "İlâh" kelimesinden gelir. İlah kelimesi, ister hak olsun, ister bâtıl olsun, ibadet edilen her ma'bud için kullanılırdı; fakat sonraları genellikle hak ma'bud için kullanılır olmuştur.

﴿الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ﴾ Rahmân ve Rahîm, rahmet kökünden türeme iki isimdir. Rahmân, Rahîm-den daha kapsamlıdır. Rahmân ismi Allah'tan başkası için kullanılmaz.

(2) ﴿الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ **"Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."** Hamd, isteyerek yapılan bir iyilik sebebiyle, birisini diliyle övmektir. Hamd sadece dil ile yapılır. Şükür ise dil ile kalp ile ve azalarla yapılır. Şükür ancak bir nimet karşılığında yapılır. Hamd ise bir nimete karşılık olmasa dahi övülenin mükemmelliği sebebiyle yapılır. Hamd de, şükür de Allah içindir.

﴿رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ **Rab:** Allah'ın isimlerinden bir isimdir. Allah'tan başkası için ancak isim tamlaması halinde kullanılabilir. Mesela, evin

sahibi anlamında "Rabbu'l-Beyt" denilir. Rab: Mâlik, efendi, ıslah edici ve yönetici anlamlarına gelir.

(3) ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ Allah'ın "Âlemlerin Rabbi" diye vasıflandırılmasında korkutma anlamı da bulunduğu için hemen beraberinde Rahmân ve Rahîm isimleri zikredilmiştir. Çünkü bunlarda teşvik etme ve bir istek uyandırma anlamı vardır. Allah'ın sıfatları içinde korkutucu ve ümitlendirici sıfatların birlikte zikredilmesi, O'na itaati en iyi şekilde motive edecek bir üsluptur.

(4) ﴿مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ **"Din gününün sahibidir/mâlikidir.** Mâlik, Allah'ın fiilinin bir vasfıdır. **Din günü:** Allah-u Teâlâ'nın kullarını mükâfatlandırdığı ve cezalandırdığı gündür. Katâde'nin şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Din günü, Allah'ın kullarına amellerinin karşılığını vereceği gündür.

(5) ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ **"Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz."** Sadece sana ibadet ederiz ve sadece senden medet bekleriz. Senden başkasına ibadet etmeyiz ve senden başkasından yardım istemeyiz. **İbadet:** Boyun eğmenin ve alçalmanın en ileri derecesidir. **Şeriatta/dinde ibadet:** Eksiksiz bir sevgi, tam bir boyun eğme ve korkudan ibarettir. İbadet istianeden/yardım dilemeden önce zikredildi; çünkü Allah'tan yardım dilemek için ilk olarak ibadetle tevessül edilir/istianede bulunmanın birinci aracı ibadettir. İbn Abbâs ayetteki ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾'yu şöyle tefsir etti: Ey Rabbimiz! Yalnız seni birleriz ve başkasından değil, yalnız senden korkarız. Sana olan itaatimizde ve bütün işlerimizde de yalnız senden yardım isteriz.

(6) ﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ **"Bizi doğru yola ilet."** Doğru yola iletmek diye tercüme ettiğimiz hidayet iki türlüdür: Birincisi başarıya ulaştırmaktır. Bu, sadece Allah'a mahsustur. Şu âyette sözü edilen hidayet bu türden bir hidayettir: ***"Sen dilediğini hidayete erdiremezsin; bilakis, Allah dilediğine hidayet verir."*** *(Kasas:56)* İkincisi rehberlik ve irşad hidayetidir ki bu, peygamberlerin ve onların ilim sahibi izleyicilerinin ve davetçilerin göre-vidir. Şu âyette sözü edilen hidayet bu türden bir hidayettir: ***"Şüphesiz sen hidayeti/doğru bir yolu göstermektesin"*** *(Şura:52).* **Sırat-ı müstakîm,** hiçbir eğriliği olmayan yol demektir. Ayette bununla İslam'ın yolu kastedilmektedir.

(7) ﴿صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ﴾ **"Nimete erdirdiğin kimselerin yoluna"** ilet. Bunların kimler olduğu, Allah'ın şu âyetinde zikredilmektedir: ***"Kim Allah'a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimetine eriştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlarla, şehitlerle ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştırlar!"*** *(Nisa:69).*

﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ﴾ **"Gazaba uğrayanların yoluna değil."** Bunlar Yahudilerdir.

﴿وَلَا الضَّالِّينَ﴾ **"Sapanların yoluna da değil."** Bunlar da Hıristiyanlardır. Çünkü Yahudiler hakikati biliyorlardı, buna rağmen onu terk ettiler ve ondan saptılar. Bu sebeple Allah'ın gazabını hak ettiler. Hıristiyanlar ise cehaletleri sebebiyle haktan saptılar ve Îsâ hakkında apaçık bir sapıklığa düştüler. Ahmed ve İbn Mâce, Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurduğunu tahriç ettiler: "Yahudiler sizin selâmınızı ve âmîn demenizi kıskandıkları kadar başka hiçbir şeyinizi kıskanmadılar." **Âmîn** kelimesinin anlamı: Allah'ım bizim için kabul et, demektir.

سُورَةُ المُجَادَلَةِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ ٱللَّهُ قَوْلَ ٱلَّتِى تُجَـٰدِلُكَ فِى زَوْجِهَا وَتَشْتَكِىٓ إِلَى ٱللَّهِ
وَٱللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَآ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ﴿١﴾ ٱلَّذِينَ يُظَـٰهِرُونَ
مِنكُم مِّن نِّسَآئِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَـٰتِهِمْ ۖ إِنْ أُمَّهَـٰتُهُمْ إِلَّا ٱلَّـٰٓـِٔى
وَلَدْنَهُمْ ۚ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ ٱلْقَوْلِ وَزُورًا ۚ وَإِنَّ
ٱللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٢﴾ وَٱلَّذِينَ يُظَـٰهِرُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
لِمَا قَالُوا۟ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَآسَّا ۚ ذَٰلِكُمْ تُوعَظُونَ
بِهِۦ ۚ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَآسَّا ۖ فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ
مِسْكِينًا ۚ ذَٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ ٱللَّهِ ۗ
وَلِلْكَـٰفِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ كُبِتُوا۟
كَمَا كُبِتَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ وَقَدْ أَنزَلْنَآ ءَايَـٰتٍۭ بَيِّنَـٰتٍ ۚ وَلِلْكَـٰفِرِينَ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا
عَمِلُوٓا۟ ۚ أَحْصَىٰهُ ٱللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

سُورَةُ المُجَادَلَةِ

Mücadele Sûresi (58. Sûre)

﴿قَدْ سَمِعَ اللهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا﴾ (1) **"Evet işitti Allah, işitti o kadının dediğini ki kocası hakkında seninle mücadele ediyor ve Allah'a şikâyette bulunuyordu."** Yani kocasının durumu hakkında sana defalarca sözlü olarak başvuran ve Allah'a şikâyette bulunan kadını Allah işitmiştir. "Âişe *radiyallahu anhâ*'dan şöyle rivâyet edildi: Her şeyi işiten Allah Teâlâ, yüceler yücesidir. Ben Havle b. Sa'lebe'nin söylediği şeylerin bazılarını anlamamakla beraber, duydum. Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e şikayette bulunuyor ve şöyle diyordu: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Kocam benim gençliğimi yedi bitirdi. Ona çocuklar verdim. Nihâyet yaşlandım, nesilden kesildim, şimdi de bana zıhar yaptı. Allah'ım, şikâyetimi sana arz ediyorum.' (Hadisin devamında Âişe) şöyle dedi: Çok geçmedi, Cebrâil bu âyetleri indirdi. Kocası Evs b. Sâmit'tir. Evs, Ensardandır."

﴿وَاللهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا﴾ **"Allah konuşmanızı dinliyordu."**

﴿إِنَّ اللهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ **"Şüphesiz Allah işitendir, görendir."**

(2) ﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ﴾ **"İçinizden zıhar ile kadınlarından ayrılmaya kalkışanlar bilmelidirler ki…"** Zıharın mânâsı bir erkeğin karısına: Sen bana anamın sırtı gibisin, demesidir. Bunun bir zıhar olduğunda ihtilâf yoktur.

﴿مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ﴾ **"O kadınlar, onların anaları değildir."** Bu, onların bir yalanından ibarettir. Böylece eşlerine zıhar yapan erkekler kınanmakta ve azarlanmaktadır.

﴿إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلاَّ اللاَّئِي وَلَدْنَهُمْ﴾ **"Onların anaları ancak kendilerini doğuran kadınlardır"**

﴿وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا﴾ **"Şüphesiz onlar çok çirkin ve yalan söz söylüyorlar."** Yani zıhar yapan erkekler bu sözleriyle çirkin bir şey, şeriatın hoşlanmadığı, tiksindirici bir söz söylüyorlar. (Çünkü zıhar, onun cinsel ilişkide bulunduğu karısını anasına benzetmektir. Bu anasına karşı bir saygısızlıktır ve ona bir hakarettir.) Âyetin metninde geçen "zûr" kelimesi "yalan" demektir.

﴿وَإِنَّ اللهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ﴾ **"Şüphesiz Allah çok affedici, çok bağışlayıcıdır."** Çünkü kendilerini bu kötülükten kurtarmak için Allah teâlâ onlara keffareti farz kılmıştır.

(3) ﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا﴾ **"Kadınlarından zıhar ile ayrılmaya kalkıp da sonra dediklerini geri alacak olanlar…"** Yani zıhar yapmadan önceki gibi onlarla tekrar cinsel ilişki kurmak isteyenler, ﴿فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ﴾ **"bir köle azat etmelidirler."** Yani onların, söyledikleri bu sözden dolayı bir köle veya câriyeyi özgürlüğüne kavuşturmaları gerekir. Denildi ki: Dediklerini geri almak demek, boşanmaya güçleri yettiği halde zıhardan sonra

onları eş olarak tutmaya dönmek demektir.

﴿مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَآسَّا﴾ **“Birbirlerine dokunmadan önce.”** Burada birbirlerine dokunmaktan kastedilen şey, cinsel ilişkidir. Demek ki zıhar yapan bir erkeğin kefaret ödemedikçe o kadınla cinsel ilişki kurması caiz değildir.

﴿ذٰلِكُمْ﴾ **“Bu”** sözü edilen hüküm ile

﴿تُوعَظُونَ بِهِ﴾ **“Size öğüt veriliyor.”** Yani size bu emrediliyor veya sizin zıhar yapmanız bu hükümle engelleniyor.

﴿وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ **“Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”**

﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَآسَّا﴾ ﴿٤﴾

“Kim (köle azad etme imkânı) bulamazsa, birbirlerine dokunmadan önce ardı ardına iki ay oruç tutmalıdır.” Yani mülkiyetinde azad edeceği bir köle yoksa köle azad edecek miktarda paraya imkânı olmazsa veya satın alabileceği bir köle bulamazsa ara vermeden ardı ardına iki ay oruç tutması gerekir. Eğer hiçbir mazereti olmadığı halde oruca ara verirse yeniden tutmaya başlar.

﴿فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ﴾ **“Kimin buna gücü yetmezse”** yani ardı ardına iki ay oruç tutmaya gücü yetmezse, ﴿فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا﴾ **“altmış fakiri doyurmalıdır.”** Her bir fakire buğday, hurma veya pirinç gibi yiyeceklerden yarım sa’ yiyecek vermelidir. Onlara doyuncaya kadar hazır yemek yedirmesi veya onları doyuracak bir şeyi vermesi câizdir.

﴿ذٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ﴾ **“Bunlar Allah’a ve Rasûlüne hakkıyla iman etmeniz içindir.”** Yani Allah’ın bunu emrettiğini, din olarak belirlediğini tasdik etmeniz, dinin sınırlarında durmanız, bu sınırı aşmamanız ve çok çirkin bir şey ve yalan bir söz olan zıharı bir daha yapmamanız için biz bu hükümleri koyduk.

﴿وَتِلْكَ﴾ **“Bunlar,”** yani bu hükümler,

﴿حُدُودُ اللّٰهِ﴾ **“Allah’ın sınırlarıdır.”** Allah’ın sizin için belirlediği sınırları aşmayınız. Böylelikle Allah zıharın bir masiyet olduğunu ve sözü edilen kefaretin affı ve bağışlanmayı sağlayacağını açıklamıştır.

﴿وَلِلْكَافِرِينَ﴾ **“Kâfirler için,”** yani Allah’ın sınırlarında durmayan kâfirler için,

﴿عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ **“elem verici bir azap vardır.”** Bu da cehennem azabıdır.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحَآدُّونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ﴾ ﴿٥﴾ **“Allah’a ve Rasûlüne karşı gelenler”** المحادّة/el-Muhaddetu, düşmanlık etmek ve muhalefet etmek demektir.

﴿كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ **“Öncekilerin alçaltıldığı gibi alçaltılacaklardır.”** Yani zillete düşürülecekler ve rezil rüsvâ edileceklerdir.

﴿وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ﴾ **“Oysa biz apaçık âyetler indirmiştik. Kâfirler için küçük düşürücü bir azap vardır.”**

﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعًا﴾ ﴿٦﴾ **“O gün ki, Allah onları toplu olarak diriltecek.”** Yani hepsini birden topluca tek bir defada diriltecek ve onlardan diriltilmedik kimse kalmayacak.

﴿فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا﴾ **“Ve yaptıklarını kendilerine haber verecek.”** Onların aleyhine tam bir delil olması için dünyadaki kötü amellerini haber verecek.

﴿أَحْصَاهُ اللّٰهُ﴾ **“Allah onları tek tek saymış ve tespit etmiştir.”** Yani Allah onların hepsini saymıştır. Hiç birisi O’nun gözünden kaçmamıştır.

﴿وَنَسُوهُ﴾ **“Onlar ise yaptıklarını unutmuşlardır.”** Onlar bunları akıllarında muhafaza etmedikleri halde amel defterlerinde hazır ve yazılı olarak bulmuşlardır.

﴿وَاللّٰهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ **“Allah her şeye şahittir.”** Her şeyden haberdardır, her şeyi görmektedir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَٰثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَآ أَدْنَىٰ مِن ذَٰلِكَ وَلَآ أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا۟ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا۟ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ إِنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ نُهُوا۟ عَنِ ٱلنَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا۟ عَنْهُ وَيَتَنَٰجَوْنَ بِٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ وَمَعْصِيَتِ ٱلرَّسُولِ وَإِذَا جَآءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ ٱللَّهُ وَيَقُولُونَ فِىٓ أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا ٱللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٨﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا تَنَٰجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَٰجَوْا۟ بِٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ وَمَعْصِيَتِ ٱلرَّسُولِ وَتَنَٰجَوْا۟ بِٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِىٓ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا ٱلنَّجْوَىٰ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ لِيَحْزُنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَلَيْسَ بِضَآرِّهِمْ شَيْـًٔا إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا۟ فِى ٱلْمَجَٰلِسِ فَٱفْسَحُوا۟ يَفْسَحِ ٱللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ ٱنشُزُوا۟ فَٱنشُزُوا۟ يَرْفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنكُمْ وَٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ دَرَجَٰتٍ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ ﴿٧﴾ **“Görmüyor musun ki Allah göklerdeki ve yerdeki her şeyi bilmektedir?”** Yani O’nun ilmi göklerdeki ve yerdeki her şeyi kuşatır. Onlardaki hiçbir şey ona gizli kalmaz.

﴿مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ﴾ **“Üç kişinin gizli konuştuğu yerde”** gizli konuşanlar, üç kişi olmaktan çıkar.

﴿إِلاَّ هُوَ رَابِعُهُمْ﴾ **“Dördüncüsü mutlaka O’dur.”** Bu gizli konuşmadan haberdar olanların içine O da katılır.

﴿وَلاَ خَمْسَةٍ إِلاَّ هُوَ سَادِسُهُمْ﴾ **“Beş kişinin gizli konuştuğu yerde altıncısı mutlaka O’dur.”** Çünkü yüceler yücesi Allah, az olsun çok olsun hepsiyle beraberdir. Gizliyi ve açığı bilir. Hiçbir şey O’na gizli kalmaz.

﴿وَلاَ أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلاَ أَكْثَرَ﴾ **“Bunlardan az veya çok, ne olurlarsa olsunlar,”** yani bir kişi, iki kişi gibi bu sözü edilen sayıdan ister az olsunlar, isterse altı ve yedi kişi gibi çok olsunlar,

﴿إِلاَّ هُوَ مَعَهُمْ﴾ **“Allah mutlaka onlarla beraberdir.”** Gizli konuştukları şeyi bilir. Bunlardan hiçbir şey O’na gizli kalmaz.

﴿أَيْنَ مَا كَانُوا﴾ **“Nerede bulunurlarsa bulunsunlar,”** hangi mekânda olurlarsa olsunlar, Allah bunları bilir.

﴿ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ **“Sonra kıyamet günü, işlediklerini onlara haber verecektir.”** Gizli konuşmalarının Allah’a gizli kalmadığını bilmeleri için haber verecek, bir de kötü maksatla gizli konuşanları ayıplamak, kınamak ve delil ile susturmak için haber verecektir.

﴿إِنَّ اللهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ **“Muhakkak ki Allah her şeyi hakkıyla bilendir.”**

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ﴾ ﴿٨﴾

“Bakmaz mısın şunlara, gizli konuşmadan nehyedildiler de sonra dönüp nehyolundukları şeyi yapıyorlar.” Yahudiler yanlarından müminlerden birisi geçerken mümin kişi kötü bir şey konuştuklarını zannetsin diye hemen aralarında gizli gizli konuşmaya başlarlardı. Allah teâlâ onları menettiği halde onlar bu huylarından vazgeçmediler. Bunun üzerine bu âyet indi: ﴿وَيَتَنَاجَوْنَ بِالإِثْمِ﴾ **“Günahı fısıldaşıyorlar.”** Yani müminleri gıybet ediyor ve yalan ve zulüm ile onlara haksızlık ediyorlardı. ﴿وَالْعُدْوَانِ﴾ **“Düşmanlık olan şeyler.”** Yani Müminlere düşmanlığı konuşuyorlardı.

﴿وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ﴾ **“Peygamber’e muhalefeti”** konuşuyorlardı.

﴿وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللهُ﴾ **“Sana geldiklerinde seni, Allah’ın selamlamadığı şekilde selamlıyorlar.”** Kastedilenler Yahudilerdir. Çünkü içlerinden ölümü kastettikleri halde zâhiren selamı kastederek “essâmu aleyk” (yani ölüm üzerine olsun) diyorlardı. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* de onlara karşılık olarak: “ve Aleykum,” yani “size de” diyordu.

﴿وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ﴾ **“Kendi içlerinden de şöyle söylüyorlardı:”** Yani kendi aralarında da şöyle diyorlardı:

﴿لَوْلاَ يُعَذِّبُنَا اللهُ بِمَا نَقُولُ﴾ **“Bu söylediklerimiz yüzünden Allah’ın bize azap etmesi gerekmez miydi?”** Yani diyorlardı ki: Eğer Muhammed

bir peygamber olsaydı, onu hafife alan bu sözlerimizden dolayı Allah bize azap ederdi. Bunun anlamı hakkında şöyle de denilmiştir: Eğer o bir peygamber olsaydı "size de" dediği zaman onun bu bedduası kabul edilirdi ve biz hemen ölürdük, diyorlardı.

﴿حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ﴾ **"Cehennem onlara yeter."** Yani hemen şimdi ölmek yerine cehennemin azabı onlara yeter, demektir.

﴿يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ **"Oraya gireceklerdir. Ne kötü dönüş yeridir orası!"**

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلاَ تَتَنَاجَوْا بِالإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ﴾ (9)

"Ey iman edenler! Aranızda gizli konuşacağınız zaman günahı, düşmanlığı ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaşmayın." Yahudilerin ve münafıkların yaptığı gibi yapmayın.

﴿وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى﴾ **"İyilik ve takvayı konuşun."** Yani itaati ve masiyeti terki konuşun.

﴿وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ **"Huzuruna toplanacağınız Allah'tan korkun"** Çünkü Allah teâlâ yaptıklarınızdan dolayı sizleri cezalandıracaktır.

(10) ﴿إِنَّمَا النَّجْوَى﴾ **"Gizli konuşmalar,"** yani günah, düşmanlık ve Peygamber'e düşmanlık için yapılan konuşmalar başkasından değil, ﴿مِنَ الشَّيْطَانِ﴾ **"şeytandandır."** Yani onun süslemesi ve kandırmasının bir sonucudur.

﴿لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ **"Bu, iman edenleri üzmek içindir."** Yani şeytanın gayesi –müminlere kötülük yapmak ve Yahudi ve münafıkların kendileri hakkında bir tuzak kurdukları vehmini vererek onları üzmektir.

﴿وَلَيْسَ بِضَآرِّهِمْ شَيْئًا إِلاَّ بِإِذْنِ اللهِ﴾ **"Oysa şeytan, Allah'ın izni olmadıkça, müminlere hiçbir zarar veremez."** Yani ne şeytanın, ne de onun süslediği gizli konuşmaların Allah dilemedikçe müminlere hiçbir şekilde zararı olamaz.

﴿وَعَلَى اللهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ **"Müminler sadece Allah'a dayanıp güvensinler."** Yani işlerini Allah'a havale etmek, şeytandan O'na sığınmak ve şeytanın güzel gösterdiği fısıldaşmayla ilgilenmemek suretiyle Allah'a güvenip dayansınlar. Buhârî, Müslim ve diğer hadisçilerin İbn Mes'ûd'dan naklettiklerine göre Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: "Üç kişi bir arada bulunduğunuzda iki kişi birbiriyle fısıldaşmasın; fısıldaşırlarsa üçüncü kişiyi bu üzer."

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ﴾ (11)

"Ey iman edenler! Size, meclislerde yer açın denildiği zaman yer açın." Allah teâlâ, meclislerde gelenlere yer açmak ve orada sıkışıklığa meydan vermemek için müminlerin birbirlerine yer açmak suretiyle nezaket göstermelerini emretmiştir. Katâde ve Mücâhid dediler ki: "Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in meclisinde bulunmak için insanlar birbirleriyle yarış ederlerdi." Bunun üzerine birbirlerine yer açmaları emredildi.

﴿فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللهُ لَكُمْ﴾ **"Ki Allah da size genişlik versin."** Yani yeri genişletin ki Allah da size cennette genişlik versin. Bu meclis, ister savaş meclisi olsun, ister zikir meclisi olsun, isterse cuma meclisi olsun, Müslümanların hayır ve sevap kazanmak için toplandıkları her türlü meclisi kapsar. Herkes önceden geldiği mekânda daha çok hak sahibidir. Fakat sonra gelen Müslüman kardeşi için de yer açmalıdır. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurduğu nakledilmektedir: "Hiç kimse bir başkasını oturduğu yerden kaldırıp da onun yerine oturmasın. Fakat yer açsınlar ve mekânı genişletsinler."

﴿وَإِذَا قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا﴾ **"Kalkın denildiği zaman da hemen kalkın."** [Mecliste, dince ve ilime daha faziletli birisinin oturabilmesi için oturanlardan bazılarından kalkmaları istenildiği zaman hemen kalksınlar.]

﴿يَرْفَعِ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾ **"Ki, Allah içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin."** Yani sizden ilim verilenlerin dünyadaki saygınlıklarını yüksek derecelere çıkartsın, âhirette de sevaplarını artırsın. Çünkü kim imanı ve ilmi kendisinde birleştirirse, önce imanıyla Allah onun derecelerini yükseltir, sonra ameliyle derecelerini yükseltir. Meclislerde yüksek bir itibar görmesi de bu cümledendir.

﴿وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ **"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."**

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نَٰجَيۡتُمُ ٱلرَّسُولَ فَقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيۡ نَجۡوَىٰكُمۡ صَدَقَةٗۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ لَّكُمۡ وَأَطۡهَرُۚ فَإِن لَّمۡ تَجِدُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾ ءَأَشۡفَقۡتُمۡ أَن تُقَدِّمُواْ بَيۡنَ يَدَيۡ نَجۡوَىٰكُمۡ صَدَقَٰتٖۚ فَإِذۡ لَمۡ تَفۡعَلُواْ وَتَابَ ٱللَّهُ عَلَيۡكُمۡ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥۚ وَٱللَّهُ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ﴿١٣﴾ ۞أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ تَوَلَّوۡاْ قَوۡمًا غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مَّا هُم مِّنكُمۡ وَلَا مِنۡهُمۡ وَيَحۡلِفُونَ عَلَى ٱلۡكَذِبِ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمۡ عَذَابٗا شَدِيدًاۖ إِنَّهُمۡ سَآءَ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴿١٥﴾ ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةٗ فَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَهُمۡ عَذَابٞ مُّهِينٞ ﴿١٦﴾ لَّن تُغۡنِيَ عَنۡهُمۡ أَمۡوَٰلُهُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُهُم مِّنَ ٱللَّهِ شَيۡـًٔاۚ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوۡمَ يَبۡعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعٗا فَيَحۡلِفُونَ لَهُۥ كَمَا يَحۡلِفُونَ لَكُمۡ وَيَحۡسَبُونَ أَنَّهُمۡ عَلَىٰ شَيۡءٍۚ أَلَآ إِنَّهُمۡ هُمُ ٱلۡكَٰذِبُونَ ﴿١٨﴾ ٱسۡتَحۡوَذَ عَلَيۡهِمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ فَأَنسَىٰهُمۡ ذِكۡرَ ٱللَّهِۚ أُوْلَٰٓئِكَ حِزۡبُ ٱلشَّيۡطَٰنِۚ أَلَآ إِنَّ حِزۡبَ ٱلشَّيۡطَٰنِ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ﴿١٩﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ يُحَآدُّونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ أُوْلَٰٓئِكَ فِي ٱلۡأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾ كَتَبَ ٱللَّهُ لَأَغۡلِبَنَّ أَنَا۠ وَرُسُلِيٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٞ ﴿٢١﴾

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً﴾ (12) **"Ey iman edenler! Peygamberle özel olarak konuşacağınızda, bu konuşmanızdan önce bir sadaka verin."** Yani kendi işlerinizden herhangi bir işinizi Peygamberle gizli olarak konuşmak istediğiniz zaman bundan önce bir sadaka verin, demektir. Bu âyet nâzil olunca batıl ve boş şeylerle Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'i meşgul edenler artık bundan vazgeçtiler. Çünkü onlar özel konuşma talebinde bulunmadan önce sadaka vermiyorlardı. Bu âyetin hükmü müminlere de ağır geldi ve pek çoğunun maddi durumu zayıf olduğu için sadaka veremediler ve Peygamberle özel görüşme talebinde bulunamadılar. Bundan sonra gelen âyetle Allah onlara bir kolaylık getirdi.

﴿ذَلِكَ﴾ **"Bu,"** yani özel görüşme talebinden önce vereceğiniz sadaka ﴿خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ﴾ **"sizin daha iyi ve daha temiz olmanız içindir."** Çünkü bunda Allah'a itaat vardır.

﴿فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ **"Eğer sadaka verecek bir şey bulamazsanız"** üzülmeyin, **"Allah şüphesiz bağışlayandır, merhametlidir."** Yani onlardan kim bu sadakayı verebilme imkânını bulamazsa sadaka vermeden de özel görüşme talebinde bulunmasında sakınca yoktur.

﴿أَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ﴾ (13) **"Gizli bir şey konuşmadan önce sadakalar vermekten korktunuz mu?"** Yani bunu yapacağınız zaman fakir ve yoksul düşeceğinizden mi korktunuz? Mukâtil dedi ki: "Bu uygulama on gece devam etti, sonra neshedildi."

﴿فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا﴾ **"Madem ki, yapmadınız."** Size ağır geldiği için görüşme öncesi size emredilen sadakayı vermediniz.

﴿وَتَابَ اللهُ عَلَيْكُمْ﴾ **"Allah da, size tevbe lutfetti."** Size sadakayı terk etme ruhsatını verdi.

﴿فَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ **"Öyleyse namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Peygamberine itaat edin."** Yani özel görüşme öncesi sadaka vermeniz size ağır geldiği zaman namaza ve zekâta sebat edin, Allah'a ve Rasûlüne de itaat edin.

﴿وَاللهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ **"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."** Yaptıklarınızın karşılığını verecektir.

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا﴾ (14) **"Allah'ın kendilerine gazap ettiği bir topluluğu dost edinenleri görmedin mi?"** Bunlar Yahudileri dost edinen münafıklardır. Allah'ın gazabına uğrayan topluluk da Yahudilerdir.

﴿مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلاَ مِنْهُمْ﴾ **"Onlar ne sizdendirler, ne de onlardandırlar."** Nitekim Allah teâlâ onar hakkında şöyle buyurmaktadır:

"İkisi arasında bocalayıp dururlar; ne onlarla ne bunlarla olurlar." *(Nisa: 143).* [Bunların Yahudiler olması da muhtemeldir. Yani müminlere deniliyor ki: Yahudiler ne sizdendirler ne de münafıklardandırlar. O halde münafıklar onları ne diye dost ediniyorlar ki?]

﴿وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ﴾ **"Yalan yere yemin ediyorlar."** Yani kendilerinin de Müslüman olduklarına dair yemin ediyorlar veya Yahudilere haber sızdırmadıklarına dair yemin ediyorlar.

﴿وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ **"Bilerek,"** yani yemin ettikleri şeyin yalan olduğunu, gerçeği ifade etmediğini bilerek yemin ediyorlar.

﴿أَعَدَّ اللهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا﴾ (15) **"Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır."** Bu dostluk ve yalan yere yemin etmeleri sebebiyle…

﴿إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ **"Gerçekten onların yaptıkları şey çok kötüdür."**

﴿اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً﴾ (16) **"Yeminlerini kalkan edindiler de…"** Yani onlar küfür sebebiyle öldürülmekten sakınmak için yalan yere yemin ediyorlardı ve bu yeminleri canlarının önünde bir siper ve örtü olarak kullanıyorlardı. Kalpleri inanmadığı halde ölüm korkusuyla dilleriyle iman ediyorlardı.

﴿فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللهِ﴾ **"Allah yolundan alıkoydular."** Yani engelleyici faaliyetlerle, Müslümanların durumunu zayıf göstermekle ve onların şevkini kırmakla insanların İslam'a girmelerine mani oldular.

﴿فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ﴾ **"Bu yüzden onlara alçaltıcı bir azap vardır."** Bu azap onları küçük düşürecek ve rezil rüsva edecektir.

﴿لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ (17)

"Malları ve çocukları, onlara Allah katında hiçbir fayda sağlamaz. Onlar cehennemliktir! Orada temelli kalacaklardır."

﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ﴾ (18)

"Allah, onların hepsini tekrar dirilttiği gün, size yemin ettikleri gibi O'na da yemin ederler." Yani dünyada iken size yemin ettikleri gibi, kıyâmet günü Allah'a da yalan yere yemin ederler ve derler ki: Vallâhi ey Rabbimiz biz bunu yapmadık. Bu onların ne kadar bedbaht ve zavallı olduklarını gösterir. Çünkü kıyâmet günü gerçekler ortaya çıkacağı ve her şey apaçık müşahede edileceği için bilinir hale gelecektir.

﴿وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ﴾ **"Kendilerinin bir şey üzerinde olduklarını sanırlar."** Yani bu yalan yeminleriyle ahirette faydalı bir şey elde edeceklerini veya bir zararı def edeceklerini zannederler. Nitekim dünyada iken de böyle zannediyorlardı.

﴿أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾ **"İyi bilin ki onlar gerçekten yalancıdırlar."**

﴿اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ﴾ (19) **"Şeytan onlara hâkim olmuş,"** galip gelmiş, onları kuşatmış

﴿فَأَنْسَاهُمْ ذِكْرَ اللهِ﴾ **"ve Allah'ı onlara unutturmuştur."** Böylece O'nun emirlerini ve O'na itaati terk etmişlerdir.

﴿أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ﴾ **"İşte onlar şeytanın taraftarlarıdır."** Onun askerleri, izleyicileri ve cemaatidirler.

﴿أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ **"İyi bilin ki şeytanın taraftarları hep kayıptadırlar."** Çünkü onlar cenneti cehennemle, sapıklığı hidâyet karşılığında satın aldılar. Allah'a ve Rasûlüne karşı yalan uydurdular ve yalan yere yeminler ettiler. Bu sebeple dünyada ve ahirette hüsrana uğrayacaklardır.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللهَ وَرَسُولَهُ﴾ (20) **"Allah'a ve Rasûlüne karşı gelenler;"** المحادّة/muhâdde kelimesinin anlamı bu surenin başında geçti.

﴿أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ﴾ **"İşte onlar en aşağılık kimselerin arasındadırlar."** Dünyada ve âhirette Allah'ın alçalttığı kimseler cümlesindendirler.

﴿كَتَبَ اللهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي﴾ (21) **"Allah, andol-sun ki ben ve peygamberlerim galip gele-cektir, diye yazmıştır."** Yani Allah ezeldeki ilmine dayanarak şöyle hükmetmiştir: Ben ve elçilerim hüccetle ve kudretle mutlaka galip geleceğiz.

﴿إِنَّ اللهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ **"Şüphesiz Allah güçlüdür, galiptir."** Dostlarına yardıma gücü yeter, düşmanlarına galip gelir, hiç kimse O'na galip gelemez.

لَّا تَجِدُ قَوۡمٗا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ يُوَآدُّونَ مَنۡ
حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوۡ كَانُوٓاْ ءَابَآءَهُمۡ أَوۡ أَبۡنَآءَهُمۡ
أَوۡ إِخۡوَٰنَهُمۡ أَوۡ عَشِيرَتَهُمۡۚ أُوْلَٰٓئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ
ٱلۡإِيمَٰنَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٖ مِّنۡهُۖ وَيُدۡخِلُهُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي
مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمۡ وَرَضُواْ
عَنۡهُۚ أُوْلَٰٓئِكَ حِزۡبُ ٱللَّهِۚ أَلَآ إِنَّ حِزۡبَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلۡمُفۡلِحُونَ ٢٢

سُورَةُ الحَشۡرِ

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ
١ هُوَ ٱلَّذِيٓ أَخۡرَجَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ مِن دِيَٰرِهِمۡ
لِأَوَّلِ ٱلۡحَشۡرِۚ مَا ظَنَنتُمۡ أَن يَخۡرُجُواْۖ وَظَنُّوٓاْ أَنَّهُم مَّانِعَتُهُمۡ
حُصُونُهُم مِّنَ ٱللَّهِ فَأَتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِنۡ حَيۡثُ لَمۡ يَحۡتَسِبُواْۖ وَقَذَفَ
فِي قُلُوبِهِمُ ٱلرُّعۡبَۚ يُخۡرِبُونَ بُيُوتَهُم بِأَيۡدِيهِمۡ وَأَيۡدِي ٱلۡمُؤۡمِنِينَ
فَٱعۡتَبِرُواْ يَٰٓأُوْلِي ٱلۡأَبۡصَٰرِ ٢ وَلَوۡلَآ أَن كَتَبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِمُ
ٱلۡجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمۡ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ عَذَابُ ٱلنَّارِ ٣

﴿لا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللهَ وَرَسُولَهُ﴾ (22)

"Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir toplumu Allah ve Rasûlüne düşmanlık edenlere karşı sevgi beslerken bulamazsın." Yani Allah'a ve Rasûlüne düşmanlık edenleri ve onlara muhalefet edenleri sevdiklerini göremezsin, demektir.

﴿وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ﴾ **"Babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa,"** yani Allah'a ve Rasûlüne düşmanlık edenler, babaları bile olsalar onlarla dost olmazlar. Çünkü iman onları bundan alıkoyar ve mani olur. İmanı gözetmek, babalığı, evlatlığı ve akrabalığı gözetmekten daha önemlidir.

﴿أُولَئِكَ﴾ **"İşte Allah onların,"** yani Allah'a ve Rasûlüne düşman olanlarla dostluk etmeyenlerin

﴿كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الإِيمَانَ﴾ **"kalblerine imanı yazmış,"** yani imanı yerleştirmiştir. Bir yoruma göre, onların kalbinde imanı yaratmıştır. Bir yoruma göre de imanı orada toplamıştır.

﴿وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ﴾ **"Ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir."** Yani onları dünyada düşmanları karşısında yardımıyla destekledi. Onlara olan yardımını ruh diye isimlendirdi. Çünkü onların işlerine, bu yardımıyla hayat verir.

﴿وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا﴾ **"Onları içinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedi kalacaklardır."**

﴿رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ﴾ **"Allah onlardan razı olmuş,"** yani onların amellerini kabul etmiş,

﴿وَرَضُوا عَنْهُ﴾ **"onlar da Allah'tan razı olmuşlardır."** Allah'ın dünyada ve ahirette onlara verdiği nimetlerle sevinip mutlu olmuşlardır.

﴿أُولَئِكَ حِزْبُ اللهِ﴾ **"İşte onlar Allah'ın hizbidir."** Yani onlar, Allah'ın emirlerine sarılan ve düşmanlarıyla savaşan askerleridir.

﴿أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ **"İyi bilin ki umduklarına erecek olanlar sadece Allah'ın hizbidir."** Yani onlar dünya ve âhiret saadetine nâil olanlardır. İbn Ebî Hâtim, Taberânî ve Hâkim şöyle naklettiler: Bedir savaşında Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın babası, oğlunun üzerine üzerine gitmeye başladı. Ebû Ubeyde onunla karşılaşmamak için sağa sola kaçmaya çalıştı. Babasının ısrarlı hücumları karşısında kalınca Ebû Ubeyde onun üzerine saldırarak öldürdü. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

سُورَةُ الحَشۡرِ

Haşr Sûresi (59. Sûre)

﴿سَبَّحَ للهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (1)

"Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah'ı tesbih ederler. O güçlüdür, Hakîm'dir." Yani göklerde ve yerde olan her şey, kimisi meleklerin, insanların ve cinlerin yaptığı gibi

diliyle, kimisi de diğerlerinin yaptığı gibi haliyle Allah'ı tenzih ederler ve yüceltirler. Çünkü var olan her şey bir yaratıcının/var edenin varlığına işaret eder. Bir görüşe göre ise her şey, yaratıcısını gerçekten sözlü olarak tesbih eder; fakat siz onların tesbihlerini anlayamazsınız.

﴿هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ﴾ (2)

"Ehli kitaptan o kafirleri ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur." Bunlar Beni Nadir adlı Yahudi kabilesidir. Bunlar Harun'un soyundandırlar ve İsrailoğulları fitneye maruz kaldığında Medine'ye yerleşmişlerdi. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'le anlaştıkları halde daha sonra ihanet ettiler ve müşriklerle beraber oldular. Bu sebeple Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* onları sürgüne razı oluncaya kadar kuşatma altında tuttu. Kelbî dedi ki: Ehli kitabın içinden Arap yarımadasından ilk defa sürgün edilenler bunlar oldular. Sonra Ömer b. el-Hattâb zamanında diğerleri sürgün edildi. Beni Nadir'in toplanıp çıkarılmaları Medine'den ilk sürgün oldu. Sonuncusu Hz. Ömer zamanında gerçekleşti. Bir görüşe göre ise son sürgün, kıyâmet günü bütün insanların mahşer yerinde toplanmalarıdır.

﴿مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا﴾ **"Siz onların çıkacaklarını sanmıyordunuz."** Yani ey Müslümanlar! Güçlü, kuvvetli, geniş hurmalıkların ve gelir kaynaklarının sahibi, sayıca üstün, muhkem kaleler içindeki Beni Nadir'in yurtlarından çıkacaklarını siz de beklemiyordunuz.

﴿وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللهِ﴾ **"Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sandılar."** Yani Allah'ın azabından koruyacağını zannettiler.

﴿فَأَتَاهُمُ اللهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا﴾ **"Ama Allah onlara beklemedikleri yerden geliverdi."** Yani Allah'ın azabı onlara hiç akıllarına getirmedikleri bir yönden geldi. Allah teâlâ, Peygamberine onlarla savaşmasını ve onları sürgün etmesini emretmişti. Allah'ın emrinin bu şekilde tecelli edeceğini hiç beklemiyorlardı. Bilakis kendilerinin Allah katında daha saygın ve daha güçlü olduklarını sanıyorlardı.

﴿وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ﴾ **"Kalplerine korku saldı."** Âyetteki ru'b/الرعب kelimesi, korku anlamına gelen havf kelimesinden daha şiddetli bir korkuyu ifade eder. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* buyurdu ki: "Ben, Allah tarafından etkisini bir aylık mesafeden hissettiren bir korku ile desteklendim."

﴿يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ﴾ **"Öyle ki evlerini hem kendi elleriyle, hem de müminlerin elleriyle tahrip ediyorlardı."** Çünkü sürgün edileceklerini kesin olarak anladıklarında Müslümanların kendi evlerinde oturacaklarını kıskandıkları için onları içeriden yıkıyorlardı. Müslümanlar da dışarıdan yıkıyorlardı. Zührî ve Urve b. Ez-Zubeyr dedi ki: Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* onlarla develerin taşıyabildiği her şeyin kendilerinin olması şartıyla anlaşınca hoşlarına giden keresteleri alabilmek için evlerini yıkıyorlar ve bunları develerine yüklüyorlardı. Müslümanlar da kalanları yıkıyorlardı.

﴿فَاعْتَبِرُوا يَاأُولِي الْأَبْصَارِ﴾ **"Ey akıl sahipleri! İbret alın."** Bilin ki, Allah teâlâ ihanet edenleri ve sözünden dönenleri buna benzer şekilde cezalandırır.

﴿وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا﴾ (3)

"Eğer Allah onlara sürgünü yazmamış olsaydı, elbette, onları dünyada başka şekilde cezalandıracaktı." Yani Allah teâlâ onlar hakkında yurtlarından bu şekilde çıkarılmayı yazmamış olsaydı, Beni Kureyza'ya yaptığı gibi, dünyada onları öldürülmek ve esaret gibi başka şekillerde cezalandırırdı.

﴿وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ﴾ **"Ahirette onlar için cehennem azabı vardır."**

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُۥ ۖ وَمَن يُشَآقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤﴾ مَا قَطَعْتُم مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَآئِمَةً عَلَىٰٓ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَٰسِقِينَ ﴿٥﴾ وَمَآ أَفَآءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْهُمْ فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُۥ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾ مَّآ أَفَآءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَٰمَىٰ وَالْمَسَٰكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةًۢ بَيْنَ الْأَغْنِيَآءِ مِنكُمْ ۚ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾ لِلْفُقَرَآءِ الْمُهَٰجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَٰرِهِمْ وَأَمْوَٰلِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَٰنًا وَيَنصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ۚ أُولَٰٓئِكَ هُمُ الصَّٰدِقُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُو الدَّارَ وَالْإِيمَٰنَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّآ أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۚ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللهَ وَرَسُولَهُ﴾ ﴿٤﴾ **“Bu, onların Allah’a ve Rasûlüne karşı gelmelerinden dolayıdır.”** Yani Allah’a ve Peygamberine düşmanlıkları ve anlaşmayı bozmaları sebebiyle Allah onları cezalandırmıştır.

﴿وَمَن يُشَاقِّ اللهَ فَإِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ **“Kim Allah’a karşı gelirse, bilsin ki Allah’ın cezalandırması şiddetlidir.”**

﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللهِ﴾ ﴿٥﴾

“Hurma ağaçlarından herhangi birini kesmeniz veya köklerinde olduğu gibi bırakmanız hep Allah’ın izniyledir” Bazı Müslümanlar Beni Nadir ile savaşırken onları kızdırmak için kâfirlerin hurmalıklarını kesmeye başladılar. Bunun üzerine Ehli kitap Yahudileri dediler ki: Ey Muhammed! Sen yeryüzünde iyilik yapmak istediğini iddia etmiyor muydun? Hurmaları kesmek ve ağaçları yakmak iyilik midir? Yoksa sen sana inen âyetlerin içinde yeryüzünde bozgunculuk çıkarmayı mübah kılan bir şeyler mi gördün? Bu suçlama Rasûlullah’a ve Müslümanlara ağır geldi. Bunun üzerine bu âyet nazil oldu.

﴿وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ﴾ **“Ve yoldan çıkanları rezil rüsva etmesi içindir.”** Yani O’na itaatten yüz çevirenleri alçaltmak içindir. Bunlar Yahudilerdir. Hurmaların kesilmesi de, kesilmeyip bırakılması da onları müminlere karşı öfkelendiriyordu. Müminlerin onların mallarında diledikleri gibi tasarruf etmeleri, kızgınlıklarını ve alçalmışlıklarını artırıyordu.

﴿وَمَا أَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ﴾ ﴿٦﴾

“Allah’ın, onlardan Peygamberine verdiği ganimetlere gelince, siz onun üzerine ne at, ne deve sürmediniz.” Âyette geçen الايجاف kelimesi süvarinin atı koşturması demektir. Buna göre âyetin anlamı şudur: Allah teâlâ’nın Beni Nadir’den Peygamberine nasip ettiği ganimetlerin elde edilmesi için siz ne bir at koşturdunuz, ne bir deve koşturdunuz, ne bir meşakkate katlandınız, ne de bir savaş yaptınız. Bunlar Medine’ye sadece iki millik bir mesafede idi. Allah teâlâ bu sebeple Beni Nadir ganimetlerini sadece Peygamberine tahsis etti. Çünkü o burayı sulh yoluyla fethetti. Mallarını aldı ve bunları gaziler arasında taksim etmedi.

﴿وَلَكِنَّ اللهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَن يَشَاءُ وَاللهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

“Fakat Allah, Peygamberini dilediği kimselerin üstüne gönderir. Allah her şeye kadirdir.”

﴿مَا أَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى﴾ ﴿٧﴾ **“Allah’ın o kent halkından Peygamberine verdiği ganimetler.”** Bu, ganimetin Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’e ait olduğunun beyanından sonra, bunun nerelere sarf edileceğinin de bir beyânıdır. Bu, Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in ve kıyâmete kadar bütün Müslümanların savaşmadan, at ve deve sürmeden/silah kullanmadan, anlaşma yoluyla fethedecekleri bütün kentlerin de hükmüdür.

﴿فَلِلَّهِ﴾ **"Allah'ındır,"** Onun hakkında dilediği hükmü verir.

﴿وَلِلرَّسُولِ﴾ **"Peygamberindir,"** önce onun mülkü olur, sonra Müslümanların yararına kullanır.

﴿وَلِذِي الْقُرْبَى﴾ **"Ona akrabalığı bulunanlarındır,"** Bunlar Haşimoğulları ve Muttaliboğullarıdır [yani bunlardan fakir olanlarındır], çünkü bunların zekât almaları yasaklandığı için kendilerine ganimetten pay ayrılmıştır.

﴿وَالْيَتَامَى﴾ **"yetimlerindir,"** bunlar henüz bülüğ çağına girmeden önce babasını kaybetmiş küçüklerdir.

﴿وَالْـمَسَاكِينِ﴾ **"yoksullarındır"**

﴿وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ **"ve yolda kalmışlarındır."** Bunlar da nafakasını kaybetmiş/parasını tüketmiş yabancılardır.

﴿كَيْ لاَ يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ﴾ **"Böylece o mallar içinizden yalnızca zenginler arasında dolaşan bir şey olmayacaktır."** Böyle dağıtılmasaydı, zenginler yoksullara baskın çıkar ve mallar sadece zenginler arasında dolaşmış olurdu.

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ **"Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi yasakladıysa ondan da sakının."** Yani ganimet malından size verdiği şeyleri alın, almaktan men ettiği şeyleri de almayın.

﴿وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ **"Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir."**

﴿لِلْفُقَرَاءِ الْـمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ﴾ ⑧ "(Bu ganimetler) **yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış fakir Muhacirlerindir"** ki, onlar Mekke'den çıkmak zorunda bırakılmışlardır ve çıkmışlardır. Dolayısıyla muhtaç durumdan kurtulmaları için kendilerine ganimetten bir hak verilmiştir.

﴿يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللهِ وَرِضْوَاناً﴾ **"Onlar Allah'ın lütuf ve rızasını ararlar;"** dünyada rızık, ahirette Allah'ın rızasını ararlar. Kâfirlerle savaşarak

﴿وَيَنْصُرُونَ اللهَ وَرَسُولَهُ﴾ **"Allah'a ve Rasûlüne yardım ederler."**

﴿أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ **"İşte doğru olanlar bunlardır."** Sadakatleri sağlamdır.

﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ ⑨ **"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler"** ki bunlar Muhacirlerden önce Medine'de ikamet eden ve Allah'a ve Rasûlüne iman eden Ensardır.

﴿يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ﴾ **"Kendilerine göç edip gelenleri severler,"** Muhacirlere iyilik yaparlar, mallarında ve meskenlerinde onları kendilerine ortak ederler.

﴿وَلاَ يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِـمَّا أُوتُوا﴾ **"Ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar."** Yani ganimetten kendilerine değil de Muhacirlere verilmesinden dolayı içlerinde bir kıskançlık, öfke ve hınç taşımazlar. Aksine bundan memnun olurlar. Muhacirler, Ensarın evlerinde kalıyorlardı. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* Beni Nadir'in ganimetini ele geçirince Ensarı çağırdı ve Muhacirleri evlerinde barındırdıkları ve onları mallarına ortak ettikleri için kendilerine teşekkür etti. Sonra dedi ki: *"Allah'ın Beni Nadir'den bana ganimet olarak nasip ettiği şeyleri dilerseniz sizinle Muhacirler arasında taksim ederim ve muhacirlerin sizin evlerinizdeki iskânı ve mallarınızdaki ortaklığı şimdiye kadar olduğu gibi devam eder, dilerseniz bunu sadece onlara veririm ve onlar artık evlerinizden çıkarlar."* Ensar da bu taksime razı oldu ve memnuniyet duydu.

﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾ **"Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler."** Dünyevî nimetlerde Muhacirleri kendilerine tercih ederler.

﴿وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْـمُفْلِحُونَ﴾ **"Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar umduklarına erenlerdir."** Allah kimi nefsinin cimriliğinden ve tamahından korur da dinin farz kıldığı zekât gibi yükümlülükleri yerine getirirse o, saadet ve başarıya erer. Nefsinin cimriliğine kapılan kimse ise kurtulamaz.

وَالَّذِينَ جَاءُو مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا
غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى
الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ
أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ
﴿١١﴾ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ
وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٢﴾
لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾ لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرًى
مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ
جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾
كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ
قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ﴾ ﴿10﴾ **“Onlardan sonra gelenler”** ki bunlar kıyâmete kadar onları en güzel şekilde izleyenlerdir.

﴿يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ﴾ **“Şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önceki gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla;”** Onlar kendilerinden önce geçen Muhacirleri ve Ensarı severler ve onlar için bağışlanma dilerler.

﴿وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا﴾ **“Kalplerimizde iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma!”** Buna, müminlerin en şereflileri oldukları ve kendilerinden önce gelmeleri sebebiyle Muhacirler öncelikle dâhildirler. Kimin kalbinde onlara karşı bir kin bulunursa [Rafiziler, Şiîler ve Caferîler gibi] şeytanın tahrikine kapılmış demektir. Artık o Allah dostlarına ve O’nun Peygamberinin ümmetinin en hayırlısına düşmanlık göstererek Allah’a isyandan nasibini bol bol alır. Onun ganimetten de hakkı yoktur.

﴿رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾ **“Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin.”**

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ ﴿11﴾

“Münafıkların, Ehli kitaptan dostlarına şöyle dediklerini görmedin mi:” Bunlar Abdullah b. Ubeyy ve arkadaşlarıdır. Beni Nadir’e haber gönderdiler ve dediler ki: Sebat edin/direnin, kalelerinizi tahkim edin ve teslim olmayın; biz sizi teslim etmeyiz. Siz savaşırsanız, biz de sizinle savaşırız.

﴿لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ﴾ **“Eğer yurdunuzdan çıkarılırsanız mutlaka biz de sizinle beraber çıkarız.”**

﴿وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا﴾ **“Sizin aleyhinizde kimseye asla uymayız.”** Bizim sizinle beraber çıkmamıza mani olmak isteyen kimseye asla uymayız.

﴿وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ﴾ **“Eğer savaşa tutuşursanız”** düşmanlarınıza karşı **“size mutlaka yardım ederiz.”** Sonra Allah teâlâ onları yalanladı ve şöyle buyurdu:

﴿وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ **“Allah onların yalancı olduklarına şahitlik eder.”** Onlarla birlikte çıkacakları ve onlara yardım edecekleri şeklindeki vaatlerinde yalancı olduklarına Allah şahitlik eder.

﴿لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ﴾ ﴿12﴾

“Andolsun, eğer onlar çıkarılsalar, onlarla beraber çıkmazlar, savaşa tutuşmuş olsalar onlara yardım etmezler.” Gerçekten de öyle olmuştur. Münafıklar yurtlarından çıkan Beni Nadir Yahudileriyle beraber çıkmadıkları gibi, savaşa tutuşan Beni Kureyza ve Hayber Yahudilerine de yardım etmediler.

﴿وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ﴾ **“Yardım etseler bile arkalarını dönüp kaçarlar.”** Yenilmiş olarak…

﴿ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ﴾ **“Sonra kendilerine de yardım edilmez.”** Münafıklar artık bundan sonra hiç başarılı olamadılar. Bilakis Allah teâlâ onları

zillete düşürdü ve münafıklıkları onlara hiçbir yarar sağlamadı.

﴿لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللهِ﴾ (13) **"Onların kalplerinde sizin korkunuz, Allah korkusundan fazladır."** Ey Müslümanlar! Münafıkların kalplerinde veya Yahudilerin kalplerinde size karşı duydukları korku, Allah'a olan korkularından daha kuvvetlidir.

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾ **"Böyledir, çünkü onlar anlamayan bir topluluktur."** Eğer anlamış olsalardı, sizi onların üzerine Allah'ın gönderdiğini, dolayısı ile Allah'ın korkulmaya sizden daha layık olduğunu bilirlerdi.

﴿لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا﴾ (14) **"Onlar toplu olarak sizinle savaşamazlar."** Sizinle savaşmak için bir araya gelerek karşınıza çıkamazlar.

﴿إِلَّا فِي قُرًى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ﴾ "**Ancak müstahkem şehirlerde ve duvarların arkasından"** sizinle savaşmak isterler. Korktukları için sığınaklı köylerde ve şehirlerde, yolların ve evlerin arasında, duvarların ve siperlerin arkasında gizlenerek savaşmak isterler.

﴿بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ﴾ **"Kendi aralarındaki çekişmeleri şiddetlidir."** Birbirlerine karşı sert ve kaba davranırlar.

﴿تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى﴾ **"Sen onları toplu sanırsın, halbuki kalpleri darmadağınıktır."** Yani onlar dışarıdan birlik ve beraberlik içinde görünürler, halbuki kalben birbirlerine muhaliftirler; farklı görüşlere ve farklı arzulara sahiptirler.

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾ **"Böyledir, çünkü onlar aklını kullanamayan bir topluluktur."** Eğer akıllarını kullanabilmiş olsalardı hakkı tanırlardı, hakka tâbi olurlardı, böylece birlik içinde olurlar ve ihtilaf etmezlerdi.

﴿كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (15)

"(Onların durumu) **kendilerinden az önce geçmiş ve yaptıklarının cezasını tatmış olanların durumu gibidir. Onlara acıklı bir azap vardır."** Yani bu Yahudilerin durumu kısa bir süre önce geçen müşrik kâfirlerin durumu gibidir. Onlar Bedir savaşında öldürülmekle kötülüklerinin dünyadaki cezasını tattılar. Bu olay Beni Nadir savaşından altı ay kadar önce oldu.

﴿كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ﴾ (16) "(Yahudileri kandıran münafıkların durumu da) **tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana 'küfret' der."** Yani vefasızlıkta ve yardımsız bırakmada münafıkların durumu, insan için şeytanın durumu gibidir. O da insanı küfre teşvik eder ve küfrü ona cazip gösterir.

﴿فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ﴾

"İnsan küfredince de: Ben senden uzağım, çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım, der." İnsan şeytana itaat ederek ve onun cazip gösterdiğini kabul ederek kafir olduğu zaman şeytan ona: Ben senden uzağım, ben âlemlerin Rabbinden korkarım, der. Bu, insanın kâfirliğinin sorumluluğundan kaçmak için şeytanın söylediği bir sözdür.

✡✡✡

فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَآ أَنَّهُمَا فِي ٱلنَّارِ خَٰلِدَيْنِ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَٰٓؤُا۟ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٧﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ نَسُوا۟ ٱللَّهَ فَأَنسَىٰهُمْ أَنفُسَهُمْ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسْتَوِىٓ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ وَأَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ ۚ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ﴿٢٠﴾ لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُۥ خَٰشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ ٱللَّهِ ۚ وَتِلْكَ ٱلْأَمْثَٰلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَٰلِمُ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ ۖ هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْمَلِكُ ٱلْقُدُّوسُ ٱلسَّلَٰمُ ٱلْمُؤْمِنُ ٱلْمُهَيْمِنُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْجَبَّارُ ٱلْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَٰلِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

سُورَةُ الْمُمْتَحَنَةِ

﴿فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ﴾ (17)

"Nihayet ikisinin de sonu, içinde ebedi kalacakları ateş olacaktır. İşte bu, zalimlerin cezasıdır."

(18) ﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ﴾ **"Ey iman edenler! Allah'tan korunup sakının"** Yani size emrettiği şeyleri yaparak ve size yasakladığından da sakınarak O'nun cezasından sakının.

﴿وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ﴾ **"Ve herkes yarına ne hazırladığına baksın."** Yani kıyâmet günü için hangi ameli hazırladığına baksın.

﴿وَاتَّقُوا اللهَ إِنَّ اللهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ **"Allah'tan sakının, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."**

(19) ﴿وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللهَ﴾ **"Allah'ı unutan kimseler gibi olmayın."** Onlar Allah'ın emirlerini terk ettiler [ve O'na itaate önem vermediler.]

﴿فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ﴾ **"Allah da onlara kendilerini unutturdu."** Onların Allah'ı unutmaları sebebiyle Allah da onları, kendilerini unutan kimseler haline getirdi de kendilerini azaptan kurtaracak amellerle meşgul olmadılar. Bu âyet şöyle de yorumlanmıştır: Onlar rahat bir yaşam sürerken Allah'ı unuttular, Allah da onlara sıkıntılı hallerinde kendilerini unutturdu.

﴿أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ **"Onlar fâsık kimselerdir."** Yani Allah'a itaatten çıkan kimselerdir.

(20) ﴿لاَ يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ﴾ **"Cehennemliklerle cennetlikler bir olmaz."**

﴿أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ **"Başarıya kavuşanlar sadece cennetliklerdir."** Yani onlar bütün isteklerini elde etmişler, hoşlanmadıkları şeylerden emin olmuşlardır.

(21) ﴿لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللهِ﴾

"Biz bu Kur'ân'ı bir dağa indirseydik, sen onun Allah korkusuyla baş eğerek parça parça olduğunu görürdün." Yani Kur'ân'ın yapısı, büyüklüğü, edebî üstünlüğü ve kalpleri yumuşatan öğütleri o dereceye ulaşmıştır ki, o bir dağa indirilmiş olsaydı, bütün sertliğine, katılığına ve hacminin büyüklüğüne rağmen onun Allah'a saygısından, cezasından çekindiğinden ve Allah kelamına saygıda üzerine düşeni yerine getirememe korkusundan paramparça olduğunu görürdün.

﴿وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ **"Bu misalleri insanlara düşünsünler diye veriyoruz."** Öğütlerinden yararlanmaları ve yasaklarından sakınmaları için düşünmeleri gereken şeyleri düşünsünler diye bu örnekleri verdik.

(22) ﴿هُوَ اللهُ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ﴾ **"O, öyle bir Allah'tır ki, O'ndan başka ilah yoktur."**

﴿عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾ **"Görülmeyeni ve görüleni bilir."** O, duyuların kapsama alanı dışındaki şeyleri de bilir, içinde olup da gözlerle görülen şeyleri de bilir.

﴿هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ **"O Rahmandır, Rahimdir."**

﴿هُوَ اللهُ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ﴾ (23) **"O, öyle bir Allah'tır ki, O'ndan başka ilah yoktur."** Pekiştirmek ve takrir etmek için bu cümleyi tekrarlamıştır.

﴿الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ﴾ **"O meliktir, kuddûstür,"** hükümranlık sahibidir/egemendir; mukaddestir /her türlü ayıptan ve her türlü kusurdan münezzehtir.

﴿السَّلاَمُ﴾ **"Selamet verendir,"** "es-Selam" isminin, yaratılmışları zulümden koruyan anlamına geldiği söylenmiştir.

﴿الْمُؤْمِنُ﴾ **"Emniyet verendir,"** zulüm karşısında kullarına emniyet verendir. "el-Mü'min" isminin, mucizeler göstermek suretiyle peygamberlerini doğrulayan anlamına da geldiği söylenmiştir.

﴿الْمُهَيْمِنُ﴾ **"Gözetip koruyandır,"** kullarının amellerini görür ve onları gözetir.

﴿الْعَزِيزُ﴾ **"Azîzdir,"** üstündür, galiptir, mağlup edilemeyendir.

﴿الْجَبَّارُ﴾ **"Cebbardır,"** İstediğini zorla yaptırandır. Allah'ın cebbar oluşu O'nun azameti demektir. "el-Cebbar" isminin, gücüne karşı konulamayan anlamına geldiği de söylenmiştir.

﴿الْمُتَكَبِّرُ﴾ **"Ve büyüklükte eşi olmayandır."** Her türlü noksanlıktan ve azametine yakışmayan şeylerden münezzehtir/uzaktır. Tekebbür, Allah'ın sıfatları içinde övgü anlamını ifade ederken, yaratılmışların sıfatları içinde yergi anlamını ifade eder.

﴿سُبْحَانَ اللهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ **"Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir."**

﴿هُوَ اللهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ﴾ (24) **"O, yaratan, var eden, şekil veren Allah'tır."** İradesi gereği eşyanın kaderini belirleyendir; eşyayı inşa ve icat edendir; onlara muhtelif şekiller verendir.

﴿لَهُ الأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾ **"En güzel isimler O'nundur."**

﴿يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ﴾ **"Göklerde ve yerde olanlar O'nu tesbih etmektedirler."** Yani göklerde ve yerde olan şeyler hal lisanı ile veya dil lisanı ile O'nun her türlü noksanlıktan uzak olduğunu söylemektedirler.

﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ **"O, galiptir, hikmet sahibidir."**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوّ۪ي وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَٓاءَ تُلْقُونَ
اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَٓاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ
وَاِيَّاكُمْ اَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا ف۪ي سَب۪يل۪ي
وَابْتِغَٓاءَ مَرْضَات۪ي تُسِرُّونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَاَنَا۬ اَعْلَمُ بِمَٓا اَخْفَيْتُمْ
وَمَٓا اَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَٓاءَ السَّب۪يلِ ﴿١﴾ اِنْ
يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ اَعْدَٓاءً وَيَبْسُطُٓوا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ وَاَلْسِنَتَهُمْ
بِالسُّٓوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَنْ تَنْفَعَكُمْ اَرْحَامُكُمْ وَلَٓا اَوْلَادُكُمْ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ ﴿٣﴾ قَدْ
كَانَتْ لَكُمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ف۪ٓي اِبْرٰه۪يمَ وَالَّذ۪ينَ مَعَهُ اِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ
اِنَّا بُرَءٰٓؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَٓاءُ اَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهُٓ اِلَّا
قَوْلَ اِبْرٰه۪يمَ لِاَب۪يهِ لَاَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَٓا اَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ
رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَاِلَيْكَ اَنَبْنَا وَاِلَيْكَ الْمَص۪يرُ ﴿٤﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِلَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ﴿٥﴾

سُورَةُ الْمُمْتَحِنَةِ

Mümtehine Sûresi (60. Sûre)

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾ (1) **"Ey iman edenler! Benim de düşmanlarım, sizin de düşmanlarınız olan kimseleri dost edinmeyin."** Bu âyet, Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Kureyş müşriklerinin üzerine yürüyeceğini bir mektup yazarak onlara haber veren Hâtıb b. Ebî Beltea hakkında nazil oldu. Bu olay, hicretin sekizinci yılında Mekke'nin fethi için yola çıkılacağı sırada nâzil oldu. Âyet herhangi bir şekilde kâfirlerle dost olunmasını yasaklamaktadır.

﴿تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ﴾ **"Siz onlara sevgi gösteriyorsunuz."** Aranızdaki sevgi sebebiyle onlara Peygamberle ilgili haberleri ulaştırıyorsunuz.

﴿وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ﴾ **"Halbuki onlar size gelen gerçeğe kâfirlik etmişlerdir."** Allah'ı, Peygamber'i ve onun size getirdiği Kur'ân'ı ve hidâyeti inkâr etmişlerdir.

﴿يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ﴾ **"Peygamberi de sizi de yurdunuzdan çıkarıyorlar."** Yani size gelen hakikate küfrettikleri için sizi Mekke'den çıkardılar. O halde onları nasıl dost edinirsiniz?

﴿أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللهِ رَبِّكُمْ﴾ **"Rabbiniz Allah'a imanınızdan dolayı."** Yani Allah'a iman ettiğiniz için veya iman etmenizden hoşlanmadıkları için sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar.

﴿إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي﴾ **"Eğer benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için çıkmışsanız,"** eğer böyle iseniz benim düşmanlarım, sizin de düşmanlarınız olan kimseleri dost edinmeyin.

﴿تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ﴾ **"Onlara içinizden nasıl sevgi beslersiniz?"** Sevgi sebebiyle onlara gizlice haberler ulaştırıyorsunuz.

﴿وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ﴾ **"Oysaki ben sizin gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilirim."** Yani sizin her birinizin onlara gönderdiği haberleri bilirim.

﴿وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ﴾ **"Sizden kim bunu yaparsa doğru yoldan sapmış olur."**

﴿إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً﴾ (2) **"Eğer sizi ele geçirirlerse, size düşman kesilecekler,"** yani sizinle karşılaşırlarsa ve size tesadüf ederlerse kalplerindeki size olan düşmanlıklarını açığa vuracaklar.

﴿وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ﴾ **"Size ellerini ve dillerini kötülükle uzatacaklardır."** Elleriyle size şiddete başvuracaklar, dilleriyle sövecekler ve benzeri şeyleri söyleyecekler.

﴿وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ﴾ **"Zaten inkâr edivermenizi istemektedirler."** Sizin dinden çıkmanızı ve küfre dönmenizi temenni etmektedirler.

﴿لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلاَ أَوْلاَدُكُمْ﴾ (3) **"Kıyâmet günü yakınlarınız ve çocuklarınız size fayda vermezler."** Kıyâmet günü çocuklarınız ve akrabalarınızın size asla bir yardımı dokunma-

yacaktır ki, Hatıb b. Ebî Beltea kıssasında olduğu gibi onlar için kâfirleri dost edinesiniz. Bilakis size fayda verecek olan şey, Allah'ın size emrettiği gibi onlara düşmanlık etmektir, onlarla cihad etmektir ve onlarla dostluğu terk etmektir.

﴿يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ﴾ **"Kıyâmet günü"** Allah **"sizi ayıracaktır."** Allah sizi birbirinizden ayıracak, kendisine itaat edeni cennete, etmeyeni cehenneme koyacaktır.

﴿وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ **"Allah yaptıklarınızı görendir."** Hayır ve şer, hepsinin karşılığını verecektir.

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾ (4) **"İbrahim'de ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır."** Taklit edeceğiniz güzel bir haslet vardır. Sanki Allah teâlâ şöyle demektedir: Ey Hatıb! Sen İbrahim'i örnek alıp da onun babasından ve kavminden uzaklaştığı gibi sen de çoluk çocuğundan uzaklaşmalı değil miydin?

﴿إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللهِ﴾ **"Onlar kavimlerine demişlerdi ki: Biz sizden ve Allah'ın yanısıra taptıklarınızdan uzağız."** Yani biz sizi artık tanımıyoruz; Allah'a küfrettiğiniz ve putlara taptığınız için biz sizden değiliz, siz de bizden değilsiniz.

﴿كَفَرْنَا بِكُمْ﴾ **"Sizi tanımıyoruz."** Dininizi ve yaptıklarınızı kabul etmiyoruz.

﴿وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللهِ وَحْدَهُ﴾

"Bir tek Allah'a iman edinceye kadar sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke baş göstermiştir." Küfrünüz devam ettiği ve üzerinde bulunduğunuz şirki terk etmediğiniz sürece bizim size karşı tutum ve davranışımız bu olacaktır. Şirki terk ettiğiniz zaman aramızdaki düşmanlık dostluğa, öfke de sevgiye dönüşecektir.

﴿إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللهِ مِنْ شَيْءٍ﴾

"Ancak İbrahim'in babasına: Senin için Allah'tan af dileyeceğim; fakat Allah'tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez, demesi bunun dışındadır." Yani İbrahim'in babasına olan bu sözünün dışındaki bütün sözleri sizin için örnek alınacak bir haslettir. Sakın onun bu sözünü de örnek alıp müşrikler için Allah'tan af talebinde bulunmayın. Çünkü o, babasına yaptığı bir vaatten dolayı bu sözü söylemişti. ***"Ne var ki, onun bir Allah düşmanı olduğu kendisine belli olunca ondan uzaklaştı."****(Tevbe: 114).* Allah'tan gelecek şey ise Allah'ın azabıdır.

﴿رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ **"Rabbimiz! Yalnız sana dayandık, sana yöneldik. Dönüşümüz de ancak sanadır."**

﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (5)

"Rabbimiz bizi küfredenler için bir deneme konusu kılma, bizi bağışla! Ey Rabbimiz! Yegâne galip ve hikmet sahibi sensin." Mücâhid'e göre bu âyet şu anlama gelmektedir: Bizi kâfirlerin elinde işkenceye maruz bırakma, kendi azabına da maruz bırakma! Yoksa "Bunlar hak yolda olsaydı bu azap başlarına gelmezdi." derler.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ
وَمَنْ يَتَوَلَّ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦﴾ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَجْعَلَ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللّٰهُ قَدِيرٌ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٧﴾ لَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ
مِنْ دِيَارِكُمْ اَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا اِلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
﴿٨﴾ اِنَّمَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَاَخْرَجُوكُمْ
مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلٰى اِخْرَاجِكُمْ اَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَاُولٰٓئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اِذَا جَٓاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيمَانِهِنَّ فَاِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ اِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَاٰتُوهُمْ
مَٓا اَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ اِذَٓا اٰتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ
وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُوا مَٓا اَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُوا مَٓا اَنْفَقُوا
ذٰلِكُمْ حُكْمُ اللّٰهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَاِنْ فَاتَكُمْ
شَيْءٌ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ اِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَاٰتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
اَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَٓا اَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِٓي اَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو الله وَالْيَوْمَ الْآخِرَ﴾ ﴿٦﴾

“Andolsun, onlarda sizin için, Allah’ı ve ahiret gününü arzu edenler için güzel bir örnektir.” Yani İbrahim’de ve beraberindekilerde sizin için güzel bir model vardır. Bu model, hem bu dünyada iyiliği, hem de âhirette iyiliği arzu edenler içindir.

﴿وَمَنْ يَتَوَلَّ﴾ **“Kim bundan yüz çevirirse”**

﴿فَإِنَّ الله هُوَ الْغَنِيُّ﴾ **“Şüphesiz Allah zengindir,”** yarattıklarına muhtaç değildir;

﴿الْحَمِيدُ﴾ **“hamde/övgüye layık olandır.”** Dostları tarafından övülmüştür.

﴿عَسَى الله أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً﴾ ﴿٧﴾

“Olur ki Allah sizinle düşman olduklarınız arasında yakında bir dostluk meydana getirir.” Yani sizinle Mekke müşrikleri arasındaki bu düşmanlık, belki yakında onların da Müslüman olup sizin dininize girmeleriyle dostluğa dönüşecektir. Nitekim onlardan bir topluluk Mekke’nin fethinden sonra Müslüman oldular ve hem de iyi Müslümanlar oldular. Onlar ve daha önceki Müslümanlar arasında dostluklar meydana geldi. Cihad ettiler ve kendilerini Allah’a yaklaştıracak fiiller işlediler. Peygamber, Ebû Sufyan’ın kızı Ümmü Habibe ile evlenmişti. Fakat Ebû Sufyan ile Mekke’nin fethedildiği gün Müslüman olduktan sonra dostluk kurulabildi. Ebû Sufyan, Rasûlullah’a olan düşmanlığını ancak o zaman terk edebildi. İbn Merdûyeh’in Ebû Hureyre’den rivâyet ettiğine göre, dinden çıkan mürtedlere karşı Allah’ın dinini uygulamak üzere savaşa katılanların ilki Ebû Sufyan’dır ve bu âyet onun hakkında nazil olmuştur.

﴿وَ الله قَدِيرٌ﴾ **“Allah, gücü yetendir.”** Allah’ın her şeye gücü yeter. İnatçıları, affına ve rahmetine dâhil etmek için onların kalplerini çevirmeye de muktedirdir.

﴿وَ الله غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ **“Ve Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir.”**

﴿لَا يَنْهَاكُمُ الله عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ﴾ ﴿٨﴾

“Allah sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara adil davranmanızı yasaklamaz.” Onlarla akrabalık, iyi komşuluk ve misafirlik gibi ilişkiler içinde bulunmanızı ve onlara verdiğiniz sözü yerine getirmek, emaneti korumak ve satın aldığınız şeylerin bedelini eksiksiz ödemek gibi onlara ait hakları ödeyerek adaletli davranmanızı yasaklamaz.

﴿إِنَّ الله يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ **“Çünkü Allah adaletli olanları sever.”** Bu âyetin anlamı şudur: Allah teâlâ, müminlere saldırmamak ve onların aleyhine olacak şekilde kâfirlere destek olmamak üzere söz veren anlaşmalı kâfirlere iyilik yapılmasını ve onlara adaletli davranılmasını yasaklamaz.

﴿إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ الله عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ﴾ ﴿٩﴾

“Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi

yasaklar." Dini sebeplerle Müslümanlarla savaşanlar, Kureyşli müşriklerin ileri gelenleridir. Diğerleri ise Müslümanlarla savaşanlara ve onları yurtlarından çıkaranlara destek veren diğer Mekkeliler ve onlarla birlikte hareket edenlerdir. Allah bunları ve benzerlerini dost edinmenizi ve bunlara yardım etmenizi yasaklamıştır.

﴿وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ **"Kim onlarla dost olursa işte zalimler onlardır."** Çünkü onlar, Allah'a, Peygamberine ve Kitabına düşman oldukları için düşmanlığı hak eden kimseleri dost edinmişlerdir.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ﴾ (10)

"Ey iman edenler! Mümin kadınlar" kâfirlerin arasından **"hicret ederek size geldiği zaman"** ki bu olay şöyle olmuştur: Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* Hudeybiye günü Kureyş ile bir anlaşma yapmıştı. Bu anlaşmaya göre Mekke'den kendilerine gelen Müslümanları Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* geri gönderecekti. Birtakım kadınlar Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e hicret edip geldiklerinde Allah teâlâ bunların geri gönderilmemesini ve denenmelerini emretti ve:

﴿فَامْتَحِنُوهُنَّ﴾ **"Onları deneyin"** buyurdu. Bu kadınların İslam'a ne ölçüde istekli olduklarını bilmek için onları deneyin, denildi. Rivâyet edildiğine göre kocalarına kızdıkları veya bir yerden başka bir yere gitmek istedikleri veya dünya menfaati için değil, sadece Allah ve Rasûlünü sevdikleri ve O'nun dinini yaşamak istedikleri için hicret ettiklerine dair yemin etmeleri isteniyordu. Böylece yemin ettiklerinde Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* mihrlerini ve yaptıkları masraflarını kocalarına veriyordu ve onları geri göndermiyordu.

﴿اللّٰهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ﴾ **"Allah onların imanlarını daha iyi bilir."** Âyetin bu kısmı onların gerçek durumlarını ancak Allah teâlâ'nın bildiğini açıklamak içindir. Onlar size bununla itaat edemezler. Sadece, İslâm'ı yaşamak istedikleri iddialarındaki doğruluklarının kanıtlarını size gösterinceye kadar denenmeleriyle size itaat etmiş olacaklardır.

﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ﴾
"Eğer onların inanmış kadınlar olduklarını öğrenirseniz onları kâfirlere geri göndermeyin." Size emredilen bu denemeyi yaptıktan sonra dış görünüşlerine bakarak mümin oldukları kanaatine varırsanız, kâfir kocalarına geri göndermeyin.

﴿لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾ **"Bunlar onlara helal değildir. Onlar da bunlara helal olmazlar."** Mümin bir kadın, kâfir bir erkeğe helal değildir. Ayrılmalarını gerektiren şey sadece hicret etmiş olması değil, kadının Müslüman olmasıdır.

﴿وَآتُوهُمْ مَا أَنْفَقُوا﴾ **"Onların harcadıklarını geri verin."** Hicret eden ve Müslüman olan bu kadınlara kocalarının harcadıkları mihr gibi şeyleri geri verin. Şâfiî dedi ki: Kocanın dışındaki akrabaları bu masrafları isterse, karşılıksız olarak onlara hiçbir şey verilmez.

﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ﴾
"Mihrlerini verdiğiniz zaman onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur." Çünkü onlar artık sizin dininizdendirler. İddetlerini tamamladıktan sonra onlarla evlenmenizde sizin için bir sakınca yoktur.

﴿وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ﴾ **"Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın."** Bunun anlamı şudur: Bir kimsenin kâfir bir karısı varsa, din farklılığı sebebiyle aralarındaki nikâh bağı kesileceği için artık bu kadın onun karısı değildir. Bu âyet nazil olmadan önce kâfirler Müslümanlarla evleniyorlar, Müslümanlar da müşrik kadınlarla evleniyorlardı. Sonra bu, bu âyetle neshedildi. Bu hüküm, Ehli kitap kâfir kadınlarına ait değil, müşrik kâfirlere mahsustur.

﴿وَاسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ﴾ **"Sarf ettiğinizi isteyiniz."** Yani kadınlarınız dinden çıktıkları zaman, verdiğiniz mihrleri onlardan isteyin.

﴿وَلْيَسْأَلُوا مَا أَنْفَقُوا﴾ **"Onlar da sarf ettiklerini istesinler."** Müfessirler dediler ki: Müslüman kadınlar dinden dönerek anlaşma yapan kâfirler tarafına kaçarlarsa, kâfirlere "Bunun mihrini ödeyin" denilir; onlardan bir kadın Müslüman olarak gelirse Müslümanlara "Bunun mihrini kâfir kocasına ödeyin" denirdi.

﴿ذَٰلِكُمْ﴾ **"Bu,"** yani mihrlerin iki taraflı iadesi,

﴿حُكْمُ اللّٰهِ﴾ **"Allah'ın hükmüdür."** Kendileriyle anlaşma yapılmayan müşriklerle değil de Hudeybiye'de anlaşmaya varılan müşriklerle olan ilişkilerde Allah'ın hükmü budur. Bu hükmün neshedildiği de söylenmiştir. Kurtûbî dedi ki: Bu, [yani eşlerden birisi Müslüman olduğu zaman aralarının ayrılması değil de mihrleriyle ilgili hüküm] sadece o zamana ve bu hadiseye mahsustur.

﴿يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ **"Aranızda O hükmeder, Allah bilendir, hikmet sahibidir."**

﴿وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ﴾ (11) **"Eğer eşlerinizden birisi sizi bırakıp kâfirlere kaçarsa,"** yani eşlerinizden birisi Müslüman iken

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا جَآءَكَ ٱلْمُؤْمِنَٰتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰٓ أَن لَّا يُشْرِكْنَ بِٱللَّهِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَٰدَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَٰنٍ يَفْتَرِينَهُۥ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُنَّ ٱللَّهَ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَتَوَلَّوْا۟ قَوْمًا غَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا۟ مِنَ ٱلْءَاخِرَةِ كَمَا يَئِسَ ٱلْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْقُبُورِ ﴿١٣﴾

سُورَةُ الصَّفِّ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿١﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِندَ ٱللَّهِ أَن تَقُولُوا۟ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلَّذِينَ يُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِهِۦ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنْيَٰنٌ مَّرْصُوصٌ ﴿٤﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِۦ يَٰقَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِى وَقَد تَّعْلَمُونَ أَنِّى رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوٓا۟ أَزَاغَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْفَٰسِقِينَ ﴿٥﴾

dinden çıkıp küfür diyarına kaçarsa, kaç-tığı yer Ehli kitap diyarı da olsa, ﴿فَعَاقَبْتُمْ﴾ **"siz de"** onlarla savaşıp **"galip gelirseniz,"** yani sa-vaşı kazanıp ganimet elde ederseniz,

﴿فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا﴾ **"eşleri gitmiş olanlara harcadıkları kadarını verin."** Müşrikler kendilerine gelen mürted kadınların mihrlerini iade etmedikleri zaman, eşleri kaçıp giden erkeklere mihr için harcadıkları kadarını ganimet malından ayırıp vermeleri emredilmiştir.

﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ **"İnandığınız Allah'a karşı gelmekten sakının."** Cezalandırılmanızı gerektirecek durumlara düşmekten sakının.

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْـمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لاَ يُشْرِكْنَ بِاللّٰهِ شَيْئًا وَلاَ يَسْرِقْنَ وَلاَ يَزْنِينَ وَلاَ يَقْتُلْنَ أَوْلاَدَهُنَّ وَلاَ يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلاَ يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ﴾ (12)

"Ey peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleri ile ayakları arasında bir iftira uydurup sana getirmemeleri ve iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda bey'at ederlerse, onların bey'atlerini al." "Sana gelip bey'at ederlerse," İslam üzere sana bey'ati kastederek gelirlerse demektir. Bu olay Mekke'nin fethi günü olmuştur. O gün, Mekke halkının kadınları Peygamber'e bey'at etmeye geldiler. Allah teâlâ, Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e şu konularda onlardan bey'at almasını emretti: Hangi şekilde olursa olsun **"Allah'a ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri,"** cahiliye döneminde kız çocuklarını diri diri toprağa gömdükleri gibi **"çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri,"** yani kocalarına ait olmayan çocukları kocalarına nispet etmemeleri. Ferrâ şöyle dedi: Bir kadın, doğmuş bir çocuk bulur ve kocasına gelerek, benim bu çocuğum sendendir, derdi. İbn Abbâs şöyle dedi: Kadın, bir kız çocuğu doğurur, onu (bir başkasına ait) oğlan çocuğuyla değiştirirdi. **"İyi bir işte sana karşı gelmemeleri,"** Allah'a itaat anlamına gelen her şeyde demektir. Mesela Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*, kadınların ölünün arkasından bağırıp çağırmalarını, üstlerini başlarını yırtmalarını, yüzlerini tırmalamalarını ve beddua etmelerini yasaklamıştır.

﴿وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ﴾ **"Allah'tan mağfiret dile."** Onlar seninle bey'atleştikten sonra kendileri için Allah'tan af dile.

﴿إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ **"Şüphesiz Allah çok affedicidir, çok merhametlidir."**

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ﴾ (13) **"Ey iman edenler! Kendilerine Allah'ın gazap ettiği kimseleri dost edinmeyin."** Bunlar bütün kâfir gruplardır. Özellikle Yahudilerdir, denilmiştir.

﴿قَدْ يَئِسُوا مِنَ الآخِرَةِ﴾ **"Onlar ahiretten ümidi kesmişlerdir."** Küfürleri sebebiyle âhirete kesinlikle inanmazlar.

﴿كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ﴾ **"Tıpkı kâfirlerin mezarlıklarda yatanlardan ümitlerini kestikleri gibi,"** onlar da ahiretten ümidi kesmişlerdir. Kâfirler yeniden dirilişe inanmadıkları için ölülerinin dirileceğinden ümit kesmişlerdir.

سُورَةُ الصَّفِّ

Saf Sûresi (61. Sûre)

﴿سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (1)

"Göklerde ve yerdekilerin hepsi Allah'ı zikreder. O, üstündür, hikmet sahibidir."

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ (2) **"Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?"** İbn Abbâs'tan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Müminlerden bazıları cihad farz kılınmadan önce şöyle diyorlardı: Allah hangi amelin kendisine daha sevimli olduğunu bize bildirse de onu yapsak… Bunun üzerine Allah onlara en sevdiği amelin cihad olduğunu bildirince müminlerden bazıları bundan hoşlanmadı ve kendilerine bu emir zor geldi. İşte bunun üzerine bu âyet indi.

﴿كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ (3) **"Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında büyük bir gazaba sebep olur."** Yani Allah teâlâ bundan şiddetle nefret eder. Rivâyet edildiğine göre birtakım kimseler Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e gelirler ve onlardan birisi derdi ki: Ben kılıcımla savaştım ve şöyle şöyle vurdum. Halbuki böyle bir şey yapmamıştı. İşte bu âyet böyle kimseler hakkında nazil olmuştur.

﴿إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ﴾ (4) **"Allah kendi yolunda savaşanları sever."** Allah teâlâ bu âyette kullarının amelleri içinde en sevdiği amelin, onların Allah yolunda savaşmaları olduğunu açıklamaktadır. Bir hadiste şöyle buyrulur: *"İşin başı İslâm'dır, direği namazdır, zirvesi Allah yolunda savaştır."*

﴿صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ﴾ **"Birbirine kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak."** Tek bir parça gibi oluncaya kadar birbirine yapışarak savaşanları sever. [Bu onların, Allah'ın emrini yerine getirirken sahip oldukları gücü ve bağlılığı gösterir. Bu konuda onlarda hiçbir gevşeklik yoktur. Aralarına düşman giremez.]

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ﴾ (5) **"Bir zamanlar Mûsâ, kavmine şöyle demişti:"** Allah teâlâ, kendi yolunda savaşanları sevdiğini zikrettiği zaman, Mûsâ ve Îsâ'nın kavminin kendi peygamberlerine yaptığını Muhammed ümmeti de kendi peygamberine yapmasın diye onları sakındırmak için Mûsâ ve Îsâ'nın da tevhidi ve cihadı emrettiklerini ve onlara muhalefet edenlerin nasıl cezalandırıldıklarını açıkladı. Mûsâ kavmine şöyle demişti:

﴿يَا قَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ إِلَيْكُمْ﴾ **"Ey kavmim! Benim, Allah'ın size gönderdiği elçisi olduğumu bildiğiniz halde niçin bana eziyet ediyorsunuz?"** Allah'ın farz kıldığı şeylerden size emrettiklerime muhalefet ederek veya bana kötü söz söyleyerek ve bende kusur bularak beni incitiyorsunuz. Bunun anlamı şudur: Benim Allah'ın Peygamberi olduğumu ve peygambere saygı gösterildiğini bildiğiniz halde, benim peygamberliğimi kabul etmenizi gerektiren ve sizin için kesin bilgi anlamına gelen mucizelere şahit olmanız sebebiyle benim peygamberliğim hakkında hiçbir şüpheniz kalmadığı halde hâlâ bana nasıl eziyet edersiniz?

﴿فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ﴾ **"Onlar yoldan sapınca, Allah da kalplerini saptırmıştı."** Yani Peygambere eziyet ederek hakkı terk edince, Allah da yaptıklarının cezası olarak kalplerini haktan saptırdı.

﴿وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ **"Allah, yoldan çıkan bir toplumu doğru yola iletmez."**

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ يَٰبَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ إِنِّي رَسُولُ ٱللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ ٱلتَّوْرَىٰةِ وَمُبَشِّرًۢا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنۢ بَعْدِي ٱسْمُهُۥٓ أَحْمَدُ فَلَمَّا
جَآءَهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ قَالُواْ هَٰذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ ٱفْتَرَىٰ
عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰٓ إِلَى ٱلْإِسْلَٰمِ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِي ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ
﴿٧﴾ يُرِيدُونَ لِيُطْفِـُٔواْ نُورَ ٱللَّهِ بِأَفْوَٰهِهِمْ وَٱللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِۦ وَلَوْ كَرِهَ
ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ ٱلَّذِيٓ أَرْسَلَ رَسُولَهُۥ بِٱلْهُدَىٰ وَدِينِ ٱلْحَقِّ لِيُظْهِرَهُۥ
عَلَى ٱلدِّينِ كُلِّهِۦ وَلَوْ كَرِهَ ٱلْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَىٰ تِجَٰرَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُجَٰهِدُونَ
فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَٰلِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾
يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ وَمَسَٰكِنَ
طَيِّبَةً فِي جَنَّٰتِ عَدْنٍ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ
مِّنَ ٱللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُونُوٓاْ
أَنصَارَ ٱللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ٱبْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّـۧنَ مَنْ أَنصَارِيٓ إِلَى ٱللَّهِ
قَالَ ٱلْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ ٱللَّهِ فَـَٔامَنَت طَّآئِفَةٌ مِّنۢ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ
وَكَفَرَت طَّآئِفَةٌ فَأَيَّدْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُواْ ظَٰهِرِينَ ﴿١٤﴾

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ الله إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِن بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾ ﴿٦﴾

"Meryem oğlu Îsâ da şöyle demişti: Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim." Yani ben size Allah'ın İncil'le gelen peygamberiyim. Tevrat'a aykırı bir şey getirmedim. Üstelik Tevrat benim geleceğimi de müjdeleyen bir kitaptır. O halde nasıl benden nefret edersiniz ve bana karşı çıkarsınız? (Size benden sonra gelecek Ahmed isimli peygamberi de müjdeliyorum). Hal böyle olunca, benim yalanlanmamı gerektirecek bir şey yoktur. Ahmed, bizim Peygamberimiz *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in adıdır. Aslında bu ismin anlamı, kendisinde diğer övülen kimselerden daha fazla övülen iyi hasletler bulunan kimse demektir.

﴿فَلَمَّا جَاءَهُم بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ﴾ **"Fakat o, kendilerine açık deliller getirince: Bu apaçık bir büyüdür, dediler."** Yani Îsâ onlara mucizeler getirince, şu bize getirdiğin şey apaçık bir sihirdir, dediler. Bir görüşe göre de bununla kastedilen Muhammed'dir. Buna göre anlam şöyle olur: Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem* onlara apaçık mucizeler getirince, bu bir sihirbazdır dediler.

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى الله الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الإِسْلاَمِ﴾ ﴿٧﴾

"İslam'a çağrıldığı halde Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim vardır?" Ki o İslam, dinlerin en hayırlısı ve en şereflisidir. Çünkü böyle olan bir kimsenin başkasına yalan iftirada bulunmaması gerekirken Rabbine karşı nasıl iftira eder?

﴿وَاللهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ **"Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez."** Sözü edilen kimseler de bu zalimler cümlesindendir

﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ الله بِأَفْوَاهِهِمْ﴾ ﴿٨﴾ **"Ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar."** Yani yalan sözlerle İslam'ı bastırmaya ve hidâyetini engellemeye çalışmalarındaki halleri, büyük bir ışığı ağzıyla üfleyerek söndürmeye çalışan kimsenin haline benzer.

﴿وَاللهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ **"Halbuki kâfirler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır."** Bütün dünyaya İslam'ı hâkim kılmakla, Allah nurunu tamamlayacaktır.

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ﴾ ﴿٩﴾

"O, bütün dinlere üstün kılmak amacıyla rasûlünü hidâyet ve hak din ile gönderendir." Her ne pahasına olursa olsun İslam dinini bütün dinlere üstün ve başarılı kılacaktır. **"Müşrikler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır."**

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ ﴿١٠﴾

"Ey iman edenler! Sizi acı bir azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi?" Sözü edilecek amellerin ticaretle aynı mertebede olduğunu belirtti. Çünkü bu amelleri işleyenler

de tıpkı ticarette kâr ettikleri gibi bunlardan kâr ederler. Bu kâr onların cennete girmeleri ve cehennemden kurtulmaları şeklinde olacak. Bu ticaretin ne olduğu, takip eden iki âyette beyân edilmektedir. [Bunların anlamı: İman, cihad ve bunlara bedel olarak Allah'ın vaat ettiği cennet. İşte bu, kârlı bir alış veriştir.]

﴿تُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (11)

"Allah'a ve Rasûlüne iman eder, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır." Evvela onların ticaretteki sermayelerini zikretti, şimdi de Allah'ın onlara vaat ettiği karşılığı zikredecek.

﴿يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾ (12) Eğer böyle yaparsanız Allah **"sizin günahlarınızı bağışlar,"**

﴿وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ﴾

"Sizi zemininden ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetindeki güzel meskenlere koyar." Ölümle veya oradan dışarı çıkmakla kesintiye uğramayan cennetlere koyar.

﴿ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ **"İşte en büyük başarı budur."** Yani Allah'ın mağfireti ve cennetlere girmek en büyük başarıdır, ondan büyük başarı yoktur, en büyük zaferdir, ondan büyük zafer yoktur.

﴿وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا﴾ (13) **"Hoşunuza gidecek bir başka şey daha var:"** Beğeneceğiniz bir diğer haslet de şudur:

﴿نَصْرٌ مِنَ اللهِ﴾ **"Allah'tan bir yardım"**

﴿وَفَتْحٌ قَرِيبٌ﴾ **"Ve yakın bir fetih."** Yani Kureyş karşısında Allah'ın size yardımı ve Mekke'nin fethi. Atâ dedi ki: İran ve Roma'nın fethini kastediyor.

﴿وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ **"Müminleri müjdele."** Yani: Ey Muhammed! Müminleri dünyada Allah'ın yardımı ve fetihle, ahirette de cennetle müjdele.

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللهِ﴾ (14) **"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun."** Allah'ın dinine yardım etmeye devam edin.

﴿كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللهِ﴾ **"Nitekim Meryem oğlu Îsâ da havârilere: Allah'a giden yolda benim yardımcılarım kimdir? demişti."**

﴿قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللهِ﴾ **"Havâriler de: Allah yolunun yardımcıları biziz, demişlerdi."** Yani Îsâ böyle dediği zaman Allah'ın dinine yardım eden havâriler gibi olun ve onların dediği gibi deyin. Bunun anlamı şudur: Allah'a yaklaştırıcı işlerde bana yardım etmeyi kim üstlenecek? Nitekim havâriler, Mesih'in yardımcıları ve samimi dostları idiler. Aynı zamanda ona ilk iman edenler onlardı. [Bunlar on iki kişi idiler.]

﴿فَآمَنَت طَّائِفَةٌ مِّن بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَت طَّائِفَةٌ﴾ Îsâ'ya **"İsrailoğullarından bir zümre iman etmiş, bir zümre de küfretmişti."**

﴿فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ﴾ **"Biz de inananları düşmanlarına karşı destekledik. Böylece üstün geldiler."** Hak yolda olanları batılın peşinden gidenlere karşı destekledik de onlar galip geldiler. **"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun."** Âyeti hakkında Abdurrezzâk ve Abd b. Humeyd, Katâde'nin şöyle dediğini rivâyet ettiler: "Allah'a hamdolsun öyle de oldu: Yetmiş kişi Akabe denilen yerde Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e gelip bey'at ettiler. Onu himaye edip ona yardım ettiler. Neticede Allah, dinini galip getirdi. İbn İshâk ve İbn Sa'd'ın rivâyetlerine göre Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Akabe'de buluştukları gruba şöyle dedi: *"Bana içinizden on kişi çıkarın. Havarilerin Meryem oğlu Îsâ'ya kefil olduğu gibi bunlar da kavimlerine kefil olsunlar."* Sonra Rasûlullah seçilenlere: *"Siz, havârilerin Meryem oğlu Îsâ'ya kefil oldukları gibi kavminize kefilsiniz, ben de kavmimin kefiliyim."* dedi. Onlar da: "Evet" dediler."

سُورَةُ الْجُمُعَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣﴾ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٤﴾ مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

سُورَةُ الْجُمُعَةِ

Cuma Sûresi (62. Sûre)

﴿يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ ﴿١﴾

"Göklerde ve yerde bulunanlar, hükümranlığın sahibi, eksiklikten münezzeh, azîz ve hakîm olan Allah'ı tesbih ederler."

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولاً مِنْهُمْ﴾ ﴿٢﴾ **"O, ümmîlere içlerinden bir peygamber gönderendir."** Ümmîler ile kastedilenler Araplardır. Onların içinde yazıyı güzel yazanlar da vardı, güzel yazmayanlar da vardı. Onlara Ehli kitap olmadıkları için ümmi denilmişti. Aslında ümmî, okuması yazması olmayan demektir. Arapların çoğunluğu da böyleydi.

﴿يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ﴾ Peygamber **"onlara O'nun âyetlerini okur;"** yani bu Peygamber, okuma yazma bilmeyen ve bunu kimseden öğrenmeyen bir ümmi olmasına rağmen onlara Kur'ân okur; ﴿وَيُزَكِّيهِمْ﴾ **"onları temizler;"** yani onları küfrün ve günahın kirlerinden, kötü ahlaktan temizler; bir yoruma göre onları, kalpleri temizlenmiş kimseler haline getirir.

﴿وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ **"Ve onlara Kitab'ı, hikmeti öğretir."** Kitap, Kur'ân'dır. Hikmet, Sünnettir. Bir yoruma göre kitap, kalemle yazmak, hikmet ise dinde anlayıştır. Mâlik de bu görüştedir.

﴿وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ **"Oysa onlar daha önce apaçık bir sapıklık içinde idiler."** Yani şirk içindeydiler ve haktan ayrılmışlardı.

﴿وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ﴾ ﴿٣﴾ **"Henüz onlara katılmamış olan diğer insanlara da"** o peygamberi göndermiştir. Yani o esnada kendilerine katılmamış olup daha sonra onlara katılacak insanlara... Yani Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onları da temizler, diğerlerini de temizler. Bunlar, sahabeden sonra kıyâmete kadar gelecek olan Müslüman Araplar ve diğer Müslümanlardır. Buhârî ve diğer hadisçilerin Ebû Hureyre'den tahriç ettiklerine göre şöyle demiştir: Cuma sûresi nâzil olduğu zaman biz Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yanında oturuyor idik. Bize bu sûreyi okudu ve **"Henüz onlara katılmamış diğer insanlara da..."** Âyetine gelince bir adam şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Kimdir bu bize katılmayanlar? Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* elini Selmân el-Fârisî'nin üzerine koydu ve şöyle dedi: *"Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki iman Süreyya yıldızında bile olsa bunlardan birtakım adamlar ona ulaşacaklar."*

﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ **"O, Azîz'dir, Hakîm'dir."** Yani çok güçlüdür ve çok hikmetlidir.

﴿ذَلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ﴿٤﴾

"Bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."

﴿مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ﴾ ﴿٥﴾ **"Kendilerine Tevrat yükletilip de"** Allah teâlâ bu misali Tevrat ile amel etmeyi terk eden Yahudiler için verdi.

Onlar Tevrat'ın getirdiği hükümleri tatbikle ve onunla amel etmekle yükümlü oldukları halde onu terk ettiler.

﴿ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا﴾ **"Onu taşımayanların hali"** Yani onun gereği ile amel etmeyenlerin ve onda kendilerine emredilen şeylere itaat etmeyenlerin hali, ﴿كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا﴾ **"Koca koca kitaplar taşıyan merkebin hali gibidir."** Esfâr kelimesi sifr'in çoğuludur. O da büyük kitap demektir. Merkep de sırtındakinin kitap mı yoksa gübre mi olduğunu bilmez.

﴿بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللهِ﴾ **"Allah'ın âyetlerini yalanlayanların hali ne kötüdür!"** Burada kendisine benzetilen varlık merkeptir. Ona gerçekten benzeyenler ise Yahudilerdir. Yalancılar için yapılabilecek en çirkin benzetme budur. Şunu demek istiyor: Siz de onlar gibi olmayın ey Müslümanlar! Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'i minberde hitap ederken yalnız bırakıp ticarete gidenlere bir ikaz olmak üzere bu teşbih zikredilmiştir. Hutbeyi duyduğu halde dinlemeyen herkes bunlara benzer. Nitekim bir hadiste şöyle buyrulur: *"Cuma günü imam hutbe okurken konuşan kimse, koca koca kitaplar taşıyan merkebe benzer. Ona sus diyenin de cuması yoktur."*

﴿وَاللهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ **"Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez.**

﴿قُلْ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ﴾ (6)

"Ey Yahudiler! Eğer insanlar arasında yalnız kendinizin Allah'ın dostları olduğunuzu iddia ediyorsanız," Yahudiler kendilerinin diğer insanlardan üstün olduklarını, diğer insanların değil de yalnız kendilerinin Allah'ın dostları olduklarını, Allah'ın çocukları ve sevgilileri olduklarını iddia ediyorlardı. Onlar bu batıl iddialarda bulundukları zaman Allah teâlâ Peygamberine, onlara şöyle demesini emretti:

﴿فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ﴾ **"O halde ölümü temenni ediniz."** İddialarınızdaki saygın mertebeye ulaşmak için ölümü temenni ediniz.

﴿إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ **"Eğer"** bu iddianızda **"samimi iseniz..."** Çünkü cennetlik olduğunu bilen kimse bu dünyadan kurtulmak ister.

﴿وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ﴾ (7) **"Ama onlar kendilerinin daha önce yapıp ettikleri şeylerden dolayı ölümü asla temenni etmezler."** İnkârları, günahları ve Allah'ın kitabını bozup değiştirmeleri sebebiyle ölümü temenni etmezler.

﴿وَاللهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾ **"Allah zalimleri çok iyi bilir."**

﴿قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ﴾ (8) **"De ki: Sizin kendisinden kaçtığınız ölüm, muhakkak sizi bulacaktır."** Yani ölüm size kaçtığınız yönden gelecektir ve onunla yüz yüze geleceksiniz.

﴿ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾ **"Sonra görülmeyeni de görüleni de bilen Allah'a döndürüleceksiniz."** Bu, kıyâmette olacaktır.

﴿فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ **"O size"** bütün **"yaptıklarınızı haber verecektir."** Kötü fiillerinizi haber verecek ve bunlardan dolayı sizi cezalandıracaktır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾

سُورَةُ الْجُمُعَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ ۞ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ﴾ ﴿٩﴾ **“Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağırıldığınız zaman...”** Bununla kastedilen, Cuma günü imam minbere oturduğu zaman okunan ezandır. Çünkü Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* zamanında bundan başka bir ezan yoktu. [Cuma günü okunan birinci ezana gelince, bunu Osman *radıyallâhu anh* Medine genişlediği zaman sahabenin huzurunda ilave etti.]

﴿فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللهِ﴾ **“Allah’ın zikrine koşun...”** Allah’ı anmakla ilgili işlere geçin. [Allah’ın zikri, camilerde kılınan Cuma namazları ve Cuma hutbeleridir.] Gusletmek, abdest almak ve camiye yönelmek gibi Allah’ın zikri ile ilgili sebeplerle meşgul olun.

﴿وَذَرُوا الْبَيْعَ﴾ **“Alışverişi bırakın.”** Alışverişi ve diğer muameleleri bırakın. Cuma günü müezzin ezan okuduğu zaman artık alıveriş yapmak helâl değildir.

﴿ذَلِكُمْ﴾ **“Bu,”** yani Allah’ı zikretmek ve alışverişi terk etmek,

﴿خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ **“eğer bilirseniz sizin için daha hayırlıdır.”** Yani bu emre uymakta ecir ve mükâfat olduğu için alışverişten ve çalışmaktan daha hayırlıdır.

﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ﴾ ﴿١٠﴾ **“Namaz kılındıktan sonra,”** yani namazı kıldıktan ve bitirdikten sonra ticaret için ve ihtiyacınız olan maişetinizi temin etmek için.

﴿فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ﴾ **“yeryüzüne dağılın”**

﴿وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللهِ﴾ **“ve Allah’ın lütfundan isteyin.”** Yani ticari muamelelerdeki ve diğer kazanç yollarındaki kazançlardan Allah’ın kullarına rızk olarak nasip edeceği şeyleri arayıp bulun.

﴿وَاذْكُرُوا اللهَ كَثِيرًا﴾ **“Allah’ı çok zikredin;”** yani Allah’ın size verdiği dünyevî ve uhrevî hidâyet için şükretmek üzere alışverişleriniz esnasında da Allah’ı çokça zikretmeyi unutmayın.

﴿لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ **“Umulur ki umduklarınıza kavuşursunuz.”** Dünya ve ahiret iyiliğine nail olmak için böyle yapın.

﴿وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا﴾ ﴿١١﴾ **“Bir ticaret ve eğlence gördükleri zaman hemen dağılıp ona gittiler.”** Bu âyetin nüzul sebebi olarak şu olay anlatılır: Medine halkı fakir ve muhtaç bir duruma düşmüşlerdi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Cuma günü hutbedeyken Şam’dan bir ticaret kafilesi geldi. İnsanlar camiyi terk edip kafilenin yanına gittiler. Mescitte sadece on iki kişi kaldı. Bir rivâyete göre, yedi de kadın kaldı.

﴿وَتَرَكُوكَ قَائِمًا﴾ **“Ve seni ayakta bıraktılar.”** Yani minberde.

﴿قُلْ مَا عِنْدَ اللهِ﴾ **“De ki: Allah’ın yanında bulunan”** büyük mükâfat, yani cennet, mescitte beklemeyip Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’in hutbesini dinlemeyip de gittiğiniz

﴿خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ﴾ **“eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır.”**

﴿وَاللهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ **“Allah rızk verenlerin en hayırlısıdır.”**

سُورَةُ المُنَافِقُونَ

Münafikûn Sûresi (63. Sûre)

﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ﴾ (1) **Münafıklar sana geldikleri vakit:"** Yani senin huzurunda bulundukları vakit:

﴿قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللهِ﴾ **"Şahitlik ederiz ki sen muhakkak Allah'ın Peygamberisin, derler."** İtikatlarında samimi olduklarını ve içtenlikle şahadet getirdiklerini ifade etmek için kelimeyi şahadeti vurgulu bir şekilde söylerler. "Şahitlik ederiz" demelerinin anlamı, biliriz ve yemin ederiz, demektir.

﴿وَاللهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ﴾ **"Allah da bilir ki sen elbette, O'nun Peygamberisin."** Bu, münafıkların Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in peygamberliğine şahitlik ederken söyledikleri sözün içeriğini/anlamını Allah'ın tasdikidir. [Biraz sonra gelecek yalanlama cümlesinin anlamıyla karışmaması için önce bu tasdik zikredilmiştir.]

﴿وَاللهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ﴾ **"Allah münafıkların kesinlikle yalancı olduklarına da şahitlik eder."** Yani onların, Peygamberin peygamberliğine içtenlikle ve samimi bir itikatla şahitlik ettikleri iddialarında yalancı olduklarına şahitlik eder. Yoksa onların söyledikleri sözün yalan olduğuna değil. Çünkü bu söz, peygamberliğe şahitliktir ki, o da haktır.

﴿اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً﴾ (2) **"Yeminlerini kalkan yapıp"** yani size ettikleri yeminleri, sizden korunmak, öldürülmekten ve esir edilmekten kurtulmak için bir kalkan olarak kullanıp ﴿فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللهِ﴾ insanları **"Allah yolundan alıkoydular."** Peygamberlikle ilgili ortaya attıkları şüpheler ve iftiralar sebebiyle insanları imandan, cihaddan ve itaat anlamındaki amellerden alıkoydular.

﴿إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ **"Onların yaptıkları ne kötüdür."**

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا﴾ (3) **"Bunun sebebi onların önce inanmaları,"** yani münafık olarak inanmaları, ﴿ثُمَّ كَفَرُوا﴾ **"sonra küfretmeleridir."** Kalben inanmamalarıdır. Bu âyetin önce iman edip sonra dinden çıkanlar hakkında nazil olduğu da söylenmiştir.

﴿فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ﴾ **"Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir."** Yani küfürleri sebebiyle kalplerinin üstüne mühür vurulmuştur. [Bundan sonra oraya iman girmez.]

﴿فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ﴾ **"Artık onlar hiç anlamazlar."** Düzelmezler ve doğru yola gelmezler.

﴿وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ﴾ (4) **"Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider."** Dış görünüşleri ve makamlarındaki parlaklık ve güzellik sebebiyle görenler onları beğenirler.

﴿وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ﴾ **"Konuşurlarsa sözlerini dinlersin."** Akıcı ve güzel konuştukları için söyledikleri şeyin hak ve doğru olduğunu zannedersin. Münafıkların başı olan Abdullah b. Ubeyy, güzel konuşan, cüsseli ve yakışıklı bir adam idi.

﴿كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ﴾ **"Sanki dayanmış kütükler gibidirler."** Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in meclisinde dayanmış bir halde otururlarken, yararlı bir anlayıştan ve sahibine fayda verecek bir ilimden yoksun oldukları için duvara dayanmış dikili kerestelere benzerler.

﴿يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ﴾ **"Her gürültüyü aleyhlerine sanırlar."** Denildi ki, münafıklar foyalarını meydana çıkaracak ve onların can ve mal dokunulmazlıklarını ortadan kaldıracak bir şeyin başlarına gelivereceğinden korkarlar.

﴿هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ﴾ **"Onlar düşmandır, onlardan sakın."** Onlara fırsat vermekten ve sırlarına ortak etmekten sakın. Çünkü onlar senin düşmanlarının casuslarıdır.

﴿قَاتَلَهُمُ اللهُ﴾ **"Allah katletsin onları!"** Lanet olsun onlara! Veya müminlerin böyle söylemelerini öğretmektir.

﴿أَنَّى يُؤْفَكُونَ﴾ **"Nasıl bu hale geliyorlar?"** Nasıl oluyor da haktan dönüp küfre meylediyorlar?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُّوا ۗ وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾ يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ ۚ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

سُورَةُ التَّغَابُنِ

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللهِ لَوَّوْا رُؤُوسَهُمْ﴾ ﴿٥﴾

"Onlara: Gelin Allah'ın Rasûlü sizin için mağfiret dilesin, denildiği zaman başlarını çevirirler." Yani bununla alay ederek ve mağfiretten yüz çevirerek başlarını hareket ettirirler.

﴿وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ﴾ **"Ve onların büyüklük taslayarak uzaklaştıklarını görürsün."** Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e gelmekten ve onun istiğfarını istemekten yüz çevirirler. Kendilerini ondan büyük görürler. Eğer bunu yaparlarsa küçüleceklerini sanırlar.

﴿سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللهُ لَهُمْ﴾ ﴿٦﴾

"Onlar için bağışlanma dilesen de, dilemesen de birdir. Allah onları kesinlikle bağışlamayacaktır." Münafıklıktaki ısrarları ve küfürdeki devamlılıkları sebebiyle bunun onlara bir yararı olmayacaktır. Münafıklığa devam ettikleri sürece Allah onları asla bağışlamayacaktır.

﴿إِنَّ اللهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ **"Allah yoldan çıkmış bir topluluğu doğru yola iletmez."** İtaatten tamamen çıkmış ve kendisini günahlara kaptırmış kimseleri Allah hidâyete erdirmez. Münafıklar bunların içine öncelikle girerler.

﴿هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لاَ تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ حَتَّى يَنْفَضُّوا﴾ ﴿٧﴾

"Onlar: Allah elçisinin yanında bulunanlara bir şey vermeyin de dağılıp gitsinler, diyenlerdir." Medineliler fakir muhacirlere yardım ediyorlardı. Münafıklar: Onlara bir şey vermeyin de dağılıp gitsinler diyorlardı.

﴿وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ **"Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır."** Yani bu muhacirlerin rızkını verecek olan Allah'tır.

﴿وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لاَ يَفْقَهُونَ﴾ **"Fakat münafıklar bunu anlamazlar."** Rızık hazinelerinin Allah'ın elinde olduğunu münafıklar anlamazlar ve Allah'ın müminlere zenginlik ve refah vermeyeceğini zannederler.

﴿يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ﴾ ﴿٨﴾

"Diyorlar ki: Eğer Medine'ye dönersek, daha üstün ve şerefli olanlar, daha alçak olanları oradan mutlaka çıkaracak." Bu sözü söyleyen kişi, münafıkların reisi Abdullah b. Ubeyy'dir. Şerefli ve üstün olanlarla kendisini ve beraberindekileri, alçak ve zelil olanlarla da Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* ve beraberindekileri kastetmektedir. Dönmekle kastettiği şey ise, o andaki savaştan sonra dönmektir. İmam Ahmed, Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivâyet etti: Bir savaşta Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ile birlikte bulunuyorduk. Abdullah b. Ubeyy dedi ki: Eğer Medine'ye dönersek, daha üstün olanlar daha alçak olanları oradan mutlaka çıkaracak. Zeyd rivâyetin devamında dedi ki: Bunun üzerine ben Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e geldim ve durumu haber verdim. Fakat Abdullah b. Ubeyy, böyle bir şey söyle-

mediğine yemin etti. Kavmim beni ayıpladı: "Bu adama ne yapmak istedin?" dediler. Oradan ayrıldım. Moralim bozuk ve üzgün bir halde yattım, uyudum. Sonra Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bana haber gönderdi ve dedi ki: "*Allah senin suçsuz olduğunu bildirdi ve seni doğruladı.*" Zeyd dedi ki, bu âyet o zaman inmişti.

﴿وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ **"Halbuki asıl üstünlük, ancak Allah'ın, Peygamberinin ve müminlerindir."** Yani kuvvet ve üstünlük, başkasının değil, sadece Allah'ındır ve Allah'ın kendilerine bu üstünlüğü verdiği peygamberlerinin ve salih müminlerindir.

﴿وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لاَ يَعْلَمُونَ﴾ **"Fakat münafıklar bunu bilmezler."** Aşırı cehaletleri, şaşkınlıkları ve kalplerindeki mühür sebebiyle bunu anlamazlar.

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلاَ أَوْلاَدُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللهِ﴾ (9)

"Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın." Allah teâlâ mallarının ve evlatlarının kendilerini Allah'ın zikrinden alıkoyduğu münafıkların ahlâkından müminleri sakındırıyor. Allah'ın zikri, İslam'ın farzlarıdır. Bir görüşe göre Allah'ın zikri Kur'ân okumaktır.

﴿وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ﴾ **"Kim bunu yaparsa,"** yani dünyaya dalıp dinden uzaklaşırsa…

﴿فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ **"İşte onlar ziyana uğrayanlardır."** Yani onlar tamamen kaybetmiş olanlardır.

﴿وَأَنْفِقُوا مِن مَّا رَزَقْنَاكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلاَ أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ﴾ (10)

"Herhangi birinize ölüm gelip de: 'Rabbim! Beni yakın bir süreye kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!' demesinden önce, size verdiğimiz rızktan harcayın." Yani verdiğimiz rızkın bir kısmını iyilik yolunda harcayın. Bir görüşe göre bu, farz kılınmış olan zekâttır. Ölümün gelmesi demek, ölümün sebeplerinin belirmesi veya alametlerinin müşahede edilmesidir. Kişi öleceğini anlayınca malını tasadduk etmek için ölümünün kısa bir süre ertelenmesini ve kendisine mühlet verilmesini ister.

﴿وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا﴾ (11) **"Allah, eceli geldiğinde hiç kimsenin"** ecelini **"ertelemez."** Yani bir kimsenin ömrü tamam olduğunda…

﴿وَاللهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ **"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."** Hiçbir şey O'na gizli kalmaz, yaptıklarınızın karşılığını verir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۚ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُۘ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْۚ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ ﴿٣﴾ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾ اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُۘ فَذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٥﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُ كَانَتْ تَأْت۪يهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا اَبَشَرٌ يَهْدُونَنَاۘ فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللّٰهُۜ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَم۪يدٌ ﴿٦﴾ زَعَمَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا اَنْ لَنْ يُبْعَثُواۜ قُلْ بَلٰى وَرَبّ۪ي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْۜ وَذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَس۪يرٌ ﴿٧﴾ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَالنُّورِ الَّذ۪ي اَنْزَلْنَاۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِۜ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحاً يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِه۪ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَا اَبَداًۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ ﴿٩﴾

سُورَةُ التَّغَابُنِ

Teğabûn Sûresi (64.Sûre)

﴿يُسَبِّحُ لله مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ﴾ ﴿1﴾ **"Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah'ı tesbih eder."** Yani göklerde ve yerde bulunan bütün yaratılmışlar Allah teâlâ'yı her türlü kusur ve ayıptan tenzih eder. Bu tesbihin bizim anlamadığımız bir dille yapıldığına daha önce işaret edilmişti. Nitekim İsrâ sûresi 44. âyette şöyle denilmektedir: ***"Onu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihini anlayamazsınız."***

﴿لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ﴾ **"Egemenlik O'nundur, hamd O'nadır."** Her ikisi de O'na aittir. Başkalarının hiçbir şekilde bu ikisinde nasibi yoktur. Hükümranlıkta ve hamdde kullarında görülen ise yine O'nun feyzindendir ve aslı O'na aittir.

﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ **"O'nun her şeye gücü yeter."** Hiçbir şey O'nu aciz bırakamaz.

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ﴾ ﴿2﴾ **"Sizi yaratan O'dur. İçinizden kiminiz kâfirdir, kiminiz mümin."** Allah teâlâ kâfiri yarattı, fakat kâfirin inkârı kendi fiili ve kesbidir. Kâfir, kendisi küfreder ve küfrü tercih eder. Mümin ise iman eder ve imanı tercih eder. Fakat hepsi Allah'ın izniyledir. ***"Âlemlerin Rabbi dilemedikçe siz dileyemezsiniz."*** *(Tekvir: 29).*

﴿وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ **"Allah yaptıklarınızı görendir."** Onlardan hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz. O, yaptıklarınızın karşılığını verecektir.

﴿خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ بِالْحَقِّ﴾ ﴿3﴾ **"Gökleri ve yeri hak ile yarattı."** Yani engin bir hikmetle yarattı. Bir görüşe göre bunun mânâsı şudur: Allah bunları hakkı göstermek için yarattı. O da iyilik yapana iyiliğinin, kötülük yapana da kötülüğünün karşılığını vermektir.

﴿وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ﴾ **"Sizi şekillendirdi ve şekillerinizi de güzel yaptı."** Yani Allah teâlâ onları en mükemmel surette, en güzel kıvamda ve şekilde yarattı. Bu âyetin bir benzerini Allah teâlâ İnfitar sûresinde şöyle ifade eder: ***"Ey insan! Seni yaratıp düzgün ve dengeli kılan, seni istediği bir şekilde birleştiren, ihsanı bol Rabbine karşı seni aldatan nedir?"*** Âdemoğlunun boy pos ve endam yönünden başka varlıklardan üstün ve daha güzel yaratıldığı bilinmektedir. Bu, düşünenler için yaratıcının kudretine, hikmetine ve azametine açıkça delâlet etmektedir. Aynı şekilde insanın ruhî yapısı ve şaşırtıcı aklî yetenekleri de bunun en büyük delilidir. Nitekim Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kesin olarak inananlar için yeryüzünde deliller vardır. Kendi nefislerinizde de öyle. Görmüyor musunuz?"*** *(Zâriyât: 20, 21).* Âyette geçen "savvera" صَوَّرَ fiilinin mastarı olan تَصْوِير "tasvir" çizmek ve şekil vermek anlamına gelir.

﴿وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾ **"Dönüş ancak O'nadır."** Âhirette O'na dönülecektir.

﴿يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ﴾ ﴿4﴾ **"Göklerde ve yerde olanları bilir."** Bunlardan hiçbir şey O'nun için gizli değildir.

﴿وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ﴾ **"Gizlediklerinizi de, açığa vurduklarınızı da bilir."**

﴿وَاللهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ **"Allah kalplerde olanı da bilendir."** Yani her insanın içinde sakladıklarını da bilir.

﴿أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ﴾ ⑤ **"Daha önce küfredenlerin haberi size ulaşmadı mı?"** Bunlar Nûh kavmi, Âd kavmi ve Semûd kavmi gibi geçmiş ümmetlerin kâfirleridir. [Allah teâlâ buyuruyor ki: Kur'ân'da bunların haberleri, peygamberlerinin onları Allah'ı birlemeye, O'na ibadete ve O'nunla beraber başka tanrılar edinmekten vazgeçmeye nasıl davet ettikleri ve yalanlayanların sonunda nasıl helak oldukları ve peygamberlerle onlara inananların sonunda nasıl kurtuldukları size bildirildi.]

﴿فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ﴾ **"İşte onlar yaptıklarının cezasını tattılar."** Bu, onlara dünyada iken verilen cezadır.

﴿وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ **"Onlar için acı bir azap da vardır."** Bu da âhiretteki cezalarıdır ve cehennem azabıdır.

﴿ذَلِكَ﴾ ⑥ **"Bunun sebebi şudur:"** Yani her iki dünyada da azaba uğramalarının sebebi şudur ki,

﴿بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ **"Peygamberler onlara apaçık deliller getirmişlerdi."** Yani onlara gönderilen peygamberler açık mucizeler göstermişlerdi.

﴿فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا﴾ **"Fakat onlar: Bir beşer mi bizi doğru yola götürecekmiş? dediler."** Yani onlardan her bir kavim, peygamberin beşer cinsinden olmasını inkâr ederek ve bunu yadırgayarak kendi peygamberlerine böyle dediler.

﴿فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا﴾ **"Küfrettiler ve yüz çevirdiler."** Yani peygamberleri ve onların getirdiklerini inkâr ettiler, onlardan yüz çevirdiler ve getirdikleri şeyleri düşünmediler.

﴿وَاسْتَغْنَى اللهُ﴾ **"Allah da hiçbir şeye muhtaç olmadığını gösterdi."** Onların imanlarına ve ibadetlerine muhtaç olmadığını gösterdi.

﴿وَاللهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ **"Allah zengindir, hamd/övgüye layıktır."** O hiçbir şeye muhtaç değildir, onların ibadetlerine de muhtaç değildir. Bütün mahlûkat tarafından dil ile ve lisanı hâl ile övülmektedir.

﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا﴾ ⑦ **"Küfredenler kesinlikle diriltilmeyeceklerini iddia ettiler."**

﴿قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ﴾ **"De ki: Hayır! Rabbime andolsun ki mutlaka diriltileceksiniz."** Allah teâlâ Peygamberine Allah'ın öldükten sonra mutlaka dirilteceğini kendilerine bildirmesini ve bunun için onlara yemin etmesini emretti. Yani kabirlerinizden mutlaka çıkartılacaksınız, demektir.

﴿ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ﴾ **"Sonra yaptıklarınız size haber verilecektir."** Aleyhinizde bir kanıt olması için bunlar size mutlaka haber verilecek, sonra buna göre cezalandırılacaksınız.

﴿وَذَلِكَ﴾ **"Bu,"** yani yeniden diriltme ve cezalandırma,

﴿عَلَى اللهِ يَسِيرٌ﴾ **"Allah'a göre çok kolaydır."**

﴿فَآمِنُوا بِاللهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا﴾ ⑧ **"Onun için Allah'a, peygamberine ve indirdiğimiz o nura iman edin."** Yani hal böyle olunca, Allah'ı, Rasûlü Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'i ve Kur'ân'ı tasdik edin. Çünkü bu Kur'ân, sapıklığın karanlığından hidâyetin aydınlığına ileten bir nurdur.

﴿وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ **"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."** Sözlerinizden ve fiillerinizden hiçbir şey O'na gizli kalmaz. Buna göre cezalandırır/mükâfatlandırır.

﴿يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ﴾ ⑨ **"Mahşer vaktinde sizi toplayacağı gün,"** yani kıyâmet günü. O günde mahşer halkı yaptıklarının karşılığını görmek için toplanır. Herkes kendi yaptığıyla, her peygamber kendi ümmetiyle, her zulme uğrayan kendisine zulmedenle ve sonrakiler öncekilerle bir araya gelir.

﴿ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ﴾ **"İşte o bir aldanma günüdür."** O gün mahşer halkı birbirlerini aldatmış olacaktır. Ehli hak, ehli batılı aldatacak/atlatacak. Cennetliklerin cehennemlikleri aldatmasından daha büyük bir aldatma olmayacaktır. Sanki cehennemlikler hayrı şer ile iyiyi kötü ile ve nimeti azap ile değiştirmiş olacaktır. Cennetliklerde de bunun aksi olacak. Birisinden bir şey satın aldığın veya ona bir şey

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَا أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَمَن يُؤْمِن بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ ۚ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ ۚ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ ۚ وَإِن تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۚ وَاللَّهُ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ ۗ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِن تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

sattığın zaman onun aleyhine bir eksiklik varsa filanı aldattım denilir. Aldanan kişi, cennetteki ailesi ve mertebeleri yönünden aldanmış olacaktır.

﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ﴾ Ancak **"kim Allah'a iman eder ve yararlı iş yaparsa, Allah onun kötülüklerini örter."** Yani salih amelle birlikte tasdikte bulunursa kötülüklerinin örtülmesini hak eder.

﴿وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا﴾ **"Onu içinde ebedi kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar."**

﴿ذَلِكَ﴾ **"Bu,"** yani kötülüklerinin örtülmesi ve cennete sokulması, ﴿الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ **"büyük bir başarıdır."** Yani bu, öyle bir başarıdır ki, bundan daha büyük bir başarı yoktur.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ (10) **"Küfredenlere ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, işte onlar cehennemliktirler. Orada ebedi kalacaklardır. Ne kötü gidilecek yerdir, orası!"** Allah teâlâ biraz önce sözü edilen aldanmayı açıklamak için burada hem mutluların hem mutsuzların durumlarını anlattı.

﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلاَّ بِإِذْنِ اللهِ﴾ (11) **"Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet isabet etmez."** Yani hepsi Allah'ın kazası ve kaderi ile olur. Bu âyetin nüzul sebebi olarak kâfirlerin şu sözü nakledilir: Eğer Müslümanlar hak yolda olsalardı, Allah onları dünyadaki musibetlerden korurdu.

﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللهِ يَهْدِ قَلْبَهُ﴾ **"Kim Allah'a iman ederse Allah onun kalbini doğruya götürür."** Yani kim tasdik eder ve kendisine isabet eden her şeyin ancak Allah'ın takdiri ile isabet ettiğini bilirse, bütün bunların Allah'tan geldiğini, başına gelen musibetlerin hatasından dolayı gelmediğini ve başına gelmeyen musibetlerden de doğru yolda olduğu için kurtulmadığını bilir ve Allah'a teslim olur; Allah'tan geldik, Allah'a döneceğiz, der. Bir musibete müptela olduğu zaman sabreder, bir nimete nail olduğu zaman şükreder.

﴿وَاللهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ **"Allah her şeyi bilendir."** İlmi her şeyi kuşatır, hiçbir şey ona gizli değildir.

﴿وَأَطِيعُوا اللهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾ (12) **"Allah'a itaat edin, Peygamber'e de itaat edin."** Yani Allah'a ve Rasûlüne itaatle meşgul olun.

﴿فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ﴾ **"Eğer yüz çevirirseniz,"** yani itaatten yüz çevirirseniz günahınız kendinizedir, Peygambere bir sorumluluk yoktur.

﴿فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلاَغُ الْمُبِينُ﴾ **"Elçimize düşen apaçık bir duyurmadır."** Onun yapacağı başka bir şey yoktur, bunu da yapmıştır.

﴿اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ﴾ (13) **"Allah vardır, O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur."** İbadete/kulluğa başkası değil, sadece O layıktır. O halde O'nu birleyin ve O'na şirk koşmayın.

﴿وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ **"Müminler yalnız Allah'a dayanıp güvensinler."** İşlerini başkasına değil, O'na havale etsinler ve O'na itimat etsinler.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ﴾ (14) **"Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar da vardır."** Yani onlar sizi hayır işlemekten alıkoyarlar. Bu âyetin nüzul sebebi şudur: Mekke'den bazı kişiler Müslüman oldular ve hicret etmek istediler. Fakat eşleri ve çocukları onları bırakmadılar. Allah teâlâ, onları uyarmalarını ve itaat etmemelerini emretti. Mücâhid dedi ki: Onlara dünyada düşmanlık etmediler, ancak eşlerine ve çocuklarına olan sevgileri kendilerini haram işlemeye sevk etti. Böylece onlara kötülük yapmış oldular.

﴿فَاحْذَرُوهُمْ﴾ **"Onlardan sakının."** [Yani onlara olan sevgi ve şefkatinizin Allah'a itaatinizi olumsuz yönde etkilememesi ve onlara yapacağınız iyiliğin herhangi bir şekilde masiyet işlemeye sizi sevk etmemesi için eşlerinizden ve çocuklarınızdan sakının.

﴿وَإِنْ تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا﴾ **"Ama affeder, kusurlarını başlarına kakmaz ve kusurlarını örterseniz,**

﴿فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ **"bilin ki, Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir."** Sizi de, onları da bağışlar. Denildi ki: Eşleri ve çocukları tarafından hicreti engellenen bir adam vardı. İnsanların kendisinden önce hicret ettiklerini ve dini daha iyi öğrendiklerini görünce, eşlerini ve çocuklarını cezalandırmayı düşündü.

﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ﴾ (15) **"Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır."** Yani mal ve evlat imtihandır, mihnettir, denemedir. Belki sizi haram kazanca sevk eder, Allah'ın hakkını eda etmenize mani olur.

﴿وَاللّٰهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ **"Büyük mükâfat ise Allah'ın yanındadır."** Mal ve evlat sevgisi uğruna Allah'a itaati terk etmeyenlere ve Allah'a isyan etmeyenlere bol mükâfat vardır.

﴿فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ (16) **"O halde gücünüz yettiği kadar Allah'tan korunup sakının,"** yani gücünüz yettiği kadar Allah'a karşı sorumluluklarınızı yerine getirin,

﴿فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ **"dinleyin, itaat edin,"** size emredilenlere kulak verin ve emirlere itaat edin.

﴿وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ﴾ **"Kendi iyiliğiniz için harcayın."** Yani Allah'ın size rızk olarak verdiği mallarınızdan hayır yollarında harcamalar yapın, cimrilik yapmayın, kendi iyiliğiniz için ölmeden önce bu harcamaları yapın.

﴿وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ **"Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar umduklarına erenlerdir."** Yani kimi Allah teâlâ cimrilik hastalığından korur ve o insan Allah yolunda, hayır yolunda infakta bulunursa işte o her türlü iyiliğe nail olan ve isteklerine kavuşanın ta kendisidir.

﴿إِنْ تُقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ (17) **"Eğer Allah'a ödünç verirseniz,"** mallarınızı Allah rızası için ve gönül rızası ile iyilik yollarında harcarsanız,

﴿يُضَاعِفْهُ لَكُمْ﴾ **"Allah onu sizin için kat kat artırır."** Yapacağınız iyilik on mislinden yedi yüz misline kadar ödüllendirilir.

﴿وَيَغْفِرْ لَكُمْ﴾ **"Ve sizi bağışlar."** Günahlarınızın bağışlanması da bu ödüllerinize ilave edilir.

﴿وَاللّٰهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ﴾ **"Allah şekûrdur, halîmdir."** Yani kendisine itaat edeni kat kat ödüllendirir, şekûrdur ve isyan edeni cezalandırmakta acele etmez, halîmdir.

﴿عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾ (18) **"Görüleni ve görülmeyeni bilendir."** Gâibi ve hazırı bilendir.

﴿الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ **"Azîzdir, hakîmdir."** Galiptir, üstündür ve derin hikmet sahibidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا
الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ
وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ
اللّٰهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ
اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾ فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ
وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِ ذٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللّٰهَ
بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَاللَّائِي يَئِسْنَ
مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ
وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذٰلِكَ أَمْرُ اللّٰهِ أَنْزَلَهُ
إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

Talâk Sûresi (65. Sûre)

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ﴾ ﴿١﴾ **"Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda,"** Allah teâlâ kendisini onurlandırmak için önce Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e hitap etmiş, sonra onunla birlikte ümmetine hitap etmiştir. "Kadınları boşamaya karar verdiğiniz zaman," demektir.

﴿فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ﴾ **"İddetlerini gözeterek boşayın,"** yani iddetlerini karşılayarak veya iddetlerinden önce boşayın. Kadınları âdetten temizlendiklerinde ve onlarla o temizlik içinde cinsel ilişkide bulunmadan önce boşamaları, sonra iddetleri bitinceye kadar terk etmeleri kastedilmektedir. Onları bu şekilde boşadıkları zaman iddetlerini gözeterek boşamış olurlar. Buhârî, Müslim ve diğer hadisçilerin rivâyetlerine göre Abdullah b. Ömer *radıyallâhu anh* hayız halindeki hanımını boşadı. Babası Ömer bunu Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e anlattı. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* kızdı. Sonra şöyle dedi: *"Hanımını geri alsın, sonra temizleninceye kadar yanında tutsun, sonra tekrar hayız görsün ve temizlensin. Daha sonra boşaması gerekirse, onunla cinsel ilişkide bulunmadan, temiz iken boşasın. İşte kadınların boşanmasında Allah'ın gözetilmesini emrettiği iddet budur."*

﴿وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ﴾ **"Ve iddetleri de sayın."** İddetin tam olması, yani üç kur'u tamamlaması için boşadığınız vakti iyi tespit edin ve muhafaza edin. Buradaki hitap kocalaradır.

﴿وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْ﴾ **"Rabbiniz Allah'tan korkun."** Size emrettiği şeylerde O'na karşı gelmeyin ve kadınlara zarar vermeyin.

﴿لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ﴾ **"Onları evlerinden çıkarmayın."** Yani boşama anında içinde bulundukları evlerden iddet süresince çıkarmayın. İddet süresince o evlerde oturma hakkına eksiksiz olarak sahip olduklarını beyân etmek için evleri kadınlara izafe etmiştir ve kadınların da o evlerden çıkmalarını yasaklayarak şöyle buyurmuştur:

﴿وَلَا يَخْرُجْنَ﴾ **"Kendileri de çıkmasınlar."** Yani zaruri bir durum olmadıkça onlar da iddet süresince bu evlerden çıkmasınlar.

﴿إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ﴾ **"Ancak apaçık bir hayâsızlık yapmaları halinde"** çıkarın. Yani ancak zina edepsizliğini işledikleri zaman evlerinden çıkarın. Bir görüşe göre de eğer ağızlarını bozarlarsa veya o evde beraber kaldıkları kişilere karşı dil uzatırlarsa o zaman bu evden çıkartılırlar.

﴿وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ﴾ **"Bunlar Allah'ın sınırlarıdır."** Yani kulları için beyân ettiği bu hükümler, onlar için çizdiği sınırlardır. Bu sınırları aşmak caiz değildir.

﴿وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ **"Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur."** Tehlikeli bölgeye girmiş olacağı için kendisine kötülük etmiş olur.

﴿لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ أَمْرًا﴾ **"Bilemezsin, belki Allah bundan sonra bir durum ortaya çıkarıverir."** [Yani, belki o kadın evinde kal-

dığı zaman Allah kalplerini uzlaştırır da birbirlerine geri dönüverirler.] Denildi ki, bunda tek talaka teşvik ve üç talaktan men mânâsı da vardır. Çünkü üç talakı birden kullandığı zaman ayrılmaya pişman olduğunda ve birleşmek istediğinde dönmek için bir çare bulamazsa kendisine zarar vermiş olur.

﴿فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ﴾ (2) **"Sonra iddet müddetlerini doldurdukları zaman,"** yani iddetin bitimi yaklaştığı ve sonu geldiği zaman, ﴿فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ﴾ **"ya onları iyilikle tutun,"** yani onları iyilikle geri alın, güzellikle ve iyilikle aile hayatına devam edin, zarar verme kastı olmaksızın onları tekrar isteyin.

﴿أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ﴾ **"Veya güzellikle onlardan ayrılın."** Yani onların haklarına riayet ederek ve onlara zarar vermeden iddetleri bitinceye kadar onları kendi hallerine bırakın ki istediklerini yapabilsinler. [Yani iddetin bitiminde onları ya iyilikle tutarsınız veya iyilikle bırakırsınız. Zarar vererek tutmak veya eziyet ederek ve haklarını engelleyerek bırakmak helâl değildir.]

﴿وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ **"İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun."** Yani eğer hanımlarınızı geri alacaksanız veya onlardan ayrılacaksanız anlaşmazlığı ortadan kaldırmak, aksi bir iddia ve inkâra meydan vermemek için bunları şahitler huzurunda yapın.

﴿وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِ﴾ **"Şahitliği Allah için eda edin."** Bu, gerçekten Allah'a yaklaşmak için şahitlik etsinler diye şahitlere yönelik bir emirdir.

﴿ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ **"İşte bu, Allah'a ve âhiret gününe inananlara verilen öğüttür."** Bu müminlere verilen bir öğüttür. Çünkü bundan, başkaları değil ancak müminler yararlanır.

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾ **"Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder."** Yani kim Allah'ın kulları için çizmiş olduğu sınırda durursa karşılaştığı sorunlardan bir çıkış yolu ihsan eder.

﴿وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ (3) **"Ve ona beklemediği yerden rızk verir."** Yani aklına gelmedik ve hesap edemediği yerden rızk verir. Kim talak verir, sonra iddet bitiminde, ayrılacağında veya geri alacağında şahit bulundurursa, Allah ona bir çıkış ve kurtuluş yolu gösterir. [Boşayacağında veya geri alacağında Allah'ın hükümlerine muhalefet eden kimse ise sıkıntı çeker.]

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ **"Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter."** Yani başına gelen şeylerde Allah'a güvenen kimseye önemli işlerinde Allah yeter.

﴿إِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ أَمْرِهِ﴾ **"Şüphesiz Allah emrini yerine getirendir."** O hiçbir şeyi kaçırmaz, talep edilen hiçbir şeyi yerine getirmekten aciz değildir.

﴿جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا﴾ **"Allah her şey için bir ölçü koymuştur."** Yani Allah teâlâ sıkıntı için de belli bir süre koymuştur, rahatlık için de belli bir süre koymuştur. Bu süreler bitince her ikisi de sona erer. Süddî dedi ki: Bu, hayızın ve iddetin süreleridir.

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ﴾ (4) **"Kadınlarınızdan âdetten kesilmiş olanlar"** ki bunlar hayız'dan kesilmiş yaşlı kadınlardır,

﴿إِنِ ارْتَبْتُمْ﴾ **"Eğer şüphe ederseniz,"** bunların iddetlerinin nasıl olacağını bilemez de tereddüde düşerseniz,

﴿فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ **"onların iddetleri üç aydır. Henüz âdet görmeyenlerin de…"** Küçük olduğu veya âdet görme çağına gelmediği için âdet görmeyenlerin iddetleri de üç aydır.

﴿وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ **"Hamilelerin iddetleri ise doğum yapmalarıdır."** Yani onların iddetlerinin müddeti doğum yapmalarıyla birlikte tamam olur.

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا﴾ **"Kim Allah'tan korkarsa, Allah ona işinde bir kolaylık verir."** Dünyada ve ahirette işlerini kolaylaştırır. Dahhak dedi ki: Kim sünnete uygun bir boşama yaparsa, karısına dönmek istediği zaman Allah onun işini kolaylaştırır.

﴿ذَلِكَ أَمْرُ اللّٰهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ﴾ (5) **"İşte bu size Allah'ın indirdiği emridir. Kim Allah'tan korkarsa, Allah onun kusurlarını örter."**

﴿وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا﴾ **"Ve onun mükâfatını büyütür."** Yani ona ahirette büyük bir mükâfat verir ki o da cennettir.

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا۟
عَلَيْهِنَّ ۚ وَإِن كُنَّ أُو۟لَٰتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُوا۟ عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ
فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَـَٔاتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ ۖ وَأْتَمِرُوا۟ بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ ۖ وَإِن
تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُۥٓ أُخْرَىٰ ﴿٦﴾ لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِۦ ۖ
وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُۥ فَلْيُنفِقْ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُ ۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا
إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَا ۚ سَيَجْعَلُ ٱللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾ وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ
عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِۦ فَحَاسَبْنَٰهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَٰهَا
عَذَابًا نُّكْرًا ﴿٨﴾ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَٰقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾
أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ يَٰٓأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ۚ
قَدْ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾ رَّسُولًا يَتْلُوا۟ عَلَيْكُمْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ مُبَيِّنَٰتٍ
لِّيُخْرِجَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ مِنَ ٱلظُّلُمَٰتِ إِلَى ٱلنُّورِ ۚ
وَمَن يُؤْمِنۢ بِٱللَّهِ وَيَعْمَلْ صَٰلِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا
ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ۖ قَدْ أَحْسَنَ ٱللَّهُ لَهُۥ رِزْقًا ﴿١١﴾ ٱللَّهُ ٱلَّذِى خَلَقَ
سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ وَمِنَ ٱلْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ ٱلْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ
ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًۢا ﴿١٢﴾

﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُم مِّن وُجْدِكُمْ﴾ (6) **“O kadınları gücünüz ölçüsünde oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun.”** Bu, boşanan kadınlar için sağlanması gereken meskeni açıklamaktadır. Ric’i talakla boşanan kadının mesken hakkı vardır. Üçüncü talakla boşanan kadının mesken ve nafaka hakkı yoktur.

﴿وَلاَ تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ﴾ **“Onları sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkmayın.”** Evden çıkmaya veya nafakadan vazgeçmeye mecbur etmeyin.

﴿وَإِنْ كُنَّ أُولاَتِ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ **“Eğer hamile iseler, doğum yapıncaya kadar nafakalarını verin.”** Boşanan hamile kadının mesken ve nafaka hakkının boşayan erkek tarafından ödenmesinin gerekliliği konusunda âlimler arasında ihtilaf yoktur.

﴿فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ﴾ **“Sizin için çocuğu emzirirlerse,”** yani bundan sonra da çocuklarınızı emzirirlerse, ﴿فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ﴾ **“ücretlerini”** yani emzirme ücretlerini **“verin.”**

﴿وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُم بِمَعْرُوفٍ﴾ **“Aranızda iyilikle anlaşın.”** Bu hitap, talak sebebiyle aralarında ayrılık meydana gelen eşlere yönelik bir hitaptır. Yani kötülüğe meydan vermeden aranızda iyilikle istişare edin. Çocuğun durumuyla ilgili konuda birbirinizi anlayışla karşılayın ve birbirinize güzel davranın. Nitekim Bakarâ sûresinin 233. âyetinde bu konuda şöyle buyrulmaktadır: ***“Eğer ana ve baba birbiriyle görüşerek ve karşılıklı anlaşarak çocuğu memeden kesmek isterlerse, kendilerine bir günah yoktur.”***

﴿وَإِنْ تَعَاسَرْتُمْ﴾ **“Eğer anlaşamazsanız,”** yani annenin istediği ücreti koca vermezse ve anne de istediği ücret almadıkça çocuğu emzirmezse, ﴿فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى﴾ **“babası için onu başka bir kadın emzirecektir.”** Yani babası, çocuğunu emzirecek başka bir kadını ücretli olarak tutacaktır.

﴿لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ﴾ (7) **“Varlıklı olan, nafakayı varlığına göre versin.”** Bu âyette zengin olanların çocuklarını emziren kadınlarına zenginlikleri ölçüsünde nafaka vermelerini emretmektedir.

﴿وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ﴾ **“Rızkı daralmış olan ise,”** yani fakir olan ise, ﴿فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللهُ﴾ **“Allah’ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin.”** Yani Allah’ın kendisine verdiği rızktan versin, başka şey değil.

﴿لاَ يُكَلِّفُ اللهُ نَفْسًا إِلاَّ مَا آتَاهَا﴾ **“Allah hiç kimseyi verdiği imkândan fazlasıyla yükümlü kılmaz.”** Fakiri bir zengin gibi gücünün yetmeyeceği nafakayla yükümlü tutmaz.

﴿سَيَجْعَلُ اللهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ **“Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır.”** Bir darlıktan ve sıkıntıdan sonra bir genişlik ve zenginlik yaratacaktır.

﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ﴾ (8) **“Rabbinin ve O’nun peygamberlerinin emrinden uzaklaşıp azmış nice memleketler vardır ki,”** yani Allah’ın ve peygamberlerinin emrine karşı gelip yüz çeviren pek çok millet vardır ki

﴿وَمَن يُؤْمِن بِاللهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا﴾ **“Kim Allah’a iman eder ve faydalı iş yaparsa,”** yani Allah’a imanla birlikte Allah’ın farz kıldığı işleri yerine getirirse,

﴿يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللهُ لَهُ رِزْقًا﴾

“Allah onu, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. Allah o kimse için gerçekten güzel bir rızk vermiştir.” Yani cennetteki rızkını bol bol vermiştir.

﴿اللهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ﴾ (12) **“Allah yedi kat göğü, yerden de bir o kadarını yaratandır.”** Yani yerden de yedi kat yaratandır. [Merfû ve sahih bir hadiste de bu te’yit edilmiştir. Buhârî ve Müslim’in *Sahîh*’lerinde rivâyet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *“Kim haksız olarak bir karış toprak alırsa, yedi kat yerden o toprak onun boynuna dolanır.”*]

﴿يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ﴾ **“Allah’ın buyruğu bunlar arasından inip durmaktadır.”** Yani Allah’ın emirleri yedi kat göklerden yedi kat yerlere doğru devamlı olarak inip durmaktadır. Denildi ki: Bunlardaki düzen ve ahenk, onun hayranlık uyandıran planlamasının ve yönetiminin bir eseridir. Yağmur iner, bitkiler çıkar, gece ve gündüz, yaz ve kış gelir.

﴿لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾

“Ki, böylece Allah’ın her şeye kadir olduğunu ve ilmiyle her şeyi kuşattığını bilesiniz.” Yani bunları kudretinin kemalini bilesiniz diye yaptı. Ne olursa olsun hiçbir şey O’nun ilminin dışında değildir.

﴿فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا﴾ **“biz onları çetin bir hesaba çekmiş,”** Allah onları dünyada işledikleri amellerden dolayı hesaba çekmiş

﴿وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا﴾ **“ve görülmemiş bir azaba çarptırmışızdır.”** Onların ahalisini dünyada açlık, kıtlık, savaş, yerin dibine geçirme ve maymuna dönüştürme, ahirette ise görülmemiş büyük bir azapla cezalandırdık.

﴿فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا﴾ (9) **“Böylece onlar yaptıklarının karşılığını tatmışlar,”** küfürlerinin karşılığı olan azabı tatmışlar.

﴿وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا﴾ **“Ve işlerinin sonu tam bir hüsran olmuştur.”** Dünyada helâk, âhirette azap olmuştur. [Mallarını, ailelerini ve canlarını kaybetmişlerdir.]

﴿أَعَدَّ اللهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا﴾ (10) **“Allah onlara şiddetli bir azap hazırlamıştır.”** Bu ateş azabıdır.

﴿فَاتَّقُوا اللهَ يَاأُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ **“Ey inanan akıl sahipleri! Allah’tan korunup sakının.”** Yani ey Allah’a teslim olan ve Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*’in izinden giden bu ümmetin üstün akıl sahipleri! İmanınızda samimi olun ve sizden önceki azmış/yoldan çıkmış ümmetler gibi olmayın. Onlar çetin bir hesaba çekildiler ve görülmemiş bir azaba çarptırıldılar.

﴿قَدْ أَنْزَلَ اللهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا﴾ **“Allah size bir zikir indirmiştir.”** Zikir, Kur’ândır. [Bir görüşe göre Peygamberin bizzat kendisidir.] Bu sebeple Allah teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿رَسُولاً يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ (11)

“İman edip salih amel işleyenleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah’ın apaçık âyetlerini okuyan bir Peygamber göndermiştir.” Yani size Kur’ân’ı indirdi, bu Kur’ân’la birlikte size Peygamber de gönderdi. Bu Peygamber size, insanların muhtaç oldukları hükümleri açıklayan apaçık âyetleri okur. Allah bu âyetleri, iman edip salih ameller işleyenleri sapıklığın karanlıklarından hidâyetin aydınlığına, küfrün karanlıklarından imanın aydınlığına çıkarmak için indirmiştir.

سُورَةُ التَّحْرِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١﴾ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ
وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا
فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ
فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَٰذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ
﴿٣﴾ إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ
فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ
بَعْدَ ذَٰلِكَ ظَهِيرٌ ﴿٤﴾ عَسَىٰ رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا
خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ
ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ
نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ
لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾ يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧﴾

سُورَةُ التَّحْرِيمِ

Tahrim Sûresi (66. Sûre)

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللّٰهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ﴾ (1)

“Ey Peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek Allah’ın sana helal kıldığı şeyi niçin kendine haram ediyorsun?” Rivâyet edildiğine göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, eşlerinden Zeynep b. Cahş’ın yanında bal şerbeti içmişti. Âişe ve Hafsâ, Zeyneb’e bir tuzak kurmak üzere anlaştılar. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yanlarına geldiğinde ona: Biz sende bir koku hissediyoruz, dediler. Bunun üzerine Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kendisine balı haram etti.

﴿وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ **“Allah çok bağışlayandır, çok merhametlidir.”** Yani Allah’ın sana helâl kıldığı bir şeyi kendine haram etmek şeklindeki aşırı davranışını affetmiştir. Bunun küçük bir günah olduğu ve Allah’ın bu sebeple onu kınadığı da söylenmiştir.

﴿قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ﴾ (2) **“Allah yeminlerinizi bozmanızı size meşru kılmıştır.”** Yani kefaret ödemek suretiyle yeminlerinizi bozmanızı size meşru kılmıştır. Nitekim Mâide sûresinin 89. âyetinde bunu size açıklamıştır. Allah’ın helâl kıldığını haram kılmaya kimsenin hakkı yoktur. Kim böyle bir şey yaparsa geçerli değildir ve sahibini bağlamaz. Bir şeyi haram kılmak da, helal kılmak da Allah’a aittir. [Fakat bir kimse böyle bir şey yaparsa, mesela kendisine bir elbiseyi veya yiyeceği, içeceği veya Allah’ın mubah kıldığı bir şeyi haram ederse, bazı fıkıhçılara göre bu bir yemin mesabesinde olur. Eğer kendisine haram ettiği şeyi yaparsa yemin kefareti ödemesi gerekir. Bundan dolayı bir kefaret ödediği zaman yemini bozulmuş olur. Her şeyde bu böyledir, hatta eşini bile kendisine haram kıldığı zaman kefaret ödemekle bu haramlık ortadan kalkar. Bazıları bununla, yani eşini kendisine haram etmekle talaka niyet ederse talak vâki olur, dediler. Doğrusunu Allah bilir.

﴿وَاللّٰهُ مَوْلَاكُمْ﴾ **“Mevla’nız Allah’tır.”** Dostunuz ve yardımcınız Allah’tır.

﴿وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ **“O, en iyi bilendir, hikmet sahibidir.”** İyiliğinizin ve kurtuluşunuzun nerede olduğunu bilendir, fiillerinde ve sözlerinde hikmetlidir.

﴿وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا﴾ (3) **“Peygamber, eşlerine gizlice bir şey söylemişti.”** Yukarıda da geçtiği gibi bu, Hafsâ idi. Söylediği şey ise balı kendisine haram etmesi idi. Kelbi dedi ki: Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ona gizlice şöyle demişti: “Senin baban ve Âişe’nin babası, benden sonra ümmetime halife olacaklar.”

﴿فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ﴾

“Fakat eşi, o sözü başkasına haber verip Allah da bunu Peygamber’e açıklayınca, Peygamber bir kısmını bildirmiş, bir kısmını bildirmemişti.”

﴿فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ﴾ **"Peygamber bunu ona haber verince,"** yani ifşa ettiği sözü ona haber verince, ﴿قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا﴾ **"eşi: Bunu sana kim haber verdi, dedi."**

﴿قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ﴾ **"Peygamber: Bilen, her şeyden haberdar olan Allah bana haber verdi, dedi."** Hiçbir şey kendisine gizli olmayan Allah bana haber verdi, dedi.

﴿إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا﴾ (4) **"Eğer ikiniz de Allah'a tevbe ederseniz,"** yerinde olur. Bu hitap Âişe ve Hafsâ'yadır. Çünkü onların kalpleri, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e karşı güç birliği yapmayı bırakıp tevbeye meyletmişti.

﴿وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ﴾ **"Ve Peygamber'e karşı birbirinize arka verirseniz,"** yani onu kıskanmakta ve sırrını ifşa etmede birbirinizle yardımlaşır ve birbirinize sırt verirseniz,

﴿فَإِنَّ اللهَ هُوَ مَوْلاَهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ **"Bilesiniz ki onun dostu ve yardımcısı Allah, Cebrâil ve sâlih müminlerdir."** Yani ona yardım etmeyi Allah üstlenmiştir. Cebrâil ile Ebû Bekir ve Ömer gibi mümin kullarından sâlih olanlar da ona yardım edeceklerdir. O hiçbir zaman yardımcısız kalmayacaktır.

﴿وَالْمَلاَئِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ﴾ **"Bunlardan sonra Melekler de"** ona **"yardımcıdırlar."** Yani Allah'ın, Cebrâil'in ve sâlih müminlerin yardımından sonra melekler de ona destek verecek yardımcılardır. Denildi ki, Âişe ile Hafsâ arasında Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e hükmetme konusundaki yardımlaşma, nafaka ile ilgili bir yardımlaşma idi.

﴿عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا﴾ (5)

"Eğer o sizi boşarsa Rabbi ona, sizden daha iyi, Allah'a teslim olan, inanan, itaat eden, tevbe eden, ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir." Allah teâlâ Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in hanımlarına, onları korkutmak için, eğer Peygamber onları boşarsa, yerlerine onlardan daha iyilerini vermeye gücünün yettiğini haber vermektedir. Allah onların yerine, İslam'ın farzlarını yerine getiren, Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman eden, Allah'a ve Peygamberine itaat eden, günahlarından tevbe eden, tevazu ile ibadet eden, oruç tutan, dul ve bakire eşler verebilir.

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ (6)

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun." Allah'ın size emrettiği şeyleri yaparak ve yasakladıklarını terk ederek ateşten kendinizi koruyun. Allah'a itaat etmelerini emrederek ve O'na isyan etmelerine mani olarak çoluk çocuğunuzu koruyun. Bu ateş, odunla tutuşturulduğu gibi, insanlarla ve taşlarla da tutuşturulan büyük bir ateştir. İbn Cerîr dedi ki: Çocuklarımıza dini, hayrı ve muhtaç oldukları edep kurallarını öğretmemiz gerekir.

﴿عَلَيْهَا مَلاَئِكَةٌ غِلاَظٌ شِدَادٌ لاَ يَعْصُونَ اللهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾

"Onun başında acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini yapan melekler vardır." O ateşin üzerinde, oranın işlerini yürütmekle ve cehennemliklere azap etmekle görevli bekçi melekler vardır. Bunlar cehennem halkına karşı çok serttirler, merhamet istediklerinde onlara hiç acımazlar, sadece azap etmek için yaratılmışlardır. Kendilerine emredilen şeyleri ertelemeden, anında yaparlar. [Bunları yapmaya da güçleri yeter. Ne olursa olsun hiçbir şeyi yapmaktan aciz değildirler.]

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لاَ تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ﴾ (7) **"Ey kâfirler! Bugün özür dilemeyin."** Bu söz onlara ümitlerini kesmek için ateşe sokulurlarken söylenir.

﴿إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ **"Siz ancak"** dünyada **"işlediklerinizin cezasını çekeceksiniz."**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٩﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ ﴿١٠﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ ﴿١٢﴾

﴾يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللهِ تَوْبَةً نَصُوحًا﴿ ﴿٨﴾ **“Ey iman edenler! Samimi bir tevbe ile Allah’a dönün.”** Tevbe-i nasuh, samimi ve içten bir tevbe demektir. Bu da geçmiş günahlardan dolayı kalben pişmanlık duymak, dil ile Allah’tan af dilemek, bedenen o günahları tamamen terk etmek ve bir daha o günahlara dönmemeye azmetmektir.

﴾عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ يَوْمَ لاَ يُخْزِي اللهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ﴿

“Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter. Peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar.”

﴾نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ﴿ **“Nurları, önlerinden ve sağlarından gider.”** Sırat üzerinde yürürlerken ışığı da beraberlerinde olur.

﴾يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴿

“Ey Rabbimiz! Nurumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin, derler.” Açıklaması ve ayrıntısı daha önce de geçtiği gibi bu, münafıkların nurunu söndürdüğü zaman müminlerin yaptığı duadır.

﴾يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ﴿ ﴿٩﴾

“Ey Peygamber! Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad et, onlara karşı sert davran.” Kâfirlerle kılıçla, münafıklarla delil ve burhanla, suç işledikleri takdirde cezaları tatbik ederek mücadele et. Çünkü onlar cezalandırılmayı gerektiren suçlar işliyorlar. Korkutmak için her iki tarafa da sert ve haşin davran.

﴾وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴿ **“Onların varacağı yer cehennemdir. O gidilecek yer ne kötüdür!”**

﴾ضَرَبَ اللهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَةَ نُوحٍ وَامْرَأَةَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا﴿ ﴿١٠﴾

“Allah, küfredenlere, Nûh’un karısı ile Lût’un karısını misal gösterdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki sâlih kişinin nikâhları altında iken onlara hainlik ettiler.” Allah teâlâ bu kâfirlerin durumu için, hiç kimsenin kimseyi kurtaramayacağına bir misal verdi. Bu misalde anlatıldığına göre bu iki peygamberin hanımları onlara ihanet ettiler. Nûh’un karısı insanlara onun bir deli olduğunu söylüyordu, Lût’un karısı ise kavmine onun misafirlerini haber veriyordu.

﴾فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللهِ شَيْئًا﴿ **“Kocaları, Allah’tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadı.”** Eşleri olmaları sebebiyle Nûh ve Lût’un onlara hiçbir faydaları olmadı, Allah katında saygın bir yere sahip olmalarına rağmen Allah’ın azabını onlardan savamadılar.

﴾وَقِيلَ ادْخُلاَ النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ﴿ **“Onlara: Haydi, ateşe girenlerle beraber siz de ateşe girin! Denildi.”**

﴾وَضَرَبَ اللهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةَ فِرْعَوْنَ﴿ ﴿١١﴾ **“Allah, iman edenlere de Firavun’un karısını misal**

verdi.” Yani küfrün saldırısı, Firavun’un karısına zarar vermediği gibi, onlara da zarar veremez. O, azılı bir kâfirin nikâhı altında bulunuyordu. İmanı ile nimetlerle dolu cennetlere girdi.

﴿إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِندَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾

“Ki o: Rabbim! Bana katında, cennette bir ev inşa et; beni Firavun’dan ve onun yaptıklarından koru ve beni zalimler topluluğundan kurtar! demişti.” Yani o şöyle dua ediyordu: Ey Rabbim! Sana yakın olanların derecesinde, rahmetine yakın olacak şekilde bana bir ev yap ve beni Firavun’un bizzat kendisinden sadır olacak şer amellerden kurtar, beni o zalimler güruhu kıpti kâfirlerden kurtar.

﴿وَمَرْيَمَ ابْنَةَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا﴾ (12) **“İffetini korumuş olan, İmran kızı Meryem’i de”** Allah örnek verdi. Allah teâlâ ona hem dünyada hem de ahirette saygınlık verdi ve asiler topluluğu arasında yaşamasına rağmen Allah teâlâ onu bütün kadınların içinden seçti. O, iffetini ve namusunu korudu.

﴿فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا﴾ **“Biz ona ruhumuzdan üfledik.”** Cebrâil, onun gömleğinin cebine üfledi ve böylece Îsâ’ya hamile kaldı.

﴿وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ﴾ **“O, Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etti.”** Yani kulları için koyduğu hükümleri ve meleğin kendisine söylediği şeyleri tasdik etti. Bunlar Cebrâil’in ona söylediği şu sözlerdir: Ben, senin Rabbinin elçisiyim. Cebrâil ona, Îsâ’nın geleceğini ve Allah’a yakın bir elçi olacağını müjdelemişti. Bak: Âli İmrân sûresi, 42–48.

﴿وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ﴾ **“O, gönülden itaat edenlerdendi.”** O, Rabbine itaat eden bir kavme mensup idi ve ailesi de itaat eden iyi bir aile idi.

سُورَةُ المُلْكِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

تَبَٰرَكَ ٱلَّذِى بِيَدِهِ ٱلْمُلْكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ ٱلَّذِى خَلَقَ
ٱلْمَوْتَ وَٱلْحَيَوٰةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْغَفُورُ ﴿٢﴾
ٱلَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ طِبَاقًا ۖ مَّا تَرَىٰ فِى خَلْقِ ٱلرَّحْمَٰنِ مِن
تَفَٰوُتٍ ۖ فَٱرْجِعِ ٱلْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ٱرْجِعِ ٱلْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ
يَنقَلِبْ إِلَيْكَ ٱلْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا ٱلسَّمَآءَ
ٱلدُّنْيَا بِمَصَٰبِيحَ وَجَعَلْنَٰهَا رُجُومًا لِّلشَّيَٰطِينِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ
ٱلسَّعِيرِ ﴿٥﴾ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ
﴿٦﴾ إِذَآ أُلْقُوا۟ فِيهَا سَمِعُوا۟ لَهَا شَهِيقًا وَهِىَ تَفُورُ ﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ
مِنَ ٱلْغَيْظِ ۖ كُلَّمَآ أُلْقِىَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾
قَالُوا۟ بَلَىٰ قَدْ جَآءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ ٱللَّهُ مِن شَىْءٍ إِنْ أَنتُمْ
إِلَّا فِى ضَلَٰلٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا۟ لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِىٓ أَصْحَٰبِ
ٱلسَّعِيرِ ﴿١٠﴾ فَٱعْتَرَفُوا۟ بِذَنۢبِهِمْ فَسُحْقًا لِّأَصْحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴿١١﴾
إِنَّ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِٱلْغَيْبِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

سُورَةُ المُلْكِ

Mülk Sûresi (67. Sûre)

﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ﴾ ﴿1﴾ **“Mutlak hükümranlık elinde olan Allah yüceler yücesidir.”** Âyetin metninde geçen “Tebârake,” تَبَارَكَ Allah’ın hayrı ve iyiliği çok oldu, büyük oldu, demektir. Mülk, dünyada ve âhirette göklerin ve yerin egemenliği/hükümranlığı demektir.

﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ **“Ve O’nun her şeye gücü yeter.”** O, hiçbir şeyden aciz değildir. Egemenlik sahasında dilediği gibi tasarruf eder; ödüllendirir, cezalandırır, yüceltir, alçaltır, verir, engeller. Dünyada bu durumu müminler bilirler, kâfirler inkâr ederler. Âhirette ise Allah’tan başka hiç kimse hükümranlık iddiasında bulunamaz ve hiç kimse O’nun hükümranlığını inkâr edemez. Bundan dolayıdır ki Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***“O, din gününün malikidir.”*** *(Fatiha: 3).* ***“O gün onlar kabirlerinden meydana çıkarlar. Onların hiçbir şeyi Allah’a gizli kalmaz. Bugün hükümranlık kimindir? Kahhar ve tek olan Allah’ındır.”*** *(Ğafir:16).*

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً﴾ ﴿2﴾ **“Hanginizin daha iyi işler yaptığını sınamak için ölümü ve hayatı yaratan O’dur.”** Ölüm, ruhun bedenle ilgisinin kesilmesi ve ondan ayrılmasıdır. Hayat ise ruhun bedenle ilişkili ve bitişik olmasıdır. Hayat, insanın yaratılması ve ona ruh verilmesi anlamına gelir. Allah teâlâ, sizi yükümlü tutmak, sonra imtihan etmek ve buna göre de karşılığınızı vermek için yaratmıştır. İmtihandan asıl maksat, iyilik yapanların iyiliğinin ve itaat edenlerin itaatinin en mükemmelini ortaya çıkarmaktır.

﴿وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ **“O, mutlak galiptir, çok bağışlayıcıdır.”**

﴿3﴾ ﴿الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا﴾ **“Yedi kat göğü birbiri üzerine yaratan O’dur.”**

﴿مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَاوُتٍ﴾ **“Rahmân’ın yaratmasında bir düzensizlik göremezsin.”** Bir çelişki, bir aykırılık, bir eğrilik göremezsin. Aksine onda, yaratıcısına ve O’nun ilmine, kudretine delâlet eden bir düzen ve intizam vardır.

﴿فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ﴾ **“Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun?”** Yani bakışını semaya bir daha çevir ve düşün: Büyüklüğüne ve genişliğine rağmen onda hiçbir çatlaklık görebiliyor musun?

﴿4﴾ ﴿ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ﴾ **“Sonra gözünü tekrar tekrar çevir bak,”** yani arka arkaya, defalarca bak ve incele. Bu bakışlar ne kadar çok olursa, ileri sürülecek delil o kadar güçlü olur ve inkâr etmenin mazeretini ortadan kaldırır.

﴿يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ﴾ **“Göz aciz ve bitkin bir halde sana dönecektir.”** Göklerin yaratılışında herhangi bir kusur görememekten dolayı gözler zelil ve küçük düşmüş, bitkin ve ümidini kesmiş bir halde geri dönecektir.

﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ﴾ (5) **"Andolsun ki biz dünya semasını kandillerle süsledik."** Böylece o, en güzel yaratılışta oldu ve en mükemmel, en parlak şeklini aldı. Lamba gibi aydınlattıkları için bu âyette yıldızlar kandil diye isimlendirildi.

﴿وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ﴾ **"Onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık."** Yani bu kandillere, şeytanları vurma görevini verdik. Bu, dünya semasının süsleri olmalarının dışında yıldızların bir diğer faydasıdır. Katâde dedi ki: Allah teâlâ yıldızları üç şey için yarattı: Dünya semasını süslemek, şeytanları taşlamak ve karada ve denizde kendileriyle yol bulmak.

﴿وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ﴾ **"Ve onlara alevli ateş azabını hazırladık."** Yani dünyada parlak alevlerle yaktıktan sonra şeytanlara âhirette de ateş azabını hazırladık.

﴿وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ (6) **"Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. Ne kötü gidilecek yerdir o."**

﴿إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ﴾ (7) **"Oraya atıldıklarında onun kaynarken çıkardığı uğultuyu işitirler."** Oraya odunun ateşe atıldığı gibi atıldıklarında cehennem onlarla birlikte bir kazan gibi kaynarken eşeğin ilk anırırken çıkardığı ses gibi bir ses çıkarır.

﴿تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ﴾ (8) **"Neredeyse öfkesinden çatlayacak!"** Kâfirlere olan şiddetli öfkesinden dolayı cehennem neredeyse çatlayacak ve parça parça olacak.

﴿كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ﴾ **"Her ne zaman oraya bir günahkâr topluluğu atılsa, oranın bekçileri: Size uyarıcı bir peygamber gelmedi mi? derler."** Oranın bekçileri meleklerdir. Azarlamak için bu soruyu sorarlar ve: Dünyada iken sizi bu günle korkutan ve uyaran kimse olmadı mı? derler.

﴿قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ﴾ (9) **"Evet, derler doğrusu bize bir uyarcı gelmişti."** Rabbimiz Allah tarafından bize bir peygamber gönderilmişti, o bizi uyarmış, korkutmuş ve böyle bir günü haber vermişti.

﴿فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللهُ مِنْ شَيْءٍ﴾ **"Fakat biz onu yalanlamış ve demiştik ki: Allah hiçbir şey indirmedi."** Biz bu peygamberi yalanlamış ve ona demiştik ki: Allah sizin lisanınızla gayb ile ilgili, ahiretle ilgili hiçbir haber vermemiştir ve bizden istediklerini beyânını ihtiva eden hükümler indirmemiştir.

﴿إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ كَبِيرٍ﴾ **"Siz ancak büyük bir sapıklık içindesiniz,"** Peygamberlere dedik ki: Muhakkak ki siz haktan saptınız, doğrudan uzaklaştınız.

﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ (10)

"Ve derler ki: Eğer biz dinleseydik yahut düşünüp anlasaydık şu çılgın ateşin mahkûmları arasında olmazdık." Eğer biz anlamak maksadıyla dinleseydik ve doğruyu yanlıştan ayırt etmek için düşünseydik ve araştırıp inceleseydik cehennemliklerden olmazdık. [Bilakis iman edenlerden ve peygambere tâbi olanlardan olurduk.]

﴿فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ﴾ (11) **"Böylece günahlarını itiraf ederler."** Cehennem azabını hak etmelerine sebep olan günahlarını itiraf ederler.

﴿فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ **"Artık"** Allah'ın rahmetinden **"uzak olsunlar bu çılgın ateşin mahkûmları."** Allah teâlâ onları, günahlarını itiraf ettikten sonra azaba mahkûm etti. Çünkü bu itiraflarıyla birlikte suçlulukları kesin olarak kanıtlandı ve hiçbir mazeretleri kalmadı.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ (12)

"Fakat daha görmeden Rablerinin" azabından **"korkanlara gelince, onlar için hem bağışlanma hem de büyük bir mükâfat vardır."** Allah onların hem günahlarını bağışlayacaktır, hem de cennetle mükâfatlandıracaktır.

وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا
يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ
﴿١٥﴾ ءَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ
تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ
كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا
يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَٰنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾ أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي
هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَٰنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ
﴿٢٠﴾ أَمَّنْ هَٰذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ
وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾ أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا
عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ
فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٦﴾

﴿وأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ﴾ (13) **"Sözünüzü ister gizleyin, ister açığa vurun."** Allah hepsini bilir. Hiçbir şey ona gizli kalmaz.

﴿إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ **"O, göğüslerde olanları bilmektedir."**

﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ﴾ (14) **"Hiç yaratan bilmez mi?"** İnsanı yaratan ve var eden Allah hiç onun gizlediğini ve kalbinde sakladığını bimez mi? Çünkü insanı kendi eliyle yaratan O'dur. Bir şeyi en iyi bilecek olan, onu yapandır.

﴿وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ **"O, en ince işleri bilendir, her şeyden haberi olandır."** O'nun ilmi o kadar hassastır ki, kalplerdekini bilebilir, gizlenen ve saklanan şeylerden bile haberi vardır, hiçbir şey O'na gizli kalmaz.

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً﴾ (15) **"Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur."** Yeryüzünü, üzerinde kolaylıkla yerleşeceğiniz yumuşaklıkta yaratmıştır, sizin orada iskânınıza ve yürümenize engel olacak bir sertliği ona vermemiştir.

﴿فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا﴾ **"Haydi, onun omuzlarında yürüyün,"** her tarafını dolaşın,

﴿وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ﴾ **"ve Allah'ın rızkından yiyin."** Yeryüzünde sizin için yarattığı ve rızk olarak verdiği şeylerden yiyin. Allah teâlâ Âdemoğluna yeryüzünün imkânlarını vermekle ve onun iyiliklerinden yararlanma yetenekleriyle onu donatmakla büyük bir lütufta bulunmuştur. Fakat onların da bir gün Allah'ın huzuruna varacaklarını bilmeleri gerekir. Bu sebeple Allah şöyle buyurmuştur:

﴿وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾ **"Dönüş ancak O'nadır."** Yani kabirlerinizden diriltildikten sonra başkasının değil, O'nun huzuruna varacaksınız.

﴿أَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ﴾ (16) **"Gökte olanın,"** yani Allah'ın **"sizi yerin dibine geçirmesinden güvende misiniz?"** Allah'ın yeryüzünü size boyun eğdirmişken, Karun'u yerin dibine geçirdiği gibi sizi de yerin dibine geçirmeyeceğinden emin misiniz?

﴿فَإِذَا هِيَ تَمُورُ﴾ **"O zaman yer sarsıldıkça sarsılır."** Yani yeryüzü daha önceki sakinliğinin ve itaatinin aksine çalkalanır ve durmadan hareket eder.

﴿أَمْ أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا﴾ (17) **"Yahut gökte olanın,"** yani Allah'ın **"başınıza taş yağdırmasından güvende misiniz?"** Nitekim Allah teâlâ Lût kavmine ve Fil ordusuna taş yağdırmıştır. Bunun, içinde taşlar bulunan bir rüzgâr olduğu da söylenmiştir.

﴿فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ﴾ **"Benim bu uyarımın ne demek olduğunu yakında bileceksiniz."** Fakat bu azabı gördüğünüz zaman bu bilginin artık size bir faydası olmayacak.

﴿وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ﴾ (18) **"Andolsun ki bunlardan öncekiler de yalanlamışlardı."**

﴿فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ﴾ **"Benim azabım nasılmış?"** Onların başına getirdiğim feci azap ile onlara karşı nasıl tepki verdiğime bir bakın.

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ﴾ (19)

“Üzerlerinde sıra sıra dizili, kanatlarını açıp kapayarak uçan kuşları görmediler mi?” Hava boşluğunda uçarlarken kanatlarını açıp kapatıyorlar.

﴿مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلاَّ الرَّحْمَنُ﴾ **“Onları Rahmân’dan başkası tutmuyor.”** Onları uçarken, kanatlarını açıp kaparken, her şeye gücü yeten Allah havada tutmaktadır. [Onların uçmalarında, cisimlerinin havada hafif kalmasında, kendilerine tüyler giydirilmesinde ve bu tüylerin onların üzerine belli bir şekilde yerleştirilmesinde hep O’nun sanatının incelikleri vardır. Hava onlara vurduğu zaman yükseliyorlar ve öne doğru ilerliyorlar. Onların yaratıcısı olan Allah, her türlü noksanlıktan münezzehtir.]

﴿إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ﴾ **“Şüphesiz O, her şeyi görmektedir.”** Hiçbir şey O’na gizli değildir.

﴿أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُم مِّن دُونِ الرَّحْمَنِ﴾ (20) **“Rahmân olan Allah’a karşı şu size yardım edecek askerleriniz hani kimlerdir?”** Allah’ın azabına karşı sizi koruyacak hiçbir ordunuz yoktur. Rahmetiyle ve yardımıyla Allah yardım etmezse, size kim yardım edecek?

﴿إِنِ الْكَافِرُونَ إِلاَّ فِي غُرُورٍ﴾ **“İnkârcılar ancak derin bir gaflet içinde bulunmaktadırlar.”** Şeytan onları çok fena aldatmıştır.

﴿أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ﴾ (21) **“Allah size verdiği rızkı kesiverirse, size rızk verebilecek olan kimdir?”** Allah bu rızkı tutarsa veya mani olursa, yağmur veya başka yollarla size bol bol rızk verecek olan kimdir?

﴿بَل لَّجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ﴾ **“Hayır, onlar azgınlık ve nefrette direnip durmaktadırlar.”** Onlar hakkı kabul etmemekte devamlı inat etmekte ve büyüklenmektedirler, gerçeklerden nefret etmektedirler, düşünüp ibret almaktan uzak durmaktadırlar.

﴿أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى﴾ (22) **“Yüzüstü sürünen mi daha çok hidâyettedir”** ki, bu kâfirdir. Dünyada Allah’a masiyet içinde yüzer, Allah da onu kıyâmette yüzüstü haşreder.

﴿أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ **“Yoksa doğru yolda düzgün yürüyen mi?”** Eğriliği ve sapması olmayan düz bir yolda, önüne bakarak düzgün bir şekilde yürüyen mi hidâyettedir? [Bu, dünyada iken hidâyet ve basiretle Allah’ın yolunda yürüyen müminin halidir ki o, ahirette kendisini cennete götürecek düzgün bir yolda sağlıklı bir şekilde haşrolunacaktır/mahşer yerine getirilecektir.]

﴿قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ﴾ (23)

“De ki: Sizi yaratan, size işitme duyusu, gözler ve kalpler veren O’dur.” Allah teâlâ Peygamberi’ne, onlara kendilerini ilk yaratılışta Allah’ın yarattığını işitmeleri için işitme duyusu, görmeleri için gözler ve Allah’ın yarattıkları üzerinde düşünecekleri kalpler verdiğini bildirmesini emretmektedir.

﴿قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ **“Ne kadar da az şükrediyorsunuz?”** Yani siz bu nimetlerin sahibini birleyerek ancak çok az şükrediyorsunuz.

﴿قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ﴾ (24) **“De ki: Sizi yeryüzünde üretip yayan O’dur.”** Sizi yeryüzünde yarattı, orada yaydı ve onun üstüne dağıttı.

﴿وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ **“O’nun huzuruna gelip toplanacaksınız.”**

﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾ (25) **“Doğru sözlü iseniz bu tehdit hani ne zaman? Derler.”** Eğer bu konuda doğru söylüyor iseniz, bize bildirdiğiniz kıyâmet, mahşer, ateş ve azap gibi şeylerin ne zaman olacağını bize haber verin ve açıklayın veya bu sözü yerine getirin de görelim bakalım, derler.

﴿قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللهِ﴾ (26) **“De ki: Onu bilmek ancak Allah’a mahsustur.”** Yani kıyâmetin ne zaman kopacağını başkası değil, sadece Allah bilir.

﴿وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ﴾ **“Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.”** Sizi kıyâmet konusunda ikaz ediyorum, küfrünüzün akıbetiyle sizi korkutuyorum ve Allah’ın açıklanmasını emrettiği şeyleri size açıklıyorum. Allah, kıyâmetin vaktini bana öğretip de size bildirmemi emretmedi.

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيٓـَٔتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هٰذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللّٰهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ اٰمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْمُلْكِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾ فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ﴿٥﴾ بِأَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ ﴿٦﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾ فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾ وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ ﴿٩﴾ وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ عُتُلٍّ بَعْدَ ذٰلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾ إِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٥﴾

﴾فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً﴿ (27) **"Onu yaklaşırken gördükleri zaman,"** yani azabı gördükleri zaman

﴾سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴿ **"inkâr edenlerin yüzleri kararır."** Bunun sebebi morallerinin bozulmuş olması ve yüzlerini zilletin kaplamasıdır.

﴾وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تَدَّعُونَ﴿ **"Ve işte sizin bekleyip durduğunuz budur, denilir."** Yani dünyada iken alay ederek hemen gelmesini istediğiniz azap budur, denilir.

﴾قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللهُ وَمَن مَّعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَن يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ﴿ (28)

"Baksanıza, eğer Allah beni ve benimle beraber olanları helak etse yahut bize acısa, kâfirleri acılı azaptan kim kurtaracak?" Nitekim siz benim ve beraberimdeki müminlerin ölüm veya öldürülmek gibi musibetlerle yok olmamı temenni ediyor ve bekliyorsunuz. Eğer böyle bir şey olsa veya Allah bize merhamet etse de bunu bir süre ertelemiş olsa bile kâfirleri elem verici azaptan hiç kimse kurtaramayacak. Kâfirlerin temenni ettikleri gibi Allah, Peygamberini ve beraberindeki müminleri öldürse de, öldürmeyip ertelese de kâfirler yine kurtulamayacaklardır.

﴾قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا﴿ (29) **"De ki: O çok merhametlidir. O'na inanmış, O'na güvenmişizdir."** Biz sadece O'na inanırız, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayız. Başkasına değil, sadece O'na tevekkül ederiz. Tevekkül: İşlerin sonucunu Allah teâlâ'ya havale etmektir.

﴾فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴿ **"Yakında kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu bileceksiniz."**

﴾قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا﴿ (30) **"De ki: Baksanıza, eğer suyunuz çekilse,"** haber verin bana: Allah tarafından yeryüzünde pınarlardaki, kuyulardaki ve nehirlerdeki size verilen suyunuz hiç kalmayacak şekilde çekilmiş olsa ve kovalarınızın ulaşamayacağı şekilde yerin derinliklerine gitmiş olsa,

﴾فَمَن يَأْتِيكُم بِمَاءٍ مَّعِينٍ﴿ **"size kim bir akarsu getirir?"** Yani kesintisiz akan bol suyu kim getirir? Sizin faydalanabilmeniz için yağmurlarla ve nehirlerle bunu size Allah'tan başka hiç kimse getiremez.

سُورَةُ الْقَلَمِ
Kalem Sûresi (68. Sûre)

﴾ن﴿ (1) **"Nûn."** Alfabenin harfleriyle başlayan sûrelerin başlarında geçen harfler gibi bu da bir alfabe harfidir.

﴾وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ﴿ **"Kaleme ve yazdıklarına andolsun."** Allah teâlâ, içinde beyân, yani açıklama anlamı olduğu için kaleme yemin etmiştir. Bu yemin, kendisiyle yazı yazılan her kalem için geçerlidir. Kalemin yazdıkları şeyler ise, insanların kalemle yazdıkları ilimlerdir.

﴾مَا أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ﴿ (2) **"Sen Rabbinin nimeti sayesinde bir deli değilsin."** Yani, Ey Muhammed! Sen, Allah'ın sana verdiği peygamberlik ve kapsamlı liderlik nimeti sebebiyle delilikten uzaksın.

﴿وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ﴾ (3) **"Hiç şüphesiz senin için bitip tükenmeyen bir mükâfat vardır."** Sana, peygamberliğin ağır yüklerini taşımanın ve çeşitli sıkıntılara katlanmanın karşılığında sürekli sevap vardır. Veya bu mükâfat sana insanlar tarafından verilmeyecektir.

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ (4) **"Ve sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."** Bunun mânâsı: Şüphesiz sen, Allah'ın Kur'ân'da sana emrettiği bir ahlâka sahipsin. Âişe *radıyallâhu anhâ*'den gelen sahih bir rivâyete göre ona Peygamber'in ahlâkı sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: *"O'nun ahlâkı Kur'ân'dı."*

﴿فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ بِأَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ﴾ (5) (6) **"Hangi nizde delilik olduğunu yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler."** Ey Muhammed! Gerçek ortaya çıktığı ve örtü açıldığı zaman – ki bu, kıyâmet günüdür kimin deli olduğunu sen de göreceksin, kâfirler de görecekler. Muhammed delirdi ve sapıttı, diyenlere bu bir reddiye ve cevaptır. Bu sebeple Allah teâlâ şöyle buyurmuştur:

﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ﴾ (7) **"Doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapanı daha iyi bilendir."** Gerçekte sapık, sen misin yoksa seni sapıklıkla itham eden midir, bunu en iyi bilecek olan Allah'tır. Dünyada ve âhirette kendileri için yararlı olan şeylere muhalefet etmeleri ve zararlı olan şeyleri tercih etmeleri sebebiyle sapıtanlar onlardır.

﴿وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ **"Hidayete erenleri de en iyi bilen O'dur."** Dünyada ve ahirette mutluluğa ulaştıracak yolu bulanları bilen de O'dur.

﴿فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ﴾ (8) **"O halde yalanlayıcılara itaat etme."** Allah teâlâ, Mekkeli kâfirlerin liderleri olan müşriklere yumuşak davranılmasını yasaklamaktadır. Çünkü onlar babalarının dinine çağırmaktadırlar. Allah teâlâ Peygamberini onlara boyun eğmekten menetmektedir.

﴿وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ﴾ (9) **"Onlar istediler ki, yumuşak davranasın da onlar da sana yumuşak davransınlar."** Bunun şu anlama geldiği söylendi: İstediler ki keşke sen onlara biraz meyletsen ve savunduğun hakikatlerin tersine birlikte hareket etmiş olsan.

﴿وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ﴾ (10) **"Durmadan yemin eden aşağılık kişilere asla boyun eğme."** Âyetin metnindeki "hallaf" حلاف çok yemin eden, "mehin" مهين ise hakir ve alçak demektir.

﴿هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ﴾ (11) **"Daima kusur arayıp kınayan, hep laf götürüp getirene;"** âyetin metninde geçen "hemmaz" هَمَّازٍ insanları yüzlerine karşı kötüleyen; "lemmaz" لَمَّازٍ arkalarından kötüleyen; مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ (Meşşaun bi nemîm) ise, insanların arasını açmak için laf taşıyan demektir.

﴿مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ﴾ (12) **"Hayra engel olan, haddi aşan, günahkâra;"**

﴿عُتُلٍّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ﴾ (13) **"Kaba ve haşin, üstelik soysuzlukla da damgalı kişiye."** Yaratılışı sert ve kötü kişiye ve bütün bu sayılan vasıflara ilaveten bir de piç damgasını taşıyan kişiye boyun eğme. Zeccac, "utul" عُتُلٍّ kelimesini sert ve kaba olarak tefsir etmiştir. "Zenim" زَنِيمٍ ise bir kavme mensup olmadığı halde ona nispet edilen veled-i zina demektir.

﴿أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ﴾ (14) **"Mal ve çocukları var diye"** bu vasıfları taşıyan kişiye itaat etme. Denildi ki, Allah'ın verdiği servet ve nesil nimetlerine karşılık, Allah'ı, Peygamberi ve Allah'ın âyetlerini inkâr ettiği için bu sözlerle onun nankörlüğünün ayıplanması ve kınanması kastedilmiştir.

﴿إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾ (15) **"Kendisine âyetlerimiz okunduğu zaman, eskilerin masalları, der."**

سَنَسِمُهُۥ عَلَى ٱلْخُرْطُومِ ﴿١٦﴾ إِنَّا بَلَوْنَٰهُمْ كَمَا بَلَوْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا۟
لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَثْنُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا طَآئِفٌ مِّن رَّبِّكَ
وَهُمْ نَآئِمُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَتْ كَٱلصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَتَنَادَوْا۟ مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَنِ
ٱغْدُوا۟ عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِن كُنتُمْ صَٰرِمِينَ ﴿٢٢﴾ فَٱنطَلَقُوا۟ وَهُمْ يَتَخَٰفَتُونَ ﴿٢٣﴾
أَن لَّا يَدْخُلَنَّهَا ٱلْيَوْمَ عَلَيْكُم مِّسْكِينٌ ﴿٢٤﴾ وَغَدَوْا۟ عَلَىٰ حَرْدٍ قَٰدِرِينَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا
رَأَوْهَا قَالُوٓا۟ إِنَّا لَضَآلُّونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُل
لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا۟ سُبْحَٰنَ رَبِّنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْبَلَ
بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَٰوَمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا۟ يَٰوَيْلَنَآ إِنَّا كُنَّا طَٰغِينَ ﴿٣١﴾ عَسَىٰ
رَبُّنَآ أَن يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَآ إِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا رَٰغِبُونَ ﴿٣٢﴾ كَذَٰلِكَ ٱلْعَذَابُ ۖ وَلَعَذَابُ
ٱلْءَاخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ
﴿٣٤﴾ أَفَنَجْعَلُ ٱلْمُسْلِمِينَ كَٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ
لَكُمْ كِتَٰبٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ أَيْمَٰنٌ
عَلَيْنَا بَٰلِغَةٌ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ ۙ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَلْهُمْ أَيُّهُم
بِذَٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَآءُ فَلْيَأْتُوا۟ بِشُرَكَآئِهِمْ إِن كَانُوا۟ صَٰدِقِينَ ﴿٤١﴾
يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾

(16) ﴿سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ﴾ **"Yakında biz onu burnundan damgalayacağız."** Yani biz onun burnunun üzerine siyah bir damga vuracağız demektir. Bu, onun cehenneme girmesinden önce yüzünün ateşle siyahlaştırılmasıdır. [Böylece burnunun üzerinde bir işaret olacak.] Ona, kendisinden ayrılmayan bir leke yerleştireceğiz ki, bu leke ile tanınacak.

(17) ﴿إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ﴾ **"Biz onlara"** yani Mekkeli kâfirlere **"bela verdik."** Allah teâlâ onları Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bedduasıyla açlık ve kuraklıkla imtihan etti.

﴿كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ﴾ **"Bahçe sahiplerine verdiğimiz gibi…"** Kureyşlilerin elinde bunlarla ilgili bilgiler vardı. Anlatıldığına göre Yemen'de Sana şehrine iki fersah mesafe uzakta bir adamın bahçesi vardı. Adam o bahçeden Allah'ın hakkını/zekâtı veriyordu. Adam ölüp de bahçe çocuklarına kalınca, onlar insanlara hayır yapmayı terk ettiler ve Allah'ın hakkını ödemediler. Mal az, çoluk çocuk çok; bizim, babamızın yaptığı gibi yapmamız gerekmez, dediler ve fakirleri bahçenin ürününden mahrum etmeye karar verdiler. Fakat akıbetleri Allah teâlâ'nın Kur'ân'da anlattığı gibi oldu.

﴿إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ﴾ **"Hani onlar sabah olunca bahçeyi mutlaka devşireceklerine yemin etmişlerdi."** Yani bahçenin ürününü sabahleyin koparacaklarına yemin etmişlerdi.

(18) ﴿وَلاَ يَسْتَثْنُونَ﴾ **"İstisna da etmemişlerdi."** Yani inşaallah dememişlerdi. Veya rivâyet edilen bir mânâya göre, babalarının fakirlere verdiğini ayırmamışlardı.

(19) ﴿فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ﴾ **"Fakat onlar daha uykuda iken Rabbinin katından gelen bir bela o bahçeyi kuşatıverdi de"** Allah tarafından gönderilen bir ateş o bahçeyi kuşatıverdi de bahçe simsiyah oluncaya kadar yakıverdi.

(20) ﴿فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ﴾ **"Bahçe simsiyah kesiliverdi."** Yani ürünü toplanmış ve hiçbir şey kalmamış bir bahçe gibi oluverdi.

(21) ﴿فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ﴾ "(Beri tarafta ise) **onlar, sabah olurken birbirlerine şöyle seslendiler:"**

(22) ﴿أَنِ اغْدُوا عَلَى حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ﴾ **"Haydi devşirecekseniz, erkenden mahsulünüzün başına gidin."** Fakirler gelmeden önce, sabahleyin erkenden meyvelerin ve ekinin başına gidin.

(23) ﴿فَانطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ﴾ **"Derken yola fırladılar, aralarında fısıldaşıyorlardı:"**

(24) ﴿أَنْ لاَ يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ﴾ **"Sakın bugün hiçbir yoksul bahçeye girip yanınıza sokulmasın, diye."** Birbirleriyle gizlice şöyle konuşuyorlardı: Bugün bahçeye, yanınıza hiçbir fakir girmesin; yoksa babanızın verdiğini sizin de vermenizi isteyeceklerdir.

(25) ﴿وَغَدَوْا عَلَى حَرْدٍ قَادِرِينَ﴾ **"Amaçlarına ulaşmaya kararlı bir şekilde, erkenden kalkıp süratle gittiler. Sanki güçleri yetecek."** İnsanlara karışmadan münferit olarak, ellerindeki bahçelerini devşirmeye –sanki güçleri yetecekmiş gibi süratle gittiler.

(26) ﴿فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ﴾ **"Fakat bahçeyi**

gördüklerinde, biz herhalde yanlış gelmişiz, dediler.” Yani birbirlerine dediler ki: Biz mutlaka yolumuzu şaşırdık geldik; burası bizim bahçemiz değil. Sonra düşündüler; bahçelerinin burası olduğunu, bahçedeki ürünü ve ekini helak ederek Allah'ın kendilerini cezalandırdığını anladılar ve şöyle dediler:

﴿بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ﴾ (27) **“Yok, yok, doğrusu biz mahrum bırakılmışız!”** Yani ürününden yoksulların da yararlanmasını engellemedeki kararlılığımızdan dolayı Allah bizi bahçemizin ürününden mahrum bıraktı.

﴿قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُل لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ﴾ (28) **“İçlerinden en makul olanı şöyle dedi: Rabbinizi tesbih etsenize, dememiş miydim?”** Yani ben size, fakirleri bu şekilde engellemeniz bir zulümdür, dememiş miydim? Zalimleri gözetlediğini kesin olarak gördükten sonra, şimdi artık Allah'ı tesbih etmeniz gerekmez mi?

﴿قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ (29) **“Rabbimiz! Tesbih ederiz, doğrusu biz zalimlerdenmişiz, dediler.”** Yani bizim bahçemize yaptığı bu muamelede Allah'ı zalimlikten tenzih ederiz. Çünkü bunun sebebi, bizim, bahçemizden fakirlerin de yararlanmasını engellememizdir.

﴿فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ﴾ (30) **“Ardından suçu birbirlerine atmaya başladılar.”**

﴿قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ﴾ (31) **“Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz azgın kişilermişiz, dediler.”**

﴿عَسَى رَبُّنَا أَن يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ﴾ (32) **“Ama belki Rabbimiz, yerine daha iyisini bize bağışlayacak. Biz de ümitle O'na yöneleceğiz.”** Yani hayrı ve bereketi O'ndan isteyeceğiz ve affı O'ndan umacağız.

﴿كَذَلِكَ الْعَذَابُ﴾ (33) **“İşte azap böyledir.”** Yani kâfirlere vereceğimiz dünya azabı da işte onlara verdiğimiz azap gibidir.

﴿وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ **“Elbette âhiret azabı daha büyüktür. Keşke bilselerdi.”** Fakat onlar bilmezler.

﴿إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾ (34) **“Kuşkusuz takva sahipleri için Rableri katında nimetleri bol cennetler vardır.”**

﴿أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ﴾ (35) **“Öyle ya, teslimiyet gösterenleri hiç suçlular gibi tutar mıyız?”** Kureyşli kâfirlerin ileri gelenleri şöyle diyorlardı: Eğer Muhammed'in iddiası doğru ise, bizim ve Müslümanların âhiretteki durumu, ancak dünyadaki gibi olur. [Onlara cennette verilen nimetlerin aynısı bize de verilir. Allah teâlâ da kâfirlerin bu sözlerine karşılık, kendisine itaat edenle kendisine isyanı önemsemeyen suçlu günahkârı bir tutmanın adalete uygun olmayacağını bildirir.

﴿مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ﴾ (36) **“Ne oluyorsunuz? Ne biçim hükmediyorsunuz?”** Sanki cezalandırma işi size havale edilmiş gibi, bu çarpık hükmü nasıl veriyorsunuz?

﴿أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ﴾ (37) **“Yoksa bir kitabınız var da ondan mı okuyorsunuz?”** İtaat edenle isyan edenin bir olduğunu o kitaptan mı okuyorsunuz?

﴿إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ﴾ (38) **“Ve içinde dilediğinizi bulabiliyorsunuz?”** Âhirette dilediğiniz şeyin size verileceği bu kitapta mı yazılı?

﴿أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ﴾ (39)

“Yoksa dilediğiniz hükmü verebileceğinize dair, kıyâmet gününe kadar geçerli kesin bir güvence mi aldınız bizden?” Yoksa siz Allah'tan bir söz mü aldınız, Allah sizi cennete sokacağına yemin mi etti de bu yemine güveniyorsunuz? Kıyâmete kadar kendi lehinize istediğiniz hükmü vermenize Allah sizi bu sözüyle yetkili mi kıldı?

﴿سَلْهُمْ أَيُّهُم بِذَلِكَ زَعِيمٌ﴾ (40) **“Sor onlara: Bunu hangisi garanti eder?”** Yani: Ey Muhammed! Kınayarak ve ayıplayarak buna kimin kefil olduğunu sor.

﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِن كَانُوا صَادِقِينَ﴾ (41) **“Yoksa ortakları mı var onların? Eğer iddialarında samimi iseler, hadi getirsinler ortaklarını.”** Yoksa onların, âhirette Müslümanlara verilenlerin benzerini kendilerine verme kudretine sahip, Allah'a ortak koştukları başka ilahları mı var, bunu mu iddia ediyorlar?

﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ﴾ (42) **“O gün baldırdan açılacak.”** Yani Allah azze ve celle baldırından açar. Bu, durumun çok kötüleşeceğine delâlet

خَٰشِعَةً أَبْصَٰرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا۟ يُدْعَوْنَ إِلَى ٱلسُّجُودِ وَهُمْ سَٰلِمُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرْنِى وَمَن يُكَذِّبُ بِهَٰذَا ٱلْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأُمْلِى لَهُمْ إِنَّ كَيْدِى مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾ أَمْ عِندَهُمُ ٱلْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾ فَٱصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ ٱلْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ لَّوْلَآ أَن تَدَٰرَكَهُۥ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ لَنُبِذَ بِٱلْعَرَآءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَٱجْتَبَٰهُ رَبُّهُۥ فَجَعَلَهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِن يَكَادُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَٰرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا۟ ٱلذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُۥ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْحَاقَّةِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ٱلْحَآقَّةُ ﴿١﴾ مَا ٱلْحَآقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْحَآقَّةُ ﴿٣﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌۢ بِٱلْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا۟ بِٱلطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا۟ بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَٰنِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى ٱلْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَىٰ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَىٰ لَهُم مِّنۢ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾

etmektedir. Buhârî ve diğer hadisçiler Ebû Saîd'in şöyle anlattığını rivâyet ettiler: Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in şöyle dediğini işittim: *"Rabbimiz baldırından açtığı gün, erkek kadın her mümin O'na secde edecek. Geriye dünyada iken riyakârlık olsun ve başkaları işitsin diye secde edenler kalacak. Bunlar secde etmek isteyecekler, fakat sırtları tek tabaka* (tahta gibi kaskatı) *haline gelecek."*

﴿وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ﴾ **"secdeye çağrılacaklar, fakat güçleri yetmeyecek."** Bütün mahlûkat tek tek Allah'a secde edecek, sadece kâfirler ve münafıklar kalacak. Onlar da secde etmek isteyecekler, fakat güçleri yetmeyecek. Çünkü sırtları kaskatı kesilecek, secde için esnemeyecek. Onlar dünyada iken Allah'a iman etmemiş ve secde etmemişlerdi.

﴿خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ﴾ (43) **"Gözleri önlerine eğilmiş ve zillete bürünmüş bir haldedirler."** Pişmanlık ve mahcubiyetten boyunları büküktür. Büyük bir zillet, hasret ve nedamet içindedirler.

﴿وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ﴾ **"Halbuki onlar sapasağlam iken de secdeye çağrılıyorlardı."** Yani dünyada sağlıklı ve secde edebilecek durumda iken secdeye çağrılmışlardı. İbrâhim et-Teymî dedi ki: Ezan ve kâmetle çağrılıyorlar ancak icabet etmiyorlardı.

(44) ﴿فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ﴾ **"Bu sözü yalanlayanı bana bırak."** Benimle onu baş başa bırak, onun durumunu bana havale et. Kalbini onunla meşgul etme. Ben ona yeterim. "Bu söz" ile kastedilen, Kur'ân'dır.

﴿سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾ **"Onları bilmedikleri yönden derece derece azaba yaklaştıracağız."** Onları bu azaba yavaş yavaş öyle yaklaştıracağız ki, sonunda bu azabın içine nasıl düştüklerini bilemeyecekler. Çünkü onlar bunu bir nimet sanacaklar. Sonucunu ve sonunda başlarına gelecek şeyleri düşünmeyecekler.

(45) ﴿وَأُمْلِي لَهُمْ﴾ **"Onlara mühlet veriyorum."** Verdiğim mühlet, onların günahlarının artması içindir.

﴿إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ﴾ **"Benim tuzağım sağlamdır."** Onları düşürmek için aldığım tedbir sağlamdır. Hiçbir şey elimden kurtulamaz.

(46) ﴿أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا﴾ **"Yoksa onlardan bir ücret mi istiyorsun?"** Yoksa onları Allah'a imana çağırmanın karşılığında, kendilerinden bir ücret mi istiyorsun?

﴿فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ﴾ **"Bu yüzden ağır bir borç yükü altında mı kalıyorlar?"** Borçlu, verilecek bu ücretin borcunu yüklenen kimse demektir. Yani mali bir yükümlülük altına girecekleri için bu yükü taşımak onlara zor gelebilir. Sen onlardan bir ücret istedin de bu sebeple mi sana icabetten yüz çevirdiler?

(47) ﴿أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ﴾ **"Yoksa gaybı biliyorlar da bunu onlar mı yazıyorlar?"** Yoksa gaybın bilgisi onların yanında da ileri sürdükleri delillerden dilediklerini oradan yazıyorlar ve oradan yazdıkları şeylerle mi seninle tartışıyorlar?

﴿فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ﴾ (48) **"Rabbinin hükmüne sabret, balık sahibi gibi olma."** Yani Yunus peygamber gibi öfkeli ve sinirli olma.

﴿إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ﴾ **"Hani o, üzgün bir şekilde nida etmişti."** Allah teâlâ bu âyette Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'i teselli ediyor ve sabretmesini, Yunus peygamber gibi acele etmemesini emrediyor. Onun hikâyesi daha önce Enbiyâ, Yunus ve Saffât sûrelerinde geçmişti. Yunus *aleyhisselam* şöyle nida etmişti:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ﴾

"Senden başka hiçbir tanrı yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum." *(Enbiya: 87).* [Balığın karnında iken bu nidayı etmiş olması muhtemeldir.]

﴿لَوْلَا أَنْ تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ﴾ (49) **"Rabbinden ona bir nimet yetişmemiş olsaydı…"** Bu nimet, Allah'ın ona tevbe etme imkânını vermesi ve tevbesini kabul etmesidir.

﴿لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ﴾ **"Kınanacak bir halde ıssız bir diyara atılacaktı."** Yani balığın karnından, bitkiden yoksun bir yere atılacaktı ve işlediği günahtan dolayı kınanmış ve rahmetten uzak kalmış olacaktı.

﴿فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (50) **"Rabbi onu seçti de salihlerden oldu."** Yani peygamberlik için seçti de çok iyi bir insan oldu. Rivâyete göre Allah ona peygamberlik görevini tekrar verdi, onu kendisi ve kavmi için şefaatçi kıldı, yüz bin veya daha fazla kişiye onu peygamber yaptı ve hepsi ona iman etti.

﴿وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ﴾ (51)

"O kâfirler Kur'ân'ı işittikleri zaman neredeyse seni gözleriyle devireceklerdi." İbn Kuteybe dedi ki: Nazar değen bir kimsenin beğendiği bir şeye nazarının değmesi gibi, onların nazarının Peygamberimize değeceğini Allah teâlâ kastetmiyor. Allah'ın kastettiği şey şudur: Sen Kur'ân okuduğun zaman onlar az kalsın seni düşürecek şekilde düşmanlık ve kin dolu, sert ve keskin bakışlarla bakıyorlardı. Kur'ân'ı işittikleri zaman bundan şiddetle nefret ediyorlardı.

﴿وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ﴾ **"O delidir, diyorlardı."**

﴿وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ (52) **"Halbuki Kur'an, âlemler için bir öğütten başka bir şey değidir."**

سُورَةُ الْحَاقَّةِ

Hâkka Sûresi (69. Sûre)

﴿الْحَاقَّةُ﴾ (1) **"Gerçekleşecek olan…"** Kıyâmette hakikatler ortaya çıkacağı için ona hâkka denilmiştir.

﴿مَا الْحَاقَّةُ﴾ (2) **"Nedir o gerçekleşecek olan?"**

﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ﴾ (3) **"Gerçekleşecek şeyin ne olduğunu sen nereden bileceksin?"**

﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ﴾ (4) **"Semûd ve Âd, kapıları çalacak o felaketi yalanlamışlardı."** Dehşetli halleriyle bir gün insanların kapısını çalacağı için kıyâmete, kapı çalan anlamında, "Kâria" denilmiştir.

﴿فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ﴾ (5) **"Semûd kavmi korkunç bir ses ile yok edildi."** Semûd, Salih peygamberin kavmidir. Haddi aşan korkunç bir sesle helak edildiler.

﴿وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ﴾ (6) **"Âd kavmi ise gürültülü ve azgın bir fırtına ile yok edildi."** Âd, Hûd peygamberin kavmidir. Bunlar çok soğuk ve uzun süre esen şiddetli bir rüzgâr ile helak edildiler.

﴿سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ﴾ (7) **"Allah o fırtınayı üzerlerinde yedi gün yedi gece estirmişti."** Fırtına bu süre boyunca kesintiye uğramadan ve dinmeden onların üstünde esti durdu. Fırtınanın havaya kaldırdığı taşlar onları öldürüyordu.

﴿حُسُومًا﴾ **"Onların kökünü kazımak için kesintisiz"** esen bir rüzgâr.

﴿فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ﴾
"Öyle ki, o kavmi, içi boş hurma kütükleri gibi oracıkta yere serilmiş halde görürdün."

﴿فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ﴾ (8) **"Şimdi onlardan bir kalıntı görüyor musun?"** Yani onlardan kalan bir grup, onlardan kalan bir can görebiliyor musun? Hayır, hiç kimse kalmadı.

وَجَآءَ فِرۡعَوۡنُ وَمَن قَبۡلَهُۥ وَٱلۡمُؤۡتَفِكَٰتُ بِٱلۡخَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوۡاْ رَسُولَ
رَبِّهِمۡ فَأَخَذَهُمۡ أَخۡذَةٗ رَّابِيَةً ﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَّا طَغَا ٱلۡمَآءُ حَمَلۡنَٰكُمۡ فِي ٱلۡجَارِيَةِ
﴿١١﴾ لِنَجۡعَلَهَا لَكُمۡ تَذۡكِرَةٗ وَتَعِيَهَآ أُذُنٞ وَٰعِيَةٞ ﴿١٢﴾ فَإِذَا نُفِخَ فِي ٱلصُّورِ
نَفۡخَةٞ وَٰحِدَةٞ ﴿١٣﴾ وَحُمِلَتِ ٱلۡأَرۡضُ وَٱلۡجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةٗ وَٰحِدَةٗ ﴿١٤﴾
فَيَوۡمَئِذٖ وَقَعَتِ ٱلۡوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَٱنشَقَّتِ ٱلسَّمَآءُ فَهِيَ يَوۡمَئِذٖ وَاهِيَةٞ
﴿١٦﴾ وَٱلۡمَلَكُ عَلَىٰٓ أَرۡجَآئِهَاۚ وَيَحۡمِلُ عَرۡشَ رَبِّكَ فَوۡقَهُمۡ يَوۡمَئِذٖ ثَمَٰنِيَةٞ
﴿١٧﴾ يَوۡمَئِذٖ تُعۡرَضُونَ لَا تَخۡفَىٰ مِنكُمۡ خَافِيَةٞ ﴿١٨﴾ فَأَمَّا مَنۡ أُوتِيَ
كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ فَيَقُولُ هَآؤُمُ ٱقۡرَءُواْ كِتَٰبِيَهۡ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنتُ أَنِّي مُلَٰقٍ
حِسَابِيَهۡ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٖ رَّاضِيَةٖ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٖ ﴿٢٢﴾
قُطُوفُهَا دَانِيَةٞ ﴿٢٣﴾ كُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ هَنِيٓـَٔۢا بِمَآ أَسۡلَفۡتُمۡ فِي ٱلۡأَيَّامِ
ٱلۡخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ وَأَمَّا مَنۡ أُوتِيَ كِتَٰبَهُۥ بِشِمَالِهِۦ فَيَقُولُ يَٰلَيۡتَنِي لَمۡ أُوتَ كِتَٰبِيَهۡ
﴿٢٥﴾ وَلَمۡ أَدۡرِ مَا حِسَابِيَهۡ ﴿٢٦﴾ يَٰلَيۡتَهَا كَانَتِ ٱلۡقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَآ أَغۡنَىٰ
عَنِّي مَالِيَهۡۜ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّي سُلۡطَٰنِيَهۡ ﴿٢٩﴾ خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ ٱلۡجَحِيمَ
صَلُّوهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِي سِلۡسِلَةٖ ذَرۡعُهَا سَبۡعُونَ ذِرَاعٗا فَٱسۡلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُۥ
كَانَ لَا يُؤۡمِنُ بِٱللَّهِ ٱلۡعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ ٱلۡمِسۡكِينِ ﴿٣٤﴾

﴿وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ﴾ (9) **"Firavun, ondan öncekiler ve altı üstüne getirilen beldeler halkı hep o hatayı işleyegeldiler."** Altı üstüne getirilen beldeler, Lût kavminin yaşadığı beldelerdir. Firavun'un, ondan önceki kâfir milletlerin ve Lût kavminin işledikleri hata ise şirk ve masiyetlerdir.

﴿فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً﴾ (10) **"Rablerinin elçilerine karşı gelmişlerdi. O da onları pek şiddetli bir şekilde yakalayıverdi."** Allah teâlâ cezalandırdığı her bir ümmeti bir öncekinden daha şiddetli bir şekilde cezalandırdı. Bu cezalar onların ülkelerinin altını üstüne getirmek ve üzerlerine taş yağdırmak şeklinde oldu.

﴿إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ﴾ (11) **"Sular bentleri aşıp kabardığında, sizi,"** yani siz babalarınızın sulbünde iken **"gemide taşıdık."**. الجَارِيَة (el-Câriye) ile kastedilen, Nûh'un gemisidir. Çünkü bu gemi, tufanda su üstünde onları taşıyordu.

﴿لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ﴾ (12) **"Size bir ibret olsun ve anlayan kulaklar anlasınlar diye..."** Yani ey Muhammed! Biz Nuh kavminin helâki kıssasını, duyduğunu iyi muhafaza eden kimseler için Allah'ın kudretine ve intikamının şiddetine delâlet eden bir ibret ve öğüt olsun diye anlattık.

﴿فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ﴾ (13) **"Sûr'a bir defa üflendiği zaman,"** Kastedilen, birinci sûr'dur.

﴿وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً﴾ (14) **"Yeryüzü ve dağlar yerlerinden kaldırılıp tek darbede darmadağın edildiği zaman,"** Yani ilahi kudretle dağlar yerlerinden kaldırılıp, fazla değil bir darbe ile paramparça edildiği zaman,

﴿فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ﴾ (15) **"İşte o gün olacak olur."** Kıyâmet kopar.

﴿وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ﴾ (16) **"O gün gök yarılmış, sarkmıştır."** İçindeki meleklerin inmesiyle gök yarılmıştır. Gök o gün zayıf ve sarkıktır.

﴿وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا﴾ (17) **"Melekler de onun etrafındadır."** Rab teâlâ onlara emir versin de yeryüzüne insinler ve yeryüzü ile üzerindekileri kuşatsınlar diye melekler de onun kenarında bulunurlar.

﴿وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ﴾ **"O gün Rabbinin arşını onların da üstünde sekiz melek taşır."** Yani mukarrep meleklerden sekiz tanesi arşı taşır.

﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ﴾ (18) **"O gün Rabbinize arz olunursunuz."** Kullar hesap vermeleri için Allah'a arz olunurlar.

﴿لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ﴾ **"Öyle ki gizli bir haliniz kalmaz."** Kendi şahsınızla veya fiillerinizle ve sözlerinizle ilgili ne olursa olsun Allah teâlâ'ya gizli hiçbir şey kalmaz.

﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤُوا كِتَابِيَهْ﴾ (19) **"Kitabı sağından verilen, alın okuyun kitabımı, der."** O bunu, kitabında inançlarını ve

salih amellerini gördüğü için sevinç ve mutluluk içinde söyler.

﴿إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ﴾ (20) **"Doğrusu ben hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum."** Ahirette hesaba çekileceğime dünyada iken kesin olarak inanıyordum, der.

﴿فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ﴾ (21) **"Artık o, hoşnut olacağı bir hayat içindedir."**

﴿فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ﴾ (22) **"Yüksek bir cennettedir."** Bu cennet semada olduğu için bulunduğu yer yüksektir. Veya mevkii, kadri kıymeti yüksektir.

﴿قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ﴾ (23) **"Ki o cennetin meyveleri sarkmıştır."** Almak isteyenlere o meyveler yakındır. Ayakta olan da, oturan da, yatan da onları kolayca alabilir.

﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾ (24) **"Geçmiş günlerde yaptığınız işlerden ötürü,"** yani dünyada iken işlediğiniz salih ameller sebebiyle **"afiyetle yiyin."**.

﴿وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهْ﴾ (25)

"Kitabı sol tarafından verilen ise der ki: Keşke kitabım verilmeseydi." İçinde kendi kötülüklerini gördüğü için üzüntüsünden böyle der.

﴿وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ﴾ (26) **"Hesabımın ne olduğunu bilmeseydim."** Hesabımdan hiçbir şeyi bilmeseydim, çünkü hepsi aleyhimedir, der.

﴿يَالَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ﴾ (27) **"Keşke onunla her iş bitseydi."** Yani keşke dünyadaki ölümle her şey bitmiş olsaydı da sonra bir daha yaşamasaydım. Kötü amellerini ve çekeceği azabı gördüğü için, ölüm halinin devamlı olmasını ve yeniden dirilmemeyi temenni eder.

﴿مَا أَغْنَى عَنِّي مَالِيَهْ﴾ (28) **"Malım bana hiç fayda vermedi."** Dünyada iken topladığım mal Allah'ın azabından beni hiçbir şekilde koruyamadı.

﴿هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهْ﴾ (29) **"Saltanatım da beni bırakıp gitti."** İleri süreceğim hiçbir delilim kalmadı. Gücüm kayboldu. Denildi ki: Âyetteki sultan kelimesi ile makam, mevki ve mülk kastedilmiştir. O zaman Allah teâlâ şöyle buyurur:

﴿خُذُوهُ فَغُلُّوهُ﴾ (30) **"Onu yakalayın ve bağlayın."** Zincirlerle ellerini boynuna bağlayın.

﴿ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ﴾ (31) **"Sonra"** ateşinde yanması için **"cehenneme atın onu."**.

﴿ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ﴾ (32) **"Sonra onu yetmiş arşın boyunda bir zincire vurun."** Sufyân dedi ki, bize ulaşan bilgilere göre bu zincir onun arkasından girecek, ağzından çıkacak.

﴿إِنَّهُ كَانَ لاَ يُؤْمِنُ بِاللهِ الْعَظِيمِ﴾ (33) **"Çünkü o, büyük olan Allah'a iman etmiyordu."**

﴿وَلاَ يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ﴾ (34) **"Yoksula yedirmeye teşvik etmiyordu."**

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ﴿٣٧﴾ فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْحَاقَّةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ﴿٢﴾ مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾ وَنَرَاهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ ﴿٨﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾

﴿فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ﴾ (35) **"Bu sebeple bugün burada onun candan bir dostu yoktur."** Yani kıyâmet günü âhirette ona faydası dokunacak veya şefaatçi olacak bir yakını yoktur. Çünkü o gün yakınlar ve dostlar birbirlerinden kaçacaklar.

﴿وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ﴾ (36) **"Bir irinden başka bir yiyecek de yok."** "Gıslîn" غِسْلِين vücutlarından akacak kan ve irin demektir.

﴿لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ﴾ (37) **"Onu günahkârlardan başkası yemez."**

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ﴾ (38) ﴿وَمَا لَا تُبْصِرُونَ﴾ (39) **"Andolsun gördüklerinize ve görmediklerinize."** Yani görülen ve görülmeyen her şeye yemin ederim.

﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ (40) **"Şüphesiz bu"** Kur'ân **"çok şerefli bir elçinin sözüdür."** Yani Kur'ân, Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in veya Cebrâil'in okuduğu bir sözdür.

﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ﴾ (41) **"Ve o bir şair sözü değildir."** Sizin iddia ettiğiniz gibi o, bir şairin sözü değildir. Çünkü şiir türlerinden değildir.

﴿قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ﴾ **"Ne de az inanıyorsunuz!"**

﴿وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ﴾ (42) **"Bir kâhin sözü de değildir."** Ki siz öyle olduğunu da iddia ediyorsunuz. Çünkü kehanet başka bir şeydir. İkisi bir araya gelmez.

﴿قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ﴾ **"Ne de az düşünüyorsunuz!"**

﴿تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ (43) **"O, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir."** Âlemlerin Rabbi tarafından, o elçinin kalbine indirilmiştir.

﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ﴾ (45) **"Eğer o bize bazı sözler yakıştırsaydı,"** yani Muhammed veya Cebrâil kendi kafasından bazı sözler uydursaydı da bunları Allah'a nispet etseydi,

﴿لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ﴾ (45) **"biz onu sağ elimizle yakalardık."** Âyetin metninde olan الْيَمِين (Yemin) kelimesi sağ el anlamına gelir.

﴿ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ﴾ (46) **"Sonra onu şah damarından keser atardık."** الْوَتِين (Vetîn), sırttan kalbe kadar ulaşan damar demektir. Bu onun, hükümdarların öfkelendikleri kimselere uyguladıkları en ağır ceza ile helak edileceğini anlatan bir ifadedir.

﴿فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ﴾ (47) **"Hiç biriniz buna mani de olamazdınız."** Sizden hiç kimse ondan bizi engelleyemez ve onu bizden kurtaramazdı. O halde sizin için Allah'a karşı nasıl yalan uydurabilecek?

﴿وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقِينَ﴾ (48) **"Doğrusu o, takva sahipleri için bir öğüttür."** Yani Kur'ân, takva sahipleri için bir öğüttür. Çünkü onlar bundan yararlanırlar.

﴿وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ﴾ (49) **"İçinizde yalanlayanlar olduğunu da çok iyi biliyoruz."** Yani bazılarınız Kur'ân'ı yalanlar. Biz onları cezalandıracağız.

﴿وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ (50) **"Şüphesiz bu Kur'ân, kâfirler için bir pişmanlık vesilesidir."** Yani kâfirler Kur'ân'a inanmadıkları için kıyâmette pişmanlık duyacaklardır.

51 ﴿وَاِنَّهُ لَحَقُّ الْيَق۪ينِ﴾ **"Gerçekten o, kesin bir bilgidir."** Çünkü Allah'tan gelmektedir. Ona hiçbir şek ve şüphe yol bulamaz.

52 ﴿فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظ۪يمِ﴾ **"O halde büyük olan Rabbini ismiyle tesbih et."**

سُورَةُ الْمَعَارِجِ

Meâric Sûresi (70. Sûre)

1 ﴿سَأَلَ سَٓائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ﴾ **"Bir isteyen, olacak azabı istedi."** Birisi –eğer gelecekse azabın kendisine gelmesini istedi. Bu kişinin en-Nadr b. el-Hâris olduğu rivâyet edilir. O şöyle demişti: "Ey Allah'ım! Eğer bu kitap senin katından gelmiş bir gerçekse üzerimize gökten taş yağdır yahut üzerimize elem verici bir azap getir!"

2 ﴿لِلْكَافِر۪ينَ﴾ Bu azap **"kâfirler içindir."**

﴿لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ﴾ **"Hiç kimse onu engelleyemez."** Mutlaka gerçekleşecek olan bu azabı hiç kimse engelleyemez.

3 ﴿مِنَ اللّٰهِ ذِي الْمَعَارِجِ﴾ **"O, derece ve makamların sahibi Allah'tandır."** Melekler bunlarda yükselirler. Bunların büyük yükselme araçları olduğu da söylenir.

4 ﴿تَعْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ ف۪ي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْس۪ينَ اَلْفَ سَنَةٍ﴾

"Melekler ve Ruh, miktarı elli bin yıl süren bir gün içinde O'na yükselir." Melekler ve Cebrâil, Allah'ın kendileri için verdiği bu makamlardan geçerek bu süre içinde Allah'a yükselirler. Miktarı elli bin yıl süren gün ile kastedilen, kıyâmet günüdür. Bu, kulların hesaba çekilmek için bekledikleri süredir. Bu kadar süre bekledikten sonra cennetlikler cennete, cehennemlikler cehenneme yerleşirler.

5 ﴿فَاصْبِرْ صَبْرًا جَم۪يلًا﴾ **"Şimdi sen güzelce sabret."** Bu konuda kaygılanmaya ve Allah'tan başkasına şikâyete gerek yok.

6 ﴿اِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَع۪يدًا﴾ **"Doğrusu onlar azabı uzak görüyorlar."** Uzak ve imkânsız görüyorlar.

7 ﴿وَنَرٰيهُ قَر۪يبًا﴾ **"Biz ise onu yakın görüyoruz."** Çünkü her gelecek, yakındır.

8 ﴿يَوْمَ تَكُونُ السَّمَٓاءُ كَالْمُهْلِ﴾ **"O gün gökyüzü erimiş bir maden gibi olur."** Bakır, kurşun ve gümüşün erimişine الْمُهْل (mühl) denir. Yağın tortusuna da 'mühl' denilir.

9 ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ﴾ **"Dağlar da"** atılmış renkli **"yün gibi olur."**

10 ﴿وَلَا يَسْـَٔلُ حَم۪يمٌ حَم۪يمًا﴾ **"Dost dostun halini sormaz."** Kıyâmet günü kendi yaşadıkları dehşetli korku sebebiyle yakınlar bile birbirlerinin halini sormazlar.

يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ ﴿١١﴾ وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ ﴿١٣﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهَا لَظَىٰ ﴿١٥﴾ نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ ﴿١٦﴾ تَدْعُو مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَأَوْعَىٰ ﴿١٨﴾ ۞ إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿١٩﴾ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾ إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾ فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٦﴾ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

(11) ﴿يُبَصَّرُونَهُمْ﴾ **"Birbirlerine gösterilirler."** Yani herkes kendi yakınlarını, dostlarını görür, tanır, hiçbirisi ona gizli değildir, fakat birbirlerine soru soramazlar ve birbirleriyle konuşamazlar. Çünkü herkesin kendi derdi başından aşkındır.

﴿يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ﴾ **"Günahkâr o günün azabından kurtulmak için oğlunu fidye vermek ister."** Ateşi hak eden her günahkâr, başına gelen kıyâmet günü azabından kurtulmak için en sevdiği ve değer verdiği yakınlarını bile fidye vermek ister. Eğer fidye vermesi kabul edilmiş olsa, bunları hemen verir ve kendisini bu azaptan kurtarır.

(12) ﴿وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ﴾ **"Eşini ve kardeşini,"**

(13) ﴿وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ﴾ **"Kendisini barındıran"** nesep yönünden bağlı olduğu veya sıkıntılı anlarında sığındığı **"yakın akrabalarını,"** feda etmek ister.

(14) ﴿وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ﴾ **"Ve yeryüzünde hepsini feda etmek ister ki, tek kendini kurtarabilsin."** İnsanları, cinleri ve yeryüzündeki diğer bütün yaratıkları cehennem azabından kurtulmak için fidye olarak vermek ister.

(15) ﴿كَلَّا إِنَّهَا لَظَى﴾ **"Fakat ne mümkün! Bilinmeli ki, o, alevlenen bir ateştir."** لَظَى (leza) cehennemin bir ismi olup, alevlenmek anlamına gelen "telazzi" kökünden gelir.

(16) ﴿نَزَّاعَةً لِلشَّوَى﴾ **"Derileri kavurup soyar."** "Şeva" الشَّوَى kafa derisi demektir.

(17) ﴿تَدْعُو مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى﴾ **"Çağırır, sırtını dönüp gideni."** Yani cehennem, dünyada hakka sırtını dönene ve ondan yüz çevirene seslenir.

(18) ﴿وَجَمَعَ فَأَوْعَى﴾ **"Ve mal toplayıp saklayanı."** Yani topladığı malı Allah yolunda sarf etmeyeni de çağırır.

(19) ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا﴾ **"Gerçekten insan pek hırslı yaratılmıştır."**

(20) (21) ﴿وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا﴾ **"Kendisine kötülük dokundu mu sızlanır, bir iyilik dokundu mu cimrilik eder."** Yani ona bir fakirlik, muhtaçlık veya hastalık gibi bir şey isabet ettiği zaman çok sızlanır. Zenginlik, bolluk ve genişlik gibi bir iyilik isabet ettiği zaman bunu başkalarına hiç vermez, hep elinde tutar.

(22) ﴿إِلَّا الْمُصَلِّينَ﴾ **"Ancak namaz kılanlar bunun dışındadır."** Yani namaz kılanlar hırs, endişe ve cimrilik gibi vasıfları taşımazlar/taşımamalıdırlar.

(23) ﴿الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ﴾ **"Ki onlar namazlarını devamlı kılarlar."** Onları hiçbir şey namazdan alıkoymaz. Farz namazları vaktinde eda ederler.

(24) ﴿وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ﴾ **"Onların mallarında belirli bir hak vardır."** Farz zekât kastedilmiştir. Sılai rahim olduğu da söylenmiştir.

(25) ﴿لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ﴾ **"Dilenen ve yoksul için..."** "Sâil," hiçbir şey bulamayıp sana durumunu arz eden ve senden yardım isteyen

fakir demektir. "Mahrûm" ise çalışıp kazanamayan ve istemekten de utanan ihtiyaç sahibi kimse ki, isteyemediği için insanlar onu zengin zannederler ve bu yüzden ona yardım etmezler.

﴿وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ﴾ (26) **"Ceza gününün varlığına inanırlar."** Ceza günü, kıyâmet günüdür. Onlar bunun varlığından hiç şüphe etmezler ve inkâr etmezler.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ﴾ (27) **"Rablerinin azabından korkarlar."** Salih amelleri olmasına rağmen Rablerinden yine de korkarlar.

﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ﴾ (28) **"Çünkü Rablerinin azabından emin olunmaz."** Hiç kimse kendini bundan güvende göremez, O'ndan korkmak herkesin görevidir.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ﴾ (29) **"Onlar ki ırzlarını korurlar."** Kendilerine helal olmayan kimselere karşı iffetlerini korurlar.

﴿إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ﴾ (30)

"Ancak eşlerine ve cariyelerine karşı hariç; çünkü onlarla ilişkilerinden dolayı kınanmazlar."

﴿فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾ (31) **"Bundan ötesini isteyenler ise haddi aşanlardır."**

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾ (32) **"Onlar emanetlerini ve sözlerini yerine getirenlerdir."** Kendilerine emanet edilen şeylerden hiçbirisine ihanet etmezler ve kendilerini bağladıkları anlaşmaların hiçbirisini bozmazlar.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ﴾ (33) **"Şahitliklerinde dürüsttürler."** İster yakın olsun, ister uzak; ister yüksek birisi olsun, isterse sıradan; kim hakkında olursa olsun, şahit olduğu bir şeyi olduğu gibi anlatır. Bildiği şeyleri gizlemez ve değiştirmez.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ﴾ (34) **"Namazlarını koruyanlardır."** Hiçbir meşguliyet onları namazdan alıkoymaz ve namazlarının sevabını boşa giderici fiilleri işlemezler.

﴿أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ﴾ (35) **"İşte bunlar, cennetlerde kendilerine ikramda bulunulacak kimselerdir."** Yani onlar cennetlere yerleşirler ve kendilerine orada türlü türlü ikramlarda bulunulur.

﴿فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ﴾ (36) **"O kâfirlere ne oluyor ki, boyunlarını uzatarak sana doğru koşuyorlar:"** Boyunlarını uzatarak ve devamlı sana bakarak, seni yalanlamak ve seninle alay etmek için koşuşup duruyorlar.

﴿عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ﴾ (37) **"Sağdan soldan bölük bölük."**

﴿أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ﴾ (38) **"Onlardan her biri, bir nimet cennetine sokulacağını mı umuyor?"** Müşrikler diyorlardı ki, bunlar cennete girerse, biz mutlaka onlardan önce gireriz. Bunun üzerine bu âyet nazil oldu.

﴿كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ﴾ (39) **"Hayır, biz onları bildikleri şeyden yarattık."** Yani bildikleri pis bir meniden yarattık. Dolayısıyla onların hiç büyüklenmemeleri gerekir. Ahmed, İbn Mâce ve İbn Sa'd'ın rivâyetine göre, Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: **"O kâfirlere ne oluyor ki boyunlarını uzatarak sana doğru koşuyorlar: Sağdan soldan, bölük bölük,"** buyruğundan itibaren, "**Hayır, biz onları bildikleri şeyden yarattık**" buyruğuna kadar okudu. Daha sonra Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* avucuna tükürdü ve onun üzerine parmağını koyup şöyle dedi: *"Allah teâlâ buyuruyor ki: Ey Âdemoğlu, ben seni bunun gibi bir şeyden yaratmışken, sen beni nasıl aciz bırakabilirsin?"*

✡✡✡

فَلَآ أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَٰرِقِ وَالْمَغَٰرِبِ إِنَّا لَقَٰدِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ
وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا۟ وَيَلْعَبُوا۟ حَتَّىٰ يُلَٰقُوا۟ يَوْمَهُمُ الَّذِى
يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ
﴿٤٣﴾ خَٰشِعَةً أَبْصَٰرُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الَّذِى كَانُوا۟ يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

سُورَةُ نُوحٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّآ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦٓ أَنْ أَنذِرْ قَوْمَكَ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَٰقَوْمِ إِنِّى لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ أَنِ اعْبُدُوا۟
اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ
إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَآءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّى دَعَوْتُ قَوْمِى لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَآءِىٓ إِلَّا
فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّى كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوٓا۟ أَصَٰبِعَهُمْ
فِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا۟ ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا۟ وَاسْتَكْبَرُوا۟ اسْتِكْبَارًا
﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّى دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّىٓ أَعْلَنتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا۟ رَبَّكُمْ إِنَّهُۥ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ﴾ (40) **“Hayır, doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki…”** Yüce Allah güneşin, ayın ve yıldızların bir sene boyunca her gün doğup battıkları yerlere yemin ediyor.

﴿إِنَّا لَقَادِرُونَ﴾ **“Bizim elbette gücümüz yeter.”**

﴿عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ﴾ (41) **“Onları kendilerinden daha hayırlı olanlarla değiştirmeye…”** Allah’a isyan edenlerin yerine O’na daha itaatkâr olanları getirmeye bizim gücümüz yeter.

﴿وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ﴾ **“Kimse bizim önümüze geçemez.”** Bunu biz istersek kimse bizi engelleyemez.

﴿فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا﴾ (42) **“O halde bırak onları dalsınlar”** batıllarına ﴿وَيَلْعَبُوا﴾ **“ve oynayadursunlar”** dünyalarında. Sen emrolunduğun şeyle meşgul ol. Onlar gözüne büyük görünmesin. Sana gereken, tebliğden başka bir şey değildir.

﴿حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ﴾ **“Kendilerine vaat edilen günlerine kavuşuncaya kadar.”** Kendilerine vaat edilen gün, kıyâmet günüdür.

﴿يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ﴾ (43) **“O gün kabirlerinden hızlı hızlı çıkacaklar, sanki dikili bir”** bayrağa **“koşuyormuş gibi fırlayacaklar.”** Birbirleriyle yarış edecekler.

﴿خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ﴾ (44) **“Gözleri düşük bir vaziyette.”** Azaptan korktukları için gözlerini kaldıramayacaklar.

﴿تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ﴾ **“Onları bir alçaklık sardıkça saracak.”**

﴿ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾ **“İşte onlara vaat edilen gün, o gündür.”**

سُورَةُ نُوحٍ

Nûh Sûresi (71. Sûre)

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (1)

“Kendilerine can yakıcı bir azap gelmeden önce kavmini uyar, diye Nûh’u kendi kavmine gönderdik.” Nûh’un, Allah teâlâ’nın gönderdiği bir peygamber olduğu ve kavminin içinde ne kadar süre kaldığı Ankebut sûresinde anlatıldı. Âyetin can yakıcı azap dediği, cehennem azabı ve tufandır.

﴿قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ (2) **“Dedi ki: Ey kavmim, gerçekten ben size apaçık bir uyarıcıyım.”** Allah’ın cezasına karşı sizi uyarıyor, korkutuyor ve kurtaracak şeyleri açıklıyorum.

﴿أَنِ اعْبُدُوا اللهَ﴾ (3) **“Şöyle ki: Allah’a ibadet edin,”** [Sevgi ve itaat yönünden O’nun hakkını eda edin, size emrettiği şeylere uyun] ve başkasını O’na ortak koşmayın.

﴿وَاتَّقُوهُ﴾ **“O’ndan korkun,”** sizi azabına düşürecek şeylerden sakının ve size emrettiğim şeylerde ﴿وَأَطِيعُونِ﴾ **“bana itaat edin.”** Çünkü ben size Allah tarafından gönderilmiş bir elçiyim.

﴿يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ﴾ (4) **“Allah da sizin**

günahlarınızı bağışlasın,” yani peygambere itaatten ve onun çağrısına olumlu cevap vermeden önce işlemiş olduğunuz günahlarınızı bağışlasın.

﴿وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى﴾ **“Ve sizi belli bir süreye kadar ertelesin.”** Yani ölümünüzü Allah’ın sizin için takdir ettiği en uzun süreye kadar ertelesin. [Kastedilen şudur: Sizin milletinizin ömrü uzun olsun ve yeryüzündeki varlığı itaat ettiğiniz sürece devam etsin.]

﴿إِنَّ أَجَلَ اللهِ إِذَا جَاءَ لاَ يُؤَخَّرُ﴾ **“Kuşkusuz Allah’ın takdir ettiği süre gelince ertelenmez.”** Siz küfür üzere devam ederken Allah’ın takdir ettiği ecel geldiği zaman ertelenmez, mutlaka gerçekleşir. O halde imana ve itaate koşun.

﴿لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ **“Keşke bilseydiniz!”**

﴿ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلاً وَنَهَارًا﴾ (5) “**Nûh dedi ki: Ey Rabbim! Ben kavmimi gece gündüz davet ettim.”** Yani bana onları davet etmemi emrettiğin imana onları gece gündüz hiç ara vermeden davet ettim.

﴿فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلاَّ فِرَارًا﴾ (6) **“Fakat benim davetim onların sadece kaçmalarını artırdı.”** Yani benim davetim onları davet ettiğim şeylerden sadece uzaklaştırdı.

﴿وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ﴾ (7) **“Gerçekten ben onları günahlarını bağışlaman için ne zaman davet ettiysem,”** yani bağışlanmalarına sebep olacak sana imana ve sana itaate ne zaman çağırdıysam, sesimi duymamak, beni görmemek ve söylediklerimi dinlememek için,

﴿جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ﴾ **“parmaklarını kulaklarına tıkadılar,”**

﴿وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ﴾ **“elbiselerine büründüler,”**

﴿وَأَصَرُّوا﴾ **“ayak diredirler,”** inkâra devam ettiler,

﴿وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا﴾ **“ve kibirlendikçe kibirlendiler.”** Hakkı kabul etmediler.

﴿ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا﴾ (8) **“Sonra onları açık açık çağırdım.”**

﴿ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا﴾ (9) **“Sonra onlarla hem açıktan açığa, hem de gizli gizli konuştum.”** Nûh onlara hem topluca hitap ediyordu, hem de adam adama tek tek konuşuyordu. Farklı şekillerde ve farklı üsluplarla çağrıda bulunuyordu. Onlarla gizli gizli konuşması, evlerine gidip davet etmesidir, denildi.

﴿فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾ (10) **“Gelin, dedim, Rabbinizin sizi bağışlamasını isteyin. Çünkü o çok bağışlayıcıdır.”**

يُرْسِلِ ٱلسَّمَآءَ عَلَيْكُم مِّدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُم بِأَمْوَٰلٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَل
لَّكُمْ جَنَّٰتٍ وَيَجْعَل لَّكُمْ أَنْهَٰرًا ﴿١٢﴾ مَّا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾
وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا۟ كَيْفَ خَلَقَ ٱللَّهُ سَبْعَ سَمَٰوَٰتٍ
طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ ٱلْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ ٱلشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾
وَٱللَّهُ أَنۢبَتَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ
إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لِّتَسْلُكُوا۟ مِنْهَا
سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَّبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِى وَٱتَّبَعُوا۟ مَن لَّمْ يَزِدْهُ
مَالُهُۥ وَوَلَدُهُۥٓ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكَرُوا۟ مَكْرًا كُبَّارًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا۟
لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ
وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا۟ كَثِيرًا ۖ وَلَا تَزِدِ ٱلظَّٰلِمِينَ إِلَّا ضَلَٰلًا ﴿٢٤﴾
مِّمَّا خَطِيٓـَٰٔتِهِمْ أُغْرِقُوا۟ فَأُدْخِلُوا۟ نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا۟ لَهُم مِّن دُونِ
ٱللَّهِ أَنصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى ٱلْأَرْضِ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ
دَيَّارًا ﴿٢٦﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا۟ عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوٓا۟ إِلَّا فَاجِرًا
كَفَّارًا ﴿٢٧﴾ رَّبِّ ٱغْفِرْ لِى وَلِوَٰلِدَىَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِىَ
مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ وَلَا تَزِدِ ٱلظَّٰلِمِينَ إِلَّا تَبَارًۢا ﴿٢٨﴾

﴿يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا﴾ (11) **“Üzerinize bol bol yağmur yağdırsın.”** Bu âyet, Allah’a istiğfar etmenin, yağmurun ve çeşitli rızıklar elde etmenin en büyük sebeplerinden birisi olduğunun delilidir.

﴿وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا﴾ (12)

“Mallar ve oğullar vererek sizin imdadınıza yetişsin. Size bahçeler ihsan etsin, nehirler akıtsın.” Malınız ve çocuklarınız çoğalsın. Onların Allah’a iman etmeleri, hem ahiretteki nasiplerini, hem de dünyadaki zenginliklerini ve rızıklarını artırır.

﴿مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلّٰهِ وَقَارًا﴾ (13) **“Size ne oluyor ki, Allah’a büyüklüğü yakıştıramıyorsunuz?”** Yani Allah’tan korkmuyorsunuz.

﴿وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا﴾ (14) **“Oysa sizi türlü merhalelerden geçirerek O yaratmıştır.”** Sizi önce bir nutfe, sonra döllenmiş bir yumurta, sonra bir et parçası olarak yarattı ve yaratılışınız tamamlanıncaya kadar çeşitli aşamalardan geçirdi. Sonra siz bir çocuk olarak dünyaya gelirsiniz, sonra bir genç olursunuz, sonra yaşlanırsınız. O halde sizi bu harika merhalelerden geçirerek yaratan Allah’a nasıl saygı göstermezsiniz?

﴿أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللّٰهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا﴾ (15) **“Görmediniz mi, Allah yedi göğü birbiriyle uyumlu tabakalar halinde nasıl yaratmış.”**

﴿وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا﴾ (16) **“Ve Ay’ı bunların içinde nur yapmış.”** Yedi göğün içinde, dünya göğünde yeryüzünü aydınlatan [ısıtan değil] bir aydınlatıcı olarak yaratmış,

﴿وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا﴾ **“güneşi de bir kandil kılmıştır.”**

﴿وَاللّٰهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا﴾ (17) **“Allah sizi de yerden bir bitki bitirir gibi bitirdi.”** Yani Âdem’i arzın toprağından yarattı. Sonra onu yerden bir bitkiyi bitirir gibi bitirdi. Küçükken büyüttü, kısa iken uzattı. Sizin gelişmeniz de yerin yetiştirdiği bitki ve hayvan türünden gıdalara bağlıdır. Yerin unsurları bitki veya hayvana dönüştükten sonra bize gıda olmaktadır.

﴿ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا﴾ (18) **“Sonra sizi yine oraya döndürecek,”** yani toprağa döneceksiniz. [Öleceksiniz ve parçalarınız toprağa karışıp kayboluncaya kadar eriyip gideceksiniz.]

﴿وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا﴾ **“Ve sizi yeniden çıkaracaktır.”** Yani kıyâmet günü yeniden dirilterek sizi yerden tekrar çıkaracaktır. [Bu sefer sizi birincisinde olduğu gibi, bitki yetiştirir gibi aşamalı olarak değil, bir defada topraktan çıkarıverecektir.]

﴿وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا﴾ (19) **“Allah sizin için yeri bir sergi yaptı.”** Evlerinizdeki serginin üzerinde gidip geldiğiniz gibi üzerinde gidip gelesiniz diye yeryüzünü sizin için döşedi, yaydı.

﴿لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا﴾ (20) **“Ondan açılan geniş yollardan gidesiniz diye…”**

﴿قَالَ نُوحٌ رَّبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي﴾ (21) **“Nûh dedi ki: Ey Rabbim! Onlar bana isyan ettiler.”** Bana isyana devam ettiler ve davetime icabet etmediler. Nûh, onları Allah’a şikâyet etti. Halbuki Allah bunu en iyi bilendir.

﴿وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلاَّ خَسَارًا﴾ **“Malı ve çocuğu kendi ziyanını arttırmaktan başka işe yaramayan kimseye uydular.”** Mallarının ve çocuklarının çokluğu dünyada sapıklıklarını âhirette ise cezalarını artırmaktan başka bir işe yaramayan liderlerine ve servet sahiplerine uydular.

﴿وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا﴾ (22) **“Bunlar da büyük büyük tuzaklar kurdular.”** Kurdukları tuzak, ayak takımını Nûh’u öldürmeye teşviktir.

﴿وَقَالُوا﴾ (23) **“Dediler ki:”** Yani halkı Nûh’a karşı koymaya teşvik eden liderleri dediler ki:

﴿لاَ تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ﴾ **“Sakın ilâhlarınızı”** onlara ibadet etmeyi **“bırakmayın;”** terk etmeyin. İlahları, putlar ve onların resimleridir/heykelleridir. Bunlara daha sonra Araplar da tapmışlardır.

﴿وَلاَ تَذَرُنَّ وَدًّا وَلاَ سُوَاعًا وَلاَ يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾ **“Hele Ved’den, Suva’dan, Yeğûs’tan, Yeûk’tan ve Nesr’den asla vazgeçmeyin.”** Yani bu putlara ibadeti terk etmeyin. Bunlar, Âdem ile Nûh arasındaki dönemde yaşamış salih kişilerin isimleriydi. İnsanlar mabetlere bu kişilerin resimlerini asmışlardı. Sonra bir dönem geldi. İblis o dönemde yetişen insanlara dedi ki: Sizden öncekiler bu resimlere ibadet ediyorlardı, siz de ibadet edin. Onlar da bu resimlere ibadet etmeye başladılar. Putlara ibadet bu andan itibaren başladı. [Sonra bu putlar Arap yarımadasına ulaştı ve bazı kabileler de bunlara ibadet ettiler.]

﴿وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا﴾ (24) **“Çok kişiyi yoldan çıkardılar.”** Yani büyükleri ve liderleri onları yoldan çıkardılar. Bir görüşe göre putlar pek çok kişiyi yoldan çıkardılar.

﴿وَلاَ تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلاَّ ضَلاَلاً﴾ **“Sen de bu zalimlerin sadece şaşkınlıklarını artır.”** Sadece hüsranlarını artır. Kurdukları tuzakları boşa çıkar anlamına geldiği de söylenmiştir.

﴿مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا﴾ (25) **“Onlar günahları yüzünden suda boğuldular.”** Tufana kapıldılar.

﴿فَأُدْخِلُوا نَارًا﴾ **“Ardından da ateşe atıldılar,”** yani ahiret ateşine atıldılar. Veya kabir azabına sokuldular.

﴿فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللهِ أَنْصَارًا﴾ **“Allah’tan başkaları içinden kendilerine yardımcılar da bulamadılar.”**

﴿وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لاَ تَذَرْ عَلَى الأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾ (26)

“Nûh dedi ki: Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!” Nûh *aleyhisselam* onların iman etmelerinden ümit kesince kendisine artık iman edenlerin dışında kavminden iman eden olmayacağını bildiren vahiy geldikten sonra onlara bu şekilde beddua etti. Allah teâlâ, Nûh’un bedduasını kabul etti ve onları suda boğdu.

﴿إِنَّكَ إِنْ تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلاَ يَلِدُوا إِلاَّ فَاجِرًا كَفَّارًا﴾ (27)

“Çünkü sen onları bırakırsan kullarını yoldan çıkarırlar ve sadece fâcir ve günahkâr çocuklar doğururlar.” Onları bırakırsan insanları hak yoldan çıkarırlar ve sana itaati terk eden, onlara verdiğin nimetlere nankörlük eden günahkârları doğururlar.

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ﴾ (28)

“Rabbim! Beni, anamıbabamı, mümin olarak evime girenleri ve bütün inanmış erkekleri ve kadınları bağışla.” Nûh’un anası babası mümin idiler. Evime derken kastettiği, yaptığı gemidir. Mümin olarak evime girenler derken eşi ve oğlu gibi bu vasfı taşımayanları bu duanın kapsamına dâhil etmemiştir.

﴿وَلاَ تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلاَّ تَبَارًا﴾ **“Zalimlerin de sadece helakını artır.”** Onun bu bedduası kıyâmete kadar bütün zalimleri kapsar.

سُورَةُ الْجِنِّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾ وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾ وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا ﴿٩﴾ وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدَدًا ﴿١١﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنْ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

سُورَةُ الْجِنِّ

Cin Sûresi (72. Sûre)

﴿قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ﴾ (1) **“De ki bana şöyle vahyolundu:”** Yani: Ey Muhammed, ümmetine de ki: Allah bana Cebrail’in lisanı ile şöyle vahyetti:

﴿أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ﴾ **“Cinlerden bir topluluk”** beni **“dinlediler.”** Onlardan üç beş tanesi benim okuduğum Kur’ân’ı dinlediler. Rivâyet edildiğine göre, cinler kendisini dinlerken Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem:* ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ sûresini okuyordu. Allah teâlâ cinlere kendi içlerinden bir peygamber göndermedi. Bütün peygamberler, insan soyundan, Âdemoğullarından görevlendirildi.

﴿فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا﴾ **“Ve dediler ki: Şüphesiz biz harikulade bir Kur’ân dinledik.”** Yani kavimlerine döndüklerinde dediler ki: Biz okunan öyle bir kelam işittik ki, fesahat ve belağati harikuladedir. Veya çok güzel öğütleri olan, çok bereketli bir kelam dinledik.

﴿يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ﴾ (2) **“O Kur’ân doğru bir yola iletiyor.”** Gerçeğe iletiyor ve Allah’ı tanıtıyor.

﴿فَآمَنَّا بِهِ﴾ **“Biz de ona iman ettik.”** Onun Allah katından gönderildiğini kabul ettik.

﴿وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا﴾ **“Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız.”** Yaratıklarından hiçbir şeyi O’na ortak koşmayacağız ve O’ndan başka bir tanrıya da tapmayacağız, dediler. Cinler Kur’ân’ı bir defa dinlemekle iman ettiler ve akıllarıyla onun Allah kelamı olduğunu idrak ettiler. Halbuki Kureyş ve özellikle liderleri defalarca dinlemelerine ve o, kendi içlerinden çıkan ve kendi dilleriyle okuyan bir peygamber olmasına rağmen ondan hiç yararlanmadılar. Allah teâlâ da onları rezil ve perişan etti. Bu ayeti kerime bize Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*’in davet ettiği şeylerin en önemlisinin tevhid ve şirki ve müşrikleri reddetmek olduğunu ifade etmektedir.

﴿وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا﴾ (3) **“Doğrusu Rabbimizin şânı çok yücedir.”**

﴿مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾ **“O ne eş, ne de çocuk edinmiştir.”**

﴿وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللهِ شَطَطًا﴾ (4) **“Meğer bizim beyinsiz, Allah hakkında saçma şeyler söylüyormuş.”** Cinler, müşriklerin ve onların beyinsizlerinin Allah’ın eşi ve çocukları vardır şeklindeki iftiralarını reddediyorlar. “Şetat” شَطَط kelimesi küfürde aşırılık, gayeden uzaklaşmak ve haddi aşmak anlamlarına gelir.

﴿وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللهِ كَذِبًا﴾ (5) **“Halbuki biz gerek insanlar, gerekse cinler Allah hakkında asla yalan söylemezler, sanmıştık.”** Biz insanlar ve cinler, Allah’ın eşi ve çocukları vardır, dediklerinde, Allah’a iftira etmediklerini zannetmiştik ve onları tasdik etmiştik.

﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ﴾ (6) **“Şu bir gerçek ki, insanlardan bazı kimseler,**

cinlerden bazı kimselere sığınırlardı.” Rivâyet edildiğine göre Araplardan bir kimse bir vadide konakladığı zaman: Ben bu vadinin efendisine kavminin beyinsizlerinin şerrinden sığınırım, derdi ve sabaha kadar efendileri olan cinin civarında o geceyi geçirirdi.

﴿فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ **“Ve onların taşkınlıklarını artırırlardı.”** Yani cinlerden bazıları, bazı insanların kendilerine sığınmalarından ötürü daha fazla azgınlaşırlar ve kendilerine sığınan insanlara daha fazla korku verirlerdi.

﴿وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللهُ أَحَدًا﴾ ⑦ **“Onlar da sizin sandığınız gibi, Allah’ın hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini sanmışlardı.”**

﴿وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ﴾ ⑧ **“Biz göğü yokladık,”** her zaman yaptığımız gibi haber toplamak istedik.

﴿فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا﴾ **“Fakat onu kuvvetli bekçilerle ve alevlerle doldurulmuş bulduk.”** Kuvvetli melekler, göğü kulak hırsızlığına karşı koruyan meleklerdir. Alevler ise, Mülk sûresinde de açıklandığı gibi, yıldızların ateşidir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’in peygamber olarak görevlendirilmesinden sonra Allah teâlâ göğü cinlerin bu casusluğuna karşı yakıcı alevlerle korumuştur.

﴿وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ﴾ ⑨ **“Halbuki biz, göğün bazı mevkilerinde dinleme yapmak için otururduk.”** Meleklerden göğün haberlerini dinleyip, kâhinlere ulaştırmak için dinlemede bulunurduk.

﴿فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا﴾ **“Fakat şimdi kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev huzmesi buluyor.”** Dinlemesini engellemek için ona ateş ediyor.

﴿وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ﴾ ⑩ **“Bilmiyoruz, yeryüzündekilere kötülük mü murad edildi,”** yani göğün bu şekilde korunması sebebiyle, ﴿أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا﴾ **“yoksa Rableri onlara bir hayır mı diledi?”** İbn Zeyd bu âyetin tefsirinde şunu dedi: İblis dedi ki, bu engellemesiyle Allah’ın yeryüzündekilere bir azap indirmeyi mi, yoksa bir peygamber göndermeyi mi murat ettiğini doğrusu bilmiyoruz.

﴿وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ﴾ ⑪ **“Doğrusu bizim aramızda iyiler de vardır, bunun aşağısında olanlar da vardır.”** Cinler Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*’e iman etmeye davet edildiklerinde birbirlerine şöyle diyorlardı: Kur’ân’ı dinledikten sonra kimimiz iman ettik, iyilerden olduk, kimimiz de iman etmedik, kötülerden olduk.

﴿كُنَّا طَرَائِقَ قِدَدًا﴾ **“Biz farklı yollardan giden topluluklardık.”** Farklı ve birbirine ters yollarda giden topluluklardık. Saîd dedi ki: Bazıları Müslüman, bazıları da Yahudi, Hıristiyan ve Mecusi idi.

﴿وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا﴾ ⑫ **“Biz yeryüzünde Allah’ı aciz bırakamayacağımızı, kaçmakla da ondan kurtulamayacağımızı artık anladık.”**

﴿وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنْ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا﴾ ⑬

“Biz, hidayet rehberini,” yani Kur’ân’ı **“işitir işitmez ona iman ettik. Kim Rabbine inanırsa, o, ecrinin eksiltileceği ve haksızlığa uğrayacağı korkusunu taşımaz.”** “Bahs” بخس kelimesi eksiklik anlamına gelir. “Rahek” رَهَق ise azgınlık, zulüm/haksızlık demektir.

وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ
تَحَرَّوْا رَشَدًا ﴿١٤﴾ وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾
وَأَلَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا ﴿١٦﴾ لِنَفْتِنَهُمْ
فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾ وَأَنَّ
الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ
يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ
بِهِ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي
لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَاغًا
مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ
مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾ قُلْ إِنْ أَدْرِي أَقَرِيبٌ
مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا
يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ
يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ﴿٢٧﴾ لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا
رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

﴿وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ﴾ (14) **"İçimizde Müslüman olanlar da, hak yoldan sapanlar da var."**

﴿فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا﴾ **"Müslüman olanlar, işte onlar doğru yolu arayanlardır."** Hak ve iyilik yoluna yönelenlerdir. [O yolda başarılı oluncaya kadar araştırma gayreti içinde olanlardır.]

﴿وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا﴾ (15) **"Hak yoldan sapanlara gelince, onlar cehenneme odun olmuşlardır."** Kâfir insanların ateş tutuşturucusu olmaları gibi, onlar da ateş tutuşturucusu olmuşlardır.

﴿وَأَلَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ﴾ (16) **"Eğer doğru yolda gitselerdi,"** bana vahyolundu ki, eğer insanlar veya cinler veya her ikisi İslam'ın yolunda dosdoğru gitselerdi,

﴿لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا﴾ **"kendilerine bol su verirdik."** Allah onları bol su ile sulardı.

﴿لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ﴾ (17) **"Ki onları onunla sınayalım."** Sınayalım da bu nimetlere nasıl şükrettiklerini bilelim.

﴿وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا﴾ **"Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse Rabbi onu gittikçe artan bir azaba sokar."** Yani kim Kur'ân'dan yüz çevirirse veya öğüt dinlemezse Allah onu meşakkatli ve zor bir azaba sokar.

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلهِ﴾ (18) **"Mescitler şüphesiz Allah'ındır."** Yani bana vahyolundu ki, mescitler putların değil, Allah'ındır.

﴿فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللهِ أَحَدًا﴾ **"O halde Allah'la birlikte kimseye yalvarmayın."** Yani ancak Allah'ın gücü dâhilinde olan şeyleri, kim olursa olsun Allah'ın yarattığı hiç kimseden istemeyin. Çünkü dua bir ibadettir.

﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللهِ يَدْعُوهُ﴾ (19) **"Allah'ın kulu O'na duaya kalktığı zaman,"** yani Peygamber Batnı Nahle denilen yerde O'na ibadet etmek için kalktığı zaman,

﴿كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾ **"neredeyse onun etrafında keçe gibi birbirlerine geçeceklerdi."** Yani cinler Kur'ân'ı dinlemek için Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in etrafında izdihamdan birbirlerinin üstüne binerek neredeyse keçe gibi oldular.

﴿قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا﴾ (20) **"De ki: Ben ancak Rabbime yalvarırım ve O'na kimseyi ortak koşmam."** Yani ben sadece Allah'a ibadet ederim ve yaratıklarından kimseyi ona ortak koşmam. Bu âyetin nüzul sebebi şudur: Kureyş kâfirleri Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e: Sen pek büyük bir iş yaptın. İnsanların hepsine de düşmanlık ettin. Bu işten vazgeç, seni biz koruruz, dediler.

﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾ (21) **"De ki: Haberiniz olsun, ben size kendiliğimden ne bir zarar verebilirim, ne de bir yol gösterebilirim."** Yani sizden dünyada ve ahirette bir zararı savamadığım gibi, sizi bir iyiliğe de sevk edemem.

﴿قُلْ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ اللهِ أَحَدٌ﴾ ﴿٢٢﴾ **"De ki, Allah'a karşı kimse beni savunamaz."** Yani Allah bana azabını indirirse, kimse beni koruyamaz.

﴿وَلَنْ أَجِدَ مِن دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ **"O'ndan başka sığınacak kimse de bulamam."**

﴿إِلاَّ بَلاَغًا مِنَ اللهِ وَرِسَالاَتِهِ﴾ ﴿٢٣﴾ **"Benim yapabileceğim, sadece Allah'tan size duyuru yapmak ve O'nun elçilik görevlerini yerine getirmektir."** Benim görevim sadece Allah'tan gelenleri tebliğ etmektir. Başkasına emrettiğim şeyleri kendim de yapıyorum. Ben bunu yaparsam kurtulurum, yoksa helak olurum.

﴿وَمَن يَعْصِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا﴾

"Artık kim Allah'a ve O'nun elçisine baş kaldırırsa, ona içinde ebedi kalacakları cehennem ateşi vardır."

﴿حَتَّى إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا﴾ ﴿٢٤﴾

"Kendilerine vaat edilen şeyi gördükleri zaman kimin yardımcısının daha zayıf ve daha az olduğunu bilecekler." Onların mı, müminlerin mi?

﴿قُلْ إِنْ أَدْرِي أَقَرِيبٌ مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا﴾ ﴿٢٥﴾

"De ki: Tehdit edilegeldiğiniz" azap **"yakın mıdır, yoksa Rabbim ona uzun bir süre mi koyar, ben bilemem."** Kıyâmetin ne zaman kopacağını Allah'tan başka kimse bilemez.

﴿عَالِمُ الْغَيْبِ فَلاَ يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا﴾ ﴿٢٦﴾ **"O bütün gaybı bilir. Fakat gaybını kimseye açmaz."**

﴿إِلاَّ مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ﴾ ﴿٢٧﴾ **"Ancak seçtiği elçiye açar."** Allah teâlâ gaybı bildirmeyi dilediği elçileri, bundan istisna etmiştir. Onlara vahiy yoluyla açmak istediği gaybı açmıştır. Bunu da onların peygamberliklerini ispat eden bir delil kılmıştır. Taş atarak, avuç içine bakarak, kuşların uçuşuna bakarak kehanette bulunan kimseler, müneccimler ve benzerleri Allah'ın razı olduğu kimseler değildir. Bunları yapan kimse Allah'ı inkâr eder, zan, tahmin ve yalanlarıyla Allah'a iftira eder.

﴿فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا﴾ **"Çünkü onun önünden ve ardından gözetleyiciler salar."** Allah teâlâ peygamberlerinin önlerine ve arkalarına bekçi olarak melekleri yerleştirir. Bu melekler, peygamberlere açıklanan gayb bilgilerini şeytanların kulak hırsızlığı yaparak kâhinlere ulaştırmalarına engel olurlar.

﴿لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالاَتِ رَبِّهِمْ﴾ ﴿٢٨﴾ **"Ki böylece onların, Rablerinin gönderdiklerini hakkıyla ulaştırdıklarını bilsin."** Yani Allah teâlâ, mesajlarının peygamberleri tarafından insanlara ulaştırıldığını gayb bilgisiyle bildiği gibi, müşahede ile de bilmek için bunu yapar.

﴿وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا﴾ **"Allah onların yaptıklarını ilmiyle kuşatır ve her şeyi bir bir sayar."** Yani meleklerin gözetleme, peygamberlerin de tebliğ görevlerini yerine getirip getirmediklerini ve onların her türlü hallerini bilmektedir.

سُورَةُ المُزَّمِّلِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُزَّمِّلُ ﴿١﴾ قُمِ ٱلَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾ نِّصْفَهُۥٓ أَوِ ٱنقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا
﴿٣﴾ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ ٱلْقُرْءَانَ تَرْتِيلًا ﴿٤﴾ إِنَّا سَنُلْقِى عَلَيْكَ قَوْلًا
ثَقِيلًا ﴿٥﴾ إِنَّ نَاشِئَةَ ٱلَّيْلِ هِىَ أَشَدُّ وَطْـًٔا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ إِنَّ لَكَ فِى
ٱلنَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ﴿٧﴾ وَٱذْكُرِ ٱسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ﴿٨﴾
رَّبُّ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾ وَٱصْبِرْ
عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾ وَذَرْنِى وَٱلْمُكَذِّبِينَ
أُو۟لِى ٱلنَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدَيْنَآ أَنكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾
وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ ٱلْأَرْضُ وَٱلْجِبَالُ
وَكَانَتِ ٱلْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا ﴿١٤﴾ إِنَّآ أَرْسَلْنَآ إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَٰهِدًا
عَلَيْكُمْ كَمَآ أَرْسَلْنَآ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ ٱلرَّسُولَ
فَأَخَذْنَٰهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ
ٱلْوِلْدَٰنَ شِيبًا ﴿١٧﴾ ٱلسَّمَآءُ مُنفَطِرٌۢ بِهِۦ ۚ كَانَ وَعْدُهُۥ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾
إِنَّ هَٰذِهِۦ تَذْكِرَةٌ ۖ فَمَن شَآءَ ٱتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِۦ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

سُورَةُ المُزَّمِّلِ

Müzzemmil Sûresi (73. Sûre)

﴿يَاأَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ﴾ (1) **"Ey örtünüp bürünen!"** Bu hitap, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e bir hitaptır. Cebrâil ona vahyi ilk getirdiğinde korkusundan elbisesine bürünmüştü. Meleğin sesini işitince ve onu görünce kendisini bir titreme tutmuş ve ailesine gelerek: "Beni örtün, beni örtün," demişti. Bundan sonra kendisine peygamber olarak hitap edilmiş ve Cebrâil'e alışmıştı.

﴿قُمِ اللَّيْلَ إِلاَّ قَلِيلاً﴾ (2) **"Birazı hariç, geceleri kalk."** Yani geceleyin namaz için kalk ve az bir kısmı hariç bütün gece namaz kıl.

﴿نِصْفَهُ أَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلاً (3) أَوْ زِدْ عَلَيْهِ﴾ (4) (3) **"Gecenin yarısında kalk, yahut yarısından biraz eksilt. Veya bunu azalt."** Sanki Allah teâlâ şöyle buyurdu: Gecenin üçte ikisinde kalk veya yarısında kalk ve namaz kıl. Ahmed ve Müslim'in rivâyet ettiklerine göre Sa'd b. Hişam dedi ki: *Âişe'ye: Bana Peygamber'in gece namazı hakkında bilgi ver, dedim. O bana sen şu: **"Ey sarınıp bürünen!"** sûresini okumuyor musun? diye sordu. Ben: Biliyorum, dedim. Şöyle dedi: Allah bu sûrenin başında gece namazını farz kıldı. Bir sene boyunca Rasûlullah da, ashabı da bu namazı kıldılar. Nihayet ayakları şişti. Yüce Allah ise bu sûrenin son âyetini on iki ay semada tuttu. Sonra bu surenin sonunda hafifletici buyruğunu indirdi. Böylece gece namazı farz iken nafile bir namaz haline geldi."*

﴿وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً﴾ **"Ve ağır ağır Kur'ân oku."** Yavaş yavaş, düşünerek ve tane tane oku. "Tertil" تَرْتِيل kelimesi, okurken harflerin açık seçik çıkarılması ve mahreçlerinden tam olarak çıkmaları için mübalağaya kaçmaksızın harflerin hakkının verilmesidir.

﴿إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلاً ثَقِيلاً﴾ (5) **"Kuşkusuz biz sana ağır bir söz vahyedeceğiz."** Yani sana Kur'ân'ı vahyedeceğiz. Onun farzlarını, hadlerini, helâlini ve haramını uygulamak nefse ağır gelebilir. Bunu ancak başarı ile desteklenmiş ve tevhidle bezenmiş bir kalp taşıyabilir.

﴿إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ﴾ (6) **"Şüphesiz gece kalkmak."** Bir müddet uyuduktan sonra kalkmaya نَاشِئَةَ اللَّيْل (nâşietulleyl) denilir.

﴿هِيَ أَشَدُّ وَطْءًا﴾ Nefse **"daha ağır gelir,"** çünkü gece kalkıp namaz kılmak, gündüz namaz kılmaktan daha zordur.

﴿وَأَقْوَمُ قِيلاً﴾ **"Okumaya daha elverişlidir."** Söz ve okuyuş daha etkilidir, çünkü geceleyin kalp daha huzurludur. Dünyaya sessizlik ve sükûnet hâkim olduğu için, insanın dikkati dağılmaz ve daha çok istikamet üzere olur.

﴿إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلاً﴾ (7) **"Gündüz vakitlerinde pek çok meşguliyetin vardır."** İhtiyaçların için çalışman, gidip gelmen gerekir. O halde gece namaz kıl.

﴿وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ﴾ (8) **"Rabbinin adını zikret."**

Gece gündüz O'nu hatırından çıkarma, adını çokça zikret.

﴿وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا﴾ **"Bütün gönlünle ona yönel."** Her şeyi bırakıp tamamen Allah'a ibadetle meşgul ol ve O'nun rızasını ara.

﴿رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ (9) **"O, doğunun da, batının da Rabbidir. O'ndan başka ilah yoktur."**

﴿فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا﴾ **"O halde yalnız O'na tevekkül et."** Senin işlerini yoluna koyacak olan O'dur, O halde sadece onu kendine vekil tut ve her şeyde O'na güven.

﴿وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ﴾ (10) **"Başkalarının diyeceklerine sabret."** Sövmelerine, alay etmelerine ve yalanlamalarına karşı sabret. Bundan dolayı üzülme.

﴿وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا﴾ **"Güzellikle onların yanından ayrıl."** Onlara takılma, mükâfatlarıyla meşgul olma. Güzellikle ayrılmak, üzülmeden ayrılmak demektir, denildi. Bu, savaş emrinden önceki durumdur.

﴿وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ﴾ (11) **"O yalancı, zevk ve refah sahiplerini bana bırak."** Varlıklı olup, dünyada zevk ve eğlence içinde yüzen inkârcıları bana bırak, onları kafana takma, ben onlara yeterim ve onlardan senin intikamını alırım.

﴿وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا﴾ **"Onlara biraz mühlet ver."** Ecelleri gelinceye kadar veya dünyadaki cezaları başlarına gelinceye kadar bekle.

﴿إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا﴾ (12) **"Yanımızda onlar için ağır prangalar ve alevli ateş var."** Her türlü işkence şekli var.

﴿وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ﴾ (13) **"Boğaza duran yiyecekler"** var. Bu yiyecekler boğazdan geçmez, üstelik boğazı tırmalar; ne aşağıya iner, ne dışarı çıkar.

﴿وَعَذَابًا أَلِيمًا﴾ **"Ve elem verici bir azap"** var.

﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ﴾ (14) **"O gün yeryüzü ve dağlar sarsılacak."** Kıyâmet gününde yeryüzü ve dağlar, üzerindekilerle birlikte sarsıldıkça sarsılacak. Âyette geçen "racfe" kelimesi şiddetli zelzele demektir.

﴿وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلًا﴾ **"Dağlar erimiş bir kum yığınına dönecek."** Zelzelenin şiddetinden, dağlar kum gibi akacak.

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولًا﴾ (15)

"Biz, nasıl ki Firavun'a bir peygamber gönderdiysek, aynı şekilde üzerinize şahit olarak size de bir peygamber gönderdik." Bu peygamber kıyâmet günü sizin aleyhinizde, yaptıklarınıza şahitlik edecek. Çünkü siz ona karşı çıkmıştınız. Nitekim Firavun'a da Mûsâ'yı göndermiştik. Fakat:

﴿فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ﴾ (16) **"Ama Firavun o peygambere isyan etti."** Onu yalanlamış ve ona inanmamıştı.

﴿فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا﴾ **"Biz de onu çok şiddetli bir şekilde yakaladık."** Onu suda boğarak ağır bir ceza ile cezalandırdık

﴿فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا﴾ (17) **"Peki, inkâr ederseniz, çocukları ihtiyarlatacak o günden kendinizi nasıl koruyabileceksiniz?"** Dehşetiyle çocukların saçlarını ağartacak o günün azabından nasıl korunacaksınız? Bu, korkunun şiddetinden kinâyedir.

﴿السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ﴾ (18) **"O günde gök yarılır."** Göğün yarılması, melekler indiği içindir.

﴿كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا﴾ **"Allah'ın sözü mutlaka gerçekleşir."**

﴿إِنَّ هَذِهِ﴾ (19) **"İşte bunlar,"** yani bu âyetler,

﴿تَذْكِرَةٌ﴾ **"bir öğüttür."** Müminler için bir nasihattir.

﴿فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا﴾ **"Artık dileyen Rabbine giden yolu seçer."** Allah'a itaati, tevhidi ve diğer salih amelleri, cennette kendisini Allah'ın rızasına ulaştıracak bir yol olarak benimser.

﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثَيِ اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ ۚ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۖ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ ۚ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَىٰ ۙ وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ ۙ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ۖ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ ۚ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا ۚ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُم مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِندَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا ۚ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الْمُدَّثِّرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾ فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ﴿٨﴾ فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾ ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَّمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهَّدتُّ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا ۖ إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾ سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا ﴿١٧﴾

﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَى مِنْ ثُلُثَيِ اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ ﴿20﴾ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ﴾

“Rabbin, senin gecenin üçte ikisinden daha azında, yarısında ve üçte birinde kalktığını, seninle beraber bulunanlardan bir topluluğun da böyle yaptığını biliyor.” Yani Allah teâlâ bu sûrenin başında da emrettiği gibi Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’in bazen gecenin üçte ikisinden azında, bazen yarısında, bazen de üçte birinde kalkıp namaz kıldığını, onunla beraber ashabından bir kısmının da bunu yaptığını biliyor.

﴿وَاللهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ﴾ **“Gece ve gündüzü Allah takdir eder.”** Gece ve gündüzün sürelerini hakiki olarak Allah belirler ve geceleyin yaptığınız ibadetlerin kıymetini Allah bilir.

﴿عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ﴾ **“O, sizin bu vakitleri tam olarak belirleyemeyeceğinizi bilmektedir.”** Gece ve gündüzün sürelerini tam olarak belirlemeye sizin gücünüz yetmez. Bu âyete şöyle bir mânâ verildiği de söylenmektedir: Allah, sizin geceleyin kalkıp namaz kılamayacağınızı bilmektedir.

﴿فَتَابَ عَلَيْكُمْ﴾ **“Bunun içindir ki Allah sizin tevbenizi kabul etti.”** Allah sizi affetti ve kalkamadığınız zaman gece namazını terk etmenize izin verdi. Size yüklediği ağır yükümlülüğü yeniden hafifletti. Zor olanı kolay olanla değiştirdi.

﴿فَاقْرَأُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾ **“Artık Kur’ân’dan kolayınıza geleni okuyun.”** Bir vakte bağlı kalmaksızın nasıl kolayınıza geliyorsa öyle okuyun. Bu âyet, gece namazının vacipliği hükmünü neshetmiştir.

﴿عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ﴾

“O, içinizden bazılarının hasta olduğunu, bazılarının Allah’ın lütfundan” rızık **“aramak için yol tepeceğini, bazılarının ise Allah yolunda savaşacağını bilmektedir.”** Hasta olanlar geceleyin kalkamazlar. Ticaret ve kazanç için gece yolculuğu yapanlar, geçimlerini sağlamak için muhtaç oldukları Allah’ın rızkını arayanlar ve mücahidler de geceleyin namaz kılma gücünü bulamazlar. [Bu, Medine’de cihad farz kılınmadan önce nazil oldu.] Allah teâlâ burada, ruhsatı gerektiren üç tane sebep zikretti ve başa gelebilecek bu mazeretler sebebiyle ümmetin tamamından bu namazın vacipliğini kaldırdı.

﴿فَاقْرَؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾ **“Şu halde Kur’ân’dan kolayınıza geleni okuyun ve namazı kılın,”** Yani farz olan namazı kılın.

﴿وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ **“zekâtı verin”** Yani mallarda verilmesi farz olan zekâtı verin, bir yoruma göre her türlü hayır işlerini yapın.

﴿وَأَقْرِضُوا اللهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ **“Ve Allah için güzel bir borç verin.”** Yani mallarınızdan iyilik yolunda en güzel şekilde harcamalarda bulunun; aileniz için harcayın, cihat için harcayın ve farz olan zekâtı verin.

﴿وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا﴾

"Kendiniz için önden göndereceğiniz her iyiliği, Allah katında daha hayırlı ve sevapça daha büyük olarak bulacaksınız." Bunlar, ölürken geride bıraktıklarınızdan ve ölümünüzden sonra terekenizden çıkarılmasını vasiyet ettiklerinizden daha hayırlıdır.

﴿وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ **"Allah'tan af dileyin. Kuşkusuz Allah affedicidir, merhametlidir."** Günahlarınız için istiğfar edin. Çünkü hiçbiriniz günah işlemekten hâli değilsiniz.

سُورَةُ الْمُدَّثِّرِ

Müddessir Sûresi (74. Sûre)

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e vahiy inmeye başladığında Cebrâil geldi. Rasûlullah onu gök ile yer arasında bir serginin üzerinde parlak bir nur gibi gördü. Korktu ve bayılıp düştü. Ayılıp kendine gelince Hatice'nin yanına girdi, bir su istedi ve onu üzerine döktükten sonra: *Beni örtün, beni örtün,* dedi. Üzerine kadife bir örtü örtüldü.

(1) ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ﴾ **"Ey örtüsüne bürünen!"**

(2) ﴿قُمْ فَأَنْذِرْ﴾ **"Kalk artık uyar."** Kalk ve Mekkelileri korkut. Eğer Müslüman olmazlarsa onları başlarına gelecek azaptan sakındır.

(3) ﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ﴾ **"Rabbini tekbir et."** Efendin, mâlikin ve işlerini ıslah eden Allah'tan başkasını büyük olarak tanıma. O, ortağa muhtaç olmayacak kadar büyüktür.

(4) ﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ **"Elbiseni temizle."** Allah teâlâ ona elbiselerini temizlemesini ve pisliklerden korumasını emretmektedir. Katade dedi ki: Bu âyetin anlamı, nefsini günahtan arındır, demektir.

(5) ﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾ **"Kötü şeyleri terk et."** Yani putları terk et. Onlara ibadet etme. Çünkü bu, azabın sebebidir.

(6) ﴿وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ﴾ **"Yaptığını çok görerek başa kakma."** Başkası için katlandığı şeyleri gözünde büyüten kimse gibi sen de peygamberliğin yüklerini yüklendim diye Rabbini minnet altında bırakmaya çalışma. Bir başka yoruma göre âyetin mânâsı şudur. Birisine bir şey verdiğin zaman onu Allah rızası için ver. Verdiğin şeyleri insanların başına kakma.

(7) ﴿وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ﴾ **"Rabbin için sabret."** Sen büyük bir işin altına girdin. Araplar ve Arap olmayanlar seninle savaşacaklar. Allah için bu işte sabırlı ol.

(8) ﴿فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ﴾ **"O sûr'a üfürüldüğü zaman,"** Burada kastedilen, birinci sûr'dur. Adeta şöyle denilmektedir: Onların eziyetlerine sabret. Çünkü önlerinde, yaptıklarının cezasıyla karşılaşacakları korkunç bir gün vardır.

(9) ﴿فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ﴾ **"İşte o gün pek zorlu bir gündür."**

(10) ﴿عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ﴾ **"Kâfirler için hiç de kolay değildir."**

(11) ﴿ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا﴾ **"Tek olarak yarattığım kimseyi bana bırak."** Yani annesinin karnında iken malsız ve evlatsız olarak tek başına yarattığım o kimse ile beni baş başa bırak. Ya da o kimseyle beni baş başa bırak. Çünkü senin intikamını ondan almaya ben yeterim. Müfessirlerin dediklerine göre bu kişi elVelid b. elMuğire'dir.

(12) ﴿وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا﴾ **"Ona hem çok mal verdim."**

(13) ﴿وَبَنِينَ شُهُودًا﴾ **"Hem gözü önünde oğullar verdim."** Yani onun oğullarını Mekke'de yanında hazır bulundurdum. Yolculuğa çıkmadılar ve babalarının malı çok olduğu için rızık arama ihtiyacını duymadılar.

(14) ﴿وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا﴾ **"Hem de ona büyük imkânlar sağladım."** Her şeyi önüne serdim. Uzun bir ömür ve Kureyş'in liderliğini verdim.

(15) ﴿ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ﴾ **"Üstelik daha da artırmamı arzu eder."**

(16) ﴿كَلَّا﴾ **"Asla!"** Yani artıracak değilim.

﴿إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا﴾ **"Çünkü o, bizim âyetlerimize karşı bir inatçı kesildi."** Peygamberimize indirdiğimiz şeyleri inkâr etti.

(17) ﴿سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا﴾ **"Ben onu sarp bir yokuşa sardıracağım."** Meşakkatli bir azapla karşı karşıya bırakacağım. "İrhak" bir kimseye kaldıramayacağı bir ağırlığı yüklemek, demektir.

إِنَّهُۥ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ
﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَٱسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ
يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا قَوْلُ ٱلْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ
مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقِى وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَّاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ
﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلنَّارِ إِلَّا مَلَٰٓئِكَةً ۙ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِيَسْتَيْقِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَيَزْدَادَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِيمَٰنًا ۙ
وَلَا يَرْتَابَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۙ وَلِيَقُولَ ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
وَٱلْكَٰفِرُونَ مَاذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى
مَن يَشَآءُ ۚ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۚ وَمَا هِىَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾ كَلَّا
وَٱلْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَٱلَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾ وَٱلصُّبْحِ إِذَآ أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا لَإِحْدَى
ٱلْكُبَرِ ﴿٣٥﴾ نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَن شَآءَ مِنكُمْ أَن يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾ كُلُّ
نَفْسٍۭ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّآ أَصْحَٰبَ ٱلْيَمِينِ ﴿٣٩﴾ فِى جَنَّٰتٍ يَتَسَآءَلُونَ
﴿٤٠﴾ عَنِ ٱلْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمْ فِى سَقَرَ ﴿٤٢﴾ قَالُوا۟ لَمْ نَكُ مِنَ
ٱلْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ ٱلْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ
ٱلْخَآئِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّىٰٓ أَتَىٰنَا ٱلْيَقِينُ ﴿٤٧﴾

(18) ﴿إِنَّهُ فَكَّرَ وقَدَّرَ﴾ **"Çünkü o, düşündü, ölçtü, biçti."** Peygamber'in durumunu düşündü, kendi içinde değerlendirdi. Yani kendi içinde ona ne söyleyeceğini hazırladı. Allah onu bu sebeple kötülemektedir.

(19) ﴿فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ﴾ **"Kahrolası, nasıl da ölçtü, biçti!"**

(20) ﴿ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ﴾ **"Yine kahrolası, nasıl ölçtü biçti!"**

(21) ﴿ثُمَّ نَظَرَ﴾ **"Sonra baktı."** Kur'ân'a hangi şeyle karşı koyacağını ve onu nasıl tenkit edeceğini düşündü.

(22) ﴿ثُمَّ عَبَسَ﴾ **"Sonra kaşlarını çattı."** Kur'ân'ı kötüleyecek bir şey bulamayınca kaşlarını çattı ﴿وَبَسَرَ﴾ **"ve suratını astı."**

(23) ﴿ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ﴾ **"Sonra arkasını döndü ve büyüklük tasladı."**

(24) ﴿فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْثَرُ﴾ **"Dedi ki: Bu, sadece öğretilegelen bir sihirdir."** Yani bu Kur'ân, Muhammed'in başkalarından naklettiği bir sihirden başka bir şey değildir, dedi.

(25) ﴿إِنْ هَذَا إِلاَّ قَوْلُ الْبَشَرِ﴾ **"Bu sadece bir insan sözüdür."** Allah kelamı değildir, dedi.

(25) ﴿سَأُصْلِيهِ سَقَرَ﴾ **"Ben onu Sekar'a"** yani cehennem ateşine **"sokacağım."**

(27) ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرُ﴾ **"Bilir misin, nedir Sekar?"**

(28) ﴿لاَ تُبْقِي وَلاَ تَذَرُ﴾ **"O, ne yaşatır, ne de"** ölüme **"terk eder."**

(29) ﴿لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ﴾ **"İnsana tam olarak görünür."** Cehennem insanlara çıplak gözle görebilecekleri şekilde görülür. Veya buna şöyle bir mânâ da verilmiştir: İnsanların yüzlerini simsiyah oluncaya kadar değiştirir.

(30) ﴿عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ﴾ **"Üzerinde on dokuz"** melek **"vardır."** Bunlar cehennemin bekçileri olan meleklerdir. Bunların on dokuz çeşit melek olduğu da söylenmiştir.

﴿عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ﴾ **"Üzerinde on dokuz melek vardır"** âyeti nazil olduğu zaman Ebu Cehil dedi ki: Muhammed'in yardımcıları sadece on dokuz tane mi? İçinizden yüz kişi, onlardan birisini yakalayıp cehennemden çıkaramayacak mı? Bunun üzerine şu âyet indi:

(31) ﴿وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلاَّ مَلاَئِكَةً﴾ **"Biz cehennemde hep melekleri görevlendirdik."** Meleklere kimin gücü yeter, onları kim yenebilir? Allah'ın yaratıkları içinde O'nun hakkını en iyi onlar korurlar, Allah rızası için en öfkeli onlardır. En güçlü olardır. Yakaladıklarını onlardan daha kuvvetli yakalayan yoktur.

﴿وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلاَّ فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ **"Onların sayısını, küfredenler için ancak bir fitne kıldık."** Yani onların sayılarını, kâfirler söyleyeceklerini söylesinler de azapları şiddetlensin ve Allah'ın öfkesi artsın diye kâfirler için bir saptırma ve deneme vesilesi kıldık.

﴿لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ **"Kendilerine kitap verilenler iyice ikna olsunlar."** Cehennemin bekçilerinin sayısının on dokuz olduğuna dair Kur'ân'ın verdiği bilginin kendi kitaplarında

verilen sayıya uygun olması sebebiyle Yahudi ve Hıristiyanlar bu Kitabın da Allah kelamı olduğunu iyice öğrensinler. Ehli kitabın bu konuda kendilerini doğrulaması sebebiyle

﴿وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾ **"iman edenlerin de imanları artsın."**

﴿وَلاَ يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ **"Kendilerine kitap verilenler ve müminler şüpheye düşmesinler."**

﴿وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللهُ بِهَذَا مَثَلاً﴾

"Kalplerinde hastalık bulunanlarla kâfirler de, Allah bu misalle ne demek istedi? Desinler." Kalplerinde hastalık olan münafıklar ve Mekkeli kâfirlerle diğer kâfirler, tuhaf bir misal gibi olan bu tuhaf sayı ile Allah hangi şeyi murad etmiş olabilir? desinler.

﴿كَذَلِكَ يُضِلُّ اللهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ﴾ **"İşte Allah böylece, dilediğini sapıklıkta bırakır, dilediğini doğru yola eriştirir."**

﴿وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلاَّ هُوَ﴾ **"Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez."** Cehennemin muhafızları her ne kadar on dokuz tane de olsa, bunların Allah'tan başka kimsenin bilmediği sayıda meleklerden yardımcıları ve askerleri de vardır.

﴿وَمَا هِيَ إِلاَّ ذِكْرَى لِلْبَشَرِ﴾ **"Bu, insanlar için bir öğütten başka bir şey değildir."** Yani cehennem ve muhafızlarının sayısıyla ilgili olarak bu anlatılan şeyler, Allah'ın gücünün büyüklüğünü ve O'nun hiçbir yardımcıya ihtiyacının olmadığını bilsinler diye insanlar için bir öğüt ve uyarıdan başka bir şey değildir.

(32) ﴿كَلاَّ وَالْقَمَرِ﴾ **"Hayır, hayır,"** onlar öğüt almazlar. **"Andolsun aya."** Bu hakikatleri ifade etmek için aya ve şunlara yemin ederim.

(33) ﴿وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ﴾ **"Geçip gitmekte olan geceye."**

(34) ﴿وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ﴾ **"Ağarmakta olan sabaha"** andolsun ki…

(35) ﴿إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ﴾ **"Kuşkusuz o, büyük bir beladır."** Burada büyük bir bela ve musibet olarak nitelendirilen şey, cehennemdir. Bir görüşe göre de onların Muhammed'i yalanlamaları büyük bir beladır.

(36) ﴿نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ﴾ **"Uyarmak için insanları…"**

(37) ﴿لِمَنْ شَاءَ مِنكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ﴾ **"İçinizden ileri gitmek veya geri kalmak isteyenleri…"** İmanla ilerlemek, inkârla geri kalmak isteyenleri uyarmak içindir.

(38) ﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ﴾ **"Her nefis kendi kazancının rehinidir."** Yani yaptıklarıyla hesaba çekilir ve bunların karşılığında rehin tutulur. Bu amelleri onu ya kurtarır ya da helâk eder.

(39) ﴿إِلاَّ أَصْحَابَ الْيَمِينِ﴾ **"Ancak amel defteri sağından verilenler hariç."** Bunlar müminlerdir. Çünkü onlar günahları sebebiyle rehin tutulmazlar. Bilakis iyi amelleri sebebiyle rehin kalmaktan kurtulurlar.

(40) ﴿فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءلُونَ﴾ **"Onlar cennettedirler, birbirlerine sorarlar…"**

(41) ﴿عَنِ الْمُجْرِمِينَ﴾ **"Suçluların durumunu."**

(42) ﴿مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ﴾ **"Nedir sizi Sekar'a sokan?"** diye.

(43) ﴿قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ﴾ **"Suçlular der ki: Biz namaz kılanlardan değildik."**

(44) ﴿وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ﴾ **"Yoksula da yedirmezdik."**

(45) ﴿وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ﴾ Boş şeylere **"dalanlarla dalar giderdik."** Batıl ehliyle beraber bulunur ve onların batıllarına biz de bulaşırdık. Bir kimse azdığında biz de azardık.

(46) ﴿وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ﴾ **"Ceza gününü yalanlardık."**

(47) ﴿حَتَّى أَتَانَا الْيَقِينُ﴾ **"Nihayet bize ölüm gelip çattı."**

فَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَٰعَةُ ٱلشَّٰفِعِينَ ﴿٤٨﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ ٱلتَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَرَّتْ مِن قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾ بَلْ يُرِيدُ كُلُّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُمْ أَن يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنَشَّرَةً ﴿٥٢﴾ كَلَّا بَل لَّا يَخَافُونَ ٱلْءَاخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّا إِنَّهُۥ تَذْكِرَةٌ ﴿٥٤﴾ فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿٥٥﴾ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ هُوَ أَهْلُ ٱلتَّقْوَىٰ وَأَهْلُ ٱلْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

سُورَةُ القِيَامَةِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَآ أُقْسِمُ بِيَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ ﴿١﴾ وَلَآ أُقْسِمُ بِٱلنَّفْسِ ٱللَّوَّامَةِ ﴿٢﴾ أَيَحْسَبُ ٱلْإِنسَٰنُ أَلَّن نَّجْمَعَ عِظَامَهُۥ ﴿٣﴾ بَلَىٰ قَٰدِرِينَ عَلَىٰٓ أَن نُّسَوِّىَ بَنَانَهُۥ ﴿٤﴾ بَلْ يُرِيدُ ٱلْإِنسَٰنُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُۥ ﴿٥﴾ يَسْـَٔلُ أَيَّانَ يَوْمُ ٱلْقِيَٰمَةِ ﴿٦﴾ فَإِذَا بَرِقَ ٱلْبَصَرُ ﴿٧﴾ وَخَسَفَ ٱلْقَمَرُ ﴿٨﴾ وَجُمِعَ ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ ﴿٩﴾ يَقُولُ ٱلْإِنسَٰنُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ ٱلْمَفَرُّ ﴿١٠﴾ كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿١١﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ٱلْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾ يُنَبَّؤُا۟ ٱلْإِنسَٰنُ يَوْمَئِذٍۭ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴿١٣﴾ بَلِ ٱلْإِنسَٰنُ عَلَىٰ نَفْسِهِۦ بَصِيرَةٌ ﴿١٤﴾ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُۥ ﴿١٥﴾ لَا تُحَرِّكْ بِهِۦ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِۦٓ ﴿١٦﴾ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُۥ وَقُرْءَانَهُۥ ﴿١٧﴾ فَإِذَا قَرَأْنَٰهُ فَٱتَّبِعْ قُرْءَانَهُۥ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُۥ ﴿١٩﴾

﴿فَمَا تَنفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ﴾ (48) **"Artık onlara şefaatçilerin şefaati de fayda vermez."**

﴿فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ﴾ (49) **"O halde onlara ne oluyor ki, öğütten yüz çeviriyorlar?"** Yani onlar için hangi durum meydana geldi de büyük bir hatırlatma ve öğüt olan Kur'an'dan yüz çevirmelerine sebep oldu?

﴿كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ﴾ (50) **"Sanki onlar ürkmüş yaban eşekleri gibi,"**

﴿فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾ (51) **"Aslandan kaçmaktalar."** Kendilerine ok atan atıcılardan kaçan yaban eşekleri gibidirler. "Kasvera" kelimesinin Arapçada aslan anlamına geldiği de söylenmektedir. [Sanki onlar, parçalamak için üzerlerine gelen aslandan kaçan yaban eşekleri gibi nasihatten/Kur'ân'dan kaçmaktadırlar.]

﴿بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنَشَّرَةً﴾ (52) **"Daha doğrusu onlardan her biri önüne açılıvermiş sahifeler verilmesini istiyor."** Müfessirler dediler ki: Kureyş kâfirleri Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'e dediler ki: Sabahleyin kalktığımızda her birimiz başucunda, senin Allah'ın elçisi olduğun yazılı bir kitap bulsun.

﴿كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ﴾ (53) **"Yok, yok, onlar âhiretten korkmuyorlar."**

﴿كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ﴾ (54) **"Hayır, şüphesiz bu Kur'ân bir öğüttür."**

﴿فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ﴾ (55) **"Dileyen kimse ondan öğüt alır."**

﴿وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللهُ﴾ (56) **"Bununla beraber, Allah dilemedikçe onlar öğüt alamazlar."** Allah hidâyetlerini dilemedikçe öğüt alamazlar.

﴿هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى﴾ **"Sakınılmaya layık olan da O'dur."** O, takva sahiplerinin O'na isyanı gerektiren şeyleri terk edip itaat olan işleri yapmak sûretiyle kendisinden sakınılmaya/ korkulmaya layık olandır.

﴿وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ﴾ **"Bağışlayacak olan da O'dur."** İşledikleri günahlardan dolayı müminleri bağışlamaya layık olan da O'dur.

سُورَةُ القِيَامَةِ

Kıyâmet Sûresi (75. Sûre)

﴿لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ (1) **"Kıyâmet gününe yemin ederim."** Âyetin başındaki لا (lâ) zaittir. Allah teâlâ'nın kıyâmet gününe yemin etmesi, onun büyüklüğünü ifade etmek ve vurgulamak içindir. Allah teâlâ yarattığı şeylerden dilediğine yemin edebilir.

﴿وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ﴾ (2) **"Kendini kınayan nefse yemin ederim."** Bu, kaçırdığı fırsatlardan dolayı kendisini kınayan ve pişmanlık duyan müminin nefsidir. Çünkü müminin nefsi kötülüğü niçin yaptım diye, iyiliği de niçin az yaptım diye kendisini ayıplar. Mukâtil dedi ki: Bu, kâfirin nefsidir, çünkü o, Allah'a karşı aşırı gittiğinden dolayı kıyâmet gününde pişmanlık duyar. [Veya Allah teâlâ her insanı hesaba çekmek ve yaptıklarının karşılığını vermek için bütün kemikleri toplayıp sonra diriltececeğine dair hepsine birden yemin etmiştir.]

﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ﴾ (3) **"İnsan, kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanıyor?"** Biz onu yeniden diriltiriz. Onların bu zanları geçersizdir.

﴿بَلَى قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ﴾ (4) **"Evet, bizim, onun parmak uçlarını bile aynen eski haline getirmeye gücümüz yeter."** Evet, bizim onun parmaklarını birbiriyle birleştirmeye ve deve toynağı gibi tek parça haline getirmeye de gücümüz yeter. Biz ona, mafsalları, tırnakları, incecik damarları ve küçücük kemikleri olan bu zarif parmakları bir nimet olarak verdik. [Denildi ki: Bu âyet, Allah teâlâ'nın, her bir insanın parmağını diğer insanlarınkinden parmak izleri yönünden farklı farklı yarattığına da dikkat çekmektedir.]

﴿بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ﴾ (5) **"Fakat insan günahı devam ettirmek ister."** Gelecek günlerinde de günahkârlığını sürdürmek ister. Günahı peşin işleyip tevbeyi ertelemeye çalışır. Yaşadığı sürece hep günah işlemek ister, ölümü hiç aklına getirmek istemez.

﴿يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ﴾ (6) **"Kıyâmet günü ne zamanmış, diye sorar."** Bu bir şeyi imkânsız görmek ve alaya almak için sorulmuş bir sorudur.

﴿فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ﴾ (7) **"Göz kamaştığı zaman."** Ölümü ve kıyâmeti görmenin dehşetinden gözler korku ve şaşkınlık içinde donakaldığı zaman…

﴿وَخَسَفَ الْقَمَرُ﴾ (8) **"Ay tutulduğu zaman."** O gün ayın ışığı tamamen gider ve dünyada iken geldiği gibi bir daha da geri gelmez.

﴿وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ﴾ (9) **"Güneşle ay birleştirildiği zaman."** Yani o gün her ikisinin de ışıkları kaybolur. Güneş ve ay birleştirilir ve artık gece ve gündüz birbirini takip etmez olur. Bütün bunlar olduğu zaman:

﴿يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ﴾ (10) **"İşte o gün insan, kaçacak yer neresi? der."** Allah'tan, hesabından ve azabından kaçılacak yer neresidir, diye sorar.

﴿كَلَّا لَا وَزَرَ﴾ (11) **"Hayır, hayır! Yoktur bir sığınak."** O gün sizi Allah'ın azabından koruyacak ne bir dağ, ne bir kale, ne de bir sığınak vardır.

﴿إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ﴾ (12) **"O gün varıp durulacak yer, sadece Rabbinin huzurudur."**

﴿يُنَبَّأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾ (13) **"O gün insana yaptığı ve ertelediği şeyler sorulur."**

﴿بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ﴾ (14) **"Artık insan kendi kendinin şahididir."** Yani insan kendisinin iman edip etmediğini de, itaat edip etmediğini de, doğru veya eğri yolda olup olmadığını da bilir. Bu ayete şöyle de mânâ verilmiştir: Artık insanın kendi organları kendi aleyhine şahitlik eder.

﴿وَلَوْ أَلْقَى مَعَاذِيرَهُ﴾ (15) **"Birtakım mazeretler ileri sürse de…"** Mazeretler ileri sürse ve kendisiyle tartışsa da bunun ona bir faydası olmayacaktır. Mazeretlerini yalanlayacak ve aleyhine şahitlik edecekler vardır.

﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ﴾ (16) Cebrâil sana Kur'ân'ı okurken **"acele ederek onunla beraber dilini hareket ettirme…"** Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Kur'ân'ı ezberlemeye aşırı istekli olduğu için kendisine vahiy indiği zaman, daha Cebrâil o vahyi okumayı bitirmeden önce kendisi dudaklarını ve dilini hareket ettirmeye başlardı. Bunun üzerine bu âyet indi. Yani sana vahiy indiğinde unutma korkusuyla çabucak öğrenmek için dilini Kur'an ile hareket ettirme.

﴿إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ﴾ (17) **"Çünkü onu toplamak ve okumak bize aittir."** Yani hiçbir şeyi kaybetmeyeceğin şekilde onu senin kalbinde toplamak ve onu senin lisanınla en güzel şekilde okutmak bize aittir.

﴿فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ﴾ (18) **"O halde biz onu okuduğumuz zaman sen onun okunuşunu takip et."** Yani biz onu sana Cebrail'in lisanı ile okuduğumuz zaman sen onun okuyuşunu can kulağı ile dinle ve sus.

﴿ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ﴾ (19) **"Sonra onu açıklamak da bize aittir."** Yani onun içindeki helali, haramı ve kapalı şeyleri açıklamak da bize aittir. Bu âyet indikten sonra Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, kendisine Cebrâil geldiği zaman susardı. Cebrâil yanından gittikten sonra Allah'ın kendisine vaat ettiği şekilde okurdu.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾
إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾
كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ ۜ رَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَالْتَفَّتِ
السَّاقُ بِالسَّاقِ ﴿٢٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾ فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّىٰ
﴿٣١﴾ وَلَٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّىٰ ﴿٣٣﴾ أَوْلَىٰ لَكَ
فَأَوْلَىٰ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٥﴾ أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾
أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ
الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَىٰ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

سُورَةُ الْإِنْسَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا ﴿١﴾
إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا
بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾
إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾ إِنَّ
الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾

(20) ﴿كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ﴾ **"Hayır, siz peşin olanı/**dünyayı **seversiniz de,"**

(21) ﴿وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ﴾ **"Âhireti bırakırsınız."**

(22) ﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ﴾ **"Yüzler var ki o gün ışıl ışıl parlar."** Ter ü tâzedir, güzeldir.

(23) ﴿إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ﴾ **"Rablerine bakarlar."** O'nu görürler. Salih insanların kıyâmet günü Rablerini, ayın on beşinci gecesinde dolunayı gördükleri gibi göreceklerini ifade eden sahih hadisler tevatür derecesine ulaşmıştır.

(24) ﴿وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ﴾ **"Yüzler var ki o gün asıktır."** Gergin ve kederlidir.

(25) ﴿تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ﴾ **"Bel kemiğinin kırılacağını anlar."** فَاقِرَةٌ (fâkıra) kelimesi, büyük felaket anlamına gelir, "fikar" فقار ise bel kemiği/omurilik demektir. Onlar sanki kendilerine, bel kemiklerini kıracak büyük bir felaketin geleceğini sezmiş gibidirler.

(26) ﴿كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِي﴾ **"Hayır/yapmayın! Ne zaman ki can köprücük kemiğine dayanır…"** Köprücük kemiği, omuzla boğaz arasına ulaşan kemiktir. Canın köprücük kemiğine gelmesi, ölümün yaklaştığından kinâyedir.

(27) ﴿وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ﴾ **"Tedavi edecek kimdir? Denilir."** Yanında bulunan kimseler: Kim bunu tedavi edecek, ilacıyla buna kim şifa verecek, der. Onun için doktorlar ararlar; fakat kimse onu Allah'ın hükmünden kurtaramaz.

(28) ﴿وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ﴾ **"Can çekişen, bunun bir ayrılık olduğunu anlar."** Yani ölmek üzere olan kişi kesin olarak anlar ki bu an, dünyadan, artık ailesinden ve çocuklarından ayrılacağı andır.

(29) ﴿وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ﴾ **"Bacak bacağa dolaşır."** Ölüm kendisine geldiğinde bacakları birbirine dolaşır. Ayakları ölmüş ve bacakları kurumuştur. Artık o bacaklar kendisini taşıyamaz. Halbuki daha önce onların üzerinde gezip dolaşıyordu. İnsanlar kabre koymak için cesedini hazırlarlar, melekler de ruhunu hazırlarlar.

(30) ﴿إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ﴾ **"İşte o gün, sadece Rabbine sevk yapılır."** Ruhlar cesetlerden alındıktan sonra yaratıcılarının huzuruna götürülürler.

(31) ﴿فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلَّى﴾ **"Fakat o inanmadı ve namaz kılmadı."** Yani o, peygamberin mesajını ve Kur'ân'ı tasdik etmedi ve Rabbi için namaz kılmadı. Ne kalbiyle iman etti, ne de bedeniyle amel etti.

(32) ﴿وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ **"Aksine, yalanladı ve yüz çevirdi."** Peygamberi ve onun getirdiklerini yalanladı, itaatten ve imandan yüz çevirdi.

(33) ﴿ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَتَمَطَّى﴾ **"Sonra da çalımlı çalımlı kendi yandaşlarının yanına gitti."** Yaptığıyla övünerek ve böbürlenerek ağır ağır yürüdü. Tembellik etti, hakka çağırmadı.

(34) ﴿أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى﴾ **"Lâyıktır sana, lâyık!"**

(35) ﴿ثُمَّ أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى﴾ **"Evet, lâyıktır sana lâyık."** Yani veyl/azap sana layıktır, sana yakın

olsun. Asıl anlamı, Allah seni hoşuna gitmeyen şeylerle karşılaştırsın, demektir. Cümlenin tekrarı, sen böyle şeylerle defalarca karşılaşmaya daha layıksın anlamına gelir.

﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾ (36) **"İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?"** Hiçbir şey emredilmeden, hiçbir şey yasaklanmadan, hesaba çekilmeden ve cezalandırılmadan bırakılacağını mı sanır?

﴿أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنٰى﴾ (37) **"O, atılan meniden bir sperm değil miydi?"** Yani bu insan, rahme dökülen meniden küçük bir damlacık değil miydi?

﴿ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوّٰى﴾ (38) **"Sonra bir embriyo oldu da Rabbi onu yaratıp şekillendirdi."** Alaka, yani (pıhtılaşmış) kan oldu ve Allah onun şekillenmiş bir et parçası haline gelmesini takdir etti.

﴿فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثٰى﴾ (39) **"Ondan da iki cinsi, erkek ve dişiyi var etti."** Yani meniden, onu embriyo haline getirip şekillendirdikten sonra insan soyunun iki cinsini, erkek ile dişiyi yarattı.

﴿أَلَيْسَ ذٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلٰى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتٰى﴾ (40) **"Peki, bunları yapan Allah'ın ölüleri diriltmeye gücü yetmez mi?"** Bu eşsiz yaratılışı gerçekleştiren ve buna gücü yeten Allah'ın dünyada olduğu gibi ahirette cesetleri yeniden yaratmaya gücü yetmez mi? Elbette tekrar yaratmak, ilk defa yaratmaktan daha kolaydır.

سُورَةُ الْإِنْسَانِ
İnsan Sûresi (76. Sûre)

﴿هَلْ أَتٰى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا﴾ (1)
"İnsanın üzerinden, henüz varlığından söz edilmediği uzun bir süre geçmedi mi?" Burada varlığından söz edilmeyen insan, Âdem'in şahsında insandır. Rivâyet olunduğuna göre kendisine ruh üfürülmeden önce kırk yıllık bir süre geçmiştir. O, önce topraktan yaratılmış, sonra şekillenmiş bir çamur haline getirilmiş, daha sonra pişmiş bir balçık haline getirilmiştir. Kendisine ruh üfürülmeden önce varlığından söz edilmiyordu. Denildi ki bunun mânâsı şu da olabilir: Âdem hiçbir şey değilken, yaratılmamışken ve yaratılmışlardan hiçbirisine ondan söz edilmemişken uzun bir süre geçmiştir.

﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ﴾ (2) **"Doğrusu biz insanı, imtihan etmek için karışık bir nutfeden yarattık."** Erkeğin ve kadının menilerinden ve bunların karışımından yarattık. أَمْشَاجٍ (Emşac) kelimesinin karışım anlamına geldiği ifade edilmektedir. Çünkü o, çeşitli unsurların bir karışımıdır. İnsan bu unsurlardan ve çeşitli mizaçlardan yaratılmıştır. İnsan, iyilikle, kötülükle ve çeşitli yükümlülüklerle sınanmak için yaratılmıştır.

﴿فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ **"Onu işitici ve görücü kıldık."** Tam olarak idrak edebilsin ve imtihan edilebilsin diye ona duyu organlarını yerleştirdik.

﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ (3) **"Şüphesiz biz ona yolu gösterdik; ister şükredici olsun, ister nankör."** Yani biz ona hidayet ve sapıklığın, iyilik ve kötülüğün yolunu öğrettik. Yararına ve zararına olacak şeyleri ona öğrettik ki, kendi mizacıyla ve aklıyla bunları bulabilsin. Artık ister şükredici olsun, isterse nankör olsun.

﴿إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا﴾ (4)
"Şüphesiz biz kâfirler için zincirler, halkalar ve alevli bir ateş hazırladık." Bunları biz onlara azap etmek için hazırladık. Halkalarla elleri boyunlarına bağlanır.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا﴾ (5) **"İyiler ise, kâfur karıştırılmış bir kadehten içerler."** İçeceğin kokusu ve tadı tam ve güzel olsun diye bu karışım yapılır.

❋❋❋

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾ وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا ﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾ فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَاهُم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿١٢﴾ مُّتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ ۖ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾ وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِآنِيَةٍ مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا ﴿١٥﴾ قَوَارِيرَ مِن فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾ وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾ ۞ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنثُورًا ﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾ عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ ۖ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ﴿٢٢﴾ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا ﴿٢٤﴾ وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

﴿عَيْناً يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا﴾ ﴿٦﴾ **“Bir kaynak ki ondan Allah’ın kulları içerler, onu bol bol akıtırlar.”** Yani o kaynaktan şarap içerler. Bunun anlamı şöyle de olabilir: Bu pınarın suyu ile karıştırılmış şaraplarını içerler. Bir nehrin yarılıp kollara ayrılması gibi onu ayırırlar ve oraya buraya akıtırlar.

﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ﴾ ﴿٧﴾ **“Adaklarını yerine getirirler.”** Yani bu cezayı verirler. Çünkü onlar adaklarını yerine getirirler. Adak, kendisine şeran vacip olmadığı halde kişinin kendisine vacip kıldığı namaz, oruç veya kurban gibi şeylerdir.

﴿وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا﴾ **“Ve kötülüğü her yere yayılmış olan bir günden korkarlar.”** Kastedilen, kıyâmet günüdür. Bu günün şerri her yere yayılır. Hatta gökleri ve yeri doldurur. Gök yarılır ve yıldızlar dökülür, saçılır. Yer dümdüz olur, dağlar toz haline gelir.

﴿وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِيناً وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾ ﴿٨﴾ **“Onlar kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler.”** Yanlarında az bir şey olmasına ve kendileri yemeyi arzu etmelerine rağmen onu bu üç sınıf ihtiyaç sahibine yedirirler. Bunun, Allah sevgisiyle yemek yedirirler anlamına geldiği de söylenmiştir.

﴿إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللهِ لاَ نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَاء وَلاَ شُكُورًا﴾ ﴿٩﴾ **“Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık, ne de bir teşekkür bekliyoruz,”** derler. Allah da onların kalplerini bilir ve bundan dolayı onları över.

﴿إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا﴾ ﴿١٠﴾ **“Biz asık suratlı ve çatık kaşlı bir günde Rabbimizden korkarız,** derler.” O günün şiddetinden ve dehşetinden yüzler asıktır ve kaşlar çatıktır. القَمْطَرِير (Kamtarir) kelimesinin, belası ve musibeti en şiddetli ve en uzun gün anlamına geldiği de söylenmiştir.

﴿فَوَقَاهُمُ اللهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ﴾ ﴿١١﴾ **“İşte bu yüzden Allah onları o günün fenalığından korur.”** Yani Allah teâlâ, onlar kendisinden korktukları ve rızasını kazanmak maksadıyla başkalarını doyurdukları için o günün şerrinden onları korur.

﴿وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا﴾ **“Onların yüzlerine parlaklık ve gönüllerine sevinç verir.”** Kâfirlerin yüzlerinin asıklığına karşılık, onların yüzlerine parlaklık ve gönüllerine sevinç verir. نَضْرَةً (Nadra) kelimesi, nimetin bir eseri olarak yüzlerindeki temizlik ve parlaklığı ifade eder.

﴿وَجَزَاهُم بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا﴾ ﴿١٢﴾ **“Sabırlarının karşılığı, cennet ve oradaki ipeklerdir.”**

﴿مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ﴾ ﴿١٣﴾ **“Orada koltuklarına yaslanmış halde bulunurlar.”** Allah’ın kendilerine mükâfat olarak vereceği cennette onlar tüllerle gölgelendirilmiş tahtlara yaslanacaklardır.

﴿لاَ يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلاَ زَمْهَرِيرًا﴾ **“Ne güneşin sıcağını görürler orada, ne de zemherinin soğuğunu…”**

﴿وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا﴾ ﴿١٤﴾ **“Üzerlerine cennet gölgeleri sarkmıştır.”** Yani cennetteki ağaçların gölgeleri onlara çok yakındır, üzerlerini gölgeleyecektir. Orada güneş olmasa bile onlara verilen nimetleri artırmak için bu gölgeler bulunacaktır.

﴿وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا﴾ **"Meyveleri kolayca koparılacak hale getirilmiştir."** Cennet ağaçlarının meyveleri, bunları almak isteyenlere öyle sunulmuştur ki, ayakta olanı da, oturanı da, yatanı da bunları alabilirler. Hiçbir uzaklık ve diken, ellerinin meyvelere ulaşmasını engellemez.

﴿وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا﴾ (15) **"Yanlarında gümüş kaplar ve billur kâseler dolaştırılır."** Yani onlar gümüş kaplardan ve gümüş kâselerden içmek istediklerinde, hizmetçiler onlara bu kaplarla içecekleri şeyleri dolaştırırlar.

﴿قَوَارِيرَا مِنْ فِضَّةٍ﴾ (16) **"Gümüşten billurlarla"** sunulur içecekler. "Kavarir" القَوَارِير kelimesinin anlamı "cam" demektir. Dünyada cam, kumdan yapılır. Allah teâlâ âhiretteki bu billurların aslının gümüşten olduğu halde dışından içini gösterdiğini, dolayısı ile bunların daha üstün olduklarını bildiriyor.

﴿قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا﴾ **"Bunları ölçüsünce ayarlamışlardır."** Ne eksik, ne fazla, tam onların istedikleri şekilde gelirler.

﴿وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا﴾ (17) **"Onlara orada bir kâseden içirilir ki, karışımında zencefil vardır."** Kâse, içinde şarap bulunan kaptır. Bu şarabın karışımında zencefil vardır.

﴿عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا﴾ (18) (Bu şarap) **"Selsebil adlı bir pınardandır."** Selsebil, lügatte son derece akıcı ve boğazdan kolayca geçebilen su demektir.

﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ﴾ (19) **"Etraflarında ölümsüz genç hizmetçiler dolaşır."** Bunlar daima bulundukları hal üzere genç, taze ve parlaktırlar. İhtiyarlamazlar, değişmezler ve ölmezler.

﴿إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا﴾ **"Onları görünce saçılmış inciler sanırsın."** Çünkü çok güzeldirler, renkleri çok berraktır, yüzleri çok parlaktır. Süratle hizmet ettikleri için saçılmış inciye benzetilmişlerdir.

﴿وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا﴾ (20) **"Orada nereye bakarsan bak, nimet ve büyük bir saltanat görürsün."** Cennette nereye göz atsan, orada anlatılması mümkün olmayan nimetler ve değeri ölçülemez bir saltanat görürsün.

﴿عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ﴾ (21) **"Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır."** Sündüs" سُنْدُس ince ipek demektir. "İstebrak" إِسْتَبْرَق ise kabartmalı kalın ipek kumaş demektir.

﴿وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ﴾ **"Gümüş bilezikler takınmışlardır."** Fatır sûresinde şöyle buyrulur: ﴿يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا﴾ ***"Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler"*** *(Fatır: 33).* Demek ki gönlü neyi istiyorsa onu takabilecek.

﴿وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا﴾ **"Rableri onlara tertemiz bir içki içirir."** Ebû Kılabe ve İbrahim enNehaî dedi ki: Onlara yemek sunulur. Yemek bitince tertemiz bir içecek getirilir. Onu da içerler. Mideleri bunu hazmeder ve bedenlerinden misk kokusu gibi bir ter çıkar.

﴿إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً﴾ (22) **"İşte bu, sizin mükâfatınızdır."** Yani onlara denilir ki: Bu sözü edilen çeşitli nimetler, sizin amellerinizin karşılığıdır yani onların sevabıdır.

﴿وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا﴾ **"Gayretiniz karşılığını bulmuştur."** Kulunun itaatini/ibadetini kabul etmesi, Allah'ın onun ameline karşılık teşekkürü demektir.

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا﴾ (23) **"Şüphesiz Kur'ân'ı sana biz indirdik."** Onu sana biz topluca bir defada değil, kısım kısım indirdik. Müşriklerin iddia ettikleri gibi bu Kur'ân senin kendi sözün değildir.

﴿فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا﴾ (24) **"O halde Rabbinin hükmüne sabret; onlardan hiçbir günahkâra veya nanköre boyun eğme."** Hikmetinin gerektirdiği belli bir süreye kadar senin zaferini geciktirmesi Allah'ın bir takdiridir. O halde onlardan hiçbir günahkâra ve nankörlükte ileri gidene boyun eğme.

﴿وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا﴾ (25) **"Sabah akşam Rabbinin ismini zikret."** Gündüzün başında ve sonunda Rabbin için namaz kıl. Gündüzün başı sabah namazıdır, sonu ise ikindi namazıdır.

وَمِنَ الَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾ نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿٢٨﴾ إِنَّ هَٰذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾ يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴿١﴾ فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا ﴿٢﴾ وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا ﴿٣﴾ فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا ﴿٤﴾ فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾ عُذْرًا أَوْ نُذْرًا ﴿٦﴾ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾ فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِّتَتْ ﴿١١﴾ لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ﴿١٢﴾ لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾ كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلاً﴾ (26) **"Gecenin bir bölümünde ona secde et; gecenin uzun bir bölümünde de onu tesbih et."**

﴿إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلاً﴾ (27) **"Şu insanlar gelip geçici dünyayı severler, ama kıyâmet gününü ihmal ederler."** Dünya hayatı çabucak geçtiği için âyette acele eden anlamındaki "âcile" الْعَاجِلَة kelimesi ile isimlendirilmiştir. Kıyâmet günü ise şiddet ve dehşeti ihtiva ettiği için ağır gün anlamına gelen "yevmi sakîl" يَوْمٌ ثَقِيلٌ tabiri ile isimlendirilmiştir. Onlar kıyâmet günü için bir hazırlık yapmıyorlar ve onu hiç dikkate almıyorlar.

﴿نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ﴾ (28) **"Onları yaratan ve mafsallarını birbirine bağlayan biziz."** Onların mafsallarını damarlarla ve sinirlerle birbirine biz bağladık.

﴿وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلاً﴾ **"Dilersek onları benzerleri ile değiştiririz."** Yani dilediğimiz zaman onları helâk eder, Allah'a onlardan daha itaatli olan kimseleri getiririz.

﴿إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلاً﴾ (29) **"Bu sadece bir öğüttür; dileyen Rabbine giden yolu tutar."** Yani bu sûre sadece bir öğüttür. Artık dileyen iman ve itaatle Rabbine giden yolu tercih eder.

﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللهُ﴾ (30) **"Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."** Yani sizler Allah dilemedikçe kurtulmak üzere Allah'a gidecek bir yol tutturamazsınız. İş bütünüyle O'nun elindedir. Kulların elinde bir şey yoktur. Hayır ve şer O'nun elindedir. Tek başına kulun dilemesi ne bir hayır sağlayabilir, ne de bir kötülüğü önleyebilir. Ancak Allah'ın buna izin vermesi müstesna. (Fakat insan hayrı seçtiği için sevap alır, şerri seçtiği için cezalandırılır. Şüphesiz Allah kimin hidayeti hak ettiğini çok iyi bilir ve böylelerine hidayeti bulmayı kolaylaştırır. –çeviren)

﴿إِنَّ اللهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ **"Şüphesiz Allah her şeyi bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."**

﴿يُدْخِلُ مَن يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ (31)

"Dilediğini rahmetine sokar. Zalimlere ise acıklı bir azap hazırlamıştır."

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

Murselât Sûresi (77. Sûre)

﴿وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا﴾ (1) **"Andolsun birbiri ardınca gönderilenlere..."**

﴿الْعَاصِفَاتِ عَصْفًا﴾ (2) **"Savurup devirenlere..."**

﴿وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا﴾ (3) **"Yaydıkça yayanlara..."**

﴿فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا﴾ (4) **"Seçip ayıranlara..."**

﴿فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا﴾ (5) ﴿عُذْرًا أَوْ نُذْرًا﴾ (6) **"Mazeretsiz bırakmak veya uyarıp korkutmak için öğüt telkin edenlere..."** Allah teâlâ bu âyetlerde peygamberlerine vahiy gönderdiği meleklere yemin ediyor. Bu melekler, hak ile batılı, helal ile haramı birbirinden ayırt edici şeyleri peygamberlere getirirler. Vahyi peygamberlere ulaştırıncaya kadar süratle uçtukları

için kanatlarını yayarak fırtına gibi eserler. Meleklerin Allah katından peygamberlere getirdikleri mesaj, insanların Allah'a itaatsizliklerinin bir mazereti kalmasın ve azabına karşı ikaz edilsinler diye gönderilmiştir. Veya âyetin mânâsı olarak şöyle de denilmiştir: Bu mesaj hakkı savunanlara bir mazeret olsun ve batılı savunanları da ikaz etsin diye gönderilmiştir.

(7) ﴿إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ﴾ **"Size vaat edilen şey mutlaka gerçekleşecek."** Yani size geleceği vaat edilen kıyâmet ve yeniden diriliş kesinlikle olacak, bunda hiç şüphe yok. Sonra Allah teâlâ bunun ne zaman olacağını şöyle açıklıyor:

(8) ﴿فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ﴾ **"Yıldızlar söndürüldüğü,"** söndürülüp ışıkları giderildiği **"zaman,"**

(9) ﴿وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ﴾ **"Gök yarıldığı,"** yarılıp çatladığı **"zaman,"**

(10) ﴿وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ﴾ **"Dağlar ufalanıp savrulduğu,"** yerlerinden sökülüp havada toz halinde uçuştuğu ve yerleri dümdüz hale geldiği **"zaman,"**

(11) ﴿وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِّتَتْ﴾ **"Peygamberlerin"** şahitlik **"vakitleri belirlendiği zaman."** Peygamberlerle ümmetleri arasında hüküm vermek için onlara bir vakit belirlenir.

(12) ﴿لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ﴾ **"Bunlar hangi vakte ertelendiler?"** Şiddetinden ve dehşetinden kulların şaşkınlığa düştükleri büyük bir güne ertelendiler. Hepsini toplamak için peygamberlere belli bir vakit verildi. O vakit geldiğinde ümmetleri hakkında şahitlik etmeleri için peygamberler Allah'ın huzuruna getirilirler.

(13) ﴿لِيَوْمِ الْفَصْلِ﴾ **"Hüküm gününe"** ertelendiler.

(14) ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ﴾ **"Hüküm gününün ne olduğunu sen nereden bileceksin?"** Yani hüküm gününü sen nasıl bileceksin? Bu, kimsenin tahmin edemeyeceği korkunç bir gündür.

(15) ﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ **"O gün yalanlayanların vay haline!"** "Veyl" وَيْلٌ kelimesi, helak ile tehdit etme anlamını ifade eder.

(16) ﴿أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ﴾ **"Biz öncekileri helâk etmedik mi?"** Âdem'den Muhammed'e kadar gelip geçmiş ümmetlerden kâfirleri, peygamberlerini inkâr ettikleri zaman dünyada azaba uğratarak helak etmedik mi?

(17) ﴿ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ﴾ **"Sonra geridekileri de onlara katarız."** Yani Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'i yalanladıkları zaman Mekkeli kâfirleri ve onlara uyanları da onlara dâhil ederiz.

(18) ﴿كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ﴾ **"Biz suçlulara böyle yaparız."** Yani dünyada veya âhirette bütün müşrikleri buna benzer şekilde cezalandırırız.

(19) ﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ **"O gün yalanlayanların vay haline!"** Allah'ın kitaplarını ve peygamberlerini yalanlayanların bu helâk gününde vay haline!

أَلَمْ نَخْلُقكُّم مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَٰهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ قَدَرٍ
مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ ٱلْقَٰدِرُونَ ﴿٢٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾
أَلَمْ نَجْعَلِ ٱلْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾ أَحْيَآءً وَأَمْوَٰتًا ﴿٢٦﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَٰسِيَ
شَٰمِخَٰتٍ وَأَسْقَيْنَٰكُم مَّآءً فُرَاتًا ﴿٢٧﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾
ٱنطَلِقُوٓاْ إِلَىٰ مَا كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ ٱنطَلِقُوٓاْ إِلَىٰ ظِلٍّ ذِي ثَلَٰثِ
شُعَبٍ ﴿٣٠﴾ لَّا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ ٱللَّهَبِ ﴿٣١﴾ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ
كَٱلْقَصْرِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُۥ جِمَٰلَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾
هَٰذَا يَوْمُ لَا يَنطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هَٰذَا يَوْمُ ٱلْفَصْلِ جَمَعْنَٰكُمْ وَٱلْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ فَإِن كَانَ
لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ ﴿٣٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾ إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِي
ظِلَٰلٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوَٰكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾ كُلُواْ وَٱشْرَبُواْ هَنِيٓـَٔۢا
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾ كُلُواْ وَتَمَتَّعُواْ قَلِيلًا إِنَّكُم مُّجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱرْكَعُواْ لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾ وَيْلٌ
يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ فَبِأَيِّ حَدِيثٍۭ بَعْدَهُۥ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

﴿أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ﴾ (20) **"Biz sizi basit bir sudan yaratmadık mı?"** Zayıf, değersiz bir su olan nutfeden/spermden yaratmadık mı?

﴿إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ﴾ (22) ﴿فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ﴾ (21) **"Onu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik."** Korunaklı yere, ana rahmine yerleştirdik. Belli bir süre, hamilelik süresidir. İnsan cinsi için bu süre dokuz aydır.

﴿فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ﴾ (23) **"Biz belirleyip biçimlendirdik. Biz ne güzel belirleriz."** Onun organlarını ve niteliklerini biz takdir ettik/belirledik. Onun her bir durumunu nasıl dilediysek öyle yaptık. Allah ne güzel takdir edendir.

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ (24) **"O gün yalanlayanların vay haline!"** Bizim buna gücümüzün yettiğini yalanlayanların o gün vay haline!

﴿أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا﴾ (25) ﴿أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا﴾ (25) (26) **"Biz yeryüzünü dirilere ve ölülere toplanma yeri yapmadık mı?"** Diri iken sırtında, ölü iken karnında sizi muhafaza etmesi için yeryüzünü bir ikamet yeri yapmadık mı?

﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا﴾ (27) **"Orada yüksek yüksek sabit dağlar var edip size tatlı sular içirdik."** Bütün bunlar yeniden dirilişten daha hayret verici şeylerdir.

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ (28) **"O gün yalanlayanların vay haline!"**

﴿انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ﴾ (29) **"Haydin gidin o yalanladığınız şeye doğru."** Onlara: Yalanladığınız azaba doğru haydi gidin, denilir.

﴿انْطَلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ﴾ (30)
﴿لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ﴾ (31)
"Üç parçaya ayrılmış," ama **"ne gölgelendiren, ne de alevden koruyan bir gölgeye gidin."** Bu gölge cehennemden yükselen, sonra üç parçaya ayrılan dumanın gölgesidir. Dünyadaki gölgeler gibi onda bir serinlik yoktur. Sizi cehennemin sıcaklığından da korumaz. Hesap tamamlanıncaya kadar da orada kalırsınız.

﴿إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ﴾ (32) **"O, saray gibi kıvılcım saçar."** Yani saçtığı kıvılcımlardan her bir kıvılcım kocaman bir saray büyüklüğündedir.

﴿كَأَنَّهُ جِمَالَةٌ صُفْرٌ﴾ (33) **"Her bir kıvılcım sanki birer sarı deve gibidir."** Yani devenin büyüklüğü gibi büyüktür. Araplar siyah develere de sarı derlerdi. Denildi ki: Kıvılcımlar, içinde ateş renginden kalıntılar olduğu halde uçuştuğu ve yere düştüğü zaman, siyah develerdeki sarı beneklere benzer.

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ (34) **"O gün yalanlayanların vay haline!"**

﴿هَذَا يَوْمُ لَا يَنْطِقُونَ﴾ (35) **"Bugün konuşamayacakları bir gündür."** Mahşerde kulların başına gelen şeyleri görünce büyük bir dehşete ve korkuya kapılıp konuşamayacaklardır.

﴿وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ﴾ (36) **"Onlara izin de verilmez ki, mazeretlerini beyân etsinler."**

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ (37) **“O gün yalanlayanların vay haline”**

﴿هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالأَوَّلِينَ﴾ (38) **“Bu, işte o hüküm günüdür. Sizi ve öncekileri bir araya topladık.”** Onlara denilir ki: İşte bu, yaratıkların arasında hükmün verileceği ve hakkın batıldan ayırt edileceği gündür. Ey Kureyş kâfirleri! Sizden önceki milletlerin kâfirleriyle birlikte sizi bu günde bir araya getirdik.

﴿فَإِن كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ﴾ (39) **“Bir tuzağınız varsa o tuzağı bana kurun.”** Bir hileniz varsa kendinizi kurtarmak için bu hileyi bana yapın.

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ (40) **“O gün yalanlayanların vay haline!”**

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ﴾ (41) **“Kuşkusuz takva sahipleri, gölgeler altında ve pınar başlarındadır.”** Takva sahipleri, kâfirler gibi cehennemden yükselen dumanların gölgesinde değil, ağaçların ve sarayların gölgesindedirler.

﴿وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ﴾ (42) **“Canlarının çektiği türlü türlü meyveler arasındadırlar.”**

﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (43) **“İşlediklerinizin karşılığı olarak şimdi afiyetle yiyin!”** denilir.

﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ (44) **“İşte biz güzel işler yapanları böyle mükâfatlandırırız.”**

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ (45) **“O gün yalanlayanların vay haline!”** Çünkü onlar büyük bir mutsuzluk içindedirler. Müminler ise devamlı nimet içindedirler.

﴿كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلاً إِنَّكُم مُّجْرِمُونَ﴾ (46) **“Yiyin, zevklenin biraz, çünkü siz suçlularsınız.”** Bu, onlara dünyada söylenir. Suçlu olanlar, Allah’a ortak koşanlardır.

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ (47) **“O gün yalanlayanların vay haline!”** Daha fazla kınamak için bu âyet tekrarlanmaktadır.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لاَ يَرْكَعُونَ﴾ (48) **“Onlara rükû edin, denildiği zaman etmezler.”** Yani onlara: Namaz kılın denildiği zaman kılmazlar. Bu söz onlara, âhirette secdeye çağırıldıkları zaman söylenir, fakat artık onların secdeye güçleri yetmez.

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ (49) **“O gün yalanlayanların vay haline!”** Allah’ın emirlerini ve yasaklarını yalanlayanların vay haline!

﴿فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ﴾ (50) **“Artık bundan sonra hangi söze inanacaklar?”** Bu Kur’ân’a inanmayacaklarsa ondan başka hangi söze inanacaklar?

سُورَةُ النَّبَإِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿١﴾ عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ﴿٦﴾ وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ﴿٧﴾ وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ﴿٩﴾ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾ وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٣﴾ وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾ وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا ﴿١٦﴾ إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴿١٧﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿١٩﴾ وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلطَّاغِينَ مَآبًا ﴿٢٢﴾ لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٤﴾ إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً وِفَاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا ﴿٢٨﴾ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

سُورَةُ النَّبَإِ

Nebe' Sûresi (78. Sûre)

﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ﴾ (1) **"Birbirlerine neyi soruyorlar?"** Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* peygamber olarak görevlendirildiği, onlara Allah'ın birliğini ve öldükten sonra dirilişi haber verdiği ve Kur'an âyetlerini okuduğu zaman birbirlerine: Bu Muhammed'e ne oldu, ne getirdi? Diye sormaya başladılar. Bunun üzerine bu sûre nâzil oldu.

﴿عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ﴾ (2) **"O büyük haberi mi?"** Bu, büyük bir haberdir; o da Kur'ân'dır. Çünkü tevhidi, peygamberi tasdiki ve öldükten sonra yeniden dirilişi haber vermektedir.

﴿الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ﴾ (3) **"Ki onda anlaşmazlığa düşmektedirler."** Kur'an hakkında ayrılığa düştüler. Bazıları onun bir sihir, bazıları şiir, bazıları kehanet, bazıları da öncekilerin masalları olduğunu söylediler.

﴿كَلَّا سَيَعْلَمُونَ﴾ (4) **"Hayır, ileride anlayacaklar."** Bu, onların sözlerini ret, bir tehdit ve ikazdır. Yani yalanlamalarının akıbetini ileride anlayacaklar. Sonra bu reddi vurgulamak ve tehdidi ağırlaştırmak için aynı cümleyi tekrarladı:

﴿ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ﴾ (5) **"Hayır, hayır, ileride anlayacaklar."**

﴿أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا﴾ (6) **"Biz yeryüzünü bir döşek yapmadık mı?"** "Mihâd" مهاد kelimesi, çocuk beşiği gibi yaygı ve döşek anlamına gelir. Bu, çocuk için yayılır ve üzerinde uyutulur.

﴿وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا﴾ (7) **"Dağları da birer kazık kılmadık mı?"** Yeryüzü sakin kalsın ve sarsılmasın diye dağları da birer kazık olarak yerleştirdik.

﴿وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا﴾ (8) **"Sizleri çifter çifter yarattık."** Yani erkek ve dişi olarak yarattık.

﴿وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا﴾ (9) **"Uykunuzu bir dinlenme kıldık."** "Subât" سبات kelimesi, can bedende olduğu halde dinlenmek için hareketten kesilmek anlamına gelir.

﴿وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا﴾ (10) **"Geceyi bir örtü yaptık."** Gecenin karanlığını size giydiririz ve elbisenin sizi sardığı gibi onunla sizi sararız.

﴿وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا﴾ (11) **"Gündüzü de bir geçim zamanı yaptık."** Yani geçimlerini ve Allah'ın kendi paylarına verdiği rızkı temin etmek için çalışsınlar diye gündüzü de aydınlattık.

﴿وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا﴾ (12) **"Üstünüzde yedi kat sağlam bina çattık."** Bununla yapısı çok güçlü ve binası sağlam olan yedi kat göğü kastediyor.

﴿وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا﴾ (13) **"İçlerine parıl parıl yanan kandil yerleştirdik."** Bununla kastedilen, güneştir. "Vehhac" وهاج aynı anda hem ışık, hem de sıcaklık veren anlamına gelir.

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا﴾ (14) **"Bulutlardan**

şarıl şarıl su indirdik.” “Mu’sırât” الْمُعْصِرَات kelimesi sıkıştırılmış ve yoğunlaştırılmış; fakat henüz yağmurunu indirmeyen bulutlar anlamına gelir. “Seccâc” ثجاج bol bol dökülen demektir.

﴿لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا﴾ (15) **“Onunla hububat ve bitkiler çıkaralım diye.”** Hububat, buğday ve arpa gibi şeylerdir; bitkiler ise hayvanların yedikleri yeşil otlar ve diğer bitkilerdir.

﴿وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا﴾ (16) **“Ve sarmaş dolaş bağlar, bahçeler…”** Ağaçlarının dalları birbirine girmiş, sarmaş dolaş olmuş bağlar ve bahçeler ye-tiştirmek için bol bol su indirdik.

﴿إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا﴾ (17) **“Şüphesiz hüküm günü vakit olarak belirlenmiştir.”** Hüküm günü, öncekiler ve sonrakiler için belirlenmiş bir vakittir. Onlar bu vakit gelince kendilerine vaat edilen sevaba ve cezaya ulaşırlar. Allah teâlâ yaratıkları arasında hükmünü bu günde verdiği için bu güne hüküm günü denilmiştir.

﴿يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا﴾ (18) **“Sûr’a üflendiği gün bölük bölük gelirsiniz.”** Sûr, İsrafil’in üflediği borudur. Bu boru öttüğü zaman, insanlar kafileler halinde mahşer yerine gelirler.

﴿وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ﴾ (19) **“Gökyüzü açılır.”** Meleklerin inmesi için açılır.

﴿فَكَانَتْ أَبْوَابًا﴾ **“Ve orada pek çok kapılar oluşur.”**

﴿وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا﴾ (20) **“Dağlar yürütülür, serap haline getirilir.”** Dağlar yerlerinden sökülür ve havada yürütülür, saçılmış toz haline getirilir ve görenler onun bir serap olduğunu zannederler.

﴿إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا﴾ (21) **“Cehennem ise bir gözetleme yeri olmuştur.”** Cehennemin bekçileri azap etmek için kâfirleri orada beklemektedirler.

﴿لِلطَّاغِينَ مَآبًا﴾ (22) **“Dönüp varacakları yer orasıdır.”**

﴿لَابِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا﴾ (23) **“Orada asırlarca kalacaklar.”** “Hukb” الحقب kelimesi uzun bir zaman parçası demektir. Bu parçalardan biri bittiğinde diğeri başlar ve böylece ilelebet devam eder.

﴿لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا﴾ (24) **“Orada ne bir serinlik tadacaklar, ne de içecek bir şey.”** Cehennemde asırlarca onun sıcaklığına karşı kendilerine fayda verecek ne bir serinlik, ne de susuzluklarını giderecek bir içecek tadacaklar.

﴿إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا﴾ (25) **“Ancak kaynar su ve irin”** tadacaklar.

﴿جَزَاءً وِفَاقًا﴾ (26) **“Uygun bir ceza olarak.”** Azap günaha uygundur. Çünkü şirkten daha büyük bir günah, cehennemden de daha büyük bir azap yoktur. Onların yaptıkları şeyler çok kötüydü, Allah da onları kötü bir şekilde cezalandırdı.

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا﴾ (27) **“Çünkü onlar hesaba çekileceklerini beklemiyorlardı.”** Yani onlar ne bir sevap ümidi taşıyorlardı, ne de hesaba çekilmekten korkuyorlardı. Çünkü yeniden dirilişin olacağına inanmıyorlardı.

﴿وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا﴾ (28) **“Âyetlerimizi hep yalanlayıp dururlardı.”**

﴿وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا﴾ (29) **“Biz de her şeyi yazıp bir kitaba geçirmişiz.”** Yani biz onları Levhi mahfuz’da yazdık. Bununla, hafaza meleklerinin kulların amellerini yazması da kastedilmiş olabilir.

﴿فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا﴾ (30) **“Şimdi tadın. Artık size azabınızı artırmaktan başka bir şey yapmayacağız.”** Onlara denilir ki: “Bu, inkârınızın, âyetlerimizi yalanlamanızın ve yaptığınız kötülüklerin karşılığıdır.” Allah’ın onlara olan azabı devamlı artırılacaktır.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٣﴾ وَكَأْسًا دِهَاقًا ﴿٣٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا ﴿٣٥﴾ جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ﴿٣٦﴾ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَٰنِ ۖ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا ۖ لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَٰنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ ۖ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ﴿١﴾ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ﴿٢﴾ وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ﴿٣﴾ فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا ﴿٤﴾ فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا ﴿٥﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ﴿٦﴾ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٧﴾ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾ أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ﴿٩﴾ يَقُولُونَ أَإِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ﴿١٠﴾ أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً ﴿١١﴾ قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ﴿١٥﴾

﴿إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا﴾ (31) **"Kuşkusuz takva sahipleri için umduklarına ermek vardır."** "Mefaz" المفاز kelimesi başarmak, istediğini elde etmek ve cehennemden kurtulmak demektir.

﴿حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا﴾ (32) **"Bahçeler ve bağlar vardır."**

﴿وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا﴾ (33) **"Memeleri dikilip kabarmış yaşıt kızlar vardır."** Bu kızların hepsi aynı yaştadır, dik göğüslü bakirelerdir.

﴿وَكَأْسًا دِهَاقًا﴾ (34) **"Dolu dolu kadehler vardır."**

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا﴾ (35) **"Orada ne boş bir söz işitirler, ne de yalan."** Yani cennette batıl sözler duymazlar ve birbirlerine yalan da söylemezler.

﴿جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا﴾ (36) **"Bunlar Rabbinin bir mükâfatı ve hesaplanmış bağışıdır."** Yani Rab teâlâ'nın onlara vaat ettiği miktardaki mükâfat hesaplanıp verilecektir. Çünkü Allah teâlâ bir iyilik için on misli mükâfat vaat etmiştir. Bazı kimselerin yaptıkları iyiliklere iyiliklerinin kalitesine göre yedi yüz misli, bazılarının iyiliklerine ise sınırsız ve miktarı bilinmeyecek mükâfatlar vereceğini vaat etmiştir.

﴿رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَٰنِ﴾ (37) **"O, göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbi'dir. Rahmân'dır."**

﴿لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا﴾ **"Hiç kimse O'nun önünde konuşmaya yetkili değildir."** O izin vermedikçe kimse O'nun önünde konuşmaya başlayamaz. O'nun izni olmadıkça kimse şefaatçi olamaz.

﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا﴾ (38) **"O gün Ruh ve melekler sıra sıra dururlar."** Buradaki Ruh meleklerden bir melektir. Bir görüşe göre Cebrâil'dir. Bir görüşe göre de Ruh, Allah'ın askerlerinden bir askerdir, melekler değildir.

﴿لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَٰنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ **"Rahmân'ın izin verdikleri dışında hiç kimse konuşamaz. O kimse de doğruyu konuşurdu."** Rahmân'ın şefaate izin verdiği kimseler konuşur veya o kimseler Rahmân'ın şefaat edilmelerine izin verdiği kimseler hakkında konuşurlar. Konuşan, dünyada iken de doğruyu söylemişti, yani tevhide şahitlik etmişti.

﴿ذَٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ﴾ (39) **"İşte gerçek gün budur."** Yani meleklerin sıra sıra dizilecekleri bu gün, mutlaka gerçekleşecek bir gündür.

﴿فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا﴾ **"Artık dileyen, Rabbine varan bir yol tutar."** Rabbine salih amellerle döneceği bir yol tutar.

﴿إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا﴾ (40) **"Biz, yakın bir azap ile sizi uyardık."**

﴿يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ﴾ **"O gün kişi önceden yaptıklarına bakacak."** Önceden/dünyada iken yaptığı iyilikleri ve kötülükleri görecek.

﴿وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا﴾ **"Ve kâfir diyecek ki: Keşke toprak olsaydım."** Kâfir o gün, Allah'ın kendisi için hazırladığı türlü türlü azabı görünce toprak olmayı temenni edecek.

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

Nâziât Sûresi (79. Sûre)

(1) ﴿وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا﴾ **"Andolsun şiddetle çekip çıkaranlara."** Allah teâlâ, yaydaki oku sonuna kadar çeken kişi gibi, kulların ruhlarını cesetlerinden, cesetlerinin derinliklerinden şiddetle çekip çıkaran meleklere yemin etmektedir.

(2) ﴿وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا﴾ **"Çekip de çıkaranlara."** Ruhları çekerler. Yani kuvvetle çekerek cesetlerden çıkarırlar. "Neşt" النشط kelimesi kovayı iple çekmek anlamına gelir.

(3) ﴿وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا﴾ **"Yüzüp yüzüp gidenlere."** Melekler Allah'ın emrini yerine getirmek için gökten süratle inerler. Dalgıçların suda yüzdüğü gibi onlar da havada yüzerler.

(4) ﴿فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا﴾ **"Yarıştıkça yarışanlara."** Bunlar Allah'ın emrine doğru yarış edercesine koşan meleklerdir. Müminlerin ruhlarını cennete doğru koşarak götüren melekler de bu kısma girerler.

(5) ﴿فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا﴾ **"Ve işleri idare edenlere"** andolsun **"ki,"** meleklerin işi idare etmesi, helal ve haramı ve bunların açıklamalarını indirmesi demektir. Yeryüzünde yaşayanlarla ilgili işlere gelince, rüzgârlar ve yağmurlar gibi işlerdir. (Melekler bu işlerle de görevlidirler.)

(6) ﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ﴾ **"O gün bir sarsıntı ortalığı sarsar."** Bu, bütün yaratıkların öldüğü birinci sûrun üfürülüşüdür.

(7) ﴿تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ﴾ **"Onu ikinci bir sarsıntı izler."** Bu da yeniden dirilişin olduğu ikinci sûrun üfürülüşüdür.

(8) ﴿قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ﴾ **"Yürekler o gün yerinden oynar."** Kıyâmetin korkunç hallerini gördükleri için yürekler yerinden oynar, kaygılı ve tedirgindirler.

(9) ﴿أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ﴾ **"Gözler zilletle yere bakar."** Kıyâmet gününün korkunç hallerini görünce boyunlarını bükerek zilletle gözlerini yere indirirler. Burada kastedilen, İslam dışı bir hayatı yaşarken ölenlerin gözleridir.

(10) ﴿يَقُولُونَ أَإِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ﴾ **"Diyorlar ki, biz tekrar eski halimize mi döndürüleceğiz?"** Bu sözü, kendilerine siz öldükten sonra tekrar diriltileceksiniz denildiği zaman buna inanmayan kimseler söylüyorlar. Yani onlar diyorlar ki, biz ilk halimize mi döndürüleceğiz, öldükten ve kabre girdikten sonra diriler haline mi geleceğiz?

(11) ﴿أَإِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً﴾ **"Çürümüş kemikler olduğumuz zaman ha?"**

(12) ﴿قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ﴾ **"Öyleyse bu çok zararlı bir dönüş olur, dediler."** Yani öldükten sonra tekrar diriltilirsek, işte o zaman Muhammed'in söylediği şeyler başımıza geleceği için gerçekten zararlı çıkarız, dediler.

(13) ﴿فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ﴾ **"Bu iş sadece bir tek haykırışa bağlıdır."** Bu, yeniden dirilişin olacağı ikinci sûrun üfürülmesidir. [Kudretimizin büyüklüğü sebebiyle bizim başka bir şey yapmaya ihtiyacımız yoktur.]

(14) ﴿فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ **"Bir de bakarsın hepsi meydandadır."** "Sahira" الساهرة kelimesi Allah'ın meydana getirdiği beyaz bir arazidir ki, Allah teâlâ kullarını onun üzerinde hesaba çekecektir.

(15) ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى﴾ **"Mûsâ'nın haberi sana geldi mi?"** Yani Mûsâ ve Firavunun kıssalarından bilinen haberler sana da mutlaka ulaşmıştır.

✡✡✡

إِذْ نَادَىٰهُ رَبُّهُۥ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾ ٱذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿١٧﴾
فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰٓ أَن تَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾ وَأَهْدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ﴿١٩﴾ فَأَرَىٰهُ
ٱلْـَٔايَةَ ٱلْكُبْرَىٰ ﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَىٰ ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ
فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٢٤﴾ فَأَخَذَهُ ٱللَّهُ نَكَالَ ٱلْـَٔاخِرَةِ وَٱلْأُولَىٰٓ
﴿٢٥﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰٓ ﴿٢٦﴾ ءَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ ٱلسَّمَآءُ ۚ بَنَىٰهَا
﴿٢٧﴾ رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوَّىٰهَا ﴿٢٨﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَىٰهَا ﴿٢٩﴾
وَٱلْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَىٰهَآ ﴿٣٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَىٰهَا ﴿٣١﴾
وَٱلْجِبَالَ أَرْسَىٰهَا ﴿٣٢﴾ مَتَٰعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَٰمِكُمْ ﴿٣٣﴾ فَإِذَا جَآءَتِ ٱلطَّآمَّةُ
ٱلْكُبْرَىٰ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ ٱلْإِنسَٰنُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾ وَبُرِّزَتِ ٱلْجَحِيمُ
لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا مَن طَغَىٰ ﴿٣٧﴾ وَءَاثَرَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ ٱلْجَحِيمَ
هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ
﴿٤٠﴾ فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾ يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلسَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَىٰهَا
﴿٤٢﴾ فِيمَ أَنتَ مِن ذِكْرَىٰهَآ ﴿٤٣﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَىٰهَآ ﴿٤٤﴾ إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرُ
مَن يَخْشَىٰهَا ﴿٤٥﴾ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوٓا۟ إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَىٰهَا ﴿٤٦﴾

سُورَةُ عَبَسَ

(16) ﴿إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى﴾ **"Hani Rabbi ona kutsal vadi Tûva'da seslenmişti."** [Bu, Rabbinin Mûsâ'ya seslendiği Sina dağındaki vadidir.]

(17) ﴿اذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى﴾ **"Firavun'a git! Çünkü o çok azdı."** dedi. Yani Firavun'un isyanda, kibirde ve Allah'ı inkârda haddi aştığını söyledi.

(18) ﴿فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى﴾ **"De ki: Arınmak ister misin?"** Yani ona ulaştıktan sonra de ki: Şirkten arınmaya istekli misin? Mûsâ'ya, Firavun'a karşı yumuşak davranması emredildi.

(19) ﴿وَأَهْدِيَكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى﴾ **"Rabbine giden yolu göstereyim de ondan korkasın."** de. Yani sana Allah'a kulluk etmeyi ve tevhidi öğreteyim ki onun azabından korkasın. Allah'ın azabından ancak hidâyeti bulan kimseler korkar.

(20) ﴿فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى﴾ **"Mûsâ, Firavun'a o büyük Mucize'yi gösterdi."** Bu mucizenin asa veya el mucizesi olduğu söylendi.

(21) ﴿فَكَذَّبَ وَعَصَى﴾ **"Fakat Firavun yalanladı ve karşı geldi."** Yani Mûsâ'yı ve söylediği şeyleri yalanladı. Allah'a isyan etti.

(22) ﴿ثُمَّ أَدْبَرَ﴾ **"Sonra arkasını döndü."** İmandan yüz çevirdi. ﴿يَسْعَى﴾ **"Uğraştı, çabaladı."** Yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çalıştı ve Mûsâ'nın getirdiği şeylere muhalefet etmek için uğraştı.

(23) ﴿فَحَشَرَ فَنَادَى﴾ **"Hemen"** adamlarını **"topladı ve bağırdı:"** Savaşmak için askerlerini topladı. Veya karşı koymak için sihirbazlarını topladı. Veya olacak şeylere şahit olmaları için insanları huzuruna topladı.

(24) ﴿فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى﴾ **"Ben sizin en yüce Rabbinizim, dedi."** Mel'un, kendisinin üstünde bir rab olmadığını söylemek istedi.

(25) ﴿فَأَخَذَهُ اللهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى﴾ **"Allah da onu dünya ve âhiret azabıyla yakalayıverdi."** Yani hem dünyada, hem de âhirette cezalandırdı. Âhiretteki cezası cehennem azabıdır. Dünyadaki cezası ise, onun haberini duyanlara ibret olmak üzere suda boğulmasıdır.

(26) ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِمَنْ يَخْشَى﴾ **"Kuşkusuz bunda Allah'tan korkanlar için bir ibret vardır."** Yani Firavun'un anılan kıssası ve ona yapılanda Allah'tan korkacak ve sakınacak durumda olanlar için büyük bir ibret vardır.

(27) ﴿أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ بَنَاهَا﴾ **"Sizi mi yaratmak daha zor, yoksa göğü mü? Onu Allah bina etti."** Yani sizin değerlendirmenize göre ölümünüzden sonra sizi yaratmak ve diriltmek mi daha zor, yoksa göğü yaratmak mı daha zor? Bu muazzam hacme sahip olan ve içinde sanat harikaları ve bakanların açıkça gördüğü eşsiz bir kudretin eserleri bulunan göğü yaratmaya gücü yeten Allah, ilk defa yarattığı vücutları öldürdükten sonra tekrar yaratmaktan nasıl aciz olur?

(28) ﴿رَفَعَ سَمْكَهَا﴾ **"Onun boyunu yükseltti,"** yani yerin üstünde yüksek bir bina gibi yaptı. ﴿فَسَوَّاهَا﴾ **"Düzeltti."** Ona düzgün bir şekil

verdi. Onda hiçbir düzensizlik, eğrilik, bozukluk ve çatlaklık yoktur.

﴿وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا﴾ (29) **“Gecesini karanttı, gündüzünü ağarttı.”** Yani gecesini karanlık yaptı, gündüzünü de güneşin ışığı ile aydınlattı.

﴿وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا﴾ (30) **“Bundan sonra da yeryüzünü döşeyip yaydı.”** Yani göğü yarattıktan sonra yeri döşeyip yaydı.

﴿أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا﴾ (31) **“Ondan suyunu ve otlağını çıkardı.”** Yerden nehirler ve pınarlar akıttı ve meralarını yerden çıkardı.

﴿وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا﴾ (32) **“Dağlarını sağlamca yerleştirdi,”** üzerinde yaşayanlar sarsılmasın diye yerin kazıkları gibi yaptı.

﴿مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ﴾ (33) **“Sizin ve hayvanlarınızın geçimi için.”**

﴿فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَى﴾ (34) **“Fakat o büyük felaket geldiği zaman.”** Yani her şeyi bastıran o büyük felaket. Bu, cennetliklerin cennete, cehennemliklerin cehenneme teslim edilecekleri ikinci sûrun üfürüldüğü zamandır.

﴿يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى﴾ (35) **“O, insanın neyin peşinde koştuğunu anlayacağı gün.”**

﴿وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى﴾ (36) **“Görenlere, cehennem ateşi açıkça gösterildiği zaman;”** hiç kimseye gizli kalmayacak şekilde ortaya çıkarıldığı gün.

﴿فَأَمَّا مَنْ طَغَى﴾ (37) **“Artık her kim azgınlık etmiş ise,”** küfür ve isyanda sınırı geçmiş ise,

﴿وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ (38) **“Dünya hayatını tercih etmiş ise,”** dünya hayatını âhirete tercih edip âhiret için hazırlık yapmamışsa ve amel etmemişse,

﴿فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ (39) **“Kuşkusuz onun varacağı yer cehennemdir.”** Onun barınağı başka bir yer değil, cehennemdir.

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ﴾ (40) **“Kim Rabbinin makamından korkmuş,”** kıyâmet günü O’nun huzurunda durmaktan çekinmiş,

﴿وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى﴾ **“ve nefsinin kötü arzularına mani olmuş ise,”** iştahını kabartan haramlara ve günahlara meyletmekten kendisini engellemişse,

﴿فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ (41) **“Onun varacağı yer ise cennettir.”** Onun konaklayacağı ve barınacağı yer, başka bir yer değil, cennettir.

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا﴾ (42) **“Sana kıyâmeti soruyorlar, ne zaman gelip çatacak diye.”** Geminin limana ulaşıp demir atması gibi, kıyâmet saati ne zaman gelecek, diye soruyorlar.

﴿فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا﴾ (43) **“Sen nerde, onu anlatmak nerde?!”** Sende ona ait bir bilgi yok ki başkalarına anlatasın. Onun ne zaman olacağını ancak Allah bilir.

﴿إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا﴾ (44) **“Onun nihai bilgisi Rabbine aittir.”** Başkası onu bilemez.

﴿إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ يَخْشَاهَا﴾ (45) **“Sen ancak ondan korkacak olanları uyarırsın.”** Yani kıyâmetten korkacak olanları korkutursun.

﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا﴾ (46) **“Kıyâmet gününü gördüklerinde, dünyada sanki sadece bir akşam vakti veya kuşluk zamanı kadar kaldıklarını sanırlar.”** Yani günün sonu veya başlangıcı kadar veya bu akşamı izleyen yatsı vakti kadar kaldıklarını zannederler.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّىٰٓ ﴿١﴾ أَن جَآءَهُ ٱلْأَعْمَىٰ ﴿٢﴾ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُۥ يَزَّكَّىٰٓ ﴿٣﴾ أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنفَعَهُ ٱلذِّكْرَىٰٓ ﴿٤﴾ أَمَّا مَنِ ٱسْتَغْنَىٰ ﴿٥﴾ فَأَنتَ لَهُۥ تَصَدَّىٰ ﴿٦﴾ وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّىٰ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَن جَآءَكَ يَسْعَىٰ ﴿٨﴾ وَهُوَ يَخْشَىٰ ﴿٩﴾ فَأَنتَ عَنْهُ تَلَهَّىٰ ﴿١٠﴾ كَلَّآ إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾ فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿١٢﴾ فِى صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ﴿١٣﴾ مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍۭ ﴿١٤﴾ بِأَيْدِى سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍۭ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾ قُتِلَ ٱلْإِنسَٰنُ مَآ أَكْفَرَهُۥ ﴿١٧﴾ مِنْ أَىِّ شَىْءٍ خَلَقَهُۥ ﴿١٨﴾ مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُۥ فَقَدَّرَهُۥ ﴿١٩﴾ ثُمَّ ٱلسَّبِيلَ يَسَّرَهُۥ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ أَمَاتَهُۥ فَأَقْبَرَهُۥ ﴿٢١﴾ ثُمَّ إِذَا شَآءَ أَنشَرَهُۥ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَآ أَمَرَهُۥ ﴿٢٣﴾ فَلْيَنظُرِ ٱلْإِنسَٰنُ إِلَىٰ طَعَامِهِۦٓ ﴿٢٤﴾ أَنَّا صَبَبْنَا ٱلْمَآءَ صَبًّا ﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا ٱلْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾ فَأَنۢبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾ وَعِنَبًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾ وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾ وَحَدَآئِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾ وَفَٰكِهَةً وَأَبًّا ﴿٣١﴾ مَّتَٰعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَٰمِكُمْ ﴿٣٢﴾ فَإِذَا جَآءَتِ ٱلصَّآخَّةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ ٱلْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾ وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ﴿٣٥﴾ وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ ٱمْرِئٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ﴿٣٧﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَفَرَةُ ٱلْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

سُورَةُ عَبَسَ

Abese Sûresi (80. Sûre)

(1) ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾ **“Yüzünü ekşitti ve arkasını döndü.”** Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* kaşlarını çattı ve yüzünü çevirdi.

(2) ﴿أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى﴾ **“Kendisine âmâ geldi diye.”** Yani kendisine âmânın gelmesiyle yüzünü ekşitti. Bu sûrenin nuzûl sebebi şudur: Kureyş’in eşrafından bir grup insan Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’in yanında bulunuyordu. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onların Müslüman olmalarını arzu ediyordu. Bu esnada kendisine âmâ bir adam olan Abdullah b. Ümmi Mektum çıkageldi. Sahabenin en iyilerindendi. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, İbn Ümmi Mektum’un gelip sözünü kesmesinden hoşlanmadı. Bu sebeple ondan yüzünü çevirdi. Bunun üzerine bu sûre nâzil oldu.

(3) ﴿وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى﴾ **“Ne biliyorsun, belki o temizlenecekti?”** Yani, Ey Muhammed! Belki bu âmâ senden öğreneceği şeyler sebebiyle salih ameller işleyecek ve günahlarından temizlenecekti.

(4) ﴿أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى﴾ **“Yahut öğüt alacaktı da bu öğüt kendisine fayda verecekti.”** Senin öğreteceğin öğütlerden belki de yararlanacaktı.

(5) ﴿أَمَّا مَنِ اسْتَغْنَى﴾ **“Amma o kendisini müstağni görene gelince,”** yani o servet sahibi zengin adama veya imandan ve sendeki ilimden kendisini müstağni görene gelince,

(6) ﴿فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى﴾ **“Sen ona yöneliyorsun.”** O senden ve senin getirdiğin dinden kendini müstağni gördüğü halde sen yüzünle ve sözünle ona yöneliyorsun.

(7) ﴿وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّى﴾ **“Onun temizlenmemesinden sana ne?”** Onun Müslüman olmamasından ve hidâyete gelmemesinden dolayı sana hiçbir şey gerekmez. Senin görevin sadece tebliğ etmektir. Kâfirlerden böyle olanların durumu seni ilgilendirmesin.

(8) ﴿وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى﴾ **“Ama sana koşarak gelen,”** senden kendisini hayra yönlendirmeni ve Allah’ın öğütleriyle öğüt vermeni istemek için koşarak gelen kimse,

(9) ﴿وَهُوَ يَخْشَى﴾ **“Allah’tan korkarak gelmişken”**

(10) ﴿فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى﴾ **“Sen onunla ilgilenmiyorsun.”** Başka şeyle meşgul oluyorsun, ondan yüz çeviriyorsun ve onu görmezlikten geliyorsun.

(11) ﴿كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ﴾ **“Hayır, hayır, sakın! Şüphesiz bunlar bir öğüttür.”** Yani bu âyetler veya bu sûre bir öğüttür. Sana ve ümmetine yaraşan, ondan öğüt almak, onu kabul etmek ve gereğince amel etmektir.

(12) ﴿فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ﴾ **“Dileyen ondan öğüt alır.”** İsteyen bu öğüdü alır, onu muhafaza eder ve gereğince amel eder.

(13) ﴿فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ﴾ **“O, değerli sahifelerdedir.”** İçindeki bilgi ve hikmet sebebiyle veya Levhi Mahfuz’dan indiği için değerli olan sahifelerdedir.

(14) ﴿مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ﴾ **"Mertebesi yüksek, tertemiz sahifelerde."** Bunların Allah katındaki kadri kıymeti yüksektir. Tertemizdir. Onlara temiz olanlardan başkası dokunmaz. Şeytanlardan ve kâfirlerden korunmuştur.

(15) ﴿بِأَيْدِي سَفَرَةٍ﴾ **"Elçilerin elleriyle"** taşımıştır. Buradaki elçiler, Allah ile peygamberi arasında vahyi taşıyan meleklerdir. Elçilik, insanlar arasında gidip gelmek anlamına gelir.

(16) ﴿كِرَامٍ بَرَرَةٍ﴾ **"Değerli iyi elçiler."** Rableri katında değerli, Rablerine itaat eden ve imanlarında samimi elçiler tarafından getirilmiştir.

(17) ﴿قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ﴾ **"Kahrolası insan! O ne nankördür."** O lanet olasıca kâfir! Nankörlüğü ne kadar da şiddetlidir.

(18) ﴿مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ﴾ **"Allah onu hangi şeyden yarattı?"**

(19) ﴿مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ﴾**"Onu bir nutfeden yarattı."** Yani basit/değersiz bir sudan yarattı. İdrarın çıktığı yerden iki defa çıkan bir kimse nasıl büyüklenir? ﴿فَقَدَّرَهُ﴾ **"Sonra ona bir biçim verdi."** Onu düzene koydu. Kendisinin yararına olan şeyleri ona hazırladı. Onun için iki el, iki ayak, diğer aletleri ve duyu organlarını yarattı.

(20) ﴿ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ﴾ **"Sonra ona yolu kolaylaştırdı."** İyiliği ve kötülüğü elde etmenin yolunu ona kolaylaştırdı.

(21) ﴿ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ﴾ **"Sonra onu öldürdü ve kabre soktu."** Ona saygının bir gereği olarak cesedinin gizleneceği bir kabrin sahibi yaptı.

(22) ﴿ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ﴾ **"Sonra dilediği vakit onu diriltir."** Öldükten sonra Allah'ın istediği bir vakitte onu diriltir.

(23) ﴿كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ﴾ **"Hayır, hayır! O, Allah'ın emrini hiç yerine getirmedi."** Üstelik bu emri bazıları küfürle, bazıları isyanla ihlal etti. Allah'ın emrettiği şeyleri ancak az bir kısmı yerine getirdi.

(24) ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ﴾ **"İnsan, yiyeceğine bir baksın!"** Yaşaması için sebep kıldığı yiyeceğini Allah'ın nasıl yarattığına bir baksın.

(25) ﴿أَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا﴾ **"Gerçek şu ki biz suyu bol bol döktük."** Yağmurlar yağdırdık.

(26) ﴿ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا﴾ **"Sonra toprağı öyle bir yardık ki,"** [Tane yarıldı, küçüklüğüne ve zayıflığına rağmen ondan ilk bitki çıktı.]

(27) ﴿فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا﴾ **"Onda ekinleri bitirdik."** Yani besin olarak alınan hububatı bitirdik. Mânâ şudur: Bir bitki tane oluncaya kadar devamlı büyüyerek artar.

(28) ﴿وَعِنَبًا وَقَضْبًا﴾**"Üzümler, yoncalar."** Kadb" الْقَضْب kelimesi hayvanlara yedirilen kuru yonca anlamına gelir.

(29) ﴿وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا﴾ **"Zeytinlikler, hurmalıklar."**

(30) ﴿وَحَدَائِقَ غُلْبًا﴾ **"İri ve sık ağaçlı bahçeler."**

(31) ﴿وَفَاكِهَةً وَأَبًّا﴾ **"Meyveler ve çayırlar"** bitirdik. Ebb الاب kelimesi insanların yemediği ve ekmediği, arzın bitirdiği çayır ve ot gibi şeylerdir.

(32) ﴿مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ﴾**"Siz ve hayvanlarınız faydalansın diye."**

(33) ﴿فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ﴾ **"Kulakları sağır eden o gürültü geldiği zaman."** Bu, kıyâmet gününün kulakları sağır eden gürültüsüdür.

(34) (35) (36) ﴿يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ﴾ **"O gün kişi kaçar, kardeşinden, anasından, babasından, eşinden ve oğullarından..."** Bunlar en yakın akrabalarıdır, sevgi ve şefkate en yakın olanlarıdır. Onlardan kaçmasının sebebi sadece çok büyük bir korku ve çetin şartlardır.

(37) ﴿لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ﴾ **"Onlardan her birinin o gün kendine yeten işi vardır."** Yani yakınlarıyla ilgilenmesine mani olacak, onlardan uzaklaştıracak bir meşguliyeti vardır. Aralarında bulunduğu takdirde kendisinden bir şey isteyeceklerinden çekindiği ve o sıkıntılı hali görmemeleri için onlardan kaçacaktır.

(38) ﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ﴾ **"Yüzler var ki o gün parıl parıldır."** Parlak ve aydınlıktır.

(39) ﴿ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ﴾ **"Güleç ve mutludur."**

(40) ﴿وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ﴾ **"Yüzler de var ki o gün tozlanmıştır."** Hüzünlüdür, kederlidir.

(41) ﴿تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ﴾ **"Onları karanlık bürümüştür."** Simsiyah olmuştur.

(42) ﴿أُولَئِكَ﴾ **"Bunlar,"** yani yüzleri simsiyah olanlar, ﴿هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ﴾ **"Kâfirler ve fasıklardır."** "Fecera" الْفَجَرَةُ kelimesi yalancı ve haktan sapanlar/fasıklar demektir.

سُورَةُ التَّكْوِيرِ

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا ٱلشَّمۡسُ كُوِّرَتۡ ﴿١﴾ وَإِذَا ٱلنُّجُومُ ٱنكَدَرَتۡ ﴿٢﴾ وَإِذَا ٱلۡجِبَالُ سُيِّرَتۡ ﴿٣﴾ وَإِذَا ٱلۡعِشَارُ عُطِّلَتۡ ﴿٤﴾ وَإِذَا ٱلۡوُحُوشُ حُشِرَتۡ ﴿٥﴾ وَإِذَا ٱلۡبِحَارُ سُجِّرَتۡ ﴿٦﴾ وَإِذَا ٱلنُّفُوسُ زُوِّجَتۡ ﴿٧﴾ وَإِذَا ٱلۡمَوۡءُۥدَةُ سُئِلَتۡ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنۢبٖ قُتِلَتۡ ﴿٩﴾ وَإِذَا ٱلصُّحُفُ نُشِرَتۡ ﴿١٠﴾ وَإِذَا ٱلسَّمَآءُ كُشِطَتۡ ﴿١١﴾ وَإِذَا ٱلۡجَحِيمُ سُعِّرَتۡ ﴿١٢﴾ وَإِذَا ٱلۡجَنَّةُ أُزۡلِفَتۡ ﴿١٣﴾ عَلِمَتۡ نَفۡسٞ مَّآ أَحۡضَرَتۡ ﴿١٤﴾ فَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلۡخُنَّسِ ﴿١٥﴾ ٱلۡجَوَارِ ٱلۡكُنَّسِ ﴿١٦﴾ وَٱلَّيۡلِ إِذَا عَسۡعَسَ ﴿١٧﴾ وَٱلصُّبۡحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾ إِنَّهُۥ لَقَوۡلُ رَسُولٖ كَرِيمٖ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِندَ ذِي ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٖ ﴿٢٠﴾ مُّطَاعٖ ثَمَّ أَمِينٖ ﴿٢١﴾ وَمَا صَاحِبُكُم بِمَجۡنُونٖ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدۡ رَءَاهُ بِٱلۡأُفُقِ ٱلۡمُبِينِ ﴿٢٣﴾ وَمَا هُوَ عَلَى ٱلۡغَيۡبِ بِضَنِينٖ ﴿٢٤﴾ وَمَا هُوَ بِقَوۡلِ شَيۡطَٰنٖ رَّجِيمٖ ﴿٢٥﴾ فَأَيۡنَ تَذۡهَبُونَ ﴿٢٦﴾ إِنۡ هُوَ إِلَّا ذِكۡرٞ لِّلۡعَٰلَمِينَ ﴿٢٧﴾ لِمَن شَآءَ مِنكُمۡ أَن يَسۡتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَآءُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٢٩﴾

سُورَةُ الانفِطَارِ

سُورَةُ التَّكْوِيرِ

Tekvir Sûresi (81. Sûre)

(1) ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾ **"Güneş katlanıp dürüldüğünde,"** "Kuvvirat" كُوِّرَتْ kelimesi, top şekline getirildi, dürülüp toplandı ve atıldı demektir.

(2) ﴿وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ﴾ **"Yıldızlar dökülüp saçıldığı zaman,"** yani atılıp saçıldığı zaman. Işığı söndürüldüğü zaman anlamına geldiği de söylenmiştir.

(3) ﴿وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ﴾ **"Dağlar yürütüldüğü zaman,"** havada toz haline getirildikten sonra yürütüldüğü zaman.

(4) ﴿وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ﴾ **"Gebe develer salıverildiği zaman,"** "Işar" الْعِشَارُ kelimesi, karnında yavrusu bulunan hamile develer demektir. Bu tür develer Arapların gözünde çok kıymetli olduğu için özellikle zikredilmişlerdir. "Uttılet" عُطِّلَتْ fiili ise çobansız salıverildi anlamına gelir. İçine düştükleri korkunç durum sebebiyle en kıymetli mallarını bile ihmal edip terk edeceklerini ifade etmek için bu örnek verilmiştir.

(5) ﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ **"Vahşi hayvanlar toplanıp bir araya getirildiğinde,"** birbirlerine verdikleri zararlardan dolayı kısas edilmeleri için yeniden diriltilmeleri kastedilmektedir. Onların haşri/toplanması, ölüp helak olmalarıdır da denmiştir.

(6) ﴿وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ﴾ **"Denizler tutuşturulduğu zaman,"**

(7) ﴿وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ﴾ **"Nefisler eşleştirildiği zaman,"** Yani müminlerin nefisleri hurilerle, kâfirlerin nefisleri de şeytanlarla birleştirildiğinde demektir. elHasen dedi ki: Herkes kendi cemaatine ve yandaşlarına dâhil edilir, katılır; Yahudiler Yahudilere, Hıristiyanlar Hıristiyanlara, Mecusiler Mecusilere, münafıklar münafıklara ve müminler de müminlere katılır.

(8) (9) ﴿وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ (8) بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ **"Diri diri toprağa gömülen çocuğa hangi günah sebebiyle öldürüldüğü sorulduğu zaman…"** Araplarda birinin bir kız çocuğu dünyaya geldiği zaman utancından veya fakirlik korkusundan onu diri diri toprağa gömerdi. Çocuğa bu soru sorulmak sûretiyle kendisini öldüren kişi şiddetle azarlanmış oluyor. Çünkü o çocuk, işlediği hiçbir günahı olmadığı halde öldürülmüştür.

(10) ﴿وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ﴾ **"Defterler açıldığı zaman,"** Amel defterleri hesap için açıldığı zaman.

(11) ﴿وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ﴾ **"Gök sıyrılıp alındığı zaman,"** yani gök yarılıp yok edildiği zaman,

(12) ﴿وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ﴾ **"Cehennem tutuşturulduğu zaman,"** Allah'ın öfkesi ve Âdemoğlunun günahları cehennemi tutuşturacaktır.

(13) ﴿وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ﴾ **"Cennet yaklaştırıldığı zaman,"** Cennet takva sahiplerine iyice yak-

laştırılır. Denildi ki, bu on iki şeyden altı tanesi dünyada olacak ki, bunlar sûrenin başından itibaren "denizler tutuşturulduğu zaman" âyetine kadar anlatılanlardır; altı tanesi de âhirette olacaktır ki, bunlar da "nefisler eşleştirildiği zaman" âyetinden itibaren buraya kadar anlatılanlardır.

﴿عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ﴾ (14) **"Herkes ne getirmiş olduğunu anlar."** Yani defterler açıldığı zaman herkes iyi veya kötü ne yapmışsa öğrenmiş olur.

﴿فَلاَ أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ﴾ (15) **"Andolsun sinip kaybolanlara,"** Allah teâlâ burada yıldızlara yemin ediyor. Bunlar gündüzleri kaybolurlar, güneşin ışığı altında gizlenirler ve görünmezler.

﴿الْجَوَارِ الْكُنَّسِ﴾ (16) **"Akıp akıp yuvasında gizlenenlere…"** Yıldızlar, yörüngelerinde akarlar ve battıkları zaman da gizlenirler. "Kunnes" الْكُنَّس kelimesi "kinas" الكناس kelimesinden türemiştir ve ceylan gibi vahşi hayvanların gizlendikleri yer anlamına gelir.

﴿واللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ﴾ (17) **"Geçip gitmiş olan geceye,"** yani dönüp karanlığı sona eren geceye.

﴿والصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ﴾ (18) **"Nefeslendiğinde sabaha,"** Yani rüzgâr ve esintisiyle gelen sabaha.

﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ (19) **"Şüphesiz ki bu"** yani Kur'an, **"değerli bir elçinin sözüdür."** Burada elçi ile kastedilen Cebrâil'dir. Çünkü o, Kur'ân'ı Allah katından Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e indirmiştir.

﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ (20) **"O elçi çok güçlüdür ve Arş'ın sahibi yanında itibarlıdır."** Allah katında itibarı çok yüksektir.

﴿مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ﴾ (21) **"Orada ona itaat edilir, güvenilir."** Orada, melekler arasında kendisine itaat edilen biridir. Melekler ona danışırlar ve ona itaat ederler. Vahiy ve diğer konularda kendisine güvenilir.

﴿وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ﴾ (22) **"Arkadaşınız bir mecnun değildir."** Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'i kendilerinin bir arkadaşı olarak nitelendirmiştir ki, bununla onlara anlatılmak istenen şey şudur: Siz Muhammed'in durumunu ve onun, insanların en akıllısı ve en mükemmeli olduğunu bilen kimselersiniz. Çünkü siz onunla beraber yaşıyorsunuz.

﴿وَلَقَدْ رَآهُ بِالأُفُقِ الْمُبِينِ﴾ (23) **"Andolsun o, Cebrâil'i apaçık ufukta gördü."** Yani Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*, Cebrâil'i kendi sûretinde görmüştür. Altı yüz tane kanadı vardır. Mücâhid dedi ki, onu Ecyad taraflarında gördü. Ecyad, Mekke'nin doğusudur.

﴿وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ﴾ (24) **"O, gayb hakkında cimri de değildir."** Yani Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* gökten gelen haberleri gizlemez, onları eksik tebliğ etmez. Bilakis Allah'ın kelamını ve hükümlerini bütün insanlara öğretir.

﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ﴾ (25) **"O, taşlanmış şeytanın sözü de değildir."** Yani Kur'an kulak hırsızlığı yapan ve ateş topu yıldızlarla taşlanıp kovulan bir şeytanın sözü de değildir.

﴿فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ﴾ (26) **"Hal böyle iken nereye gidiyorsunuz?"** Gideceğiniz hangi yol, benim size açıkladığım bu yoldan daha açıktır.

﴿إِنْ هُوَ إِلاَّ ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ (27) **"O, âlemler için bir öğütten başka bir şey değildir."** Yani bu Kur'an bütün insanlık için bir öğüt ve hatırlatmadan başka bir şey değildir.

﴿لِمَن شَاء مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ﴾ (28) **"İçinizden doğru yolda gitmek isteyenler için."** Bir öğüt ve hatırlatmadır.

﴿وَمَا تَشَاؤُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (29) **"Âlemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."** Yani Allah'ın dilemesi ve size vereceği başarı olmadıkça siz doğru yolu dileyemezsiniz ve buna da gücünüz yetmez.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا ٱلْكَوَاكِبُ ٱنتَثَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا ٱلْبِحَارُ
فُجِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا ٱلْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ
وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْإِنسَٰنُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ ٱلْكَرِيمِ ﴿٦﴾ ٱلَّذِى
خَلَقَكَ فَسَوَّىٰكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِىٓ أَىِّ صُورَةٍ مَّا شَآءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾
كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِٱلدِّينِ ﴿٩﴾ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَٰفِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا
كَٰتِبِينَ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾ إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ
ٱلْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ ٱلدِّينِ ﴿١٥﴾ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَآئِبِينَ
﴿١٦﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا يَوْمُ ٱلدِّينِ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَآ أَدْرَىٰكَ مَا يَوْمُ ٱلدِّينِ
﴿١٨﴾ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْـًٔا ۖ وَٱلْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ ﴿١٩﴾

سُورَةُ ٱلْمُطَفِّفِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ ٱلَّذِينَ إِذَا ٱكْتَالُوا۟ عَلَى ٱلنَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾
وَإِذَا كَالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلَا يَظُنُّ أُو۟لَٰٓئِكَ أَنَّهُم
مَّبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ ٱلنَّاسُ لِرَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٦﴾

سُورَةُ الإنْفِطَارِ

İnfitar Sûresi (82. Sûre)

(1) ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ﴾ **"Gök yarıldığı zaman,"** Meleklerin inmesi sebebiyle gök yarılır ve parçalanır.

(2) ﴿وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ﴾ **"Yıldızlar dökülüp saçıldığı zaman,"** Kıyâmet koptuğu zaman yıldızlar da parça parça düşerler.

(3) ﴿وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ﴾ **"Denizler yarılıp birbirine karıştığı zaman,"** Denildi ki, burada kastedilen şey, denizlerin birbirine karışması ve tek deniz haline gelmesidir. [Veya denizlerin volkanlar gibi patlamasıdır.] Bundan önceki sûrede de geçtiği gibi bu durum, kıyâmetten önce meydana gelecektir.

(4) ﴿وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ﴾ **"Kabirler altüst edildiği zaman."** Kabirlerin toprağı altüst edilir ve içinden ölüler çıkartılır.

(5) ﴿عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ﴾ **"Herkes neyi yaptığını, neyi ertelediğini bilecektir."** Amel defterleri açıldığında, hayır veya şer olarak yaptıklarını, iyililik veya kötülük olarak da yapmayıp ertelediklerini bilmiş olacaklardır.

(6) ﴿يَاأَيُّهَا الإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾ **"Ey insan! İhsanı bol Rabbine karşı seni aldatan nedir?"** Seni aldatan nedir ki, kerem sahibi Rabbine karşı nankörlük ediyorsun? Denildi ki, Allah onu hemen cezalandırmadığı için o, Allah'ın affına aldanmıştır.

(7) ﴿الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ﴾ **"Ki seni yaratan, seni düzgün bir yapıya sahip ve dengeli kılan O'dur."** Sen hiçbir şey değilken O seni bir damla sudan yarattı. İşiten, gören ve düşünen bir insan yaptı. En güzel bir şekilde, uzuvları dengeli ve birbiriyle uyumlu bir yapıda yarattı.

(8) ﴿فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ﴾ **"Seni dilediği şekilde terkip etti."** O sana kendi dilediği şekli verdi. Sen kendin için herhangi bir şekli tercih edip seçemezsin.

(9) ﴿كَلاَّ بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ﴾ **"Hayır, bütün bunlara rağmen siz yine de dini yalanlıyorsunuz."** "Kella" كَلاَّ kelimesi burada Allah'ın keremine aldanmaktan ve O'na nankörlük etmekten alıkoymak ve vazgeçirmek için getirilmiştir. Din kelimesi de ceza anlamında kullanılmıştır.

(10) ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ﴾ (11) ﴿كِرَامًا كَاتِبِينَ﴾ **"Şunu iyi bilin ki, üzerinizde bekçiler, değerli yazıcılar var."** Bunlar meleklerdir.

(12) ﴿يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ﴾ **"Onlar, siz her ne yaparsanız bilirler."** Âyet diyor ki: Siz ceza gününü ve Allah'ın sizin için görevlendirdiği melekleri yalanlıyorsunuz, ama onlar sizin yaptıklarınızı ve söylediklerinizi yazıyorlar ve kıyâmet günü bunlarla hesaba çekileceksiniz.

(13) ﴿إِنَّ الأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ **"İyiler muhakkak cennettedirler."**

(14) ﴿وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ﴾ **"Kötüler de muhakkak cehennemdedirler."**

⑮ ﴿يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ﴾ **"Ceza günü oraya girecekler."** O yalanlayageldikleri ceza gününde oraya girecekler, alevini ve sıcaklığını çekmeye mahkûm olacaklar.

⑯ ﴿وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ﴾ **"Onlar oradan bir daha ayrılamazlar."** Ebediyen orada kalırlar.

⑰ ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ﴾ **"Ceza günü nedir, bilir misin?"**

⑱ ﴿ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ﴾ **"Evet, bilir misin acaba nedir ceza günü?"** Kıymetini büyütmek, önemini ortaya koymak ve ondan korkutmak için ceza ve hesap gününe tekrar vurgu yaptı.

⑲ ﴿يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ﴾ **"O gün hiç kimse başkası için hiçbir şey yapamaz. O gün iş Allah'a kalmıştır."** Yani orada âlemlerin Rabbinden başka hiç kimsenin yapabileceği bir şey yoktur. Allah teâlâ dünyada onlara yetki verdiği gibi o gün hiç kimseye bir yetki vermeyecektir.

سُورَةُ المُطَفِّفِينَ

Mutaffifîn Sûresi (83. Sûre)

İbn Abbas'tan rivâyet edildiğine göre o şöyle dedi: Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Medine'ye geldiği zaman onlar ölçü ve tartıda insanların en hilekârları idiler. Allah teâlâ bu sûreyi indirdikten sonra ölçü ve tartılarını düzelttiler.

① ﴿وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ﴾ **"Ölçü ve tartıda hile yapanların vay haline!"** Buradaki hile, ölçü ve tartıda az ve hafif bir noksanlıktır. Bazen onlar iki ölçek taşırlardı. İnsanlar için tarttıklarında birisini, kendileri için tarttıklarında diğerini kullanırlardı.

② ﴿الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ﴾ **"Onlar insanlardan kendilerine bir şey aldıklarında tam ölçerler,"** yani kendileri için bir şey satın aldıkları zaman ölçü ve tartıyı tam tuttururlardı.

③ ﴿وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ﴾ **"Onlara bir şey vermek için ölçüp tarttıklarında ise eksik ölçerler ve tartarlar."**

④ ﴿أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ﴾

⑤ ﴿لِيَوْمٍ عَظِيمٍ﴾ **"Onlar düşünmezler mi ki, büyük bir günde diriltilecekler."** Yani onlar tekrar dirileceklerini ve yaptıklarından sorumlu tutulacaklarını hiç akıllarına getirmiyorlar. İnanıp da düşünüp araştırmaları ve akıbetinden korktukları şeyleri terk etmeleri gerekmez miydi?

⑥ ﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ **"Öyle bir gün ki insanlar Rablerinin huzurunda divan duracaklar."** O gün insanlar âlemlerin Rabbinin emrini, hesap ve cezasını beklemek üzere ayakta duracaklar. Bu ayet, ölçü ve tartıda az da olsa bir hile yapmanın ne kadar büyük bir günah ve cezasının ne kadar feci olduğuna delalet etmektedir. [Çünkü bu, emanete hıyanettir ve başkasının malını haksız yere yemektir.]

كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٖ ﴿٧﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا سِجِّينٞ ﴿٨﴾ كِتَٰبٞ
مَّرْقُومٞ ﴿٩﴾ وَيْلٞ يَوْمَئِذٖ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ ٱلَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿١١﴾
وَمَا يُكَذِّبُ بِهِۦٓ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ ءَايَٰتُنَا قَالَ أَسَٰطِيرُ
ٱلْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّاۖ بَلْۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُواْ يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّآ إِنَّهُمْ
عَن رَّبِّهِمْ يَوْمَئِذٖ لَّمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُواْ ٱلْجَحِيمِ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ
هَٰذَا ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾ كَلَّآ إِنَّ كِتَٰبَ ٱلْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ
﴿١٨﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَٰبٞ مَّرْقُومٞ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ ٱلْمُقَرَّبُونَ
﴿٢١﴾ إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي
وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ ٱلنَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقَوْنَ مِن رَّحِيقٖ مَّخْتُومٍ ﴿٢٥﴾
خِتَٰمُهُۥ مِسْكٞۚ وَفِي ذَٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ ٱلْمُتَنَٰفِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِزَاجُهُۥ
مِن تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيْنٗا يَشْرَبُ بِهَا ٱلْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ
أَجْرَمُواْ كَانُواْ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّواْ بِهِمْ
يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا ٱنقَلَبُوٓاْ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمُ ٱنقَلَبُواْ فَكِهِينَ ﴿٣١﴾
وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوٓاْ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ ﴿٣٢﴾ وَمَآ أُرْسِلُواْ عَلَيْهِمْ
حَٰفِظِينَ ﴿٣٣﴾ فَٱلْيَوْمَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مِنَ ٱلْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾

﴿كَلاَّ إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ﴾ (7) **"Sakın ha! Günahkârların yazısı Siccin'dedir."** Yani günahkârlar cehennemliklerin defterinde yazılıdırlar ki, hile yapanlar da onlardandır. Veya onlar hapiste ve darlık içindedirler.

﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ﴾ (8) **"Siccin nedir, bilir misin?"**

﴿كِتَابٌ مَرْقُومٌ﴾ (9) **"Yazılmış bir kitaptır."** Yani onların isimlerinin yazılı olduğu, satırlara dökülmüş bir kitaptır. Siccin kelimesinin aslı siccildir. O da kitap mânâsına gelen sicil kökünden gelir.

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ (10) **"Yalanlayanların o gün vay haline!"** Kıyâmetin acısı ve kederi, yeniden dirilişi ve peygamberlerin getirdiklerini yalanlayanlar için olacaktır.

﴿الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ﴾ (11) **"Ki onlar ceza gününü yalanlarlar."**

﴿وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلاَّ كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ﴾ (12) **"Onu ancak sınırı aşan ve günaha düşkün kimseler yalanlar."** Yani utanmadan günah işleyen, günahta sınırı aşan ve günahın sebeplerine kendini kaptıran kimseler onu yalan sayarlar.

﴿إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا﴾ (13) **"Ona âyetlerimiz okunduğu zaman,"** Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'e indirilen âyetlerimiz okunduğu zaman, ﴿قَالَ أَسَاطِيرُ الأَوَّلِينَ﴾ **"Eskilerin masalları der."** Eskilerin kitaplarında yazılı boş sözler, der.

﴿كَلاَّ﴾ (14) **"Hayır, sakın!"** Bu ifade, haddi aşan, günaha düşkün kimseyi bu batıl sözünden vazgeçirmek ve onu yalanlamak içindir.

﴿بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ **"Bilakis onların kazandıkları günahlar, kalplerini kirletmiştir."** Onlar o kadar günah işlemişler ve Allah'a karşı gelmişlerdir ki, bunlar kalplerini kaplamıştır. İşte bu günahlar, onların kalplerinin üzerindeki kirdir. Tirmizî'nin Ebû Hureyre'den sahih olarak rivâyet ettiği bir hadiste Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuş bulunmaktadır: *"Kul bir günah işlediği zaman kalbine siyah bir nokta konur. Tevbe eder, pişman olup istiğfar ederse kalbi cilalanır. Günaha tekrar dönerse noktalar artar. Sonunda bütün kalbini bu noktalar kaplar. İşte Allah teâlâ'nın Kur'ân'da zikrettiği **"kazandıkları günahlar onların kalplerini kirletmiştir"** âyetinin anlamı budur."*

﴿كَلاَّ إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ﴾ (15) **"Hayır! Şüphesiz onlar o gün Rablerini görmekten mahrumdurlar."** Onlar kıyâmet gününde Rablerini müminlerin gördükleri gibi görmekten mahrum bırakılacaklardır. Dünyada tevhide inanmaktan mahrum kaldıkları gibi, âhirette de Rablerini görmekten mahrum kalacaklardır.

﴿ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُو الْجَحِيمِ﴾ (16) **"Sonra onlar mutlaka cehenneme gireceklerdir."** Oradan bir daha çıkmamak üzere gireceklerdir. Onların cehenneme girmeleri, küçük düşürülmekten ve onursuz kalmaktan daha ağırdır.

﴿ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ﴾ (17) **"Sonra onlara: İşte bu, yalanlayıp durduğunuz şeydir, denilecek."** Cehennemin bekçileri onları azarlamak ve kınamak için diyecekler ki: İşte dünyada iken yalanlamakta olduğunuz şey budur. Bakın ona ve tadın azabını.

﴿كَلاَّ إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ﴾ (18) **"Hayır! İyiler İlliyyin'de yazılıdırlar."** Yani onlar cennetlikler içinde yazılıdırlar. Veya cennetin en yükseklerindedirler. İyiler diye ifade edilenler, Allah'a itaat eden kimselerdir.

﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ﴾ (19) **"İlliyyin nedir, bilir misin?"** Yani ey Muhammed! İlliyyinin ne olduğunu sana hangi şey öğretti? Bu soru ile İlliyyin'in büyüklüğü ifade edilmek istenmiştir.

﴿كِتَابٌ مَرْقُومٌ﴾ (20) **"Yazılmış bir kitaptır."** Yani onların isimlerinin yazılı olduğu, satırlara dökülmüş bir kitaptır.

﴿يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ﴾ (21) **"Onu mukarrepler görürler."** Yani Allah'a yakın melekler o kitabın yanında hazır bulunurlar ve onu görürler. Onlar kıyâmet gününde olan şeylere şahit olurlar diye de bir mânâ verilmiştir.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾ (22) **"Şüphesiz iyiler nimetler içindedirler."** Yani Allah'a itaat edenler hiç kimsenin tahmin edemeyeceği muazzam bir refah içindedirler.

﴿عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ﴾ (23) **"Tahtlar üzerinde bakarlar."** Üzerleri tüllerle örtülü tahtlarda Allah'ın kendileri için hazırlamış olduğu nimetleri seyrederler.

﴿تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ﴾ (24) **"Onların yüzlerinde nimetlerin sevincini görürsün."** Onları gördüğün zaman yüzlerinde bir nur, güzellik, beyazlık, neşe ve parlaklık göreceğin için mutluluk içinde olduklarını hemen anlarsın.

﴿يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ﴾ (25) **"Kendilerine ağzı mühürlü bir kaptan saf bir içki sunulur."** "Rahik" الرحيق kelimesi, hilesi ve içinde kendisini bozacak hiçbir şey bulunmayan saf şarap demektir. "Mahtum" المختوم ise mühürlü demektir. İyiler/cennetlikler için onun mührünü bir başkasının açması yasaktır.

﴿خِتَامُهُ مِسْكٌ﴾ (26) **"Onun sonu misktir."** Yani onun tadının sonunda bir misk kokusu hissedilir. Onu içen kişi ağzına son yudumunu çekiğinde misk kokusu gibi bir koku hisseder. Buna onun kabı miskle mühürlenmiştir, diye de mânâ verilmiştir.

﴿وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ﴾ **"O halde yarışanlar bunun için yarışsınlar."** Arzu edenler, onu arzu etsinler. "Tenafus" التنافس bir şeyi ele geçirmek için tartışmak ve çekişmek demektir. Dolayısıyla herkes onu kendisi almak ister, başkalarından onu kıskanır.

﴿وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ﴾ (27) **"Karışımı Tesnim'dendir."** Tesnim, yükseklerden üzerlerine akan bir içecektir ve cennet içeceklerinin en kıymetlisidir.

﴿عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ﴾ (28) **"O bir pınardır ki ondan Allah'a yakın olanlar içerler."** Kadehlerine karıştırdıkları Tesnim pınarından Allah'a yakın olan kimseler içerler.

﴿إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا﴾ (29) **"Doğrusu o suçlular"** yani kâfirler.

﴿كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ﴾ **"iman edenlere güüyorlardı."** Onlarla dünyada iken alay ediyorlardı.

﴿وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ﴾ (30) **"Onlarla karşılaştıkarı zaman kendi aralarında birbirlerine kaş göz işareti yapıyorlardı."** Bu tür işaretlerle onları ayıplıyorlardı.

﴿وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ﴾ (31) **"Ailelerine döndükleri zaman keyifli bir şekilde dönüyorlardı."** Yani o kâfirler bulundukları yerlerden evlerine döndükleri zaman yaptıkları şeyleri beğenmiş, bundan zevk almış olarak dönüyorlardı. Müminlere sataşmaktan ve onlarla alay etmekten keyif alıyorlardı.

﴿وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ﴾ (32) **"Müminleri gördüklerinde: Bunlar kesinlikle sapıtmış, derlerdi."** Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yolundan gittikleri, onun getirdiği dine bağlandıkları ve hazır nimetleri terk ettikleri için müminleri sapıklıkla itham ediyorlardı.

﴿وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ﴾ (33) **"Halbuki onlar müminler üzerine muhafız olarak gönderilmediler."** Bu mücrimler Allah tarafından müminlerin durumlarını ve işlerini denetlemek üzere görevli olarak gönderilmediler.

﴿فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ﴾ (34) **"İşte o gün de iman edenler kâfirlere gülerler."** Yani âhiret gününde kâfirleri zillete düşmüş, başlarına gelen azaptan dolayı mağlup ve perişan bir halde gördükleri zaman, onların dünyada kendilerine güldükleri gibi müminler de onlara gülerler.

عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ يَنظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ ثُوِّبَ ٱلْكُفَّارُ مَا كَانُوا۟ يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

سُورَةُ الانْشِقَاقِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا ٱلسَّمَآءُ ٱنشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا ٱلْأَرْضُ مُدَّتْ ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْإِنسَٰنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَٰقِيهِ ﴿٦﴾ فَأَمَّا مَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَيَنقَلِبُ إِلَىٰٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ وَرَآءَ ظَهْرِهِۦ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُوا۟ ثُبُورًا ﴿١١﴾ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُۥ كَانَ فِىٓ أَهْلِهِۦ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾ إِنَّهُۥ ظَنَّ أَن لَّن يَحُورَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰٓ إِنَّ رَبَّهُۥ كَانَ بِهِۦ بَصِيرًا ﴿١٥﴾ فَلَآ أُقْسِمُ بِٱلشَّفَقِ ﴿١٦﴾ وَٱلَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَٱلْقَمَرِ إِذَا ٱتَّسَقَ ﴿١٨﴾ لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ ٱلْقُرْءَانُ لَا يَسْجُدُونَ ۩ ﴿٢١﴾ بَلِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ يُكَذِّبُونَ ﴿٢٢﴾ وَٱللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

(35) ﴿عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ﴾ **“Tahtlar üzerinde bakarlar.”** Yani müminler tahtlar üzerinde, kavuştukları nimetlerin keyfini yaşarken cehennemde azap çekmekte olan kâfirleri de görürler.

(36) ﴿هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ **“Nasıl, kâfirler yaptıklarının cezasını buldular mı?”** Kâfirler dünyada iken müminlere gülmelerinin ve onlarla alay etmelerinin cezasını mutlaka çekeceklerdir.

سُورَةُ الانْشِقَاقِ

İnşikak Sûresi (84. Sûre)

(1) ﴿إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ﴾ **“Gök yarıldığı zaman,”** Göğün yarılması kıyâmetin alametlerindendir.

(2) ﴿وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا﴾ **“Ve Rabbinin emrini dinlediği zaman,”** Rabbine itaat edip onun emrini dinlediği zaman ﴿وَحُقَّتْ﴾ **“ki ona yakışan da budur,”** yani itaat etmesi, boyun eğmesi ve emri dinlemesi bir gereklilik ve mecburiyettir.

(3) ﴿وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ﴾ **“Yer uzatılıp düzeltildiği zaman,”** yani yer yayılıp dağlar ortadan kaldırılarak dümdüz hale getirildiği zaman,

(4) ﴿وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ﴾ **“İçinde ne varsa attığı ve tamamen boşaldığı zaman”** Yer içindeki ölüleri dışarı çıkartır, üstüne atar. Onlardan kurtulur ve Allah’ın onlarla ilgili emrini yerine getirmek için onları terk eder.

(5) ﴿وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ﴾ **“Ve Rabbini dinleyip kendisine yaraşır şekilde boyun eğdiği zaman,**

(6) ﴿يَاأَيُّهَا الْإِنْسَانُ﴾ **“Ey insan!”** Kastedilen insan cinsidir, hitap mümini de kâfiri de kapsamaktadır.

﴿إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا﴾ **“Sen Rabbine doğru durmadan koşmaktasın.”** Şüphesiz sen Rabbinle buluşmak için koşansın.

﴿فَمُلَاقِيهِ﴾ **“Sonunda onunla buluşacaksın.”** Yaptıklarınla birlikte Rabbinin huzuruna varacaksın.

(7) ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ﴾ **“O vakit kitabı sağ eline verilen,”** bunlar müminlerdir. İçinde dünyada iken yaptıkları şeyler ayrıntılı bir şekilde kayıtlı bulunan sahifeler onların sağ ellerine verilecek.

(8) ﴿فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾ **“Kolayca hesaba çekilecek.”** Bunların dünyada iken yaptıkları kötülükler de kendilerine gösterilecek, fakat Allah teâlâ onların hesabını tartışmaya açmaksızın affediverecektir. Buhârî ve Müslim’de Âişe *radiyallâhu anha*’dan gelen bir rivâyette o şöyle demektedir: *Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: “Kimin hesabı tartışmaya açılırsa azaba uğrar” buyurdu. Dedim ki: Allah teâlâ “Kolayca hesaba çekilecek” buyurmadı mı? Şöyle cevap verdi: O hesap değil, ardır/yaptıklarının kendisine gösterilmesidir. Kıyâmet günü hesabı münakaşa edilen kimse azaba uğrar.”*

(9) ﴿وَيَنْقَلِبُ إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا﴾ **“Ve sevinçli olarak ailesine dönecektir.”** Kendisine verilen ni-

metlerin sevinci ve mutluluğuyla cennetteki eşlerinin ve hurilerin yanına dönecektir.

﴿وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ﴾ ⑩ **"Ama kitabı arkasından verilen kimse,"** çünkü onun sağ eli boynuna bağlı olup sol eli arkasındadır. Bunlar kâfirler ve günahkârlardır.

﴿فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا﴾ ⑪ **"Hemen yok olmayı isteyecek."** Amel defterinde kayıtlı olan şeyleri okuduğu zaman "Yetiş ya ölüm!" diye nida eder. "Subûr" الثبور kelimesi helak anlamına gelir.

﴿وَيَصْلَى سَعِيرًا﴾ ⑫ **"Ve alevli ateşe girecektir."**

﴿إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا﴾ ⑬ **"Çünkü o, ailesi içinde sevinçli idi."** Çünkü o dünyada iken âhireti hatırına getirmediği için heves ve arzularının peşinde şımarık ve arsız bir hayat yaşamıştı.

﴿إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ﴾ ⑭ **"Hiç Rabbine dönmeyeceğini sanmıştı."** Ceza için Rabbine dönmeyeceğini sanmıştı.

﴿بَلَى﴾ ⑮ **"Evet,"** dönecek.

﴿إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا﴾ **"Muhakkak ki Rabbi onu görmekteydi."** Allah teâlâ onu ve amellerini biliyordu ve hiçbir şey ona gizli değildi.

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ﴾ ⑯ **"Andolsun şafağa,"** Allah teâlâ güneş battıktan sonra yatsı vaktine kadar devam eden kırmızılığa yemin ediyor.

﴿وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ﴾ ⑰ **"Geceye ve gecenin topladığı şeylere…"** Gündüz dağınık vaziyette olan şeyleri gece kendi tasarrufunda toplar. Bu, gece olduğu zaman her şeyin kendi barınağına ve yuvasına sığınmasıdır.

﴿وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ﴾ ⑱ **"Dolunay olduğu zaman aya…"** Bu, kamerî ayın on beşinci gecesidir.

﴿لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾ ⑲ **"Ki siz elbette bir halden diğer hale geçeceksiniz."** Zengin iken fakir, diri iken ölü olacaksınız. [Cennete veya cehenneme gireceksiniz.]

﴿فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ ⑳ **"Öyleyse acaba onlar neden iman etmezler?"** Yani iman etmeyi gerektiren pek çok şey olduğu halde acaba Kur'ân'a niçin inanmıyorlar?

﴿وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ﴾ ㉑ **"Karşılarında Kur'ân okunduğu vakit secde etmezler."** Kur'ân okunduğu vakit onların secde etmelerine ve itaat etmelerine mani olan şey nedir? Burada, içinde tilavet secdesi geçen bir âyet okunduğu zaman secde etmemelerinin kastedildiği de söylenmiştir.

﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ﴾ ㉒ **"Aksine o kâfirler yalanlarlar."** Yani tevhidi ispat eden, âhiretin, sevabın ve cezanın olacağını ifade eden Kitabı yalanlarlar.

﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ﴾ ㉓ **"Halbuki Allah onların gizledikleri şeyleri çok iyi bilir."** Allah onların içlerinden neyi yalanladıklarını bilir.

﴿فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ ㉔ **"Onlara acı azabı müjdele!"** Onlarla alay etmek için azabın haber verilmesini bir müjdeleme olarak nitelendirdi.

﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ ㉕

"Ancak iman edip salih ameller işleyenler başkadır. Onlara bitmez tükenmez bir mükâfat vardır."

۞۞۞

سُورَةُ البُرُوجِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ﴿٣﴾ قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ﴿٤﴾ النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ ﴿٥﴾ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١١﴾ إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

سُورَةُ الطَّارِقِ

سُورَةُ البُرُوجِ

Burûc Sûresi (85. Sûre)

(1) ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ﴾ **"Andolsun burçlar sahibi gökyüzüne."** Burçlar, gökyüzünde yıldızların konakladıkları yerlerdir. On iki yıldız için on iki tane burç vardır.

(2) ﴿وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ﴾ **"Vaat olunan güne,"** yani kıyâmet gününe,

(3) ﴿وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ﴾ **"Şahitlik edene ve edilene."** Şahitlik edenler, yaratıklardan o gün hayatta bulunanlardır. Şahitlik edilenler ise, suçlulardır. Şahitler bu suçluların kendilerine yaptıkları kötülüklere şahitlik ederler. Aşağıdaki Ashabı Uhdud kıssasında da anlatıldığı gibi, Allah yolunda öldürülen herkes kendilerini öldürenlerin aleyhinde şahitlik edeceklerdir. Bundan sonra zikredileceği üzere onaların aleyhinde Allah teâlâ da şahitlik edecektir.

(4) ﴿قُتِلَ أَصْحَابُ الأُخْدُودِ﴾ **"Kahrolsun o hendekleri kazanlar!"** Bunlar kâfirlerin hükümdarlarından birisi ve onun askerleridir. Bu hükümdarın halkından bazıları iman edince onlar için hendekler kazdılar, içlerinde ateşler yaktılar ve müminleri ateş yanan hendeklerin içine attılar. Hükümdar ve adamları seyrederken onlar cayır cayır yandılar. Kıssa uzundur. Bunun için *Sahîh-i Müslim*'e bakınız. (C.4, s.2299).

(5) ﴿النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ﴾ **"Yakıtlı ateş hendeklerini."** "Vekûd" (الوقود) kelimesi kendisiyle ateş yakılan odun demektir.

(6) ﴿إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ﴾ **"Hani onlar da ateşin başına oturmuşlar."** Lanet olsun onlara! Hendeklerin başında tahtlara oturarak yanan ateşi seyrettiler.

(7) ﴿وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ﴾ **"Müminlere yaptıklarını seyrediyorlardı."** Kendi dinlerine geri dönmeleri için ateşe attıkları kimseleri seyrediyorlardı. Bunlar yaptıkları şeylerle kıyâmet günü kendi aleyhlerine şahitlik edecekler. Sonra dilleri, elleri ve ayakları da onların aleyhinde şahitlik edecektir.

(8) ﴿وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلاَّ أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ **"Onlardan sırf Aziz ve Hamid olan Allah'a inandıklarından dolayı intikam aldılar."** Onlara kızgınlıklarının sebebi, sadece, her şeye galip ve her durumda övgüye layık olan Allah'ı tasdik etmeleridir. Onların, imanlarından başka beğenmedikleri bir suçları yoktu.

(9) ﴿الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ﴾ **"O Allah ki, göklerin ve yerin hükümranlığı onundur."**

﴿وَاللهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ **"Ve Allah her şeye şahittir."** Onların müminlere yaptıkları şeylere de şahittir. Hiçbir şey O'na gizli kalmaz. "Allah her şeye şahittir" sözü, hendekleri kazdıranlar için büyük bir tehdit, müminlerden dini uğrunda işkence görenler için de bir müjdedir.

(10) ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ﴾

"İnanan erkek ve kadınlara işkence yapıp sonra da tevbe etmeyenler için cehennem

azabı ve yakıcı bir azap vardır.” Yani onlar müminleri ateşte yaktılar ve onlara, Allah’a küfürden başka seçenek bırakmadılar. Dinlerinden dönmeleri için onlara işkence ettiler. Sonra yaptıkları kötülükten dolayı tevbe etmediler, inkârlarından ve fitnelerinden vazgeçmediler. Müminleri yakmaları sebebiyle onlar da ateşte yakılacaklardır.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ (11) **“İman edip salih ameller işleyenlere gelince,”** [Hendek ateşine sabredip dinlerinden dönmeyenler de bunlara dâhildir.]

﴿لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الأَنْهَارُ﴾ **“Onlar için zemininden ırmaklar akan cennetler vardır.”** Bu mükâfatın sebebi imanları ve salih amelleridir.

﴿ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ﴾ **“İşte budur büyük başarı.”** Hiçbir başarı buna denk olamaz ve buna yaklaşamaz.

﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ﴾ (12) **“Kuşkusuz Rabbinin yakalaması çok şiddetlidir.”** Kendisine isyan edenleri yakalaması şiddetlidir. Yani zorbaları ve zalimleri yakalaması dayanılmaz derecede şiddetlidir.

﴿ إِنَّهُ هُوَ يُبْدِىءُ وَيُعِيدُ ﴾ (13) **“İlk kez yaratan ve ikinci kez yaratacak olan da O’dur.”** İnsanları dünyada iken yaratan ve öldükten sonra onları tekrar yaratacak olan O’dur.

﴿وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ﴾ (14) **“O, çok bağışlayandır, çok sevendir.”** Mümin kullarının günahlarını çok bağışlayıcıdır, onların günahlarını asla yüzlerine vurmaz. İtaat eden dostlarını da çok sevendir.

﴿ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴾ (15) **“Arşın sahibidir, pek yücedir.”** “Mecîd” المجيد kerem ve lütufta nihayetsiz anlamına gelir.

﴿فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾ (16) **“Dilediği şeyi mutlaka yapandır.”**

﴿ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ﴾ (17) ﴿فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴾ (18)
“Firavun ve Semud ordularının haberi sana geldi mi?” Yani peygamberlerini yalanlayan ve onları öldürmek için ordular toplayan kâfirler topluluğunun haberi ve Allah teâlâ’nın onları nasıl cezalandırdığının haberi mutlaka sana gelmiştir.

﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ﴾ (19) **“Fakat küfredenler hâlâ bir yalanlama içindedirler.”** Yani bu müşrik Araplar seni ve getirdiğin şeyleri hâlâ yalanlıyorlar ve kendilerinden önceki kâfirlerden ibret almıyorlar.

﴿وَاللهُ مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ﴾ (20) **“Oysa Allah onları arkalarından kuşatmıştır.”** Yani Allah teâlâ öncekilere indirdiğini onlara da indirmeye kadirdir.

﴿بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ﴾ (21) **“Muhakkak ki o şerefli bir Kur’an’dır.”** Son derece şerefli, saygın ve bereketli bir kitaptır. İddia ettikleri gibi bir şiir, kehanet ve sihir değildir.

﴿فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ﴾ (22) **“Levh-i mahfuz’dadır.”** Yani korunmuş levhada yazılıdır. O, Kitabın anasıdır. Şeytanın kendisine ulaşmasından korunmuştur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾ إِنْ كُلُّ
نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَاءٍ
دَافِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾
يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾
وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ﴿١٤﴾ إِنَّهُمْ
يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾ فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

سُورَةُ الْأَعْلَى

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى
﴿٣﴾ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ﴿٥﴾ سَنُقْرِئُكَ
فَلَا تَنْسَى ﴿٦﴾ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ﴿٧﴾ وَنُيَسِّرُكَ
لِلْيُسْرَى ﴿٨﴾ فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى ﴿٩﴾ سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشَى ﴿١٠﴾
وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى ﴿١١﴾ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿١٣﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿١٥﴾

سُورَةُ الطَّارِقِ

Târık Sûresi (86. Sûre)

(1) ﴿وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ﴾ **"Andolsun göğe ve Târık'a,"** Allah teâlâ bu âyette göğe ve Târık'a yemin ediyor. Târık, yıldız demektir. Geceleyin geldiği, gündüz kaybolduğu için yıldız Târık diye isimlendirilmiştir. Geceleyin sana gelen şeye târık denilir.

(2) ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ﴾ **"Târık nedir, bilir misin?"**

(3) ﴿النَّجْمُ الثَّاقِبُ﴾ **"O"** karanlığı **"delen yıldızdır."** "Sakıp" الثَّاقِبُ aydınlatan demektir. Yıldız şiddetli ışığıyla adeta gecenin karanlığını deler.

(4) ﴿إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ﴾ **"Üzerinde gözetleyici olmayan hiç kimse yoktur."** Bu âyet yukarıdaki yemin cümlesinin cevabıdır. Yani üzerinde gözetleyici ve koruyucu olmayan hiç kimse yoktur. Bunlar, herkesin söylediklerini ve yaptıklarını gözetleyen ve işledikleri iyilikleri ve kötülükleri yazan hafaza melekleridir.

(5) ﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ﴾ **"İnsan neden yaratıldığına bir baksın!"** İnsan ilkin nasıl yaratıldığını düşünmelidir. Tâ ki, bundan daha basit ve kolay olan tekrar dirilmeye Allah'ın muktedir olduğunu bilebilsin.

(6) ﴿خُلِقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ﴾ **"Atılan bir sudan yaratıldı."** Yani o kadının rahmine dökülmüş bir sudan, erkeğin ve kadının suyundan yaratıldı. Çünkü insan bu ikisinden yaratıldı. Fakat Allah teâlâ bu ikisini birbirine karıştırıp tek su haline getirdi.

(7) ﴿يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾ **"O"** su, **"erkeğin sulbü ile kadının göğüs kemikleri arasından çıkar."** Erkeğin sulbü, onun omurga kemiğinin beline isabet eden kısmıdır. Kadının göğüs kemikleri ise onun göğüsteki gerdanlık takılan kısmıdır. Çocuk ancak bu iki suyun birleşmesinden meydana gelir. Bir görüşe göre de bu su, bedenin bütün parçalarından çıkar.

(8) ﴿إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ﴾ **"Elbette Allah onu tekrar yaratmaya da kadirdir."** Yani ölümden sonra onu tekrar diriltmeye de gücü yeter.

(9) ﴿يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ﴾ **"Sırların ortaya döküleceği gün,"** yani gizli şeylerin yoklanıp bilinir hale getirileceği gün demektir. Sırlar, kalplerde gizlenen inançlar, niyetler ve diğer şeylerdir. Gizli kalan işlerin iyileri ve kötüleri o gün belli olur.

(10) ﴿فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ﴾ **"İnsanın ne bir gücü, ne de yardımcısı vardır."** Yani insanın yeniden dirilişi esnasında kendisinde Allah'ın azabını engelleyecek bir kuvvet yoktur. Başına geleceklerden onu koruyacak bir yardımcı da yoktur.

(11) ﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ﴾ **"Andolsun dönüşlü göğe."** Dönüş ile kastedilen yağmurdur. Çünkü o, gelir, gider ve tekrar eder.

(12) ﴿وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ﴾ **"Yarılıp çatlayan yeryüzüne,"** bu, bitkiler, meyveler ve ağaçlarla yarılan yerdir.

(13) ﴿إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ﴾ **"Kuşkusuz Kur'ân ayırıcı bir sözdür."** Hak ile batılı birbirinden ayırır.

(14) ﴿وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ﴾ **"O asla bir şaka değildir."** Allah onu oyuncak olarak indirmemiştir. Şaka değil, ciddi bir sözdür.

﴿إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا﴾ (15) **"O kâfirler hep tuzak kuruyorlar."** Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in getirdiği hak dini iptal etmek için tuzaklar kuruyorlar.

﴿وَأَكِيدُ كَيْدًا﴾ (16) **"Ben de bir tuzak kurmaktayım."** Bilmedikleri yönden onları yavaş yavaş bu tuzağa çekerim ve onların tuzağından daha güçlü bir tuzakla onlara karşılık veririm.

﴿فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا﴾ (17) **"Şimdilik o kâfirlere mühlet ver, onlara az bir zaman tanı."** Onları bekle, yakın veya az bir zaman tanı.

سُورَةُ الأَعْلَى

A'lâ Sûresi (87. Sûre)

﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الأَعْلَى﴾ (1) **"Yüceler yücesi Rabbinin adını tesbih et."** Yani سبحان ربى الأعلى "subhâne rabbiye'la'lâ" diyerek O'nu kendisine layık olmayan her şeyden tenzih et.

﴿الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى﴾ (2) **"Ki O, yaratıp düzene koyandır."** O, insanı düzgün bir şekilde yarattı. Organlarını dengeli bir şekilde yerleştirdi. [Düzgün bir kavrayış verdi.] Ve onu mükellef olması için hazırladı.

﴿وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى﴾ (3) **"Takdir eden ve yol gösterendir."** Yani her şeyin cinsini, nevini, vasfını, fiillerini, sözlerini ve ecellerini belirledi. Her birine de ne yapacağının ve kendisi için neyin gerekli olduğunun yolunu gösterdi. Dini ve dünyası ile ilgili işleri ona ilham etti. Yaratıkların rızklarını ve azıklarını belirledi. İnsan ise geçim yollarını, hayvan ise otlağını gösterdi. Eşyada faydalar yarattı ve insana bu faydaları nasıl elde edeceğini öğretti.

﴿وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى﴾ (4) **"Otlağı çıkarandır."** Yani yeşil otu ve hayvanların yedikleri bitkileri ve yeşillikleri bitirendir.

﴿فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى﴾ (5) **"Sonra onu çerçöp haline getirendir."** Yeşerdikten sonra onu kuru saman haline getirendir.

﴿سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنْسَى﴾ (6) **"Sana okutacağız, artık sen unutmayacaksın."** Sana Kur'ân'ı okutacağız ve okuduğunu unutmayacaksın. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, Cebrail kendisine vahiy getirdiğinde o âyetin sonunu getirmeden Peygamber unutma endişesi ile âyetin başını hemen okumaya başlıyordu. Bunun üzerine "Seni okutacağız, unutmayacaksın" âyeti indi. Allah ona ilham etti ve Kur'ân'ı unutmaktan onu korudu.

﴿إِلَّا مَا شَاءَ اللهُ﴾ (7) **"Allah'ın dilediği hariç."** Yani Allah senin neyi unutmanı diliyorsa onu unutacaksın.

﴿إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى﴾ **"Şüphesiz o, açık olanı da bilir, gizli olanı da."**

﴿وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَى﴾ (8) **"Kolay olanda seni başarılı kılacağız."** Cennet amellerini sana kolaylaştıracağız.

﴿فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى﴾ (9) **"Eğer fayda verecekse öğüt ver."** Ey Muhammed! Sana vahyetiğimiz şeylerle insanlara nasihat et, onlara iyiliğin yolunu göster, dinin hükümlerine yönlendir. [Bunu öğüt vermenin faydalı olacağı yerlerde yap. Kendisine öğüt verilip gerçekler açıkça anlatıldığı halde kendi arzularına ve heveslerine uyan ve masiyette ısrar eden kimselere gelince, onlara öğüt vermeye artık ihtiyaç yoktur. Bu hüküm, davetin tekrarı söz konusu olduğunda geçerlidir. İlk çağrı geneldir, herkese yapılmalıdır.]

﴿سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشَى﴾ (10) **"Korkan, öğüt alacaktır."** Yani senin öğüdünden Allah'tan korkan kimse yararlanacak ve öğütle birlikte ondaki Allah korkusu ve iyilik hali daha da artacaktır.

﴿وَيَتَجَنَّبُهَا الأَشْقَى﴾ (11) **"Pek bedbaht olan ise ondan kaçınacaktır."** Öğütten kaçınıp uzak duranlar, kâfir bedbahtlardır.

﴿الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى﴾ (12) **"Ki o pek büyük bir ateşe girecektir."** O, büyük ve korkunç bir ateştir. Küçük ateş ise dünya ateşidir.

﴿ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَا﴾ (13) **"Sonra ne ölecek orada, ne de yaşayacak."** Ölmeyeceği için çektiği azaptan kurtulamaz. Yaşasa da yaşadığı hayatın ona hiçbir faydası olmaz.

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (14) ﴿وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ﴾ (15) **"Kurtulmuştur temizlenen ve Rabbinin adını anıp namaz kılan."** Şirkten temizlenen, Allah'a ve birliğine iman edip hükümleriyle amel eden ve diliyle Rabbinin ismini zikredip beş vakit namaz kılan kimse kurtulmuştur.

بَلْ تُؤْثِرُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَٱلْءَاخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ﴿١٧﴾ إِنَّ هَٰذَا لَفِى ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

سُورَةُ الغَاشِيَةِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلْغَٰشِيَةِ ﴿١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَٰشِعَةٌ ﴿٢﴾ عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصْلَىٰ نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تُسْقَىٰ مِنْ عَيْنٍ ءَانِيَةٍ ﴿٥﴾ لَّيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٍ ﴿٦﴾ لَّا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِى مِن جُوعٍ ﴿٧﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿٨﴾ لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾ لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَٰغِيَةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾ وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَابِىُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾ أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى ٱلسَّمَآءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى ٱلْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى ٱلْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾ فَذَكِّرْ إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ ﴿٢٢﴾ إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ ٱللَّهُ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ إِلَيْنَآ إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُم ﴿٢٦﴾

(16) ﴿بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾ **"Fakat siz, dünya hayatını tercih ediyorsunuz."** Yani siz bunları yapmıyor, bilakis gelip geçici dünya zevklerini tercih ediyorsunuz.

(17) ﴿وَالآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾ **"Halbuki âhiret daha hayırlı ve daha kalıcıdır."** Malik b. Dinar dedi ki, şayet dünya eriyip yok olan bir altın olsa, âhiret de kalıcı bir çömlek olsa, kalıcı çömleği yok olacak altına tercih etmek gerekir. Hal böyle olunca ebedi/kalıcı altından bir âhiret hayatı, yok olacak çömlekten bir dünya hayatına nasıl tercih edilir.

(18) ﴿إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الأُولَى﴾ **"Şüphesiz bu, önceki sahifelerde vardır."** Yani arınan ve Rabbinin adını zikredip namaz kılan kimsenin kurtulacağı, öncekilerin kitaplarında da yazılıdır.

(19) ﴿صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى﴾ **"İbrahim'in ve Mûsâ'nın sahifelerinde."** Allah'ın kitapları âhiretin dünyadan daha hayırlı olduğunu ardı ardına haber vermişlerdir.

سُورَةُ الغَاشِيَةِ

Ğâşiye Sûresi (88. Sûre)

(1) ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ﴾ **"Her şeyi kaplayacak olan kıyâmetin haberi sana gelmedi mi?"** Yani ey Muhammed! Kıyâmetle ilgili bilgiler sana bildirilmiştir. Kıyâmetin "Ğaşiye" diye anılması, korkuları ve endişeleriyle mahlûkatı kuşatacak olmasından dolayıdır.

(2) ﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ﴾ **"O gün bir kısım yüzler zelil ve perişandır."** Kıyâmet gününde insanlar iki kısımdır: Bir kısmı çektikleri azap sebebiyle zillet içinde ve öne eğik bir haldedir. Denildi ki, burada özellikle Yahudiler ve Hıristiyanlar kastedilmiştir.

(3) ﴿عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ﴾ **"Çalışmıştır, yorulmuştur."** Yani onlar dünyada iken ibadetle kendilerini yoruyorlardı ve bitkin düşüyorlardı. Fakat küfür ve sapıklık içinde oldukları için bunun karşılığında hiçbir sevap elde edemiyorlardı.

(4) ﴿تَصْلَى نَارًا حَامِيَةً﴾ **"Kızgın bir ateşe girecektir."**

(5) ﴿تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آنِيَةٍ﴾ **"Kaynar bir pınardan içirilecektir."** Bu pınarın suyu çok sıcaktır.

(6) ﴿لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلاَّ مِنْ ضَرِيعٍ﴾ **"Onlara kuru dikenden başka bir yiyecek yoktur."** Âyette geçen "Darî" ضَرِيع bir nevi dikendir. Bu diken yaş olduğu zaman Kureyş lisanındaki ismi "الشبرق" (şibrık)tır. Kuruduğu zaman "الضريع" diye isimlendirilir.

(7) ﴿لاَ يُسْمِنُ وَلاَ يُغْنِي مِنْ جُوعٍ﴾ **"O da ne besler, ne de açlığı giderir."**

(8) ﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ﴾ **"Bir kısım yüzler de pırıl pırıldır."** Nimetlere sahip olma sevincinin izlerini taşırlar. Bunlar ikinci kısma giren insanlardır. Dünyada iken yaptıkları iyi işlerin sonuçlarını müşahede ettikleri için bu sevinci yaşarlar.

(9) ﴿لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ﴾ **"Yaptıklarından hoşnut-**

tur.” Dünyada iken yaptığı işlerden memnundur. Çünkü onu memnun edecek bir mükâfata nail olmuştur.

⑩ ﴿فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ﴾ **“Yüksek bir cennettedirler.”**

⑪ ﴿لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً﴾ **“Orada boş söz işitmezler.”** Cennetliklerin sözleri içinde boş söz işitmezler. Çünkü onlar sadece hikmetli sözler konuşurlar ve Allah’ın kendilerine verdiği kesintisiz nimetlere hamd ederler.

⑫ ﴿فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ﴾ **“Orada akan bir pınar var.”** Bu pınarın suları çeşit çeşit lezzetli içeceklerle akar.

⑬ ﴿فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ﴾ **“Orada yüksek yüksek tahtlar var.”**

⑭ ﴿وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ﴾ **“Konulmuş kadehler var.”** İçinde şarap bulunan kadehler önlerine konulmuş olup bunlardan içerler.

⑮ ﴿وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ﴾ **“Sıra sıra dizilmiş yastıklar,”**

⑯ ﴿وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ﴾ **“Serilmiş halılar var.”** İnce lifli kadife halılar, meclislerde bol miktarda serilmiştir.

⑰ ﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ﴾ **“Bakmıyorlar mı devenin nasıl yaratıldığına?”** Allah’ın onu harika bir şekilde, iri cüsseli, çok güçlü ve eşsiz vasıflarla yarattığını görmüyorlar mı?

⑱ ﴿وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ﴾ **“Göğe bakmıyorlar mı, nasıl yükseltilmiş?”** Göğü akılların almayacağı şekilde direksiz olarak yerin üstüne nasıl diktiğine bakmıyorlar mı?

⑲ ﴿وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ﴾ **“Bakmıyorlar mı dağlara, nasıl dikilmiş?”** Yer sarsılmasın, meyletmesin ve yok olmasın diye dağları onun üzerine sağlam bir şekilde nasıl yükselttiğine bakmıyorlar mı?

⑳ ﴿وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ﴾ **“Yere bakmıyorlar mı, nasıl yayılmış?”**

㉑ ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ﴾ **“O halde öğüt ver. Çünkü sen ancak öğüt vericisin.”** Ey Muhammed! Onlara nasihat et ve onları korkut. Senin görevin başka bir şey değil, sadece budur.

㉒ ﴿لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ﴾ **“Onların üzerine bir zorlayıcı değilsin.”** Ki imana zorlamış olasın.

㉓ ﴿إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ﴾ **“Ancak kim yüz çevirir ve küfrederse,”** yani öğütten yüz çevirirse,

㉔ ﴿فَيُعَذِّبُهُ اللهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ﴾ **“Allah ona en büyük azap ile azap edecek.”** Bu azap, ebedî cehennem azabıdır.

㉕ ﴿إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ﴾ **“Şüphesiz onların dönüşü bizedir.”** Yani öldükten sonra döne dolaşa bize geleceklerdir.

㉖ ﴿ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ﴾ **“Sonra da hesabı bize vereceklerdir.”** Yani yeniden dirilişle birlikte Allah’a dönmelerinden sonra yaptıklarının karşılığını biz vereceğiz.

✡✡✡

سُورَةُ الْفَجْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ
﴿٤﴾ هَلْ فِي ذَٰلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ ﴿٥﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ
﴿٦﴾ إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ﴿٧﴾ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ﴿٨﴾
وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾
الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ
عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾ إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا
الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ
﴿١٥﴾ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ ﴿١٦﴾
كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ
الْمِسْكِينِ ﴿١٨﴾ وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا ﴿١٩﴾
وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا
دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾ وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ
بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ ﴿٢٣﴾

سُورَةُ الْفَجْرِ

Fecr Sûresi (89. Sûre)

(1) ﴾وَالْفَجْرِ﴿ **"Andolsun fecre."** Allah teâlâ fecir vaktine yemin ediyor. Çünkü bu karanlığın yarıldığı ve gündüzün ışıklarının belirmeye başladığı vakittir. Mücahit bunun Kurban bayramı gününün fecir vakti olduğunu söylüyor.

(2) ﴾وَلَيَالٍ عَشْرٍ﴿ **"On geceye,"** yani Zilhicce'nin ilk on gecesine,

(3) ﴾وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ﴿ **"Çifte ve teke,"** yani bütün eşyadan çift ve tek olanlara,

(4) ﴾وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ﴿ **"Yürüyüp gittiği zaman geceye."** Yani geldiği, devam ettiği, sonra dönüp gittiği zaman geceye andolsun.

(5) ﴾هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ﴿ **"Bunlar, bir akıl sahibi için yemine layık şeylerdir, değil mi?"** "Hıcr" الحجر kelimesi akıl demektir. Buna göre mânâ şöyledir: Akıl sahibi olan bir kimse anlar ki, Allah'ın yemin ettiği bu şeyler yemin edilmeye layık şeylerdir.

(6) ﴾أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ﴿ **"Görmedin mi Rabbin ne yaptı Âd kavmine?"** Bunlar Âd-u Ûla'dır. Daha sonrakilere Âd-u Uhra denilir. [Peygamberleri Hûd'dur. Onu yalanladılar ve bir çığlıkla helak edildiler.]

(7) ﴾إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ﴿ **"Sütunlar sahibi İrem'e."** İrem, Âd-u Ûla'nın diğer adıdır. Bunların dedeleri olduğu da söylenir. Bir rivâyete göre de bunların bulundukları yerin adıdır. Burası Dimeşk şehridir veya Ahkâf'ta kayalardan yontulmuş uzun sütunlara sahip başka bir şehirdir.

(8) ﴾الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ﴿ **"Ki ülkeler içinde bunun bir benzeri kurulmamıştır."** Yani bu şehrin benzeri, böyle görkemli binalara sahip başka bir şehir kurulmamıştır.

(9) ﴾وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ﴿ **"Ve vadide kayalar yontan Semûd kavmine?"** Bunlar dağları yontarak delikler açıyorlar ve oralara oturacakları evleri yapıyorlardı. Vadileri ise Hıcr vadisi veya Şam ve Medine yolu üzerindeki Vadi'lKura'dır.

(10) ﴾وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ﴿ **"Kazıklar sahibi Firavun'a?"** [Bunlar Firavunların kendilerine kabir olarak yaptırdıkları ve inşasında halkı kullandıkları Ehramlardır.] Bir görüşe göre de bunun mânâsı, kazıklarla bağladıkları çok sayıda çadırı olan orduların sahibi Firavun demektir.

(11) ﴾الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ﴿ **"Bunlar ülkelerinde azmışlardı."** Bu, Âd, Semûd ve Firavun'un vasfıdır. Bu kavimlerin her biri kendi ülkelerinde Allah'a isyan etmişler ve iyice azgınlaşmışlardı.

(12) ﴾فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ﴿ **"Ve oralarda bozgunculuğu artırmışlardı."** Allah'ı inkâr edip O'na isyan etmişlerdi, O'nun kullarına da zulmetmişlerdi.

﴿فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ﴾ (13) **"Sonunda Rabbin onların üzerine azap kamçısını indirdi."** Yani bu gurupların üzerine azabını boşalttı. [Nitekim şiddetli bir şekilde kamçıladım anlamında "suçluya kamçıyı indirdim" denilir.]

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ﴾ (14) **"Kuşkusuz Rabbin her an gözetlemektedir."** Her insanın iyiliğine iyilikle, kötülüğüne kötülükle karşılık vermek için Allah onların yaptıklarını devamlı gözetlemektedir.

﴿فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ﴾ (15)

"Fakat insan, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde Rabbim bana ikram etti, der." Yani Allah teâlâ onu verdiği nimetlerle imtihan ettiği ve ona mal ve bol rızk verdiği zaman sevincinden bunun bir keramet olduğuna inanır. Verdiği nimetlerden dolayı Allah'a şükretmez ve bunun bir imtihan olduğunu hatırına getirmez.

﴿وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ﴾ (16)

"Onu imtihan edip rızkını daralttığında ise Rabbim beni önemsemedi, der." Bu, âhirete inanmayan kâfirin sıfatıdır. Çünkü onun nazarında keramet, yani üstün birisi olmak, sadece dünya nimetlerine bol bol sahip olmak demektir. Ona göre basit ve değersiz birisi olmak ise bu fırsatı kaçırmak ve dünya nimetlerini elde edememek demektir. Halbuki müminin nazarında keramet, Allah'ın ona kendisine itaatkâr olmayı nasip etmesi ve onu âhiret amellerinde başarılı kılmasıdır. Basitlik ve değersizlik ise Allah'ın onu itaatte ve cennet amellerinde başarısız kılmasıdır. Dünya malına sahip olmak bir keramet olmadığı gibi, rızkın darlığı da bir basitlik ve değersizliği ifade etmez. Zenginlik sadece şükredecek mi diye zenginin bir imtihanıdır, fakirlik de sabredecek mi diye fakirin imtihanıdır.

﴿كَلَّا﴾ (17) **"Hayır, asla!"** Bu "kella" كلا kelimesi, şu iki durumda da böyle söyleyen insanı yalanlamak ve azarlamak için söylenmiş olup, böyle söyleyen insana yazıklar olsun demektir.

﴿بَل لَّا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ﴾ **"Aksine siz yetime ikram etmiyorsunuz."** Yani Allah'ın size verdiği zenginlikten yetimlere ikramda bulunmuyorsunuz. Eğer yetime ikramda bulunmuş olsaydınız, Allah katındaki itibarınız artardı.

﴿وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ﴾ (18) **"Yoksulu yedirmeye birbirinizi teşvik etmiyorsunuz."** Bunu kendiniz yapmadığınız gibi birbirinizi de teşvik etmiyorsunuz. Yoksulu yedirmeyi ne emrediyorsunuz ne de başkalarını buna yönlendiriyorsunuz. [Yoksul da böylece hiçbir yardım eli uzatılmadan aranızda ezilmiş bir halde kalıyor.]

﴿وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا﴾ (19) **"Mirasını açgözlülükle yersiniz."** Yani yetimlerin, kadınların ve zayıfların mallarını yersiniz.

﴿وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا﴾ (20) **"Malı da pek çok seviyorsunuz."**

﴿كَلَّا﴾ (21) **"Hayır, asla!"** Yapmanız gereken bu değil.

﴿إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا﴾ **"Yer birbiri ardınca sarsılıp dümdüz olduğu zaman."**

﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾ (22) **"Rabbinin emri gelip melekler sıra sıra dizildiği zaman."** Yani kulları arasında hükmünü vermek için Rabbinin emri geldiği ve melekler de saf saf dizildiği zaman.

﴿وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ﴾ (23) **"O gün cehennem de getirilir."** Cehennem bağlanmış bir halde melekler tarafından çekilerek getirilir.

﴿يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ﴾ **"İşte o gün insan düşünür ve anlar."** Dünyada iken işlediği günahlar ve inkârından dolayı pişmanlık duyar.

﴿وَأَنَّىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ﴾ **"Ama bu hatırlamanın ona ne yararı var?"**

يَقُولُ يَٰلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابَهُۥٓ أَحَدٌ ﴿٢٥﴾
وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُۥٓ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾ يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرْجِعِىٓ
إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾ فَٱدْخُلِى فِى عِبَٰدِى ﴿٢٩﴾ وَٱدْخُلِى جَنَّتِى ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْبَلَدِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

لَآ أُقْسِمُ بِهَٰذَا ٱلْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنتَ حِلٌّۢ بِهَٰذَا ٱلْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ
﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ فِى كَبَدٍ ﴿٤﴾ أَيَحْسَبُ أَن لَّن يَقْدِرَ عَلَيْهِ
أَحَدٌ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُّبَدًا ﴿٦﴾ أَيَحْسَبُ أَن لَّمْ يَرَهُۥٓ أَحَدٌ
﴿٧﴾ أَلَمْ نَجْعَل لَّهُۥ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيْنَٰهُ
ٱلنَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾ فَلَا ٱقْتَحَمَ ٱلْعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا ٱلْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾
فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾ أَوْ إِطْعَٰمٌ فِى يَوْمٍ ذِى مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ
﴿١٥﴾ أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَتَوَاصَوْا۟
بِٱلصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا۟ بِٱلْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَٱلَّذِينَ
كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا هُمْ أَصْحَٰبُ ٱلْمَشْـَٔمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤْصَدَةٌۢ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الشَّمْسِ

(24) ﴿يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي﴾ **"Keşke bu hayatım için bir şeyler yapıp gönderseydim, der."**

(25) ﴿فَيَوْمَئِذٍ لا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ﴾ **"Artık o gün Allah'ın edeceği azabı kimse edemez."** Hiç kimse Allah'ın azabı gibi azap edemez.

(26) ﴿وَلاَ يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ﴾ **"Onun vuracağı bağı kimse vuramaz."** Hiç kimse zincirler ve halkalarla kâfirleri Allah'ın bağladığı gibi bağlayamaz.

(27) ﴿يَاأَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ﴾ **"Ey huzura kavuşmuş insan!"** Ey Allah'a ve birliğine kesin olarak iman etmiş ve imanına şirki karıştırmamış insan!

(28) ﴿ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً﴾ **"Sen Rabbinden razı, Rabbin de senden razı olarak O'na dön."** O'nu, sana verdiği sevapla memnun ve O'nun rızasını kazanmış olarak Rabbine dön.

(29) ﴿فَادْخُلِي فِي عِبَادِي﴾ **"Kullarımın arasına katıl."** Salih kullarımın zümresine dâhil ol ve onlardan birisi ol.

(30) ﴿وَادْخُلِي جَنَّتِي﴾ **"Ve gir cennetime."** Onlarla birlikte cennetime gir. [İşte keramet budur. Bundan başka bir keramet yoktur.]

سُورَةُ الْبَلَدِ

Beled Sûresi (90. Sûre)

(1) ﴿لا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ **"Andolsun bu beldeye."** Allah teâlâ bu âyette Belde-i Haram'a, yani Mekke'ye yemin etmektedir. [Bu, şehirlerin anası (Ummu'lKurâ) diye de isimlendirilen Mekke'nin Allah katındaki saygınlığını ve şerefini beyân etmek içindir. Çünkü Beytullah el-Haram bu beldededir. İsmail ve Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in beldesidir ve hac ibadeti orada eda edilir.]

(2) ﴿وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ **"Ki sen bu beldede oturmaktasın."** Mânâsı: Senin ikamet ettiğin bu beldeye yemin ederim, demektir. Bu yemin, şanını ve şerefini yüceltmek içindir. Çünkü bu belde senin orada olmanla şerefli ve büyük bir belde haline gelmiştir.

(3) ﴿وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ﴾ **"Ve andolsun babaya ve çocuğuna."** Allah teâlâ bu âyette, üreme ve çoğalma mucizesinin büyüklüğüne ve bu mucizenin Allah'ın kudretine, hikmetine ve ilmine işaret ettiğine dikkat çekmek için Âdem'e ve soyundan gelen çocuklarına ve bütün canlılardan doğan ve doğuranlara yemin etmiştir.

(4) ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ **"Ki biz insanı gerçekten meşakkatler içinde yarattık."** İnsan dünyada iken ölünceye kadar sıkıntılar, zorluklar ve şiddetli meşakkatler içinde yaşar. [Öldüğü zaman da kabrin ve berzahın şiddetli sıkıntıları ve korkularıyla karşılaşır. Daha sonra önünde âhiretin sıkıntıları vardır.]

(5) ﴿أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ﴾ **"İnsan, hiç kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?"** Yani Âdemoğlu, hangi kötülüğü ya-

parsa yapsın, hiç kimsenin, hatta Rabbinin bile kendisine güç yetiremeyeceğini ve cezalandıramayacağını mı zannediyor?

﴿يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالاً لُبَدًا﴾ (6) **"Pek çok mal harcadım, diyor."**

﴿أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ﴾ (7) **"O, kimsenin kendisini görmediğini mi zannediyor?"** Yani Allah'ın kendisini görmediğini ve malını nereden kazanıp nerede harcadığını sormayacağını mı zannediyor?

﴿أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ﴾ (8) **"Biz ona iki göz vermedik mi?"** Ki onlarla görür.

﴿وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ﴾ (9) **"Bir dil ve iki dudak vermedik mi?"** Diliyle konuşur, dudaklarıyla da ağzını kapatır.

﴿وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ (10) **"Ona iki yolu göstermedik mi?"** Hayır yolunu da şer yolunu da ona tarif etmedik mi?

﴿فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ﴾ (11) **"Fakat o, sarp yokuşu aşamadı."** [Yani: Şöyle bir canlanıp da nefsin oyalaması, arzu ve şeytana uyma gibi Allah'a kulluğa mani olan şeyleri aşsa ya?] Katade dedi ki, "akabe" sarp ve çetin bir yokuş demektir ki onlar Allah'a itaat ederek bu yokuşu geçebilirler.

﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ﴾ (12) **"O sarp yokuş nedir, bilir misin?"**

﴿فَكُّ رَقَبَةٍ﴾ (13) **"Köle azat etmektir."**

﴿أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ﴾ (14) **"Veya kıtlık gününde doyurmaktır."** Yemek yedirmenin zor olduğu bir açlık gününde,

﴿يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ﴾ (15) **"Yakını olan bir yetimi."** Yetim, babası olmayan küçük çocuk demektir. Yetim, bu sarp yokuşu aşmak isteyen kimsenin aynı zamanda bir yakınıdır.

﴿أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ﴾ (16) **"Veya hiçbir şeyi olmayan yoksulu."** Fakirliğinden dolayı sanki toprağa yapışmış yoksulu doyurmaktır. Mücahit dedi ki: ذُو مَتْرَبَةٍ "Zü metrabe" elbisesini ve başka şeylerini topraktan koruyamayan demektir.

﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ (17) **"Sonra iman edenlerden olmaktır."** Çünkü bu iyilikler ancak Allah rızası için yapıldıkları zaman iman ile birlikte yapana bir yarar sağlar.

﴿وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ **"Sabrı tavsiye edenlerden olmaktır."** Allah'a kullukta sabredilir, günah işlememek için sabredilir ve musibetlere karşı sabredilir.

﴿وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ﴾ **"Ve merhameti tavsiye edenlerden olmaktır."** Allah'ın kullarına merhamet edilir.

﴿أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ﴾ (18) **"İşte bunlar amel defteri sağından verilenlerdir."** Bak. Vakıa sûresi, 26–40. âyetler.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ﴾ (19) **"Âyetlerimizi inkâr edenler ise, amel defteri solundan verilenlerdir."** Bunlar hakkında ayrıntılı bilgi için de bak. Vakıa sûresi, 41–56. âyetler.

﴿عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ﴾ (20) **"İşte onlar, kapıları üzerlerine kapatılmış bir ateş içinde olacaklardır."**

✡✡✡

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ﴿١﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا ﴿٢﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا ﴿٣﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ﴿٤﴾ وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ﴿٥﴾ وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا ﴿٦﴾ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ﴿١٠﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ﴿١١﴾ إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا ﴿١٢﴾ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ﴿١٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّاهَا ﴿١٤﴾ وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ﴿١٥﴾

سُورَةُ اللَّيْلِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ ﴿١﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ ﴿٢﴾ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَىٰ ﴿٣﴾ إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ ﴿٤﴾ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٩﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ﴿١٠﴾ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ ﴿١١﴾ إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ﴿١٢﴾ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ ﴿١٣﴾ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ ﴿١٤﴾

سُورَةُ الشَّمْسِ

Şems Sûresi (91.Sûre)

(1) ﴿وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا﴾ **"Andolsun güneşe ve onun kuşluk vaktindeki aydınlığına,"** "Duha" الضحى güneş doğduktan sonra yükselip ortalığı tamamen aydınlattığı zamana verilen isimdir.

(2) ﴿وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا﴾ **"Güneşi takip eden aya."** Yani güneş battıktan sonra peşinden gelen aya.

(3) ﴿وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا﴾ **"Güneşi ortaya çıkaran gündüze."** Gündüz olunca güneş tamamen ortaya çıkar.

(4) ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا﴾ **"Onu örten geceye."** Gece güneşi örter ve onun ışığını giderir. Böylece güneş kaybolur ve her tarafı karanlık kaplar.

(5) ﴿وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا﴾ **"Göğe ve onu bina edene."** Yani göğe ve Allah'ın onu bina etmesine andolsun.

(6) ﴿وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا﴾ **"Yere ve onu serip döşeyene."** Yani her yönden onu uzatıp yayana andolsun.

(7) ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ **"İnsanın kendisine ve onu şekillendirene."** Allah insanı yarattı ve onun organlarını yerli yerince şekillendirdi. [Onun içine ruhu yerleştirdi, ona büyük bir potansiyel ve kavrayış verdi ve onu düzgün bir fıtrat üzere yarattı. Nitekim Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmaktadır: *"Her doğan, fıtrat üzere doğar, ancak ebeveyni onu Yahudileştirir veya Hıristiyanlaştırır."*]

(8) ﴿فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ **"Sonra ona kötülüğü ve ondan sakınmayı ilham edene yemin olsun ki…"** Yani Allah ona her iki durumu ve bunlardaki güzelliği ve çirkinliği öğretti.

(9) ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ **"Elbette nefsini temizleyen kurtulmuştur."** Yani kendisini kötülüklerden arındıran, geliştiren ve takva ile yücelten kimse her istediğine kavuşmuştur ve her sevdiğini elde etmiştir. *[Âişe'den rivâyet edildiğine göre o bir keresinde yatağında Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem'i göremedi, eli ile onu araştırdı ve secdede iken eli ona değdi. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem secdede iken şöyle diyordu: Rabbim! Nefsime takvasını ver. Onu arındır. Sen arındıranların en hayırlısısın. Sen velisi ve Mevlâsısın.]*

(10) ﴿وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾ **"Onu kötülüklere gömen de kaybetmiştir."** Nefsini saptırıp aldatan ve kendisini ibadet ve salih amellerle Allah'a göstermeyen kimse ise hüsrana uğramıştır.

(11) ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا﴾ **"Semûd kavmi azgınlığı yüzünden yalanladı."** Azgınlık, günah işlemede haddi aşmaktır.

(12) ﴿إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا﴾ **"En bahtsızları ileri atılınca,"** Semûd kavminin en azgını [veya insanların en azgını] olan Kudar b. Salif, deveyi kesmek için ileri atılınca.

(13) ﴿فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ نَاقَةَ اللهِ وَسُقْيَاهَا﴾ **"Allah'ın Rasûlü onlara, Allah'ın devesine ve onun su hakkına dokunmayın, dedi."** Allah'ın Rasûlü, Salih peygamberdir. Onlara deveyi bırakma-

larını ve su içme günü ona engel çıkarmamalarını söyledi.

﴿فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنبِهِمْ فَسَوَّاهَا﴾ (14) **"Ama onlar, onu yalanladılar ve deveyi kestiler. Rableri de işledikleri günahları sebebiyle azabı başlarına geçirdi ve orayı yerle bir etti."**

﴿وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا﴾ (15) **"O, bu işin akıbetinden korkacak değildir."** Yani Allah onlara yaptığının akıbetinden korkmaz.

سُورَةُ اللَّيْلِ

LEYL SÛRESİ (92. SÛRE)

﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى﴾ (1) **"Andolsun bürüyüp örttüğü zaman geceye."** Allah teâlâ burada karanlığı ile parlak olan her şeyi örten geceye yemin ediyor.

﴿وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى﴾ (2) **"Açıldığı zaman gündüze."** Bu da Allah'ın, açılıp ortaya çıktığı zaman gündüze ettiği yemindir. Geceleyin var olan karanlık kaybolduğu için gündüzün aydınlığı ortaya çıkar.

﴿وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى﴾ (3) **"Erkeği ve dişiyi yaratana andolsun."** Bu ise Allah'ın, insanları ve diğer varlıkları erkek ve dişi olarak yaratmış olmasına ettiği yemindir.

﴿إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى﴾ (4) **"Ki gerçekten sizin çalışmanız çeşit çeşittir."** Yani amelleriniz farklı farklıdır. Bu amellerden kimisi cenneti gerektirir, kimisi cehennemi gerektirir. Çalışanlardan kimisi kendisini kurtarır, kimisi de kendisini helake sürükler.

﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى﴾ (5) **"Artık kim verir ve sakınırsa,"** yani malını hayırlı işlerde sarf ederse ve Allah'ın yasakladığı haramlarından sakınırsa…

﴿وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى﴾ (6) **"Güzeli tasdik ederse…"** Hayırlı işlere yapılan harcamalar karşılığında Allah'ın vaat ettiği sevabı tasdik eder ve buna inanırsa,

﴿فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى﴾ (7) **"Biz de onu en kolaya hazırlarız."** Hayır yolunda harcama yapmayı ve Allah'a itaatle amel etmeyi ona kolaylaştırırız. Bu âyetler Ebû Bekir *radıyallahu anh* hakkında nâzil olmuştur. O, Mekkelilerin eline esir düşüp de Allah yolunda işkenceye maruz kalan altı tane mümini satın alıp özgürlüklerine kavuşturdu.

﴿وَأَمَّا مَن بَخِلَ وَاسْتَغْنَى﴾ (8) **"Kim cimrilik eder, kendini müstağni sayarsa…"** Malında cimrilik yapıp, hayır yolunda harcamazsa ve dünya şehvetlerine dalıp, âhiret nimetlerinden kendisini müstağni görürse, ecre, sevaba ve Allah'ın lütfuna tenezzül etmezse…

﴿وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى﴾ (9) **"Ve güzeli de yalanlarsa,"** yani Allah'ın bu kötülüklere karşı vereceği cezayı yalanlarsa,

﴿فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى﴾ (10) **"Biz de onu en zor olana hazırlarız."** Onu zor bir haslete hazırlarız. O kadar ki, iyilik yapmak ve kendisini düzeltmek artık ona zor gelir, onları yapmaktan aciz kalır. Bu da onu cehenneme götürür.

﴿وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى﴾ (11) **"Düştüğü zaman da malı kendisine hiç fayda vermez."** Cimrilik ettiği malı onu ölümden ve cehenneme düşmekten koruyamaz.

﴿إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى﴾ (12) **"Doğru yolu göstermek bize aittir."** Hidayet yolunu sapıklık yolundan ayırıp beyân etmek bize aittir. Ferra dedi ki: Kim hidayet yolunu tutarsa o yolu göstermek Allah'a aittir. Der ki: Kim Allah'ı murat ederse, Allah yolun üstündedir. Allah dilediğini hidâyete eriştirir. Bu bir örnektir.

﴿وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَى﴾ (13) **"Şüphesiz âhiret de dünya da bizimdir."** Âhiretteki şeyler de dünyadaki şeyler de bize aittir. Dilediğimiz gibi tasarruf ederiz.

﴿فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى﴾ (14) **"Alev alev yanan bir ateşle sizi uyardım."**

لَا يَصْلَىٰهَآ إِلَّا ٱلْأَشْقَى ﴿١٥﴾ ٱلَّذِى كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٦﴾ وَسَيُجَنَّبُهَا
ٱلْأَتْقَى ﴿١٧﴾ ٱلَّذِى يُؤْتِى مَالَهُۥ يَتَزَكَّىٰ ﴿١٨﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِندَهُۥ مِن
نِّعْمَةٍ تُجْزَىٰٓ ﴿١٩﴾ إِلَّا ٱبْتِغَآءَ وَجْهِ رَبِّهِ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٢٠﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ﴿٢١﴾

سُورَةُ الضُّحَىٰ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلضُّحَىٰ ﴿١﴾ وَٱلَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ﴿٣﴾
وَلَلْءَاخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ ٱلْأُولَىٰ ﴿٤﴾ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَتَرْضَىٰٓ ﴿٥﴾ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَـَٔاوَىٰ ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَآلًّا
فَهَدَىٰ ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَأَغْنَىٰ ﴿٨﴾ فَأَمَّا ٱلْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ
﴿٩﴾ وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

سُورَةُ الشَّرْحِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ﴿٢﴾ ٱلَّذِىٓ
أَنقَضَ ظَهْرَكَ ﴿٣﴾ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾ فَإِنَّ مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ إِنَّ
مَعَ ٱلْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾ فَإِذَا فَرَغْتَ فَٱنصَبْ ﴿٧﴾ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَٱرْغَب ﴿٨﴾

(15) ﴿لاَ يَصْلاَهَا إِلاَّ الأَشْقَى﴾ **"O ateşe ancak en azgın olan girer."** Bu, kâfirdir. Ateşin hararetini hissedecektir.

(16) ﴿الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ **"Öyle bir azgın ki, yalanlamış ve yüz çevirmiştir."** Peygamberlerin getirdiği hakkı yalanlamış, iman ve ibadetten yüz çevirmiştir.

(17) ﴿وَسَيُجَنَّبُهَا الأَتْقَى﴾ **"En çok korunan ve sakınan ise ondan uzak tutulacaktır."** Küfürden şiddetle sakınan kimse o ateşten uzak tutulacaktır.

(18) ﴿الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى﴾ **"Ki o, malını hayır yolunda verir ve temizlenir."** Bu ameliyle maksadı gösteriş yapmak veya duyurmak değil, sadece Allah katında tertemiz birisi olmaktır.

(19) ﴿وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى﴾ **"O yaptığı iyiliği birinden karşılık görmek için değil,"**

(20) ﴿إِلاَّ ابْتِغَاء وَجْهِ رَبِّهِ الأَعْلَى﴾ **"Ancak yüce Rabbinin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır."** Malını, insanlardan birisinin ona yaptığı bir iyiliğe karşılık ve mükâfat olarak tasadduk etmez. Bununla sadece Allah'ın rızasını ve sevabını ister.

(21) ﴿وَلَسَوْفَ يَرْضَى﴾ **"Elbette kendisi de yakında hoşnut olacaktır."** Allah'a yemin olsun ki o da bizim kendisine verdiğimiz değer ve büyük mükâfat sebebiyle yakında hoşnut olacaktır.

سُورَةُ الضُّحَىٰ

Duha Sûresi (93. Sûre)

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* iki veya üç gece, gece namazına kalkamadı. Bir kadın gelip: Ey Muhammed! Görüyorum ki şeytanın seni terk etmiş, iki üç gecedir yanına yaklaşmadı, dedi. Bunun üzerine bu sûre nazil oldu.

(1) ﴿وَالضُّحَى﴾ **"Andolsun Duha vaktine,"** *Duha*, güneşin yükseldiği vakte verilen isimdir.

(2) ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى﴾ **"Ve sakinleştiği zaman geceye ki,"** el-Esmâî şöyle dedi: Bir kimsenin elbise ile üzerini örtünmesi gibi gece de gündüzü karanlığıyla örttüğü zaman سجو الليل "secvulleyl" denilir.

(3) ﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى﴾ **"Rabbin seni bırakmadı ve kızmadı."** Rabbin senden ilgiyi kesmedi ve vahyi senden kesmedi. Sana kızıp darılmadı.

(4) ﴿وَلَلآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الأُولَى﴾ **"Doğrusu âhiret senin için dünyadan daha hayırlıdır."** Dünyada sana peygamberlik şerefi verilmiş olmasına rağmen cennet senin için dünyadan daha hayırlıdır.

(5) ﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى﴾ **"Rabbin sana verecek, sen de hoşnut olacaksın."** Yani dinde başarılı olmayı, sevabı, havzı ve âhirette ümmetine şefaatçi olmayı Rabbin sana verecek. Sen de bundan dolayı hoşnut olacaksın.

(6) ﴿أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى﴾ **"O seni yetim bulup barındırmadı mı?"**

﴿وَوَجَدَكَ ضَالّاً فَهَدَى﴾ (7) **"Seni şaşırmış bulup da yol göstermedi mi?"** Sen iman nedir, bilmiyordun. Sana peygamberlik verilmekle neyin murat edildiğini bilmiyordun. Kur'an'ı ve dinin hükümlerini bilmiyordun. Bunların hepsini sana öğretti.

﴿وَوَجَدَكَ عَائِلاً فَأَغْنَى﴾ (8) **"Seni yoksul bulup zengin etmedi mi?"** Seni aile sahibi, fakir ve malsız olarak buldu. Verdiği rızklarla seni zengin etti.

﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ﴾ (9) **"Öyleyse sakın yetimi ezme."** Zayıflığından ötürü yetime zulmederek baskı yapma. Onun hakkını ver. Kendi yetimliğini hatırla.

﴿وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾ (10) **"Dilenciyi de azarlama."** Senden bir şey istediği zaman dilenciyi azarlama. Sen de bir fakir idin. Onu ya doyur, ya da yumuşaklıkla geri çevir.

﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ (11) **"Rabbinin nimetini anlat."** Allah teâlâ nimetlerini insanlara anlatması ve açıklamasını ona emrediyor. Allah'ın nimetini anlatmak bir şükürdür. Buradaki nimetin Kur'an olduğu söylenir. Bu mânâya göre Allah teâlâ ona Kur'an'ı insanlara okumasını ve anlatmasını emretmektedir.

سُورَةُ الشَّرْحِ

İnşirah Sûresi (94. Sûre)

﴿أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ﴾ (1) **"Biz senin kalbini ferahlatmadık mı?"** Yani ey Muhammed! Peygamberliği kabul etmesi için biz senin göğsünü açtık. Böylece o, davet görevini yerine getirdi. Peygamberliğin yüklerini taşıma ve vahyi ezberleme gücüne erişti.

﴿وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ﴾ (2) **"Üzerindeki yükü indirmedik mi?"** Önceden cahiliye döneminden kalan yükü senden indirmedik mi?

﴿الَّذِي أَنقَضَ ظَهْرَكَ﴾ (3) **"O senin belini çatırdatan yükü…"** Yani bu, taşınan bir yük olsaydı onun belindeki kemiklerin çatırdamasının sesi işitilirdi demektir. Bir yoruma göre de bu, peygamberliğin yükleridir.

﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ (4) **"Senin şanını yüceltmedik mi?"** Bir takım şeylerle dünyada ve âhirette senin şanını yücelttik. Bunlardan bir kısmı Allah tarafından müminlere bir yükümlülük olarak emredilmiştir. Mesela onlar şahadet kelimelerini söylerlerken ve ezanda onun ismini anarlar. Müminlerin ona salât ve selam getirmeleri de emredilmiştir.

﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ (5) **"Demek ki bir zorlukla beraber bir kolaylık vardır."**

﴿إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ (6) **"Evet, bir zorlukla beraber bir kolaylık vardır."** Yukarıda zikredilen zorlukla beraber başka bir kolaylık daha vardır. Her iki kolaylık da Allah'tandır. İbn Mesud'un Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'den merfu olarak rivâyet ettiği bir hadiste şöyle buyrulur: *"Zorluk bir taşta olsaydı, kolaylık, girip onu çıkarıncaya kadar takip ederdi. Bir zorluk iki kolaylığı yenemez."*

﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ﴾ (7) **"Bir işi bitirdin mi hemen başka bir işe koyul."** Namazını veya tebliği veya savaşı bitirdiğin zaman hemen dua etmeye ve Allah'tan ihtiyacını istemeye çalış. Veya ibadete kalk.

﴿وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ﴾ (8) **"Sadece Rabbine yönel."** Cehennemden korkarak ve cenneti arzu ederek O'na yalvar.

✡✡✡

سُورَةُ التِّينِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ﴿١﴾ وَطُورِ سِينِينَ ﴿٢﴾ وَهَٰذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾ فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ﴿٧﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

سُورَةُ الْعَلَقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾ كَلَّا إِنَّ الْإِنسَانَ لَيَطْغَىٰ ﴿٦﴾ أَن رَّآهُ اسْتَغْنَىٰ ﴿٧﴾ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ ﴿٨﴾ أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ ﴿٩﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ﴿١٠﴾ أَرَأَيْتَ إِن كَانَ عَلَى الْهُدَىٰ ﴿١١﴾ أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ ﴿١٢﴾ أَرَأَيْتَ إِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٣﴾ أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴿١٤﴾ كَلَّا لَئِن لَّمْ يَنتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿١٧﴾ سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾ كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِب ۩ ﴿١٩﴾

سُورَةُ التِّينِ

Tîn Sûresi (95. Sûre)

(1) ﴿وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ﴾ **"Andolsun incire ve zeytine."** Allah teâlâ insanların yedikleri incire ve yağını sıkıp çıkardıkları zeytine yemin ediyor. [Her ikisi de bunların yetiştiği yer olan Filistin topraklarından kinayedir.]

(2) ﴿وَطُورِ سِينِينَ﴾ **"Sina dağına."** Bu, Allah teâlâ'nın Mûsâ ile konuştuğu Tûri Sina dağıdır.

(3) ﴿وَهَذَا الْبَلَدِ الأَمِينِ﴾ **"Ve şu güvenli beldeye andolsun."** Yani Mekke'ye, çünkü orası güvenli bir yerdir. [Sanki Allah teâlâ bu üç beldeye Mûsâ, İsa ve Muhammed'e vahyin indikleri yerler olmaları sebebiyle yemin etmiş gibidir. Çünkü üç semavî kitap bu bölgelerde nazil olmuş ve insanlık için hidâyetin nuru buralardan parlamıştır.]

(4) ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ **"Ki biz insanı en güzel biçimde yarattık."** Allah onu uzun boylu, yiyeceğini eliyle alabilecek şekilde yarattı. Bilmek, konuşmak, düşünmek ve hikmet yönünden diğer varlıklardan farklı bir şekilde yarattı. [Bunlarla Allah'ın yeryüzünde O'nun dilediği gibi halifesi olması için gerekli imkânları verdi.]

(5) ﴿ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ﴾ **"Sonra onu aşağılar aşağısına indirdik."** Yani genç ve kuvvetli bir halden sonra ömrün en kötü çağına, ihtiyarlık çağına ulaştırdık ve sizi çok zayıf ve güçsüz bir hale getirdik. Bu âyete şöyle bir mânâ da verildi: Allah'ın en güzel hal ve sûrette yarattığı insan, bütün hayvanlardan daha kötü bir duruma ve bütün durumlardan daha kötü bir duruma döndürülebilir. Çünkü insan alt derecelerin en altına, cehennemin en alt katına indirilebilir.]

(6) ﴿إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ **"Fakat iman edip salih ameller işleyenler başka."** Onlar aşağıların aşağısına indirilmez. Onlar Illiyin'deki en büyük cennete gönderilir.

﴿فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ **"Onlar için kesintisiz bir ecir vardır."**

(7) ﴿فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ﴾ **"O halde sana dini yalanlatan şey nedir?"** Yani ey insan! Allah'ın seni en güzel şekilde yarattığını ve seni aşağıların aşağısına indirmeye gücü yettiğini bildiğine göre âhireti ve cezayı yalanlamaya seni sevk eden şey nedir?

(8) ﴿أَلَيْسَ اللهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ﴾ **"Allah, hâkimler hâkimi değil mi?"** Yani hüküm ve adalet yönünden demektir. [Çünkü insanı güzelce yarattı. Sonra inkâr edenleri cehennemim en altına indirdi, iman edenleri de derecelerle yüceltti.]

سُورَةُ العَلَقِ

Alak Sûresi (96. Sûre)

Bu sûre, Kur'an'ın ilk nâzil olan sûresidir.

(1) ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ **"Yaratan Rabbinin adıyla oku."** Yani ey Muhammed! Seni

yaratan Rabbinin ismiyle başlayarak oku. Şöyle bir mânâ da verildi: Rabbinin ismiyle yardım isteyerek oku.

﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ﴾ (2) **"O insanı *alak*'tan yarattı."** Önce onu bir damla sudan yaratmaya başladı, sonra bu su Allah'ın kudretiyle *alaka* (aşılanmış yumurta) haline geldi. *Alaka* pıhtılaşmış bir kan parçasına benzer.

﴿اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ﴾ (3) **"Oku! Rabbin en büyük kerem sahibidir."** Sen ümmi bir kimse olduğun halde sana okuma imkânını vermesi de onun bir keremidir.

﴿الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ﴾ (4) **"O Rab ki kalemle yazmayı öğretti."** Allah teâlâ İslam davetine, okuma yazmaya çağrı yaparak ve bunlara teşvik ederek başladı. Çünkü okumak ve yazmakta çok büyük yararlar vardır.

﴿عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾ (5) **"İnsana bilmediği şeyleri öğretti."** Allah insana kalemle bilmediği şeyleri öğretti.

﴿كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَى﴾ (6) ﴿أَنْ رَآهُ اسْتَغْنَى﴾ (7)

"Gerçek şu ki insan kendini kendine yeterli gördüğü için azar." Malıyla ve gücüyle kendini yeterli görürse mutlaka azar.

﴿إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرُّجْعَى﴾ (8) **"Muhakkak ki dönüş Rabbinedir."** Başkasına değil.

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى﴾ (9) ﴿عَبْدًا إِذَا صَلَّى﴾ (10)

"Namaz kılarken bir kulu engelleyen kişiyi gördün mü?" Burada kul ile kastedilen kişi Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'dir, onu engelleyen de Ebu Cehil'dir.

﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى﴾ (11) **"Söyle bakalım, ya o engellenen kul doğru yolda ise,"** Namaz kıldığı zaman engellenen o kul, yani Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*, kendisine tabi olanların hidâyeti buldukları doğru bir yoldadır.

﴿أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَى﴾ (12) **"Veya takvayı emrediyorsa?"** İhlâsı, tevhidi ve kendisini ateşten koruyacak olan salih ameli emrediyorsa?

﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ (13) **"Söyle bakalım, o engelleyen kul da yalanlıyor ve yüz çeviriyorsa?"** Yani Ebu Cehil. Çünkü o, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in getirdiği şeyleri yalanladı ve imandan yüz çevirdi.

﴿أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللهَ يَرَى﴾ (14) **"Yoksa o, Allah'ın görmekte olduğunu bilmez mi?"** Allah onun her şeyini bilir ve onu cezalandıracaktır. O halde buna nasıl cesaret eder?

﴿كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ﴾ (15) **"Hayır, hayır! Eğer bu davranışından vazgeçmez ise, perçeminden tutup cehenneme sürükleyeceğiz."** لَنَّاصِيَة "Nasıye" kelimesi başın ön kısmındaki saç demektir.

﴿نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ﴾ (16) **"O günahkâr yalancının perçeminden."** Yani o perçemin sahibi olan günahkâr yalancıyı, günah tutkunu utanmazı yakalayıp cehenneme atarız.

﴿فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ﴾ (17) **"O hemen taraftarlarını çağırsın."** Yani, beraber oturup kalktığı kimseleri yardıma çağırsın. Âyetteki "Nâdi" kelimesi bir topluluğun içinde oturduğu meclis demektir. Ebu Cehil'in Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e: "Beni tehdit mi ediyorsun? Ben bu vadide en çok taraftarı olan kimseyim" dediği ve bu âyetin indiği rivâyet edildi.

﴿سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ﴾ (18) **"Biz de zebanileri çağıracağız."** Onu yakalayıp kızgın ateşe atmaları için acımasız ve güçlü melekleri çağıracağız.

﴿كَلَّا لَا تُطِعْهُ﴾ (19) **"Hayır, sakın ona boyun eğme!"** Namazı terk etmen için yaptığı çağrıyı asla kabul etme.

﴿وَاسْجُدْ﴾ **"Secde et."** Onun seni engelleme çabalarına aldırmadan Allah için namaz kıl.

﴿وَاقْتَرِبْ﴾ **"Ve yaklaş."** İtaat ve ibadet ederek Allah'a yaklaş.

سُورَةُ القَدْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ ﴿٢﴾
لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ تَنَزَّلُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ
فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾ سَلَٰمٌ هِىَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ ٱلْفَجْرِ ﴿٥﴾

سُورَةُ البَيِّنَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

لَمْ يَكُنِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ وَٱلْمُشْرِكِينَ مُنفَكِّينَ
حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ ٱلْبَيِّنَةُ ﴿١﴾ رَسُولٌ مِّنَ ٱللَّهِ يَتْلُوا۟ صُحُفًا مُّطَهَّرَةً ﴿٢﴾
فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ ﴿٣﴾ وَمَا تَفَرَّقَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ إِلَّا مِنۢ
بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ ٱلْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾ وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ
ٱلْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ وَٱلْمُشْرِكِينَ
فِى نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ ٱلْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾ إِنَّ
ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ ٱلْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾

سُورَةُ القَدْرِ

Kadir Sûresi (97. Sûre)

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ (1) **"Biz onu Kadir gecesinde indirdik."** Yani Kur'an'ı. Kur'an Kadir gecesinde Levhi Mahfuz'dan dünya semasına toplu olarak indirildi. Daha sonra yirmi üç sene boyunca ihtiyaca göre Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e parça parça indirilmişti. Kadir gecesi, Kur'ân'ın indirildiği Ramazan ayının son on gecesinden birisidir. Bunun bu gecelerden hangisi olduğu konusunda farklı hadisler vardır.

﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ﴾ (2) **"Kadir gecesinin ne olduğunu bilir misin?"** Allah teâlâ'nın bir dahaki seneye kadar dilediği şeyleri takdir buyurması veya kadri, kıymeti ve şerefinin çok büyük olması sebebiyle bu gecenin Kadir gecesi diye adlandırıldığı söylenmiştir.

﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ (3) **"Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır."** Yani o bir gecede yapılan amel ve ibadetler, bin aylık ibadetten daha hayırlıdır.

﴿تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ﴾ (4) **"Melekler ve Ruh o gece Rablerinin izniyle, her iş için inerler."** Göklerden yere inerler. Ruh, Cebrail'dir.

﴿سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾ (5) **"Tan yeri ağarıncaya kadar o bir esenliktir."** Yani o gecenin tamamı bir esenlik ve hayırdır. Şeytan o gece bir kötülük ve eziyet yapamaz. Tan yeri ağarıncaya kadar melekler grup grup inmeye devam ederler.

سُورَةُ البَيِّنَةِ

Beyyine Sûresi (98. Sûre)

﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنفَكِّينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ (1)

"Kitap ehlinden ve müşriklerden kafirler, kendilerine apaçık delil gelinceye kadar inkârlarından vazgeçecek değillerdir." Yani Hıristiyanlar, Yahudiler ve putperest Araplar kendilerine apaçık bir delil gelmedikçe küfürden ayrılmazlar. Delil, Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* ve onun getirdiği şeylerdir. Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem* onlara sapıklıklarını ve cehaletlerini açıkça anlatmış ve onları iman etmeye çağırmıştır.

﴿رَسُولٌ مِنَ اللهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً﴾ (2) Bu delil **"Tertemiz sahifeleri okuyan ve Allah tarafından gönderilen elçidir."** Yani o delil Allah'ın elçisi olan Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'dir. Onun okuduğu sahifeler, bozulmaya ve değiştirilmeye karşı korunmuştur ve gerçekten Allah'ın sözüdür.

﴿فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ﴾ (3) **"O sahifelerin içinde en doğru hükümler yazılıdır."** Kastedilen şey Kur'an'daki yazılı olan âyetler ve hükümlerdir. "Kayyime" القيمة kelimesi dosdoğru, sağlam ve yerli yerince demektir. [Kur'an'da gerçeğe aykırı bir şey yoktur. Bilakis ondaki

her şeyde iyilik, doğruluk, hidayet ve hikmet vardır.
Nitekim Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır:

﴿الْحَمْدُ لله الَّذِي أَنزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَل لَّهُ عِوَجَا﴾

"Kendisinde hiçbir tezat ve eğrilik bırakmadığı dosdoğru kitabı kuluna indiren Allah'a hamd olsun." *(Kehf: 1, 2)* Bu hükümlere uyanlar da doğru bir yolda olurlar.

﴿وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلاَّ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ (4)

"Ehli kitap ancak o açık delil kendilerine geldikten sonra ayrılığa düştüler." Onların ayrılığa düşmeleri, ihtilaf etmeleri, meselenin karışık olmasından değil, bilakis hakkın ortaya çıkmasından, doğrunun belirmesinden ve Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in peygamber olarak gönderilmesinden sonradır. Kimisi iman etti, kimisi kafir oldu. [Halbuki Allah'ın dinine uyma ve Peygamberin Allah'tan yanlarındakini doğrulayıcı olarak getirdiklerine bağlılıkta tek bir yolda buluşmalı idiler.]

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا الله مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ﴾ (5)

"Halbuki onlar, ibadeti sadece Allah'a tahsis ederek ve şirkten uzaklaşarak Allah'a ibadet etmek, namaz kılmak ve zekât vermekle emrolunmuşlardı." Onlar ayrılığa düşüp ihtilaf ettiler. Halbuki onlar Tevrat ve İncil'de ve aynı zamanda Kur'an'da Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan sadece O'na ibadet etmekle emrolundular. Bütün dinleri bırakıp İslam'a yönelmeli idiler. Namazları, Allah'ın istediği şekilde vakitlerinde kılmalı ve zekâtı da yerine vermeliydiler.

﴿وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾ **"En doğru din de bu idi."** Bu, dosdoğru bir milletin dinidir (İbrahim'in ve izinden gidenlerin dinidir). Bundan ayrılıp parçalanmanız gerekmezdi.

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُوْلَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ﴾ (6)

"Ehlikitap'tan ve putperestlerden kafirler, içinde ebedi olarak kalacakları cehennemdedirler. Onlar insanların en kötüleridirler." Kıskançlık ve azgınlık sebebiyle hakkı terk ettikleri için şu anda halkın en şerlileridirler, âhirette de en kötü durumda onlar olacaklardır.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُوْلَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ﴾ (7)

"İman edip salih ameller işleyenlere gelince, onlar da insanların en iyileridirler."

جَزَآؤُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِىَ رَبَّهُۥ ﴿٨﴾

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

إِذَا زُلْزِلَتِ ٱلْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأَخْرَجَتِ ٱلْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾ وَقَالَ ٱلْإِنسَٰنُ مَا لَهَا ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ ٱلنَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا۟ أَعْمَٰلَهُمْ ﴿٦﴾ فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ﴿٧﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ﴿٨﴾

سُورَةُ العَادِيَاتِ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

وَٱلْعَٰدِيَٰتِ ضَبْحًا ﴿١﴾ فَٱلْمُورِيَٰتِ قَدْحًا ﴿٢﴾ فَٱلْمُغِيرَٰتِ صُبْحًا ﴿٣﴾ فَأَثَرْنَ بِهِۦ نَقْعًا ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهِۦ جَمْعًا ﴿٥﴾ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لِرَبِّهِۦ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾ وَإِنَّهُۥ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُۥ لِحُبِّ ٱلْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ ۞ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِى ٱلْقُبُورِ ﴿٩﴾

﴿جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا﴾ ﴿٨﴾

“Onların Rableri katındaki mükâfatları, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları Adn cennetleridir.” Ağaçlarının ve odalarının altından ırmaklar akan bu cennetler onların imanlarının ve salih amellerinin bir karşılığıdır. O cennetlerden hiç çıkarılmayacaklar, başka bir yere gitmeyecekler ve hiç ölmeyecekler.

﴿رَّضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ **“Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah’tan razı olmuşlardır.”** Allah onlardan razı olmuştur, çünkü emrine itaat etmişler ve hükümlerini kabul etmişlerdir. Onlar da Allah’tan razı olmuşlardır, çünkü hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiç kimsenin aklına hayaline gelmedik nimetlere nail olmuşlardır.

﴿ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ﴾ **“İşte bu mükâfat Rabbine saygı gösterenlere mahsustur.”** Bu mükâfat ve hoşnutluk, dünyada iken Allah’tan korkan ve bundan dolayı günahlardan sakınan kimseler içindir.

سُورَةُ الزَّلْزَلَةِ

Zilzal Sûresi (99. Sûre)

﴿إِذَا زُلْزِلَتِ الأَرْضُ زِلْزَالَهَا﴾ ﴿١﴾ **“Yeryüzü o müthiş sarsıntı ile sarsıldığı zaman…”** Yeryüzü şiddetli bir hareketle hareket ettiği zaman, üzerindeki her şey kırılıncaya kadar sarsılır.

﴿وَأَخْرَجَتِ الأَرْضُ أَثْقَالَهَا﴾ ﴿٢﴾ **“Yer, içindeki ağırlıkları dışarı çıkardığı zaman…”** Yani içindeki ölüleri ve defineleri [ve üzerinde yapılan şeyleri] ortaya çıkardığı zaman, demektir. Müslim ve Tirmizî’nin Ebû Hureyre’den rivâyet ettiklerine göre Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *“Yer ciğerparelerini altın ve gümüşten sütunlar gibi kusar. Katil gelir: Şunun için öldürdüm, der. Akraba ile ilişkisini koparan gelir, şunun için ilişkiyi kestim, der. Hırsız gelir, şunun için elim kesildi, der. Sonra da onu bırakırlar, bir şey almazlar ondan.”* Ölülere gelince yeryüzü onları ikinci sûrun üfürülmesinden sonra dışarı çıkarır.

﴿وَقَالَ الإِنْسَانُ مَا لَهَا﴾ ﴿٣﴾ **“Ve insan: Ne oluyor buna? dediği zaman.”** İnsanlardan her bir fert, olanlardan şaşırıp dehşete düştüğü zaman: Bu yere ne oluyor? Niçin sallandı? Neden ağırlığını çıkardı? der.

﴿يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا﴾ ﴿٤﴾ ﴿بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا﴾ ﴿٥﴾

“İşte o gün” yer **“Rabbinin ona bildirmesiyle bütün haberlerini anlatır.”** Üzerinde iyi veya kötü ne yapılmışsa hepsini anlatır, kulların aleyhinde şahitlik etmesi için Allah onu konuşturur. Bunları Rabbinin vahyetmesi ve ona emretmesi sonucu konuşur ve şahitlik eder.

﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ﴾ ﴿٦﴾ **“O gün insanlar yaptıklarını görmek için dağınık bir halde geri dönerler.”** İnsanlar kabirlerin-

den hesap yerine gelirler. Birbirlerinden ayrılmış bir haldedirler. Kimisi sağa doğru, kimisi sola doğru gider. Dinlerine ve yaptıkları işlere göre farklı farklı bir şekilde geri dönerler. Allah'ın onlara, yaptıklarını göstermesi için veya amellerinin karşılığını görmeleri için hesap yerine bu şekilde getirilirler.

(7) ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ **"Her kim zerre miktarı hayır işlemişse onu görecektir."** Dünyada iken işlediğini kıyâmette amel defterinde görecek ve sevinecek. [Veya önüne arzedilmiş olarak gözleriyle görecek.]

(8) ﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ **"Her kim zerre miktarı şer işlemişse onu görecektir."** Dünyada iken yaptığı kötülüğü kıyâmette görecek ve üzülecek. [Allah bunu affedebilir de]. Zerre, ancak güneş ışığında görülebilen toz demektir.

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ

Âdiyat Sûresi (100. Sûre)

(1) ﴿وَالْعَادِيَاتِ﴾ **"Andolsun o harıl harıl koşanlara…"** Bununla atlar kastedilmiştir. Atlar Allah yolunda cihat eden süvarileriyle Allah'a ve Rasûlüne karşı gelen kâfirlere doğru koşarlar. Harıl harıl diye tercüme ettiğimiz "dabh" الضبح kelimesi, atların koşarken alıp verdikleri nefeslerin sesidir.

(2) ﴿فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا﴾ **"Ateş çıkaranlara,"** bunu da ateş çıkaran atlar kastedilmiştir. Çünkü atlar yere veya kayaya tırnaklarıyla şiddetle vurdukları zaman tıpkı bir çakmak taşı gibi kıvılcımlar çıkarırlar.

(3) ﴿فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا﴾ **"Sabahleyin"** düşmana **"saldıranlara…"**

(4) ﴿فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا﴾ **"Tozu dumana katanlara…"** النقع "en-Nak'u" savaş esnasında atların düşman karşısında kaldırdıkları toz dumanıdır.

(5) ﴿فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا﴾ **"Derken bir topluluğun ortasına girenlere yemin olsun ki!"** Düşmanlarının hezimete uğramasından sonra atlar bir anda kendilerini onların ortasında buluverirler. (Allah bütün bunlara yemin ederek buyuruyor ki:)

(6) ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ **"Şüphesiz insan çok nankördür."**

(7) ﴿وَإِنَّهُ عَلَى ذَلِكَ لَشَهِيدٌ﴾ **"Kendisi de buna şahittir."** Nankörlüğünün ve bile bile inkârının izleri üzerinde göründüğü için kendisi de buna şahittir.

(8) ﴿وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ﴾ **"Gerçekten o, mala karşı aşırı düşkündür."** Yani mal sevgisi çok güçlüdür. Mal elde etmek için çok çalışır, kendisini bu uğurda helâk eder.

(9) ﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ﴾ **"Bilmiyor mu ki, kabirlerin içindekiler fırlatılıp atıldığı zaman…"** Ölüler çıkartılıp etrafa saçıldığı zaman…

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

سُورَةُ القَارِعَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الْقَارِعَةُ ﴿١﴾ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٣﴾ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ﴿٤﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنفُوشِ ﴿٥﴾ فَأَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٨﴾ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴿٩﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ ﴿١٠﴾ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿١١﴾

سُورَةُ التَّكَاثُرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿٥﴾ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

(10) ﴿وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ﴾ **"Kalplerde gizlenenler ortaya konulduğu zaman,"** Yani gönüllerdeki iyi veya kötü düşünceler açıklandığı zaman.

(11) ﴿إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ﴾ **"İşte o gün Rableri onların bütün yaptıklarından haberdardır."** Yani insanın bilmesi gerekir ki yeniden diriltilenlerin Rabbi, onların her şeyinden haberdardır. O günde ve başka bir günde hiçbir şey O'na gizli değildir. Ve o gün, onların yaptıklarının karşılığını verecektir. [Yani bunu bildikleri zaman artık mal sevgisinin onları Rablerine şükretmekten, O'na ibadet etmekten ve âhiret günü için çalışmaktan alıkoymaması gerekir.]

سُورَةُ القَارِعَةِ

Karia Sûresi (101. Sûre)

(1) ﴿الْقَارِعَةُ﴾ **"Karia!"** Karia kelimesi kıyâmetin isimlerindendir. Kalplere korku ile çarptığı için bu isimle anılmıştır. Veya Allah düşmanlarına azap ile vuracağı için böyle isimlendirilmiştir.

(2) ﴿مَا الْقَارِعَةُ﴾ **"Nedir o Karia?"**

(3) ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ﴾ **"O Karia'nın ne olduğunu bilir misin?"**

(4) ﴿يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ﴾ **"O gün insanlar etrafa serilmiş kelebekler gibi olurlar."** "Feraş" الفراش uçan malum böcektir. Kelebeklerin ateşin etrafında dökülüp saçıldıkları gibi, insanlar da mahşer yerinde toplanıncaya kadar korkunun şiddetinden düzensiz bir şekilde hareket edecekler.

(5) ﴿وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ﴾ **"Dağlar, atılmış renkli yünler gibi olurlar."** Dağlar muhtelif renklerde ve taraktan geçirilmiş/atılmış yünler gibi olacak. Çünkü parçalanıp uçuşacak.

(6) ﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ﴾ **"Kimin tartıları ağır gelirse,"** Sonra Allah teâlâ insanların mahşer yerinde hesaba çekilmeleri esnasında ortaya çıkacak durumlarını ve genel olarak iki gruba ayrılacaklarını haber verdi ve: **"Kimin tartıları ağır gelirse"** buyurdu. Ağır gelen tartılar onun salih amelleridir. İyiliklerinin kötülüklerinden ağır gelmesi kastedilmiştir.

(7) ﴿فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ﴾ **"O, hoşnut olacağı bir yaşantı içinde olacaktır."** Buradaki yaşantı kelimesi cennetteki bütün nimetleri içine alır.

(8) ﴿وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ﴾ **"Kimin tartıları hafif gelirse,"** kötülükleri iyiliklerine ağır gelirse…

(9) ﴿فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ﴾ **"Onun anası Hâviye'dir."** Yani onun meskeni cehennemdir. Cehennemin onun anası olarak adlandırılması, bir çocuğun annesinin kucağına varması gibi, onun da cehenneme varması sebebiyledir. Hâviye yani uçurum olarak adlandırılması ise çok derin olmasıyla birlikte onun içine yuvarlanması sebebiyledir.

(10) ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ﴾ **"Nedir o Hâviye, bilir**

misin?" Bu sorunun amacı, onun bilinenin dışında, mahiyeti tam anlaşılamayacak tarzda olduğunu açıklayarak ürkütme ve korkutmadır.

﴿نَارٌ حَامِيَةٌ﴾ (11) **"O, kızgın bir ateştir."** Hararette ve şiddette doruğa ulaşmıştır.

سُورَةُ التَّكَاثُرِ

Tekâsür Sûresi (102. Sûre)

﴿أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ﴾ (1) ﴿حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ﴾ (2)

"Çoklukla övünmek sizi kabre girinceye kadar oyaladı." Mal ve evlat çokluğu ile övünmek ve bunları çoğaltmak için uğraşmak sizi Allah'a ibadetten ve âhiret için çalışmaktan alıkoyacak ölçüde meşgul etti. Siz ölünceye kadar da bu haliniz devam etti.

﴿كَلاَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ (3) **"Hayır! Yakında bileceksiniz."** Bu ifade tarzı, onları çoklukla övünme huyundan vazgeçirmek ve kıyâmet günü bunun akıbetini öğreneceklerine dikkat çekmek içindir.

﴿ثُمَّ كَلاَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ (4) **"Hayır, hayır! Yakında bileceksiniz."**

﴿كَلاَّ لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ﴾ (5) **"Hayır, hayır! Eğer kesin bir bilgi ile bilseydiniz,"** Eğer siz bu davranışın sizi nereye götürdüğünü dünyada kesin olarak bildiğiniz şeyler gibi bilseydiniz, çoklukla övünmekten ve bunun için çalışmaktan vazgeçerdiniz. Böbürlenmek ve çokluk kuruntusu sizi o büyük âhiret işinden ve ona hazırlanmaktan alıkoymazdı.

﴿لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ﴾ (6) **"Andolsun cehennem ateşini mutlaka göreceksiniz."** Yani âhirette göreceksiniz.

﴿ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ﴾ (7) **"Yine andolsun onu bizzat kendi gözlerinizle göreceksiniz."**

﴿ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ (8) **"Sonra andolsun ki o gün nimetlerden mutlaka sorulacaksınız."** Yani siz, âhiret amelinden sizi alıkoyan dünya nimetlerinden sorulacaksınız. Güvenlik nimetinden, sağlık nimetinden, yenilip içilen şeylerden, susuz iken içilen soğuk sudan, konutların gölgelerinden ve daha başka nimetlerden sorulacaksınız.

سُورَةُ الْعَصْرِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

سُورَةُ الْهُمَزَةِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴿٢﴾ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللّٰهِ الْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ ﴿٨﴾ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

سُورَةُ الْفِيلِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

سُورَةُ الْعَصْرِ

Asr Sûresi (103. Sûre)

(1) ﴿وَالْعَصْرِ﴾ **"Asra yemin olsun ki…"** Allah teâlâ asra yemin etmektedir. Asr, zaman demektir. Allah teâlâ'nın asra yemin etmesinin sebebi, onda gece ve gündüzün belli bir ölçü içinde geçip gitmesi, karanlık ve aydınlığın birbirini izlemesi, hayatın istikameti ve canlı varlıkların yararları gibi pek çok ibretli şeylerin bulunmasıdır. Bütün bunlar Yüce Yaratıcının varlığına ve birliğine açıkça delalet eden şeylerdir. Mukatil: "Asr ile kastedilen ikindi namazının vaktidir," dedi.

(2) ﴿إِنَّ الإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ **"İnsan gerçekten hüsrandadır."** Hüsran, sermayesini kaybetmek demektir.

(3) ﴿إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ **"Bundan ancak iman edip salih ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır."** Yerine getirilmesi gerekli olan hak, Allah'ın varlığına ve birliğine iman, O'nun emirlerine itaat ve yasaklarından sakınmaktır. Birbirlerine tavsiye etmeleri gerekli olan sabır ise, Allah'a karşı günah işlememek için sabırlı olmak ve O'nun farzlarını yerine getirirken sabırlı olmaktır.

سُورَةُ الْهُمَزَةِ

Hümeze Sûresi (104. Sûre)

(1) ﴿وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ﴾ **"İnsanları önden ve arkadan çekiştirenlerin vay haline!"** Veyl sözü, yazıklar olsun, helâk olsun anlamında bir kınama ve ayıplama ifadesidir. Hümeze, bir kimsenin yüzüne karşı gıybet eden kimsedir. (Yani kaş göz hareketleriyle onu alaya alan kimsedir. Lümeze ise arkasından gıybet eden kimsedir.)

(2) ﴿الَّذِي جَمَعَ مَالاً وَعَدَّدَهُ﴾ **"Ki o, mal toplamış ve onu saymış durmuştur."** Bu cümle, onun önden ve arkadan çekiştirmesinin, gıybet etmesinin sebebini açıklamaktadır. O, topladığı malla gurur duyduğu ve bu sebeple kendisini faziletli zannettiği için başkalarının kusurunu bulmaya çalışmaktadır.

(3) ﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾ **"Malının kendisini ebedi yaşatacağını zanneder."** Toplamış olduğu malına aşırı güvendiği için onun kendisini ebedileştireceğini, hiç ölmeyip canlı kalacağını zanneder. Ölümden sonrasını hiç düşünmez.

(4) ﴿كَلاَّ﴾ **"Hayır!"** Onun zannettiği gibi değil. ﴿لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ﴾ **"Andolsun ki o, Hutame'ye atılacaktır."** Aksine o ve malı, içine atılan her şeyi kırıp parçalayan ateşe atılacaktır.

(5) ﴿وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ﴾ **"Hutame'nin ne olduğunu bilir misin?"**

﴿نَارُ اللهِ الْمُوقَدَةُ﴾ ⑥ **“Allah’ın tutuşturulmuş bir ateşidir.”** Allah’ın emriyle tutuşturulmuştur.

﴿الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ﴾ ⑦ **“Kalplerin içine işleyecek bir ateştir.”** Harareti kalplere kadar ulaşır ve onları kaplar. [Çünkü kalpler, bozuk inançların ve kötü niyetlerin, kibir ve faziletli insanları horlama gibi kötü huyların merkezidir.]

﴿إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ﴾ ⑧ **“Bu ateş onların üzerine kapatılacaktır.”** Onlar içinde iken cehennemin bütün kapıları üzerlerine kapatılacak ve oradan çıkamayacaklardır.

﴿فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ﴾ ⑨ **“Uzatılmış sütunlarda bağlı olarak...”** Mukatil dedi ki: “Kapılar üzerlerine kapatılacak, sonra demir direklere bağlanacaklar. Kapılar üzerlerinden hiç açılmayacak ve hiçbir esinti içeriye giremeyecek.”

سُورَةُ الْفِيلِ

Fil Sûresi (105. Sûre)

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ﴾ ① **“Görmedin mi Rabbin fil sahiplerine ne yaptı?”** Fil sahipleri, Yemen’e egemen olan, sonra Kabe’yi yıkmak için yürüyen Habeş Hıristiyanlarıdır. Mekke’ye doğru geldikleri zaman Allah teâlâ onların üzerlerine bu sûrede sözü edilen kuşları gönderdi ve onları helâk etti. Bu bir mucize idi ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’in peygamberlikle görevlendirilmesinden kırk sene önce meydana gelmişti. Bu olaya şahit olan kimselerden bazıları, Muhammed peygamber olduğu esnada hayatta bulunuyordu.

﴿أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ﴾ ② **“Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?”** Yani Allah teâlâ onların planlarını ve Kâbe’yi yıkmak için yaptıkları çalışmaları boşa çıkarıp onları helâk etmedi mi?

﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ﴾ ③ **“Üzerlerine sürü sürü kuşlar gönderdi.”** Deniz tarafından dalga dalga sürüler halinde siyah kuşlar gönderdi. İkisi ayaklarında, birisi gagalarında olmak üzere her birinde üç tane taş bulunuyordu. Bu taşlar kime isabet etse onu kırıp geçiriyordu.

﴿تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ﴾ ④ **“Onlara pişmiş tuğladan taşlar atıyorlardı.”** Bu taşlar cehennem ateşiyle pişirilmiş çamurdan yapılmıştı ve üzerlerinde isabet edecekleri kimselerin isimleri yazılmıştı. Birine bu taş isabet ettiği zaman onda çiçek hastalığı çıkıyordu. Bu taşlar mercimekten büyük, nohut gibi idiler.

﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ﴾ ⑤ **“Böylece onları yenik ekin yaprağı gibi yaptı.”** Yani onları, hayvanların yedikleri zaman alttan çıkartıp attıkları ekin yaprağı haline getirdi. Veya hayvanların yiyip de geride bıraktıkları saman haline getirdi.

✡✡✡

سُورَةُ قُرَيْشٍ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ ﴿١﴾ إِۦلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هٰذَا الْبَيْتِ ﴿٣﴾ اَلَّذ۪ٓي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَاٰمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿٤﴾

سُورَةُ الْمَاعُونِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

أَرَءَيْتَ الَّذ۪ي يُكَذِّبُ بِالدّ۪ينِ ﴿١﴾ فَذٰلِكَ الَّذ۪ي يَدُعُّ الْيَت۪يمَ ﴿٢﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْك۪ينِ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلّ۪ينَ ﴿٤﴾ اَلَّذ۪ينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ اَلَّذ۪ينَ هُمْ يُرَٓاؤُ۫نَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

سُورَةُ الْكَوْثَرِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

إِنَّٓا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

سُورَةُ قُرَيْشٍ

Kureyş Sûresi (106. Sûre)

Bu sûreye İ'lâf sûresi de denilmiştir.

﴿لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ﴾ ﴿١﴾ **"Kureyş'e kolaylaştırdığı için..."**

﴿إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾ ﴿٢﴾ **"Kış ve yaz yolculuklarını onlara kolaylaştırdığı için..."** Bu yolculuklardan birisini kışın Yemen'e, diğerini de yazın Şam'a yaparlardı. Çünkü Yemen sıcak, Şam serin bir ülke idi. Kureyş geçimini ticaretle temin ederdi. Bu iki yolculuk olmasaydı onlar Mekke'de kalamazlardı. Kâbe'ye komşu olmaları sebebiyle güvenlikleri olmasaydı, bu yolculukları ve ticareti faaliyetleri yapamazlardı. O halde bu âyetin anlamı şudur: Allah teâlâ onları bu iki yolculuğa alıştırdı ve onlara kolaylaştırdı. Hiç değilse bunun için sadece Allah'a ibadet etsinler.

﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ﴾ ﴿٣﴾ **"Şu Beyt'in Rabbine ibadet etsinler."** Allah teâlâ onlara kendisinin bu Beyt'in sahibi olduğunu öğretti. Çünkü onların taptıkları putları vardı. Allah kendisini onlardan ayırdı. Kureyş, bu Beyt sayesinde kendilerini diğer Araplara karşı daha şerefli görüyorlardı.

﴿الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِن جُوعٍ﴾ ﴿٤﴾ **"O Rab ki, onları açlıktan doyurdu."** Yani bu iki ticari yolculuk sayesinde onları doyurdu ve daha önce çektikleri açlıktan kurtardı.

﴿وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوفٍ﴾ **"Ve korkudan güvenli kıldı."** Araplar birbirlerine saldırırlar ve birbirlerini esir alırlardı. Harem bölgesinin sakinleri olmaları sebebiyle Kureyş'e saldırmazlardı ve onlar bu sayede güvenlik içinde bulunuyorlardı. Allah teâlâ onları filli Habeş ordusunun saldırısından da bu sayede korumuştu.

سُورَةُ الْمَاعُونِ

Mâûn Sûresi (107. Sûre)

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ﴾ ﴿١﴾ **"Hesap gününü yalanlayanı gördün mü?"** Gördün mü o hesap ve cezayı yalanlayanı?

﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ﴾ ﴿٢﴾ **"İşte o, yetimi itip kakar."** Yani âhiret gününü kimin yalanladığını bilmek istersen işte o, hakkını almak için gelen yetimi şiddetle yanından uzaklaştırandır. Cahiliye Arapları, kadınların ve çocukların mirastan pay almalarını engellerlerdi.

﴿وَلاَ يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ﴾ ﴿٣﴾ **"Yoksulu doyurmaya teşvik etmez."** Mal cimrisi olduğu için ne kendisini, ne ailesini, ne de başkalarını buna teşvik etmez.

﴿فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ﴾﴿الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ ﴿٥﴾ ﴿٤﴾

"Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, namazlarını ciddiye almazlar." "Sâhûn" سَاهُونَ gafildirler, onu önemsemezler, demektir. Kılarlarsa namazlarından bir sevap beklemezler. Terk ederlerse cezasından korkmazlar. Namaz vakti çıkıncaya kadar onun farkında olmazlar.

﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ﴾ ⑥ **"Onlar gösteriş yapanlardır."** Yani namazı kılarlarsa insanlara göstermek için kılarlar veya yaptıkları bütün iyilikleri kendisini övsünler diye insanlara göstermek için yaparlar.

﴿وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾ ⑦ **"Basit bir yardıma bile mani olurlar."** Basit bir yardım diye tercüme ettiğimiz "maun" الْمَاعُونَ kelimesi, insanların birbirlerinden ödünç alıp verdikleri kova, balta ve tencere gibi şeylerdir; su ve tuz gibi sakınılmaması gereken şeylerdir. Bir görüşe göre de maun, zekât demektir. Buna göre ayet, onlar mallarının zekâtını vermezler anlamına gelir.

سُورَةُ الْكَوْثَرِ

KEVSER SÛRESİ (108. SÛRE)

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾ ① **"Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik."** Kevser, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ve ümmetinin saygınlığı sebebiyle Allah teâlâ'ın cennette onlara vereceği ırmağın adıdır.

﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ﴾ ② **"O halde Rabbin için namaz kıl ve kurban kes."** Burada emredilen, farz olan namazlardır. İnsanlar Allah'tan başkası için namaz kılıyorlar ve Allah'tan başkası için kurban kesiyorlardı. Alah teâlâ Peygamberine namazını sadece Allah için kılmasını, kurbanını da sadece Allah için kesmesini emretti. Katade, Ata ve İkrime, burada namazla bayram namazının, kurbanla da Kurban bayramında kesilen kurbanın kastedildiğini söylediler.

﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ ③ **"Asıl soyu kesik olan, sana buğz edendir."** Yani sana buğzeden kimsenin öldükten sonra adı sanı kalmayacaktır. Ebter, erkek çocuğu olmayan kimselere verilen isimdir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in oğlu vefat edince müşriklerden birisi ona ebter demişti. Bunun üzerine bu sûre nazil oldu.

سُورَةُ الْكَافِرُونَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿١﴾ لَآ أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَآ أَنَا۠ عَابِدٌ مَّا عَبَدتُّمْ ﴿٤﴾ وَلَآ أَنتُمْ عَٰبِدُونَ مَآ أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِىَ دِينِ ﴿٦﴾

سُورَةُ النَّصْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَآءَ نَصْرُ ٱللَّهِ وَٱلْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ ٱلنَّاسَ يَدْخُلُونَ فِى دِينِ ٱللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَٱسْتَغْفِرْهُ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ تَوَّابًۢا ﴿٣﴾

سُورَةُ الْمَسَدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَآ أَبِى لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَآ أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُۥ وَمَا كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَٱمْرَأَتُهُۥ حَمَّالَةَ ٱلْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِى جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍۭ ﴿٥﴾

سُورَةُ الْكَافِرُونَ

Kâfirûn Sûresi (109. Sûre)

﴿قُلْ يَاأَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ (1) **"De ki ey kâfirler!"** Bu sûrenin nüzul sebebi, kâfirlerin Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e: Bir sene sen bizim ilahlarımıza tap, bir sene de biz senin ilahına tapalım, demeleridir. Bunun üzerine Allah teâlâ onlara şöyle söylemesini emretti:

﴿لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾ (2) **"Ben sizin taptıklarınıza tapmam."** Yani ben sizin benden istediğiniz şeyi yapmam ve tapmakta olduğunuz putlara tapmam.

﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ (3) **"Siz de benim taptığıma tapmazsınız."** Yani şirkinize ve küfrünüze devam ettiğiniz sürece siz de benim taptığıma tapmış olamazsınız.

﴿وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ﴾ (4) **"Ben sizin taptıklarınıza asla tapacak değilim."** Yani ne gelecekte ne de ömrümün kalan günlerinde sizin tapmakta olduğunuz ilahlarınızdan hiç birisine asla tapmayacağım.

﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ (5) **"Siz de benim taptığıma tapacak değilsiniz."** Yani gelecek günlerinizde de şirkinize ve küfrünüze devam ettiğiniz müddetçe sizde benim taptığıma asla tapacak değilsiniz. [Çünkü kâfirlerin ve putperestlerin Allah'a ibadetleri geçerli değildir, reddedilmiştir.] Denildi ki, âyetlerde tekrar vardır. Maksat, kâfirlerin Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in kendi ilahlarına ibadet etmesinden ümitlerini kesmek için vurgu yapmaktır.

﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ (6) **"Sizin dininiz size, benim dinim de banadır."** Yani siz dininizden memnun iseniz, ben de dinimden memnunum. Şirk koşmak olan dininiz size aittir, o din sizi bırakıp da bana gelmez. Benim dinim olan tevhid bana aittir, beni bırakıp da –bu halinizle size gelmez.

سُورَةُ النَّصْرِ

Nasr Sûresi (110. Sûre)

Bu sûreye Tevdi, yani vedalaşma sûresi de denilmiştir. Ahmed ve İbn Cerîr'in İbn Abbas'tan rivâyet ettiklerine göre bu sûre nazil olduğu zaman Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*: ***"Ölüm haberim geldi"*** buyurmuşlardır.

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللهِ وَالْفَتْحُ﴾ (1) **"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman,"** yani ey Muhammed! Sana düşmanlık eden Kureyş'e karşı Allah'ın yardımı geldiği ve Mekke'yi fethetmek sana nasip olduğu zaman, demektir. Yardım, düşmanları yenmek ve onlara hâkim olmak için verilen destektir. Fetih ise düşmanların oturdukları yerlere ve evlerine girmektir. [Veya hakkı kabul etmeleri için kalplerinin fethidir.]

﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللهِ أَفْوَاجًا﴾ (2) **"Ve insanların dalga dalga Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman,"** Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Mekke'yi fethettiği zaman

Araplar dediler ki: "Muhammed Harem halkına karşı zafer elde etti. Halbuki Allah onları fil ordusuna karşı bile korumuştu. Demek ki o, hak üzeredir. Artık ona karşı koymaya gücünüz yetmez." Daha önceleri birer ikişer İslam'a girerlerken, Mekke'nin fethinden sonra cemaatler halinde Müslüman olmaya başladılar. Hatta kabileler toplu halde İslam'a giriyorlardı.

(3) ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ﴾ **"Rabbine hamd ederek onu tesbih et."** Bu âyette Allah'ın tesbih edilmesinin O'na hamd ile birlikte yapılması emredilmektedir. Allah'ın verdiği ve kimsenin aklına ve hayaline gelmeyecek olan imkân ve nimetlerden dolayı bir hayranlık ifadesi olarak tesbih, O'nun yardımı ve Mekke'nin fethi ile insanların dalga dalga İslam'a girmelerinden dolayı da hamd emredilmektedir.

﴿وَاسْتَغْفِرْهُ﴾ **"Ve O'ndan mağfiret dile."** Allah'a karşı tevazuunu göstermek ve amelini yetersiz görmek için Allah'tan mağfiret dile.

﴿إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ **"Şüphesiz ki O, tevbeleri çok kabul edendir."** Yani affedilmek isteyenlerin tevbelerini kabul etmek O'nun şanındandır. Onların tevbelerini kabul eder ve tevbelerini kabul ederek onlara olan merhametini gösterir. Buhârî ve diğer hadisçiler İbn Abbas'ın bu sûre hakkında şöyle dediğini rivâyet ettiler: *"Bu, Rasulullah'ın ecelidir. Allah ona ecelini bildirmiş ve* ***"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman,"*** *buyurmuştur. Bu, ecelinin işaretidir.* ***"Rabbine hamd ederek onu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Şüphesiz ki O, tevbeleri çok kabul edendir."***

سُورَةُ الْمَسَدِ

Mesed Sûresi (111. Sûre)

(1) ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ﴾ **"Elleri kurusun Ebu Leheb'in! Kurudu da."** Yani o helâk olsun, hüsrana uğrasın. Zaten helak oldu. Allah'ın onun hakkındaki bu laneti gerçekleşti. Ebu Leheb, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in amcasıdır. İsmi Abdüluzza'dır.

(2) ﴿مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ﴾ **"Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi."** Yani topladığı serveti, kazancı ve mevkii onu helak olmaktan ve Allah'ın azabından kurtaramadı.

(3) ﴿سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ﴾ **"O yakında alevli bir ateşe girecek."** Yani derilerini yakacak olan tutuşmuş alevli ateşte azap edilecektir. Bu, cehennemin ateşidir.

(4) ﴿وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ﴾ **"Karısı da odun taşıyıcısı olarak..."** Yani onun karısı da bu alevli ateşe girecek. Bu kadın, Ebu Sufyan'ın da kız kardeşi olan Ummu Cemîl bint Harb'dir. Dikenleri toplayıp geceleyin getirir ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yolunun üzerine atardı.

(5) ﴿فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ﴾ **"Boynunda bükülmüş bir ip olduğu halde."** "Mesed" المسد kelimesi, hurma lifinden bükülmüş ip demektir. Kadının pahalı bir mücevher gerdanlığı vardı ve derdi ki: "Ben bu gerdanlığı Muhammed'e düşmanlık yolunda harcayacağım." Allah teâlâ gerdanlığın yerine ceza olarak kıyâmet gününde onun boynuna bu ipi takacak.

سُورَةُ الإِخْلَاصِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ
وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدٌۢ ﴿٤﴾

سُورَةُ الفَلَقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلْفَلَقِ ﴿١﴾ مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِن
شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِن شَرِّ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ فِى
ٱلْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

سُورَةُ النَّاسِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ ٱلنَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَٰهِ
ٱلنَّاسِ ﴿٣﴾ مِن شَرِّ ٱلْوَسْوَاسِ ٱلْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ ٱلَّذِى
يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ ٱلنَّاسِ ﴿٥﴾
مِنَ ٱلْجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ ﴿٦﴾

سُورَةُ الإِخْلَاصِ

İhlâs Sûresi (112. Sûre)

﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ (1) **“De ki: O Allah’tır, tektir.”** Müşrikler: Ey Muhammed! Bize Rabbinin nesebini söyle, dediler. Bunun üzerine bu sûre nazil oldu. Yani benden nesebinin açıklanmasını istediğiniz Rabbim Allah’tır, tektir, ortağı yoktur.

﴿اللهُ الصَّمَدُ﴾ (2) **“Allah, sameddir.”** “es-Samed” الصَّمَدُ ihtiyaçların giderilmesi için kendisine başvurulan kimse demektir. İhtiyaçları temin etme gücüne sahip olduğu için bu konuda kendisine müracat edilir. İbn Abbas’ın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: “Samed, efendiliğinde mükemmel bir efendi, büyüklüğünde mükemmel bir büyük, hilminde/yumuşaklığında mükemmel bir halim, zenginliğinde mükemmel bir zengin, ilminde mükemmel bir âlim ve hikmetinde mükemmel bir hakîmdir. O, Allah’tır. Bu sıfatlara ancak O layıktır.

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ (3) **“O doğurmamış ve doğmamıştır.”** Yani O’ndan bir çocuk olmamıştır. O da hiç bir şeyden olmamıştır. Çünkü O hiçbir şeye benzemediği gibi, önceden ve sonradan kendisine yokluğun nispet edilmesi de imkânsızdır. [Çocuk doğmadan önce yoktur.] Yani Allah’ın babası yoktur ki ona nisbet edilsin. Katade dedi ki: Müşrik Araplar meleklerin Allah’ın kızları olduğunu söylediler; Yahudiler, Üzeyr Allah’ın oğludur dediler; Hıristiyanlar da Mesih Allah’ın oğludur dediler. Allah teâlâ onların hepsini yalanladı ve: **“O, doğurmamış ve doğmamıştır”** buyurdu.

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ (4) **“Hiçbir şey O’nun dengi değildir.”** Hiçbir şey ona eşit değildir, O’nun gibi değildir, kemâl sıfatlarından hiç birisinde O’nun ortağı değildir.

سُورَةُ الفَلَقِ

Felak Sûresi (113. Sûre)

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ (1) **“De ki: Sığınırım felakın Rabbine.”** “Felak,” الْفَلَقِ sabahtır. Felak, yarıp çıkan demektir. Gecenin karanlığını yarıp çıktığı için sabaha felak denilmiştir. Allah’ın yarattığı şeylerin hepsinden çıkan hayvan, sabah, tane, tohum ve her türlü bitki gibi şeylerin hepsine felak denilir. Bu âyette, zifiri karanlıkları bu âlemin tamamından gidermeye muktedir olan Allah’ın, kendisine sığınan kimseleri, korktukları şeylerden korumaya da muktedir olduğuna işaret edilmek istenmiştir.

﴿مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ (2) **“Yarattığı şeylerin şerrinden,”** yani Allah’ın yarattığı bütün mahlûkatın şerrinden Allah’a sığınırım.

﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ (3) **“Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden.”** Yani geldiği zaman gecenin şerrinden de Allah’a sığınırım. Çünkü yırtıcı hayvanlar inlerinden, haşereler

yuvalarından geceleyin çıkarlar, bozguncular ve ahlaksızlar kötülüklerini gecele yaparlar.

﴿وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ﴾ (4) **"Düğümlere üfürenlerin şerrinden."** Yani büyücü kadınların şerrinden de Allah'a sığınırım. Onlar büyü yaptıkları zaman iplerin düğümlerine üfürdükleri için bu ifade kullanılmıştır.

﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ (5) **"Ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden…"** Allah'a sığınırım. Haset, Allah'ın verdiği nimetin haset edilen kişiden zevalini temenni etmektir.

سُورَةُ النَّاسِ

Nâs Sûresi (114. Sûre)

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ (1) **"De ki: Sığınırım ben insanların Rabbine."** İnsanların Rabbi, onları yaratan, işlerini düzelten ve durumlarını iyileştiren demektir.

﴿مَلِكِ النَّاسِ﴾ (2) **"İnsanların hükümdarına."** Tam egemenlik ve üstün otorite O'nundur.

﴿إِلَهِ النَّاسِ﴾ (3) **"İnsanların ilahına."** Yani insanların mabuduna sığınırım. Çünkü melik, ilah olabilir de olmayabilir de. İlah isminin sadece O'na ait olduğu ve hiç kimsenin bu isimde O'na ortak olamayacağı açıktır.

﴿مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾ (4) **"O sinsi vesvesecinin şerrinden…"** Yani şeytanın şerrinden sığınırım demektir. Allah'ın adı anıldığı zaman şeytan siner, gizlenir; Allah'ın adı zikredilmediği zaman ise ortaya çıkar ve vesvese verir.

﴿الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ﴾ (5) **"Ki o, insanların kalplerine vesvese sokandır."** Şeytanın vesvesesi, hiçbir ses işitilmeksizin kalbe ulaşan gizli bir sözle insanı kendisine itaate çağırmasıdır. Sonra Allah teâlâ vesvese veren şeytanın insan şeytanları ve cin şeytanları diye iki türünün olduğunu açıkladı ve şöyle buyurdu:

﴿مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ (6) **"Cinlerden ve insanlardandır."** Cin şeytanları, yukarıda da belirtildiği gibi insanların kalplerine vesvese verir. İnsan şeytanlarının kalplere vesvese vermesi ise, cin şeytanlarının vesveseyle kalbe bıraktıkları şeyi, onların kendilerini müşfik bir nasihatçı gibi gösterip nasihat süsü verdikleri sözleriyle kalbe bırakmalarıdır. İnsanların kalplerine İblisin vesvese verdiği söylenmiştir. İbn Abbas'tan rivayet edilmiştir; o şöyle dedi: *"Dünyaya gelen hiç kimse yoktur ki onun kalbinin üzerinde bir vesveseci olmasın. Allah'ı zikrettiği zaman siner, zikirden gafil olduğu zaman vesvese verir."*

Şeytanın tuzağından ve vesvesesinden Allah'a sığınırız.

28.29. ve 30. cüzlerin tefsiri

burada sona erdi.

Allah'a hamd, O'nun Peygamberine, ailesine ve ashabına salât ve selam olsun.

Her Müslümana Gerekli Temel Dinî Bilgiler

Tecvid

Akâid

Fıkıh

Dua ve Zikirler

Faydalı Diğer Bilgiler

Kur'ân Okumanın Fazileti

Allah'a hamd, Allah'ın Rasûlü efendimize, ailesine ve arkadaşlarına salât ve selam olsun.

Kur'ân, Allah'ın kelamıdır. Onun diğer sözlere üstünlüğü, Allah'ın yarattıklarına üstünlüğü gibidir. Dili hareket ettiren şeylerin en faziletlisi onu okumaktır.

Kur'ân'ı öğrenmenin, öğretmenin ve okumanın pek çok fazileti vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Kur'ân'ı öğretmenin sevabı:

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Sizin en hayırlınız, Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir."* Bu hadisi Buhârî rivâyet etti.

Kur'ân'ı okumanın sevabı:

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Kim Allah'ın kitabından bir harf okursa onun için bir sevap yazılacaktır ve her sevap on katıyla karşılık bulacaktır."* Bu hadisi Tirmizî rivâyet etti.

Kur'ân'ı öğrenmenin, ezberlemenin ve onu maharetle okumanın fazileti:

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Kur'ân'ı ezberleyerek okuyan kimse meleklerle beraberdir. Dili dönmediği için okumakta güçlük çekene ise iki kat sevap vardır."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim birlikte rivâyet etmişlerdir.

Yine Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Kur'ân okumasını bilen kişiye şöyle denilir: Oku ve dereceni yükselt. Dünyada okuduğun gibi oku, çünkü senin merteben, okuyacağın şeylerin en sonundadır."* Bu hadisi Tirmizî rivâyet etti.

Hattabî dedi ki: "Gelen rivâyetlerden anlaşıldığına göre Kur'ân âyetlerinin sayısı, cennetteki mertebelerin sayısı kadardır. Kur'ân okuyucusuna denilir ki: Kur'ân âyetlerinden okuyabildiğin kadar dereceni yükselt. Kim Kur'ân'ın tamamını hakkını vererek okursa âhirette cennetin en yüksek mertebesini ele geçirmiş olur. Kim Kur'ân'ın bir parçasını okursa o da o kadarlık bir dereceye yükselir. Sevabın sonu, kıraatin sonundadır."

❁ Çocuğuna Kur'ân'ı öğreten kimsenin kazanacağı sevap:

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Kim Kur'ân'ı okur ve onunla gereği gibi amel ederse, kıyâmet günü onun anasına ve babasına, ziyası dünya evlerindeki güneşin ziyasından –güneşin evinizde olduğunu düşünsenize! daha güzel bir taç giydirilir. Onun anasına ve babasına dünyada giymedikleri iki elbise giydirilir. Bunlar bize niçin giydirildi? diye sordukları zaman onlara şöyle denilir: Çocuğunuza Kur'ân'ı öğrettiğiniz için."* Bunu Hâkim rivâyet etti.

❁ Kur'ân'ın âhirette sahibine şefaat etmesi: Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Kur'ân'ı okuyun, çünkü o kendisini okuyanların yanına kıyâmet günü şefaatçi olarak gelecektir."* Bunu Müslim rivâyet etti.

Yine Rasûlullah şöyle buyurdu: *"Oruç ve Kur'ân, kıyâmet günü kula şefaat edecekler."* Bunu Ahmed ve Hâkim rivâyet etti.

❁ Kur'ân'ı okumak ve müzakere etmek için toplanan kimselerin kazanacakları sevap: Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Allah'ın evlerinden bir evde Allah'ın kitabını okumak ve aralarında müzakere etmek için bir araya gelen topluluk üzerine sekîne iner, onları rahmet kaplar, melekler kuşatır ve Allah kendi yanındaki kimselerin içinde onu da zikreder."* Bunu Ebû Dâvûd rivâyet etti.

Kur'ân okumanın âdâbı:

İbn Kesîr, Kur'ân okumanın âdâbından bazılarını zikretti. Bunlardan bazıları şunlardır: Temiz olmadıkça Kur'ân'a dokunmamak ve onu okumamak, okumaya başlamadan önce misvak kullanmak/dişleri fırçalamak, en güzel elbisesini giymek, kıbleye yönelmek, esnediği zaman okumayı kesmek, ihtiyaç olmadıkça kıraat esnasında konuşmamak, zihnini kıraate vermek, vaat âyetinde durup istemek, tehdit âyetinde Allah'a sığınmak, mushâfı açık bırakmamak, üzerine bir şey koymamak, diğer okuyucuların yanında sesli olarak okumamak ve onu çarşılarda, pazarlarda ve gürültülü mekânlarda okumamak."

Kur'ân nasıl okunur:

Enes *radıyallahu anh*'e Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Kur'ân'ı nasıl okuduğu soruldu. Şöyle dedi: "Medleri çekerek okurdu. Besmeleyi okuduğu zaman Allah ismini çekerdi, Rahmân'ı çekerdi, rahîm'i çekerdi." Bunu Buhârî rivâyet etti.

Kur'ân okuma sevabının katlanması:

Allah için ihlâsla Kur'ân okuyan herkes sevaba nâil olur. Fakat anlayarak, düşünerek ve kalp huzuru ile okuduğu zaman bu sevap kat kat artar ve çoğalır. Okuduğu her bir harf için on sevaptan yedi yüz sevaba kadar sevap yazılır.

Gece ve gündüz okunacak şeyin miktarı:

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in ashâbı her gün ne kadar Kur'ân okuyacaklarını belirler ve hiç kimse yedi günden daha az bir sürede Kur'ân'ı hatmetmezdi. Üç günden daha az bir sürede Kur'ân'ı hatmetmek yasaklanmıştı.

O halde değerli kardeşim, sen de vaktini Kur'ân okuyarak değerlendirmeye çalış. Günlük okuyacağın miktarı belirle. Ne olursa olsun belirlediğin miktarı okumayı terk etme. Az da olsa devamlı yapılan şey, kesintili olarak yapılan çok şeyden daha hayırlıdır. Şayet dalgınlıkla veya uyku sebebiyle okumazsan onu ertesi gün telafi et.

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Kim gece kalkamayıp, Kur'ân'dan ayırdığı bölümü okuyamazsa, onu sabah namazı ile öğle namazı arasında okusun. Bu takdirde sanki gece okumuş gibi kendisine sevap yazılır."* Bunu Müslim rivâyet etti. Hangi şekilde olursa olsun Kur'ân'ı terk edenlerden ve unutanlardan olma. Okumayı, onun üzerinde düşünmeyi, onunla amel etmeyi ve ondan şifa aramayı terk etme.

Kolay Tecvid

Soru: Tecvidi lügat ve ıstılah yönünden tarif ediniz.

Cevap: Tecvid ***lügatte*** güzelleştirmek demektir. ***Istılâhta*** ise tecvid, harflerin hakkını vermek, derecelerini belirlemek, harfi mahrecinden ve aslına uygun bir şekilde çıkarmak, onu benzerine ve şekline dahil etmek, mübalağa ve zorlama yapmaksızın sîğasına ve yapısına uygun olarak eksiksiz bir şekilde telaffuz etmektir.

Soru: Sakin nunun ve tenvinin hükümleri kaçtır ve nelerdir?

Cevap: Dörttür: **1.** Boğaz izharı, **2.** İdğam, **3.** İklab, **4.** İhfa.

Soru: Bu hükümlerden her birini örneklendirerek tarif et?

1. Boğaz İzharı: ***Sözlük anlamı*** beyan etmek ve açıklamak demektir. ***Tecvid ilmindeki anlamı ise***: Sakin nunu ve tenvini kendi mahrecinden ğunnesiz olarak çıkarmaktır. Aşağıdaki tabloda misalleriyle birlikte görüldüğü gibi ***harfleri altı*** tanedir:

Mertebeleri	Tenvinli Örnek	İki Kelimede Nunlu Örnek	Bir Kelimede Nunlu Örnek	Harf	No
عُليا	عَبْداً إِذَا صَلَّى	مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ	وَيَنْئَوْنَ عَنْهُ	ء	1
	شَفَا جُرُفٍ هَارٍ	يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ	وَسَخَّرَ لَكُمُ الأَنْهَارَ	هـ	2
وُسْطَى	وَقَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ	تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آنِيَةٍ	أَنْعَمَ اللهُ عَلَيْهِم	ع	3
	تَنزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ	فَنُزُلٌ مِّنْ حَمِيمٍ	فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ	ح	4
دُنيا	أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللهِ	إِلاَّ مِنْ غِسْلِينٍ	فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ	غ	5
	نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ	وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ	وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ	خ	6

2. İdğam: Lügatte dâhil etmek demektir. Tecvid ilminde ise sakin bir harfi hareketli bir harfin içine dahil ederek şeddeli haline getirmektir. Harfleri يَرْمُلونَ kelimesi içinde toplanan altı harftir. İdğam iki kısımdır:

Birincisi: Ğunneli idğamdır. Bunun dört harfi vardır. Bunlar يَنْمُو kelimesinde toplanan ى ن م و harfleridir.

İkincisi: Ğunnesiz idğamdır. İki harfi olup ر ve ل harfleridir. Örnekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Bölümleri	Sakin Nunlu ve Tenvinli Örnek	Harf	No
Ğunneli İdğam	مَن يَخْشَى / إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ	ي	1
	إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى / عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ	ن	2
	مِّن مَّغْرَمٍ / وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ	م	3
	مِن وَرَائِهِم مُّحِيطٌ / خَيْرٌ وَأَبْقَى	و	4
Ğunnesiz İdğam	أَن لَّمْ يَرَهُ أَحَدٌ / وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ	ل	5
	أَن رَّآهُ اسْتَغْنَى / غَفُورٌ رَّحِيمٌ	ر	6

3. İklab: Lügatte bir şeyi bulunduğu halden başka bir hale çevirmek demektir. Tecvit ilmindeki anlamı ise sakin nunu ve tenvini ğunnesini muhafaza ederek ihfalı bir mime çevirmek demektir. Örnekleri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir:

Tenvinli Örnek	Bir/İki Kelimede Nunlu Örnek	Harf
فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ	وَاللهُ أَنبَتَكُم / عَن بَعْضٍ	ب

4. İhfa: Lügatte gizlemek demektir. Tecvid ilmindeki anlamı ise sakin nun veya tenvinden sonra ihfa harflerinden birisi geldiği zaman sakin nun ve tenvini, izhar ile idğam arasında şeddesiz ve ğunneli olarak okumaktır. Harfleri on beş tane olup büyük âlim el-Cümzûrî aşağıdaki beytin ilk kelimelerinde bu harfleri bir araya toplamıştır.

صِفْ ذَا ثَنَا كَمْ جَادَ شَخْصٌ قَدْ سَمَا   دُمْ طَيِّبًا زِدْ فِي تُقًى ضَعْ ظَالِمًا

No	İhfa Harf	Bir/İki Kelimede Nunlu ve Tenvinli Örnek
1	ص	فَانْصَبْ / رِيحاً صَرْصَراً
2	ذ	أَنَا مُنْذِرٌ / يَتِيماً ذَا مَقْرَبَةٍ
3	ث	الْحِنْثِ الْعَظِيمِ / مَاءً ثَجَّاجاً
4	ك	وَأَمَّا إِنْ كَانَ / وَرِزْقٌ كَرِيمٌ
5	ج	أَنْجَيْنَاكُم / صَبْراً جَمِيلاً
6	ش	عَنْ شَيْءٍ / عَن نَّفْسٍ شَيْئاً
7	ق	وَمَنْ قُدِرَ / مَثَلاً قَرْيَةً
8	س	عَلَّمَ الإِنْسَانَ / رُكَّعاً سُجَّداً

No	İhfa Harf	Bir/İki Kelimede Nunlu ve Tenvinli Örnek
9	د	عِنْدَ رَبِّهِمْ / قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ
10	ط	مِنْ طَرْفٍ / قَوْمٌ طَاغُونَ
11	ز	إِنْ زَعَمْتُمْ / صَعِيداً زَلَقاً
12	ف	تَنْفَعَكُمْ / أَجْراً فَهُم
13	ت	أَنْ تَقُولَ / نُوراً تَمْشُونَ بِهِ
14	ض	مِنْ ضَرِيعٍ / مَكَاناً ضَيِّقاً
15	ظ	تَنْظُرُونَ / سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ

Soru: **Şeddeli nun ve şeddeli mimin hükmü nedir? Örnekler vererek anlatınız.**

Cevap: Bunları iki hareke miktarı ğunneli okumak gerekir. Bunlar şeddeli ğunne harfi diye isimlendirilir. Şeddeli nuna örnek olarak İnfitâr sûresindeki ﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ﴾ âyetinde geçen şeddeli nunu, şeddeli mim'e örnek olarak da Nebe sûresinin başındaki ﴿عَمَّ يَتَسَاءلُونَ﴾ âyetinde geçen şeddeli mimi gösterebiliriz.

Soru: **Şeddeli nun ve sakin mimin hükümleri nelerdir? Örnekler vererek anlatınız.**

Cevap: Sakin mimin üç hükmü vardır:

1. İhfa-i şefevî/dudak ihfası: Mim harfini, ğunnesini muhafaza ederek ve şeddelemeden izhar ile idğam arası orta bir okuyuşla okumaktır. Bunun harfi (ب) 'dır. Sakin mimden sonra (ب) harfi geldiği zaman mim gizlendiği için dudak ihfası diye isimlendirilmiştir. İhfanın tam olabilmesi için iki dudağın tamamen kapatılarak mim ve ba harflerinin dudaklardan çıkartılması gerekir. Bazı okuyucular iki dudak arasında boşluk bırakmaktadırlar.

Örnek: ﴿تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ﴾

2. İdğam-ı misleyn (küçük mislî idğam): İki tane harfi şeddeli tek bir harf olacak şekilde okumaktır. Bunun harfi (م)'dir. Sakin mim'den sonra harekeli bir mim geldiği zaman bunların birbirine idğam edilmeleri gerekir. Buna idğamı misleyn denmiştir. Çünkü bunlar, birincisi sakin, ikincisi harekeli olmakla beraber aynı mahreçten çıkan ve aynı sıfatlara sahip iki harftirler.

Örnek: ﴿سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِم مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾

3. İzharı şefevî/dudak izharı: Sakin mimden sonra mim ve ba'nın dışındaki harflerin gelmesidir. Bunlar yirmi altı tane harftir. İki kısma ayrılırlar:

a. Mimden sonra sadece iki kelimede dudak izharının meydana geldiği harfler ki bu harfler sekiz tanedir. Bu harfler örnekleriyle birlikte aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Örneği	İzhar Harfi	No
وَأَنتُمْ ظَالِمُونَ	ظ	5
فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ	غ	6
الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الأَرْضِ	ف	7
أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ	ق	8

Örneği	İzhar Harfi	No
وَيَجْعَل لَّكُمْ جَنَّاتٍ	ج	1
كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ	خ	2
وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم	ذ	3
إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ	ص	4

b. Mimden sonra tek kelimede veya iki kelimede dudak izharının meydana geldiği harfler ki bunlar kalan on sekiz harftir. Bu harfler örnekleriyle birlikte aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Bir/İki Kelimede Örneği	Harf	Bir/İki Kelimede Örneği	Harf	Bir/İki Kelimede Örneği	Harf
فَيَمْكُثُ/ أَمْ كُنتُمْ	ك	إِلاَّ رَمْزاً / أَيُّكُمْ زَادَتْهُ	ز	الظَّمْآنُ / أَقُل لَّكُمْ إِنِّي	ء
وَأُمْلِي لَهُمْ / إِنَّكُمْ لَفِي	ل	إِلاّ هَمْساً / إِنَّهُمْ سَاء	س	يَمْتَرُونَ/ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ	ت
يُمْنَى / وَهُمْ نَآئِمُونَ	ن	أَمْشَاجٍ / جِئْتُمْ شَيْئاً	ش	أَمْثَالُكُم/ بَيْنَهُمْ ثُمَّ	ث
يَمْهَدُونَ / أَمْ هُمُ	هـ	وَامْضُواْ / لَكُمْ ضَرّاً	ض	يَمْحَقُ الله / أَمْ حَسِبْتُمْ	ح
بِأَمْوَالِكُمْ / هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ	و	خَمْطٍ / لَهُمْ طَرِيقاً	ط	وَأَمْدَدْنَاكُم/ لَكُمْ دِينُكُمْ	د
عُمْيٌ / لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ	ي	أَمْعَاءهُمْ / إِنَّهُمْ عَن	ع	وَأَمْرُهُ / لَهُمْ رِزْقٌ	ر

Soru: Med ve kasrı tarif ediniz.

Cevap: Harfi med, hemze veya sükûnla karşılaştığı zaman harfi medle birlikte sesi iki hareke miktarından fazla uzatmaya med denir. Harfi med, hemze veya sükûnla karşılaşmadığı zaman harfi medle birlikte sesi sadece iki hareke miktarı uzatmaya da kasr denir.

Soru: Med harfleri nelerdir?

Cevap: Med harfleri üç tanedir:

1) Elif (ا); şartı, kendisinin sakin, kendisinden önceki harfin fethalı(üstün) olmasıdır. ﴿قَالَ﴾ gibi.

2) Vav (و); şartı, kendisinin sakin, kendisinden önceki harfin dammeli(ötre) olmasıdır. ﴿يَقُولُ﴾ gibi.

3) Ya (ى); şartı, kendisinin sakin, kendisinden önceki harfin kesreli(esre) olmasıdır. ﴿قِيلَ﴾ gibi.

Soru: Medlerin çeşitleri nelerdir?

Cevap: Medler iki kısımdır:

a. Medd-i Tabii (tabii med): Harfin ancak kendisiyle telaffuz edildiği meddir. (Yani bir harfte bu tür bir med varsa bu meddi uygulamadan o harfi okumak mümkün değildir.) Bu tür medde hemze veya sükûn veya şedde gibi med sebeplerinden herhangi birisi bulunmaz. Harfleri, med harfleridir. Bu meddin iki hareke miktarı uzatılması vaciptir.

b. Medd-i Fer'i (Fer'i Med): O yapılmadan da harfin telaffuz edilebildiği meddir. (Yani fer'i meddi uygulamadan da bu harfi telaffuz etmek mümkündür.) Harfi medden sonra hemze veya sükûn bulunursa fer'i med meydana gelir. Fer'i meddin sekiz çeşidi vardır:

1. Medd-i Muttasıl (Bitişik med): Aynı kelimede harfi medden sonra hemze geldiği zaman meddi muttasıl olur. Bu meddi beş hareke miktarı uzatmak vaciptir. Harfi medle hemze birbirine bitişik olduğu için bu medde bitişik med anlamında meddi muttasıl ismi verilmiştir.

Örnek: ﴿وَمَلاَئِكَتُهُ﴾.

2. Medd-i Munfasıl (Ayrık med): Harfi medden sonra hemzenin vaki olması ve her birinin ayrı bir kelimede bulunmasıdır. Bunun yaklaşık iki hareke miktarı uzatılması caizdir. Harfi medle hemze ayrı ayrı kelimelerde bulunduğu için buna meddi munfasıl ismi verilmiştir.

Örnek: ﴿يَاأَيُّهَاالنَّاسُ﴾ .

3. Medd-i Lazım: Bir kelimede veya harfte med harfinden sonra aslî sükûn veya şedde bulunduğunda meddi lazım denilen med meydana gelir. Med sebebi olan sükûn, vasıl yapıldığı zaman da vakıf yapıldığı zaman da gerekli olduğu için veya kıraat âlimleri bu meddi lüzumlu gördükleri için meddi lazım diye isimlendirilmiştir. Altı hareke miktarı uzatılması vaciptir.

İki çeşidi vardır:

a Kelimede medd-i lazım: Harfi med ile ondan sonra gelen sükûn veya şeddenin kelime içinde geçmesidir. Şayet med sebebi olan aslî sükûn o kelimede cezim şeklinde geçiyorsa buna *"Meddi Lazım Kelimei Muhaffefe"* denilir.

Örnek: ﴿آلآنَ﴾. Şayet şedde şeklinde geçiyorsa buna *"Meddi Lazım Kelimei Müsakkale"* denilir.

Örnek: ﴿الصَّاخَّةُ﴾.

b Harfte medd-i lazım: Harfi med ile ondan sonra gelen sükûn veya şeddenin harf içinde geçmesidir. Şayet med sebebi olan aslî sükûn o harfte cezim şeklinde geçiyorsa buna "Meddi Lazım Harfi Muhaffef" denilir.

Örnek: ﴿قٓ﴾. Şayet şedde şeklinde geçiyorsa buna "Meddi Lazım Harfi Müsakkal" denilir.

Örnek: ﴿آلٓمٓ﴾.

4. Medd-i Ârız: Harfi medden sonra vakıf sebebiyle sükûnu ârız vaki olduğu zaman meddi ârız meydana gelir.

Örnek: ﴿بِمُؤْمِنِينَ﴾ ﴿الْمُفْلِحُونَ﴾.

5. Medd-i Lîn: Herhangi bir kelimede lîn harfinden sonra sükûnu ârız geldiği zaman medd-i lîn olur.

Örnek: ﴿مِنْ خَوْفٍ﴾ ﴿رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ﴾

Bütün kıraat âlimlerine göre medd-i lîn'in ve bundan önceki meddi ârızın meddi de, kasrı da caizdir.

6. Medd-i Bedel: Hemzenin medden önce gelmesidir.

Örnek: ﴿إِيمَانًا وَأُوذُوا ءَادَمَ﴾

Hemzeden bedel olarak harfi med geldiği için meddi bedel diye isimlendirilmiştir. Uzatılması veya uzatılmaması ya da bu ikisinin ortası okunması caizdir.

7. Medd-i Ivaz: Vasıl halindeki iki fethadan (iki üstünden) bedel olarak vakıf halinde yapılan meddir.

Örnek: ﴿غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ İki hareke miktarı uzatılır.

8. Medd-i Sıla: Kendisinden önceki ve kendisinden sonraki harflerin harekeli olmaları şartıyla ها(ha) zamirinin uzatılmasıdır. Böyle bir durumda "ha" zamiri meddi tabii gibi uzatılır ve sıla-i suğra diye isimlendirilir.

Örnek: ﴿إِنَّهُ هُوَ﴾.

Eğer bu zamirden sonra hemze gelirse medd-i munfasıl gibi çekilir ve sılai kübra diye isimlendirilir.

Örnek: ﴿مَالَهُ أَخْلَدَهُ﴾.

Zamirden önceki veya sonraki harf sakin olursa med yapılmaz/zamir uzatılmaz.

Örnek: ﴿عَلَّمَهَا اللّٰهُ﴾ ﴿مِنْهُ﴾

Bunun iki istisnası vardır. Bunlardan Furkan suresinin 69. âyetinde geçen ﴿فِيهِ مُهَانًا﴾ zamir kural dışı olarak uzatılır. Zümer suresinin 7. âyetinde geçen ﴿يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ zamir ise kural dışı olarak uzatılmaz.

Müslümanın Hayatında Önemli Sorular

1. Bir Müslüman akîdesini nereden alır?

Allah'ın kitabından ve Rasûlünün sahih sünnetinden alır. Allah'ın Rasûlü heva ve hevesleri ile konuşmaz. ***"O, kendisine vahyedilen şeylerden başkasını konuşmaz."*** *(Necm: 4)* Bu, sahabenin ve selef-i sâlihîn'in anlayışına da uygundur.

2. İslâm dininin mertebeleri kaçtır?

Dinin mertebeleri üçtür: *İslam*, *İman* ve *İhsan*.

3. İslâm nedir? Kaç tane rüknü vardır?

İslâm tevhid inancı ile Allah'a teslim olmak, itaat ederek ona boyun eğmek, şirkten ve müşriklerden uzak durmaktır. İslam'ın beş rüknü vardır. Bunları Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* bir hadisinde şöyle zikretmiştir: *"İslam beş esas üzerine bina edilmiştir: Bunlar, Allah'tan başka hak ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahâdet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, haccetmek ve ramazan orucunu tutmaktır."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir.

4. İman nedir? Kaç tane rüknü vardır?

İman kalp ile inanmak, dil ile söylemek ve azalarla amel etmektir. İtaatlerle artar, masiyetlerle eksilir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İnananların imanlarını kat kat artırmaları için kalplerine güven indiren O'dur."*** *(Fetih: 4)* Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle dedi: *"İman yetmiş küsur şubedir. Bunların en yükseği, Allah'tan başka ilâh yoktur demek, en aşağısı ise zararlı bir şeyi yoldan uzaklaştırmaktır. Utanmak da imandan bir şubedir."* Bunu Müslim rivâyet etti. Kişinin iyilikleri yaptığı zamanlar kendisinde bir dinçlik hissetmesi, masiyetleri işlediği zamanlarda bir durgunluk hissetmesi de imanı kuvvetlendiren şeylerdendir. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Şüphesiz iyilikler kötülükleri giderir."*** *(Hûd: 11)* İmanın altı rüknü vardır. Bunları Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* bir hadisinde şöyle zikretmiştir: *"İman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadere, hayır ve şerrin kaderde olduğuna inanmandır."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir.

5. “Lâ ilâhe illallâh” yani “Allah’tan başka hak ilah yoktur” demek ne anlama gelir?

Bu, Allah’tan başkasının ibadete layık olduğunu reddetmek ve sadece Allah’a ibadet etmektir.

6. Kıyâmet günü kurtulacak olan fırka hangi fırkadır?

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *“Ümmetim yetmiş üç fırkaya bölünecek. Bunlardan biri hariç, hepsi cehennemdedir. Onlar kimdir ey Allah’ın Rasûlü? diye sordular. Şöyle cevap verdi: Benim ve ashâbımın gittiği yoldan gidenlerdir.”* Bunu Ahmed ve Tirmizî rivâyet etti. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in ve ashâbının gittiği yol, hak yoldur. Eğer sen de kurtulmayı ve amellerinin kabul edilmesini istiyorsan onların izinden git ve bid’atlerden uzak dur.

7. Allah bizimle beraber midir?

Evet, Allah ilmi ile işitmesi ile görmesi ile koruması ile kuşatması ile kudreti ile ve dilemesi ile bizimle beraberdir. Zatına gelince, O’nun zatı, yaratılmışların zatları ile karışmaz ve yarattıklarından hiçbir şey O’nu ihata edemez. O zatıyla en yüksektedir. Göktedir, yedi kat göğün üstünde olan arş/taht üzerine istiva etmiştir.

8. Allah teâlâ gözle görülür mü?

Ehli kıble olan Müslümanlar, Allah’ın dünyada görülmeyeceği, mahşerde ve cennette ise müminlerin Allah’ı görecekleri konusunda görüş birliği içindedirler. Allah teâlâ bu konuda şöyle buyurmaktadır: ***“Yüzler vardır ki o gün ışıl ışıl parıldayacaktır. Rablerine bakacaklardır.”*** *(Kıyâmet: 22, 23)*

9. Allah’ın isim ve sıfatlarını bilmenin faydası nedir?

Allah teâlâ insanlara ilk önce kendisini tanımalarını farz kılmıştır. Çünkü Allah’ı tanıdıkları zaman O’na hakkıyla kulluk edeceklerdir. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***“Bil ki, Allah’tan başka hak ilah yoktur.”*** *(Muhammed: 19)* Allah’ı rahmetinin genişliği ile anmak ümitli olmaya, azabının şiddetiyle anmak günah işlemekten korkmaya ve nimeti sadece O’nun verdiğini hatırlamak şükretmeye sebep olur. Allah’a isim ve sıfatlarıyla ibadet etmek demek, bunları bilmek, anlamak ve gereğince amel etmek demektir. Allah teâlâ’nın ilim, merhamet ve adalet gibi öyle isimleri ve sıfatları vardır ki bunlarla bir kul vasıflandırıldığı zaman o kul övülmüş olur. İlâhlık, ceberut ve tekebbür gibi öyle isimleri ve sıfatları da vardır ki bir kul bunlarla vasıflandırıldığı zaman o kul kötülenmiş olur. Kulların da övüldükleri ve sahip olmakla emrolundukları kulluk, muhtaç olma, tevazu ve isteme gibi öyle sıfatlar da vardır ki Allah teâlâ’nın bu sıfatlarla nitelendirilmesi yasaklanmıştır. Allah’ın en sevdiği kişiler O’nun sevdiği niteliklere sahip olan kişilerdir. En çok kızdığı kişiler de sevmediği niteliklere sahip olanlardır.

Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"En güzel isimler Allah'ındır. O halde O'na o güzel isimlerle dua edin."*** *(A'raf: 180)* Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in şöyle dediği rivâyet edilmiştir: *"Allah teâlâ'nın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları sayarsa cennete girer."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir. Kur'ân'ı ve sahih sünneti inceleyen bir kimse bu isimleri sayabilir. Bu isimler şunlardır:

هُوَ اللهُ الَّذِي لا إِلَهَ إلا هُوَ، الرَّحْمَنُ، الرَّحِيمُ، الْـمَلِكُ، الْقُدُّوسُ، السَّلامُ، الْـمُؤْمِنُ، الْـمُهَيْمِنُ، الْعَزِيزُ، الْـجَبَّارُ، الْـمُتَكَبِّرُ، الْـخَالِقُ، الْبَارِئُ، الْـمُصَوِّرُ، الأَوَّلُ، الآخِرُ، الظَّاهِرُ، الْبَاطِنُ، السَّمِيعُ، الْبَصِيرُ، الْـمَوْلَى، النَّصِيْرُ، العَفُوُّ، القَدِيْرُ، اللَطِيْفُ، الْـخَبِيْرُ، الوِتْرُ، الْـجَمِيْلُ، الْـحَيِيُّ، السِّتِّيْرُ، الكَبِيرُ، الْـمُتَعَالُ، الوَاحِدُ، القَهَّارُ، الْـحَقُّ، الْـمُبِيْنُ، القَوِيُّ، الْـمَتِيْنُ، الْـحَيُّ، القَيُّوْمُ، الْعَلِيُّ، الْعَظِيمُ، الشَّكُورُ، الْـحَلِيمُ، الْوَاسِعُ، الْعَلِيمُ، التَّوَّابُ، الْـحَكِيْمُ، الْغَنِيُّ، الْكَرِيمُ، الأَحَدُ، الصَّمَدُ، القَرِيْبُ، الْـمُجِيْبُ، الغَفُوْرُ، الْوَدُودُ، الْوَلِيُّ، الْـحَمِيدُ، الْـحَفِيظُ، الْـمَجِيدُ، الْفَتَّاحُ، الشَّهِيدُ، الْـمُقَدِّمُ، الْـمُؤَخِّرُ، الْـمَلِيْكُ، الْـمُقْتَدِرُ، الْـمُسَعِّرُ، القَابِضُ، الْبَاسِطُ، الرَّازِقُ، القَاهِرُ، الدَّيَّانُ، الشَّاكِرُ، الْـمَنَّانُ، الْقَادِرُ، الْـخَلاقُ، الْـمَالِكُ، الرَّزَّاقُ، الْوَكِيلُ، الرَّقِيبُ، الْـمُحْسِنُ، الْـحَسِيبُ، الشَّافِي، الرَّفِيْقُ، الْـمُعْطِي، الْـمُقِيْتُ، السَّيِّدُ، الطَّيِّبُ، الْـحَكَمُ، الأَكْرَمُ، البَرُّ، الْغَفَّارُ، الرَّءُوفُ، الْوَهَّابُ، الْـجَوَادُ، السُّبُّوْحُ، الوَارِثُ، الرَّبُّ، الأَعْلَى، الإِلَـهُ .

Allah ki, O'ndan başka ilâh yoktur. er-Rahmân, er-Râhim, el-Melik, el-Kuddûs, es-Selam, el-Mu'min, el-Muheymin, el-Aziz, el-Cebbar, el-Mutekebbir, el-Halık, el-Bari' el-Musavvir, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, es-Semi', el-Basîr, el-Mevla, en-Nasîr, el-Afuv, el-Kadir, el-Latîf, el-Habir, el-Vitr, el-Cemil, el-Hayiy,

es-Sittir, el-Kebir, el-Muteâl, el-Vâhid, el-Kahhâr, el-Hak, el-Mubîn, el-Kaviy, el-Metin, el-Hay, el-Kayyûm, el-Aliyy, el-Azîm, eş-Şekûr, el-Halim, el-Vâsi', el-Alim, et-Tevvab, el-Hakîm, el-Ğaniy, el-Kerîm, el-Ehad, es-Samed, el-Karib, el-Mucîb, el-Ğafûr, el-Vedûd, el-Veliy, el-Hamid, el-Hafîz, el-Mecîd, el-Fettah, eş-Şehîd, el-Mukaddim, el-Muahhir, el-Melik, el-Muktedir, el-Musa'ir, el-Kabid, el-Basit, er-Razik, el-Kahir, ed-Deyyan, eş-Şakir, el-Mennan, el-Kadir, el-Hallak, el-Malik, er-Razzak, el-Vekil, er-Rakîb, el-Muhsin, el-Hasib, eş-Şafi, er-Rafîk, el-Mu'tî, el-Mukît, es-Seyyid, et-Tayyib, el-Hakem, el-Ekram, el-Ber, el-Ğaffar, er-Rauf, el-Vehhab, el-Cevad, es-Subbûh, el-Vâris, er-Rab, el-A'la ve el-İlah'tır.

Hadisi şerifte geçen: *"Kim bunları sayarsa cennete girer"* sözü, kim bunların gereğiyle amel ederse cennete girer anlamına gelir. Bir kimse *elHakîm* dediği zaman bütün işlerini Allah'a havale etmiş olur. Çünkü onların hepsi Allah'ın hikmeti gereğince olur. *elKuddûs* dediği zaman, Allah'ın her türlü eksiklikten münezzeh olduğunu düşünür. Bu sıfatları yüceltmek ve Allah'a bunlarla dua etmek de bunlarla amel etmek anlamına gelir.

10. Allah'ın isimleriyle sıfatları arasında ne fark vardır?

Allah'ın hem isimleri ile hem de sıfatlarıyla sığınmak ve yemin etmek caizdir. Fakat isimlerle sıfatlar arasında bazı farklar vardır. Bu farklardan en önemlileri şunlardır: **Birincisi:** Allah'ın isimlerinin başına "kulu" anlamına gelen "abd" kelimesi getirilerek insanlar için isim olarak kullanılabilir. Mesela elKerîm'in kulu anlamında Abdulkerîm ismi kullanılabilir. Fakat sıfatların başına abd kelimesi getirilerek isim yapılması caiz değildir. Mesela Abdulkerem denilemez. Ya Kerim diye dua edilmesi de caizdir, fakat mesela ey Allah'ın keremi anlamında Ya Kerem diye dua edilmesi caiz değildir. **İkincisi:** İsimlerden sıfatlar türetilebilir; fakat sıfatlardan isimler türetilemez. Mesela Rahman'dan rahmet sıfatını türetebiliriz, fakat istiva sıfatından el-Mustevî diye bir isim türetilemez. Çünkü Allah'a ait böyle bir isim naslarda geçmemektedir. **Üçüncüsü:** Allah'ın fiillerinden isim türetildiği de naslarda geçmemektedir. Mesela ğazaplanmak, Allah'ın fiillerindendir. Fakat el-Ğâzıb, Allah'ın isimlerindendir, denilemez. Sıfatlarına gelince, Allah'ın fiillerinden sıfatları türetebiliriz. Mesela Allah'ın ğazap sıfatı vardır diyebiliriz. Çünkü gazap-lanmak da Allah'ın bir fiilidir.

11. Meleklere iman etmek ne demektir?

Meleklerin varlıklarını ve Allah teâlâ'nın onları kendisine ibadet etsinler ve emirlerini uygulasınlar diye yarattığını kesin olarak kabul etmek demektir. ***"Melekler lütuf ve ihsana mazhar olmuş kullardır. Allah'tan önce konuşmazlar. Sadece O'nun emri ile hareket ederler."*** *(Enbiya: 26, 27)*

Onlara iman etmek şu hususları içerir:

1. Var olduklarına iman etmek.

2. Cebrail gibi isimleri bize öğretilenlere iman etmek.

3. Sıfatlarından yapı ve bünyelerinin büyüklüğü gibi bize öğretilen sıfatlarına iman etmek.

4. Ölüm meleği gibi, onların vazifelerinden bize öğretilenlere iman etmek.

12. Kur'ân nedir?

Kur'ân, Allah'ın kelamıdır. Okunmasıyla ibadet edilir. O'ndan başlamış ve O'na dönecektir. Allah, harf ve sesle onu gerçekten konuşmuştur. Cebrail bu kelamı Allah'tan işitmiş ve Peygamberimiz Muhammed'e onu ulaştırmıştır. Bütün semâvî kitaplar Allah'ın kelamıdır.

13. Kur'ân, bizim sünnete ihtiyacımızı ortadan kaldırır mı?

Hayır, bu caiz değildir. Çünkü Allah teâlâ şu âyetinde bize sünnete tutunmayı emretmiştir: ***"Peygamber size neyi verdiyse onu alın, size neyi yasakladıysa ondan da sakının."*** *(Haşr: 7)* Sünnet, Kur'ân'ın açıklayıcısıdır. Namaz gibi konularda dinin ayrıntıları ancak sünnetle bilinebilir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Dikkat edin! Bana Kitap ve onunla beraber onun bir benzeri verildi. Dikkat edin! Pek yakında koltuğuna yaslanmış karnı tok bir adam şöyle diyecek: Siz bu Kur'ân'a sarılın. Onda bulduğunuz helâli helâl kabul edin, onda bulduğunuz haramı haram kabul edin."* Bunu Ahmed ve Nesâî rivâyet etti.

14. Peygamberlere iman etmek ne anlama gelir?

Peygamberlere iman etmek, Allah teâlâ'nın her ümmete kendi içlerinden onları Allah'a ibadete ve O'ndan başka ibadet edilen şeyleri inkâra davet eden bir peygamber gönderdiğini kesin olarak tasdik etmek demektir. Peygamberlerin tamamı doğru, doğrulukları tasdik edilmiş, olgun, saygın, takva sahibi, güvenilir, dürüst, yol gösterici ve kendilerine hidayet edilmiş kimselerdir. Onlar kendilerine verilen mesajı insanlara tebliğ etmişlerdir. Onlar insanların en iyileridirler. Onlar doğumlarından ölümlerine kadar Allah'a ortak koşmaktan uzak durmuşlardır. Peygamberlere iman, bütün bu hususlara iman etmeyi gerektirir.

15. Âhiret gününe iman etmek ne anlama gelir?

Âhiretin vuku bulacağını kesin olarak tasdik etmek demektir. Ölüme, ölümden sonraki kabir fitnesine, âhiret azabına ve nimetlerine, sûra üfürüleceğine, insanların Rablerinin huzurunda divan duracaklarına, amel defterlerinin açılacağına, terazinin kurulacağına, havza, şefaate ve oradan da cennete veya cehenneme gidileceğine inanmak da âhirete imanın içine girer.

16. Kıyâmet günündeki şefaatin nevileri nelerdir?

Kıyâmet günündeki şefaatlerin en büyüğü **şefaat-i uzmâ**'dır. Kıyâmet günü insanlar kendileri hakkındaki hükmün verilmesi için mahşer yerinde elli bin sene bekleyecekler. Bu bekleyişin sonunda Peygamber Muhammed Mustafa *sallallâhu aleyhi ve sellem* Rabbinin huzurunda şefaatte bulunacak ve O'ndan insanlar arasındaki hükmünü vermesini isteyecek. Bu şefaat, efendimiz Muhammed'e aittir. Bu şefaat, sadece ona vaat edilen Makâmı Mahmûd'dur.

İkincisi: Cennetin kapısının açılması için yapılan şefaattir ki, onun kapısından ilk girecek kişi Muhammed'dir ve ilk girecek ümmet de onun ümmetidir.

Üçüncüsü: Cehenneme atılmaları emredilen kimselerin cehenneme sokulmamaları için yapılacak olan şefaattir.

Dördüncüsü: Cehenneme giren günahkâr müminlerin oradan çıkarılmaları için yapılacak olan şefaattir.

Beşincisi: Cennetliklerin derecelerinin yükseltilmesi için yapılacak olan şefaattir.

Altıncısı: Bazı kimselerin hesaba çekilmeden cennete sokulmaları için yapılacak şefaattir.

Yedincisi: Bazı kâfirlerin azaplarının hafifletilmesi için yapılacak şefaattir. Bu, bizim Peygamberimizin amcası Ebu Talib hakkında, azabının hafifletilmesi için yapacağı şefaattir. Sonra Allah teâlâ tevhid inancı üzere vefat etmiş kimseleri, hiç kimsenin şefaati olmaksızın kendi rahmetiyle cehennemden çıkaracak ve rahme-tiyle onları cennete dâhil edecektir.

17. Dirilerden yardım istemek ve şefaat talep etmek caiz olur mu?

Evet, caiz olur. Şeriat, başkalarına yardım etmeyi teşvik etmiştir. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İyilik ve takvada yardımlaşın."*** *(Maide: 2)* Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Bir kimse kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah da onun yardımındadır."* Bunu Müslim rivâyet etmiştir. Yine Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Şefaatçi olun ki sevaba erişesiniz."* Bütün bunlar şu şartlara bağlıdır:

1. Yardım ve şefaatin (aracılığın) diriden istenmesi. Ölünün kendisine fayda sağlamaya gücü yetmez, başkasına nasıl faydalı olabilsin!

2. Konuşulanı anlaması.

3. İstenilen şeyin hazır ve mevcut olması.

4. Onun gücünün yetebileceği bir şeyin istenmesi.

5. Dünya işleri hakkında olması.

6. Zararsız ve caiz bir şey olması.

18. Tevessül kaç kısımdır?

Tevessül iki kısımdır:

Birincisi, caiz olan tevessüldür. Bu üç çeşittir:

1. Allah'a isim ve sıfatlarıyla tevessül etmek.

2. Mağarada mahsur kalan üç kişinin kıssasında da anlatıldığı gibi bazı salih amellerle Allah'a tevessül etmek.

3. Duasının makbul olacağı zannedilen, hayattaki salih bir Müslümanın duasıyla Allah'a tevessül etmek.

İkincisi haram tevessüldür. Bu iki çeşittir:

1. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in veya bir velinin makamlarıyla Allah'tan istemek. Allah'ım! Senin peygamberinin makamıyla veya mesela Hüseyin'in makamıyla senden istiyorum, demek gibi. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Allah katında çok büyük bir makama sahip olduğu doğrudur. Sâlih kimselerin de Allah katındaki makamları büyüktür. Fakat sahâbîler insanların iyiliğe en düşkünleri oldukları halde Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in kabri yanıbaşlarında olmasına rağmen Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in makamıyla tevessül etmediler de hayattaki amcası Abbas'ın duası ile tevessül ettiler.

2. Bir kimsenin, Allah'ın peygamberine veya O'nun veli kuluna yemin ederek veya Peygamber'inin hakkıyla tevessül ederek Rabbinden ihtiyacını gidermesini istemesi. Mesela: Allah'ım! Senin filan veli kuluna yemin ederek veya falan Peygamberinin hakkıyla senden şunu şunu istiyorum, demesi haramdır. Çünkü yaratıkların adıyla yemin etmek yasaklanmıştır. Allah bunu şiddetle menetmiştir. Sonra kulun Allah üzerinde hiçbir hakkı olamaz. Kulun Allah'a mücerret itaat etmesi, Allah üzerinde onun hakkı olmasını gerektirmez.

19. Ölülere ve ğâipteki kişilere dua etmenin hükmü nedir?

Ölülerden ve orada bulunmayan kişilerden bir şeyler istemek şirktir. Çünkü dua bir ibadettir. İbadete de sadece Allah layıktır. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"O'nun yanısıra dua ettikleriniz bir çekirdek kabuğuna bile sahip değildirler. Dua etseniz, duanızı işitmezler. Faraza işitseler bile size cevap veremezler. Kıyâmet gününde de ortak koşmanızı reddederler." *(Fâtır: 13, 14)*

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* de: *"Allah'ı bırakıp da ortak koştuğu başka bir varlığa dua ettiği halde ölen kimse cehenneme girer."* buyurmuştur.

Ölünün kendisi dirilerin duasına muhtaç olduğu halde ondan nasıl bir şey istenebilir? Diri olan kişi daima amel edebilecek bir durumda iken, ölü olan kişi dua ve başka bir sebeple kendisine ulaşacak ecir ve sevabın dışında, ölümüyle birlikte ameli kesilir. Ölü kendisi için dua edildiği zaman sevinir. Kendisi muhtaç iken ona

nasıl yalvarılır? Orada bulunmayan kişiye gelince, böyle birisi uzaktaki birinin duasını işitemez. O halde ona nasıl karşılık verebilir?!

20. Cennet ve cehennem halen mevcut mudur?

Evet, Allah teâlâ cennet ve cehennemi henüz insanları yaratmadan önce yaratmıştır. Ebediyen de yok olmayacaklardır. Allah teâlâ lütfuyla cennet için sakinler, adaletiyle de cehennem için sakinler yaratmıştır. Hepsi de hangi şey için yaratılmışsa kendisine o kolaylaştırılır.

21. Kadere iman etmek ne anlama gelir?

Bütün iyiliklerin ve kötülüklerin Allah'ın kazası ve kaderiyle olduğuna ve Allah'ın dilediği şeyi yaptığına kesin olarak inanmak demektir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Eğer Allah teâlâ göklerinin ve yerinin halkına azap ederse onlara haksızlık etmeden azap eder. Eğer onlara rahmet ederse onlara olan rahmeti onların amellerinden daha hayırlı olur. Allah yolunda Uhud dağı kadar altın sarfetsen, kadere inanmadıkça ve sana isabet eden şeyin başına gelmemesinin imkânsız olduğunu ve başına gelmeyen bir şeyin de sana isabet etmesinin imkânsız olduğunu bilmedikçe Allah bunu senden kabul etmez. Kadere iman etmeden ve bunu böyle bilmeden ölürsen cehenneme girersin."* Bu hadisi Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etti.

Kadere iman etmek şu dört şeyi içerir:

1. Allah teâlâ'nın her şeyi topluca ve ayrı ayrı bildiğine iman etmek.

2. Allah teâlâ'nın bunu levhi mahfuzda yazdığına iman etmek. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Allah teâlâ gökleri ve yeri yaratmadan elli bin sene önce yaratıklarının kaderlerini yazdı."* Bu hadisi Müslim rivâyet etti.

3. Allah teâlâ'nın, hiçbir şeyin geri çeviremeyeceği etkin bir iradesinin ve hiçbir şeyin aciz bırakamayacağı eşsiz bir kudretinin olduğuna, dilediği şeyin olacağına ve dilemediği şeyin olmayacağına iman etmek.

4. Allah teâlâ'nın her şeyin yaratıcısı ve yoktan var edicisi olduğuna ve kendisinden başka her şeyin O'nun tarafından yaratıldığına iman etmek.

22. İnsanların gerçek bir iradesi ve dilemesi var mıdır?

Evet, insanın dilemesi, iradesi ve ihtiyarı vardır. Fakat onun iradesi ve dilemesi Allah'ın dilemesinin dışına çıkamaz. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."*** *(Tekvir: 29)* Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* de şöyle buyurmuştur: *"Amel edin. Çünkü her şey, ne için yaratılmışsa onun kolayca gerçekleşmesine imkân verilir."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir. İyi ile kötüyü birbirinden ayırabilmemiz için Allah bize akıl, göz ve kulak vermiştir: Hiçbir akıllı hırsızlık yapar da sonra: Allah bunu bana yazmış, der mi?! Böyle dese bile insanlar onu

mazur görmezler. Bilakis o cezalandırılır ve denilir ki: Allah sana bu cezayı da yazmıştır. Kaderi bahane etmek ve gerekçe göstermek caiz değildir. Bu, Allah'a karşı yalan uydurmaktır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Müşrikler diyecekler ki: Allah dileseydi ne biz ortak koşardık, ne de atalarımız. Hiçbir şeyi de haram kılmazdık. Onlardan öncekiler de** (peygamberleri) **yalanladılar."*** *(En'am: 148)*

23. İhsan nedir?

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* kendisine ihsan nedir, diye soran kişiye şöyle cevap vermiştir: *"İhsan, senin Allah'a, O'nu görüyormuş gibi ibadet etmendir. Sen O'nu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir, lafzı Müslim'e aittir. Bu, dinin üç mertebesinden en yükseğidir.

24. Salih amelin kabulünün şartları nelerdir?

Bunun şartları: **1.** Allah'a iman etmek ve O'nun birliğini kabul etmek: Müşriğin ameli kabul edilmez. **2.** İhlâs: Bu, Allah'ın rızasını kazanmayı arzu etmek demektir. **3.** Yaptığı amelde Peygamber'e tabi olmak: Bu, amelinin Peygamber'in getirdiği şeylere uygun olması demektir. Allah'a ancak O'nun meşru gördüğü bir şekilde ibadet edilir. Bu üç şarttan birisi eksik olursa onun ameli reddedilir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Yaptıkları her ameli alır, onu toz duman haline çeviririz."*** *(Furkan: 23).*

25. İhtilaf ettiğimiz zaman neye müracaat ederiz?

Hak dine müracaat ederiz. Bu konuda hakem, Allah'ın Kitabı ve Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in sünnetidir. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Eğer bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, Allah'a ve âhiret gününe inanmışsanız, onu Allah'a ve Rasûlüne götürün."*** *(Nisa: 59)* Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Size iki şey bıraktım, onlara sarıldığınız müddetçe asla sapıtmazsınız: Allah'ın Kitabı ve Peygamberinin sünneti."* Bu hadisi Ahmed rivâyet etti.

26. Tevhid kaç kısımdır?

Tevhidin kısımları üçtür:

1. Rububiyyet tevhidi: Allah teâlâ'yı fiillerinde tek olarak kabul etmektir. Allah'ın tek yaratıcı, tek rızık verici olduğuna ve sadece O'nun dirilttiğine inanmak gibi. Kâfirler, Peygamber gelmeden önce de bu tür bir tevhidi kabul ediyorlardı.

2. Ulûhiyyet tevhidi: Allah teâlâ'yı ibadetlerde birlemek demektir. Sadece O'nun için namaz kılmak, sadece O'nun için adakta bulunmak ve sadaka vermek, yalnız Allah'a yalvarıp dua etmek, O'na sığınmak, O'na tevekkül etmek gibi. İnsanların Allah'ı ibadette/kullukta birlemeleri için peygamberler gönderilmiş ve kitaplar indirilmiştir.

3. İsim ve sıfatların tevhidi: Bu, Allah ve Rasûlü'nün bildirdiği en güzel isimlerin ve yüce sıfatların Allah'a ait olduğuna inanmaktır. İnanırken bu konuda Allah ve Rasûlü'nün bildirdiği şeyleri değiştirmemek, eksiltmemek, benzetme yapmamak ve bu sıfatların mahiyetleri hakkında yorum ve izahlara girişmemektir.

27. Veli kimdir?

Mümin, salih ve takva sahibi kimsedir. Allah teâlâ onu şöyle tanımlamıştır: ***"Bilesiniz ki Allah'ın dostlarına korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir. Onlar iman edip de takvaya ermiş olan kimselerdir."*** *(Yunus: 62)* Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* de şöyle buyurmuştur: *"Benim dostum Allah'tır ve salih müminlerdir."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir.

28. Peygamberin ashabı için yapmamız gereken şey nedir?

Onları sevmemiz, onlardan razı olmamız, gönüllerimizde onlara karşı kötü bir duygu taşımamamız, dilimizle onların aleyhinde konuşmamamız, onların faziletlerini yaymamız, kötülüklerinden ve aralarındaki anlaşmazlıklardan söz etmememiz gerekir. Onlar masum değildirler, yanılabilirler. Fakat müçtehittirler. İçtihadında isabet eden için iki sevap, yanılan için bir sevap vardır. Onun hatası bağışlanmıştır. Eğer onlardan bir hata zuhur etmişse, bu hatalarını giderecek pek çok faziletleri de vardır. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Ashâbıma sövmeyin. Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz Uhûd dağı kadar altın harcasanız, onların yaptığı bir ölçek, hatta yarım ölçek iyiliğe ulaşamazsınız."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

29. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'i, Allah'ın kendisine verdiği şeylerden daha fazlasıyla överek övgüde mübalağa edebilir miyiz?

Şüphesiz ki Efendimiz Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem* Allah'ın yarattığı şeylerin en şereflisi ve hepsinin en faziletlisidir. Fakat Hıristiyanların Îsâ'yı överken aşırı gittikleri gibi, bizim de onu överken aşırı gitmemiz caiz değildir. Çünkü Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şu sözleriyle bizi bundan men etmiştir: *"Hıristiyanların Meryem oğlu Îsâ'yı överken aşırı gittikleri gibi beni överken aşırı gitmeyin. Ben Allah'ın sadece bir kuluyum. Bana Allah'ın kulu ve elçisi deyin."* Bunu Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

30. Kaç türlü korku vardır?

Dört çeşit korku vardır:

1. Vacip olan korku: Bu, Allah korkusudur. Çünkü Allah'a iman iki temele dayanır: Eksiksiz bir sevgi ve eksiksiz bir korku.

2. Büyük şirk anlamına gelen korku: Müşriklerin putlarının kendisine istemediği bir şeyi yapacağından korkmak büyük bir şirktir.

3. Haram olan korku: İnsanlardan korkarak herhangi bir vacibi/farzı terk etmek veya herhangi bir haramı işlemek haramdır.

4. Caiz olan korku: Kurttan ve diğer yırtıcı hayvanlardan korkmak gibi tabii korkular caizdir.

31. Kaç türlü tevekkül vardır?

Dört türlü tevekkül vardır:

1. Vacip olan tevekkül: Faydalı şeyleri celp etmek, zararlıları def etmek gibi her türlü işinde Allah'a tevekkül etmek vaciptir.

2. Büyük şirk anlamına gelen tevekkül: Tamamen sebeplere güvenmek ve menfaatlerin elde edilmesinde ve zararların defedilmesinde sebeplerin yerine getirilmesinin tek başına yeterli olduğuna inanmak büyük bir şirktir.

3. Küçük şirk anlamına gelen tevekkül: Mesela rızık elde etme konusunda, tek başına etkili olduğu inancına kapılmadan fakat onun sadece bir sebep olduğu inancının ötesinde bir bağlılıkla herhangi bir şahsa güvenmek küçük şirktir.

4. Caiz olan tevekkül: Bir insanın başka bir kimseye alımsatım gibi onun yapabileceği herhangi bir işini havale etmesi ve bu konuda ona itimat etmesi caiz olan tevekküldür.

32. Kaç türlü sevgi vardır?

Dört türlü sevgi vardır:

1. Allah'ı sevmek: Bu, imanın temeli olan sevgidir.

2. Allah için sevmek: Müminlerle dost olmak ve onları topluca sevmektir. Müslümanları tek tek sevmeye gelince, onları Allah'a yakınlıkları ve Allah'a itaatleri ölçüsünde sevmektir ki bu vaciptir.

3. Allah'la beraber sevmek: Müşriklerin ilahlarını sevmeleri gibi vacip olan Allah sevgisine Allah'tan başkasını ortak etmektir ki bu, şirkin aslıdır.

4. Tabii sevgi: Ana baba sevgisi, evlat sevgisi, yemek sevgisi gibi sevgiler caiz sevgilerdir.

33. Dostluk ve düşmanlıkta insanlar kaç kısımdır?

Bu konuda insanlar üç kısımdır:

1. Kendilerine hiçbir düşmanlık duygusu beslenmeden samimi olarak dostluk kurulan kimseler: Bunlar, peygamberler ve sıddîkler gibi ihlâslı/samimi müminlerdir. Bunların başında Efendimiz Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*, onun hanımları, kızları ve sahabileri gelir.

2. Kesinlikle dost olunmaması ve uzak durulması gereken kimseler: Bunlar Ehli kitap, müşrikler ve münafıklar gibi kâfirlerdir.

3. Bir yönden dostluk kurulması, başka bir yönden uzak durulması gereken kimseler: Bunlar günahkâr müminlerdir. İmanları sebebiyle bunlarla dost olunur, günahları sebebiyle de kendilerine buğz edilir.

Kâfirlerden uzak durmak, onlara buğz etmekle, onlara selamı ilk veren olmamakla, onlara itaat etmemekle veya onlara hayranlık duymamakla ve onların ülkelerini terk etmekle mümkün olur. Müminlerle dostluk ise gücü yettiği zaman bir İslam ülkesine hicret etmekle, canıyla malıyla onlara yardım etmek ve destek olmakla, üzüntülerini ve sevinçlerini paylaşmakla ve onların iyiliğini istemekle mümkün olur.

Kâfirlerle dostluk iki türlüdür:

1. Mürtedliği ve İslam'dan çıkmayı gerektiren dostluk: Müslümanların aleyhine olacak şekilde kâfirlere yardım etmek ve destek olmak veya onları kafir saymamak veya küfürlerinde tereddüt etmek ya da şüphe etmek gibi.

2. Onlarla ilişkide dinden çıkmayı gerektirmeyen büyük günahlar, haramlar ve mekruhlar: Onların bayramlarına iştirak etmek veya bayramlarını tebrik etmek veya onlara benzemek gibi. Kendileriyle savaş halinde bulunulmayan kâfirlere iyi muamelede bulunmakla kâfirlere buğz etmek ve onlardan uzak durmak konuları zaman zaman birbirine karıştırılır. Bunları birbirinden ayırmak gerekir. Zayıflarını korumak, nezaket çerçevesi içinde konuşmak, korku ve zillete kapılmaksızın onlara merhamet etmek gibi, onlara gizli bir dostluk beslemeksizin yapılan güzel muameleler ayrı bir şeydir.

Bu konuda Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara adil davranmanızı yasaklamaz."***

Onlara buğz etmek ve düşmanlık etmek ise, bu da ayrı bir şeydir.

Bu konuda Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar."***

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Medineli Yahudilere yaptığı gibi onlara buğz ederek ve sevgi beslemeden adaletle muamele etmek mümkündür.

34. Ehli Kitap/Yahudiler ve Hıristiyanlar, mümin midir?

Yahudiler, Hıristiyanlar ve diğer dinlere mensup olanlar kâfirdirler. Dinlerinin aslına iman ediyorlarsa, bu sahihtir/geçerlidir. Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in peygamber olarak gönderilmesinden sonra dinini terk etmeyen ve Müslüman olmayan kimsenin dini ***"Allah tarafından kabul edilmeyecektir ve o âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır."*** *(Âli Imran: 85).*

Bir Müslüman onların kâfir olduklarına inanmazsa veya onların dininin batıl olduğunda şüphe ederse, kendisi de kâfir olur. Çünkü o, Allah'ın ve Rasûlünün onların küfrüne hükmetmesine muhalefet etmiştir.

Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***“Hangi topluluk onu inkâr ederse varacağı yer ateştir.”*** *(Hûd: 17).*

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* de şöyle buyurmaktadır: *Nefsim elinde olan Allah’a yemin olsun ki, ister Yahudi, ister Hıristiyan, bu ümmetten kim beni işitir de iman etmezse cehenneme girer.”* Bu hadisi Müslim rivâyet etti.

35. Kâfirlere zulmetmek caiz midir?

Zulüm haramdır. Çünkü bir kutsî hadiste Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: *“Ben zulmü kendime haram kıldım, sizin aranızda da haram kıldım. Birbirinize zulmetmeyin.”* Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir.

Kendilerine yapılan muamelede kâfirler iki kısımdır:

Birincisi: Anlaşmalı kâfirlerdir. Bunlar da üç sınıftır:

a. *Zimmîler:* Bunlar Müslümanlara cizye ödeyen kâfirlerdir. Bunlar ebedî olarak zimmet ehlidirler/Müslümanların himayesindedirler. İslam ülkesinde kalmaları sebebiyle kendilerine Allah ve Rasûlünün hükmünün uygulanması için Müslümanlarla anlaşmışlardır. Bunlar İslam ülkesinde ikâmet eden Müslümanlar gibidirler.

b. *Kendileriyle ateşkes anlaşması yapılan kâfirler:* Kendi ülkelerinde kalmak üzere Müslümanlarla anlaşan kimselerdir. İslamî hükümler zimmîlere uygulandığı gibi bunlara uygulanmaz. Fakat onların da Müslümanlarla savaşmamaları gerekir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in zamanındaki Yahudiler gibi.

c. *Dokunulmazlıkları olan veya güvenlikleri garanti edilenler:* Bunlar elçiler, tüccarlar, mülteciler, ziyaretçiler gibi vatan edinme maksadı olmaksızın bir ihtiyaç için İslam ülkesine gelenlerdir. Bunlar öldürülmezler, kendilerinden cizye alınmaz. Mültecilere Müslüman olmaları teklif edilir, İslam’a girerlerse kabul edilir. Kendileri için güvenli bir yere gitmek isterlerse oraya gönderilir ve artık İslam’a girmeleri teklif edilmez.

İkincisi: Harbîlerdir. Bunlar zimmet sözleşmesinin içine girmeyen ve Müslümanların himayesinden yararlanmayan kimselerdir. Bunlar da sınıf sınıftır: Müslümanlarla bilfiil savaşanlar ve onlara tuzak kuranlar vardır. İslam’a ve Müslümanlara harp ilan edenler veya düşmanlarını destekleyenler vardır. Bunlarla savaşılır ve öldürülürler.

36. Bid’at nedir?

İbn Receb *rahimehullah* şöyle dedi: “Bid’atle kastedilen, dinde aslı ve dayanağı olmadığı halde sonradan çıkartılan şeydir. Dinde aslı ve delili olan şey ise lügat mânâsı itibarıyla bid’at olsa bile, ıstılah olarak bid’at değildir.”

37. Dinde bid'at-ı hasene, bid'at-ı seyyie (yani iyi bid'at, kötü bid'at) var mıdır?

Dinî anlamı itibarıyla yani şeriatte aslı olmayıp sonradan ortaya çıkartılan şey anlamıyla bid'atı kötüleyen âyetler ve hadisler vardır.

Mesela Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kim bizim dinimizde olmayan bir şey yaparsa o reddedilir."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

Yine Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Sonradan uydurulan her şey bid'attir. Her bid'at de bir sapıklıktır."* Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

İmam Mâlik, bid'atin şer'î anlamı konusunda şöyle demiştir: "Kim İslam'da kendisince güzel gördüğü bir bid'at çıkarırsa, Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in peygamberlik görevinde ihanet ettiğini iddia ediyor demektir. Çünkü Allah teâlâ: ***"Bugün dininizi kemâle erdirdim ve size olan nimetimi tamamladım"*** buyurmuştur."

Bid'ati lugat mânâsı itibarıyla öven bazı hadisler gelmiştir: Bunlar aslında dinde olduğu halde unutulan şeylerdir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* bunların insanlara hatırlatılmasını teşvik etmiştir. Nitekim şöyle buyurmaktadır: *"Kim İslam'da güzel bir yol açarsa, hem onun hem de kendisinden sonra o yoldan gidenlerin sevabı kendisine yazılır. Onların sevabından da bir şey eksilmez."* Bunu Müslim rivâyet etti.

Ömer'in teravih namazının cemaatle kılınmasını kast ederek: *"Bu ne güzel bid'attir"* demesi de bu mânâya gelir. Çünkü bu namaz zaten meşru idi. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* teşvik etmişti. Üç gece kılmış, sonra farz olur korkusuyla terk etmişti. Ömer bu namazı kıldı ve bütün insanlar da üzerinde icma ettiler.

38. Kaç çeşit münafıklık vardır?

İki türlü münafıklık vardır:

1. İtikadî münafıklık (büyük nifak): Bir kimsenin küfrünü gizlediği halde iman ettiğini göstermesidir. Böyle bir kimse dinden çıkmıştır. Bunda ısrar ederek öldüğü zaman kâfir olarak ölmüş olur. Allah teâlâ bunlar hakkında şöyle buyurmuştur: ***"Şüphesiz ki münafıklar cehennemin en alt katındadırlar."*** *(Nisa: 145).* Allah'ı ve müminleri aldatmaya çalışmaları, müminlerle alay etmeleri, Müslümanlar aleyhine kâfirlere yardım etmeleri ve salih amellerle dünya menfaatini gaye edinmeleri onların vasıflarıdır.

2. Amelî münafıklık (küçük nifak): Sahibini dinden çıkarmaz; fakat tevbe etmezse büyük nifaka düşme riski vardır. Bunun özellikleri de şunlardır: Konuştuğu zaman yalan söyler, verdiği sözü yerine getirmez, tartıştığı zaman aşırı gider ve karşısındakine kötülük eder, kendisine emanet edilen şeye ihanet eder. O halde ey kardeşim, bu hasletlerden herhangi birisinin sende bulunmaması için dikkatli ol ve kendini hesaba çek.

39. Müslümanın münafıklıktan korkması gerekir mi?

Evet, sahabiler amelî nifaktan korkarlardı.

İbn Müleyke *Allah rahmet eylesin* şöyle dedi: "Otuz üç tane sahabiye yetiştim. Hepsi de kendilerine nifakın bulaşmasından korkarlardı."

İbrahim et-Teymî *Allah rahmet eylesin* dedi ki: "Ne zaman söylediklerimle yaptıklarımı karşılaştırsam yalancı durumuna düşmekten korkarım."

Hasen el-Basrî *Allah rahmet eylesin* şöyle dedi: "Nifaka düşmekten ancak mümin korkar ve ancak münafık bundan emindir.

Ömer *radıyallahu anh* Huzeyfe *radıyallahu anh*'a dedi ki: *"Allah için söyle! Peygamber benim ismimi de münafıkların içinde zikretti mi? Huzeyfe: Hayır, ama senden sonra kimseyi bu konuda tezkiye etmem."*

40. Allah katında en büyük günah hangisidir?

Allah teâlâ'ya ortak koşmaktır. Çünkü Allah Azze ve Celle şöyle buyurmaktadır: ***"Muhakkak ki en büyük zulüm şirktir."***

Peygamber de şöyle demiştir: *"Seni yarattığı halde Allah'a ortak koşman büyük bir zulümdür."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

41) Kaç çeşit şirk vardır?

İki çeşit şirk vardır:

1. Büyük şirk: Bu tür bir şirk, sahibini dinden çıkarır ve Allah onu affetmez. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; ondan başka günahları dilediği kimse için bağışlar."*** *(Nisa: 116).* Şirkin bu çeşidinin dört türü vardır:

a. Dua ve istemede şirk,

b. Niyet ve maksatta şirk,

c. İtaatte şirk. Bu, Allah'ın haram kıldığını helal, helal kıldığını haram saymada âlimlere itaat etmektir.

d. Sevgide şirk: Bu da bir kimseyi Allah'ı sever gibi sevmektir.

2. Küçük şirk: Bu, sahibini İslam'dan çıkarmaz. Bunun örneği gizli şirktir. Az bir riya, bu türden bir şirktir.

42. Büyük şirkle küçük şirk arasında ne fark vardır?

Bu ikisi arasındaki farklardan bazıları şunlardır: Büyük şirkin sahibinin, dünyada İslam'dan çıktığına ve âhirette ebedi cehennemlik olduğuna hükmedilir. Küçük şirk sahibine ise küfrüne, âhirette ebedî cehennemlik olduğuna hükme-dilmez. Ayrıca büyük şirkin sahibinin bütün amelleri boşa giderken, küçük şirkin sahibinin sadece şirke bulaşmış amelleri boşa gider. Bunun dışında kalan meselede ihtilaf

vardır: Küçük şirk de büyük şirk gibi ancak tevbe ile mi affedilir, yoksa onun affı da büyük günahlar gibi, Allah'ın dilemesine mi bağlıdır? Bu iki görüşten hangisi doğru olursa olsun sonuçta, bu husus oldukça tehlikelidir.

43. Küçük şirkin örnekleri var mıdır?

Evet vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Basit bir riya. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Basit bir riya şirktir."* Bu hadisi İbn Mâce rivâyet etmiştir.

2. Allah'tan başkasıyla yemin etmek.

3. Uğursuzluk inancı. Kuşları, isimleri, kelimeleri, mekânları uğursuz görmek gibi inançlar küçük şirktir.

44. Önceden bunlardan sakınmak, öldükten sonra da keffaret ile kurtulmak mümkün müdür?

Evet. Riyadan sakınmak, yaptığı şeyleri Allah rızası için yapmakla mümkün olur. Basit riyadan korunmak ise dua ile olur. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Ey insanlar! Bu şirkten sakının! Çünkü bu, karıncanın sürünmesinden daha gizlidir. Ona denildi ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bu şirk karıncanın yürüyüşünden daha gizli olduğu halde biz ondan nasıl sakınalım? Rasûlullah şöyle buyurdu: Şöyle deyiniz: Ey Allah'ım! Bilerek sana bir şeyi ortak koşmaktan sana sığınır, bilmeden sana ortak koşmuşsak senin affını dileriz."* Bunu Ahmed rivâyet etmiştir.

Allah'tan başkasıyla yemin etmenin keffareti konusuna gelince, Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kim Lât ve Uzza'ya yemin ederse hemen Lâ ilâhe illallah desin."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

Uğursuz saymanın keffaretine gelince, bu konuda Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kimi uğursuzluk sayması yapacağı bir işten alıkoyarsa Allah'a şirk koşmuş olur." Bunun keffareti nedir? dediler. O şöyle dedi: 'Şöyle demenizdir: Allah'ım! Senin hayrından başka hiçbir hayır yoktur. Senin uğurundan başka hiçbir uğur da yoktur. Senden başka hiçbir ilah yoktur.'"* Bunu Ahmed rivâyet etmiştir.

45. Kaç türlü riya vardır?

Riya dört kısımdır:

1. *Amelin sebebi olan riya:* Büyük nifak sahiplerinin durumu gibi.

2. *Amelin hem Allah için hem de riya için olması:* Bu ve bir önceki tür riyanın sahibi günahkârdır; ecir ve sevap alamaz, ameli geri çevrilir/kabul edilmez.

3. *Amelin Allah için olması, sonra buna riya niyetinin dâhil olması:* Bu niyeti kendisinden def eder de bundan vazgeçerse, bunun kendisine bir zararı olmaz. Fakat bunu sürdürürse ve bundan gizli bir hoşnutluk duyarsa ameli batıl/geçersiz olur.

4. *Riyanın amelden sonra olması:* Bu bir vesvesedir. Amele ve amel edene bir bunun bir etkisi olmaz. Burada gizli riyaya açılan kapılar vardır. Bunlara karşı çok dikkatli ol.

46. Kaç türlü küfür vardır?

İki türlü küfür vardır:

1. Büyük küfür: Sahibini dinden çıkarır. Bunun da beş çeşidi vardır:

a. Yalanlama küfrü.

b. Tasdikle beraber bulunan kibirlenme küfrü.

c. Şüphe küfrü.

d. Yüz çevirme küfrü.

e. Münafıklık küfrü.

2. Küçük küfür: Bu, küfranı nimet denilen nankörlüktür. Bu çeşit küfür bir masiyettir. Sahibini dinden çıkarmaz. Müslümanı öldürmek bunun bir örneğidir.

47. Adakta bulunmanın hükmü nedir?

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* adak adamayı yasakladı ve: *"Adak bir iyilik getirmez."* buyurdu. Bunu Müslim rivâyet etti.

Bu, adak, ihlasla sadece Allah'a adandığında söz konusudur. Bir kabre veya veliye adak yapan kimse gibi Allah'tan başkası için adak adamaya gelince, bu caiz olmayan haram bir adaktır. Böyle bir adağı yerine getirmek caiz değildir. Böyle bir adak ile de kişi şirk koşmuş olur.

48. Sihir ve büyü yapmanın hükmü nedir?

Sihir ve büyü vardır/bir realitedir. Onun hakikati hayalîdir. Allah teâlâ (Firavun'un sihirbazlarının gösterisini izleyen Mûsâ'dan söz ederken) şöyle buyur-du: ***"Bir de baktı ki büyüleri sayesinde ipleri ve sopaları, kendisine gerçekten koşuyormuş gibi görünüyor."*** *(Taha: 66).*

Büyünün etkisinin olduğu Kitap ve sünnetle sabittir. Haramdır ve büyük bir günahtır. Çünkü Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Yedi helak ediciden sakının. Onlar nedir ey Allah'ın Rasûlü, diye sordular. Allah'a ortak koşmak, büyü yapmak... buyurdu."* Bunu Buhârî ve Müslim rivâyet etti. Allah teâlâ şöyle buyurdu: **"***(Harut ve Marut:)* ***Biz ancak imtihan için gönderildik. Sakın inanıp da kâfir olmayasınız, demeden kimseye"*** *sihir ilmini* ***"öğretmezlerdi."*** *(Bakara: 102).*

"Sihri öğrenin ama yapmayın" gibi hadislere gelince bunlar uydurmadır, sahih değildir.

49. Kâhinlere ve falcılara gitmenin hükmü nedir?

Haramdır. Bir kimse yarar elde etmek için falcılara giderse, onların sözlerine inanmasa bile kırk gün kıldığı namazları kabul edilmez. Çünkü Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kim falcıya gider de ona bir şey sorarsa onun kırk gün namazı kabul edilmez."* Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

Bir kimse falcılara gider de onların 'gaybı bildikleri' iddiasını tasdik ederse Muhammed'in getirdiği dini inkâr etmiş olur. Çünkü Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kim falcıya veya kâhine gider de onun söylediklerini tasdik ederse Muhammed'e indirilen şeyleri inkâr etmiş olur."* Bunu Ebû Dâvûd rivâyet etti.

50. Yıldızlarla yağmur istemek ne zaman büyük şirk ve küçük şirk olur?

Kim Allah'ın dilemesi olmaksızın yıldızların etkili olduğuna inanırsa ve yağmurun yağmasını yaratma ve yoktan var etme anlamında yıldıza nispet ederse bu büyük şirktir. Fakat Allah'ın dilemesiyle birlikte yıldızın da etkili olduğuna, yağmurun yağması için Allah'ın onu sebep kıldığına ve her zaman bu yıldız çıktığında Allah'ın yağmuru yağdırdığına itikat ederse bu haramdır ve küçük şirktir. Çünkü şer'i, aklî ve gözleme dayalı hiçbir delili olmaksızın bunu bir sebep olarak kabul etmiştir. Fakat yağmurun yağdığı vakitleri araştırarak yağmuru, belli mevsimlerde yağdığı sonucunu çıkarırsa, bu caizdir.

51. Günahlar kaç çeşittir?

İki türlü günah vardır:

1. Büyük günahlar: Dünyada hakkında uygulanacak bir cezası olan veya âhirette azap ile tehdit edilen veya Allah'ın gazabını ve lanetini gerektiren ya da imanı nefyedici olarak zikredilen günahlar büyük günahlardır.

2. Küçük günahlar: Bunun dışındakiler küçük günahlardır.

52. Küçük günahları büyük günaha dönüştüren sebepler var mıdır?

Evet, pek çok sebep vardır. Bu sebeplerin en önemlileri, küçük günahlarda ısrar etmek, onları tekrar etmek, onları önemsememek, onlarla öğünmek veya on-ları açıktan işlemektir.

53. Tevbe etmenin hükmü nedir ve tevbe nasıl kabul edilir?

Tevbenin vakit geçirilmeden hemen yapılması vaciptir. Günaha düşmek bizatihi bir problem değildir. Çünkü insanın yapısında günah işleme özelliği vardır. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Bütün insanlar hata ederler/günah işlerler. Hata edenlerin en hayırlıları tevbe edenlerdir."* Bu hadisi Tirmizî rivâyet etmiştir. Yine Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Eğer siz hiç günah*

işlememiş olsaydınız Allah sizi gönderir ve günah işleyen bir topluluk getirirdi. Onlar istiğfar ederler/af dilerler, Allah da onları affederdi." Bunu Müslim rivâyet etti.

Hal böyle olmakla beraber günahta ısrar etmek ve tevbeyi ertelemek yanlıştır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah'ın kabul edeceği tevbe, ancak bilmeden kötülük edip de sonra tez elden tevbe edenlerin tevbesidir."*** *(Nisa: 17)*

Tevbenin kabulünün şartları şunlardır:

1. Günah işlemeyi bırakmak.

2. Geçmiş günahlarından pişmanlık duymak.

3. İleride o günaha tekrar dönmemeye azimli ve kararlı olmak. Ayrıca işlediği günah insanların haklarıyla ilgili ise o hakları sahiplerine vermesi gerekir.

54. Her günahın tevbesi geçerli olur mu? Tevbenin vakti ne zaman sona erer? Tevbe edenin ecir ve sevabı nedir?

Evet, her günahın tevbesi geçerlidir. Kıyâmet kopuncaya, ölüm anında can boğaza gelinceye kadar tevbe bakidir. Tevbe eden kimsenin mükâfatı, tevbesinde samimi ise, günahları ne kadar çok olursa olsun bunların sevaba dönüştürülmesidir.

55. Müslümanların Devlet başkanlarına karşı görevleri nedir?

İyi zamanda da kötü zamanda da onları dinlemeleri ve itaat etmeleri gerekir. Zulmetseler bile onlara karşı çıkmak caiz değildir. Onlara beddua etmeyiz. Aleyhlerine konuşmayız. Günahlarını dilimize dolamayız. İtaatsizlik etmeyiz. Onların iyiliği, sağlığı ve düzelmeleri için dua ederiz. Masiyet ve günahı emretmedikleri müddetçe onlara itaati Allah'a itaat olarak görürüz. Bir müslümana günah ve masiyet olan bir şey emredilirse onu yapmaz. Ancak diğer hususlarda itaate devam eder. Bunun dışındaki itaat edilecek şeyleri örfe uygun olarak yapar. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Emirin sözünü dinler ve ona itaat edersin. Sırtına vurulsa ve malın alınsa bile onu dinle ve itaat et."* Bunu Müslim rivâyet etti.

56. Emirlerde ve yasaklarda Allah'ın hikmetini sormak caiz olur mu?

Evet, ancak şu şartla: İman ve amel, hikmeti bilmeye ve beğenmeye bağlı olmamalı. Hikmeti bilmek sadece müminin hak üzere sebatını artırmalı. Fakat sahabiler gibi soru sormadan mutlak teslimiyet içinde olmak kulluğun, Allah'a ve O'nun hikmetine imanın kemâline delâlet eder.

57. *"Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır, ne kötülük dokunursa kendindendir."* (Nisa:79) âyetiyle ne kastedilmektedir?

İyilik (olarak tercüme ettiğimiz hasene kelimesi) burada nimet anlamındadır. Kötülük (diye tercüme ettiğimiz seyyie kelimesi ise) bela ve musibet anlamındadır. Bunların hepsi Allah tarafından takdir edilmiştir. İyilik Allah'a nispet edilmiştir;

çünkü O, iyiliği en güzel yapandır. Kötülüğe gelince onu da hikmeti gereği yaratmıştır. Dolayısıyla bu hikmet dikkate alındığında kötülük de Allah'ın bir ihsa-nıdır. Allah asla kötülük yapmaz. O'nun bütün yaptıkları güzeldir. Peygamber *sallal-lâhu aleyhi ve sellem* Allah'a dua ederken şöyle demiştir: *"Bütün hayırlar senin elindedir. Hiçbir kötülük sana ait değildir."* Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir.

Kulların fiillerini yaratan Allah'tır. Bunlar aynı zamanda kulların kesbidir/kazancıdır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kim elinde bulunandan verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel söz olan Allah'ın birliğini doğrularsa biz onun işlerini kolaylaştırırız. Kim cimrilik eder, kendini Allah'tan müstağni sayar, en güzel sözü de yalanlarsa biz de onun güçlüğe uğramasını kolaylaştırırız."*** *(Leyl: 510)*

58. Falan kişi şehit'tir demem caiz olur mu?

Muayyen bir kişinin şehitliğine hükmetmek, o kişinin cennetliğine hükmetmek gibidir. Ehl-i sünnet'in görüşüne göre Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den onun cennetlik veya cehennemlik olduğuna dair bir haber gelmedikçe Müslümanlardan muayyen bir kişinin cennetlik veya cehennemlik olduğunu söylememiz caiz değildir. Çünkü hakikat gizlidir. Biz bir insanın hangi hal üzere öldüğünü ve son yaptığı şeyleri bilemeyiz. Niyetleri bilmek Allah'a aittir. Fakat biz iyilik yapanın sevap kazanacağını umar, kötülük işleyenin de cezalandırılacağından korkarız.

59. Muayyen bir Müslümanın küfrüne hükmetmek caiz olur mu?

Kendisinden küfrüne delâlet eden bir şey zuhur etmediği ve tekfiri engelleyen şeyler bulunduğu zaman bir Müslümanın küfrüne hükmetmemiz caiz olmaz. Onun içinden geçirdiği şeyleri Allah'a bırakırız.

60. Kâbe'den başka bir yeri tavaf etmek caiz olur mu?

Yeryüzünde Kâbe'den başka tavaf edilmesi caiz başka bir kutsal mekân yoktur. Ne kadar değerli olursa olsun herhangi bir mekânı Kâbe'ye benzetmek caiz değildir. Kim ondan başka bir yeri tazim ederek tavaf ederse Allah'a isyan etmiş olur.

61. Kıyâmetin büyük alâmetleri nelerdir?

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* bu konuda şöyle buyurmuştur: *"Şu on alâmet görülmedikçe kıyâmet kopmaz: Duman, deccal, dâbbetülarz, güneşin batıdan doğması, Meryem oğlu Îsâ'nın inmesi, ye'cûcme'cûc, doğuda, batıda ve Arap yarıma-dasında üç tane yerde batışın olması. Bunların sonuncusu ise insanları Yemen'den mahşerlerine sürecek bir ateşin çıkmasıdır."* Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

Bu alâmetlerden ilk ortaya çıkacak olanı ise İbn Ömer'in Peygamber'den rivâyet ettiği hadise göre güneşin batıdan doğmasıdır. İlk ortaya çıkacak alâmetin başka bir şey olacağı da söylenmiştir.

62. İnsanların başına gelecek olan en büyük fitne hangisidir?

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Âdem'in yaratılışından kıyâmetin kopuşuna kadar Deccal'den daha büyük bir hadise olmayacaktır."* Bunu Müslim rivâyet etti.

Deccal, Âdemoğullarının soyundan bir adamdır. Ahir zamanda gelecek. İki gözünün arasında "kâfir" yazılıdır. Bunu her mümin okuyacaktır. Sağ gözü kördür. Sanki büzülmüş bir üzüm tanesi gibidir. İlk çıktığında iyi birisi olduğunu, sonra peygamberliğini, sonra ilahlığını iddia edecek. Bir topluma gelecek, onları kendisine imana çağıracak, fakat onlar kendisini yalanlayacaklar ve sözünü reddedecekler. Deccal onların yanından ayrılacak. Fakat onunla beraber malları da onun peşinden gidecek. Sabah kalktıklarında ellerinde hiçbir şeyin kalmadığını görecekler. Sonra Deccal başka bir topluluğa gelecek, onları kendisine davet edecek. Onlar bu daveti kabul edecekler ve kendisini tasdik edecekler. Bunun üzerine Deccal göğe emredecek, yağmur yağacak, ot bitsin diye yere emredecek, ot bitecek. Beraberinde su ve ateş olduğu halde insanların yanına gelecek. Onun ateşi soğuk sudur, suyu ateştir. Müminin her namazın sonunda onun fitnesinden Allah'a sığınması, ona yetişirse karşısında Kehf sûresinin ilk âyetlerini okuması ve fitne korkusuyla onunla karşılaşmaktan sakınması gerekir.

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Kim deccali duyarsa ondan uzak dursun. Allah'a yemin olsun ki, deccal bir adama gelir, o da deccalin mümin olduğunu zanneder ve onun ortaya attığı şüphelerin peşinden gider."* Bunu Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etti.

Deccal yeryüzünde kırk gün kalacak. Bu günlerden birisi bir yıl gibi, birisi bir ay gibi, birisi bir hafta gibi, diğerleri de bizim şu günlerimiz gibi olacak. Mekke ve Medine'den başka girmediği hiçbir belde kalmayacak. Sonra Îsâ inecek ve onu öldürecek.

Sakin Bir Tartışma

İsmi **Abdullah** olan bir adam, **Abdunnebi** isimli bir adamla karşılaştı. Abdullah, 'peygamberin kulu' anlamına gelen Abdunnebi ismini beğenmedi ve kendi kendine şöyle dedi: Bir kimse Allah'tan başka birine nasıl ibadet eder? Sonra Abdunnebi'ye hitap ederek şöyle dedi: Sen Allah'tan başkasına kulluk eder misin?

Abdunnebi: Hayır, ben Allah'tan başkasına kulluk etmem. Ben müslümanım. Sadece Allah'a kulluk ederim.

Abdullah: O halde Hıristiyanların ***Abdulmesih*** ismini kullanmaları gibi nedir bu isim? Hıristiyanların bu ismi kullanmalarında bir gariplik yok. Çünkü onlar zaten Mesih Îsâ'ya tapıyorlar. Senin ismini duyan bir kimsenin aklına ilk olarak senin peygambere kulluk ettiğin düşüncesi gelecektir. Halbuki bir Müslümanın peygamberi hakkındaki inancı bu değildir. Bilakis Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna inanması gerekir.

Abdunnebi: Fakat Peygamber Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*, insanların en hayırlısı ve peygamberlerin efendisidir. Biz teberrüken ve onun Allah katındaki makamı ve yeri ile Allah'a yaklaşmak için bu ismi kullanırız. Bununla Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den şefaat isteriz. Bunu garip karşılama. Çünkü kardeşimin ismi Abdülhüseyin, ondan önce babamın ismi Abdürrasül'dür. Bu isimleri kullanmak eskiden beri insanlar arasında yaygındır. Biz atalarımızı bu şekilde bulduk. Bu meseleyi büyütme. Konu basittir. Din kolaydır.

Abdullah: Bu, birincisinden daha büyük başka bir kötülüktür. Bu, Allah'tan başkasının gücünün yetmeyeceği bir şeyi Allah'tan başka birisinden istemektir. İstenen kişi ister Peygamber'in bizzat kendisi olsun, isterse onun dışında Hüseyin gibi başka bir salih kişi olsun, fark etmez. Çünkü bu bizim emrolunduğumuz tevhide ve Lâ ilâhe illallah'ın mânâsına aykırıdır.

Bu meselenin önemini ve bu şekilde bir ismi kullanmanın sonuçlarını sana açıklamak için sana bazı sorular soracağım. Haktan ve hakka tabi olmaktan, batılı beyan etmek ve batıldan sakınmaktan, iyiliği tavsiye edip, kötülükten vazgeçirmekten başka bir gayem yoktur. Allah'tan yardım istenir ve O'na tevekkül edilir. Güç ve kudret sadece yüce Allah'tandır. Fakat bundan önce sana Allah'ın şu âyetlerini hatırlatmak istiyorum: ***"Aralarında hüküm vermesi için Allah'a ve Rasûlüne***

davet edildiklerinde müminlerin sözü ancak işittik ve itaat ettik demeleridir." *(Nur: 51).* ***"Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz Allah'a ve Rasûlüne gerçekten inanıyorsanız onu Allah'a ve Rasûlüne götürün."*** *(Nisa:59).*

Abdullah: Allah'ın birliğine/tevhide inandığını söyledin ve Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet ettin. Bana bunun mânâsını açıklar mısın?

Abdunnebi: Tevhid, Allah'ın varlığına inanmandır. O, gökleri ve yeri yaratandır. O, dirilten, öldüren ve evreni idare edendir. Rızıklandıran, her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan ve gücü yetendir…

Abdullah: Tevhid sadece bu olsaydı Firavun da, kavmi de, Ebu Cehil ve diğerleri de muvahhid/mümin olurdu. Müşriklerin ekserisi gibi onlar da bunu biliyorlardı. Rabliğini ilan eden Firavun, ruhunun derinliklerinde Allah'ın varlığını ve evrene hükmettiğini itiraf ediyor ve inanıyordu. Bunun delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Kendileri de bunlara yakınen inandıkları halde, zulüm ve kibirlerinden ötürü inkâr ettiler."*** *(Neml: 14).* Firavun'un bu itirafı, suda boğulurken açıkça ortaya çıktı.

Tevhid, ibadette Allah'ı birlemektir/sadece Allah'a tapmaktır ki, peygamberler bunun için gönderilmiş, kitaplar bunun için indirilmiş, Kureyş ile bunun için savaşılmıştır. İbadet: Allah'ın sevdiği ve razı olduğu açık ve gizli bütün sözler ve amellerdir. Lâ ilâhe illallah (:Allah'tan başka hak ilah yoktur) cümlesindeki ilah'ın anlamı: İbadet edilen ma'bud demektir ki, O'ndan başkası buna layık değildir.

Abdullah: Rasûllerin ve onların ilki olan Nuh *aleyhisselam*'ın niçin gönderildiğini biliyor musun?

Abdunnebi: Müşrikleri tek Allah'a ibadet etmeye ve O'na ortak koşmayı terke davet etmek için gönderildiler.

Abdullah: Nuh kavminin şirke düşmesinin sebebi ne idi?

Abdunnebi: Bilmiyorum!

Abdullah: Ved, Suva', Yeğus, Yeûk ve Nesr isimli salih kişiler hakkında aşırı gittikleri için Allah teâlâ Nuh kavmine Nuh'u peygamber olarak gönderdi.

Abdunnebi: Ved, Suva' ve diğerlerinin, zorba kâfirlerin isimleri olmayıp salih insanların isimleri olduğunu mu söylüyorsun!?

Abdullah: Evet, bunlar Nuh kavminin ilahlaştırdıkları ve Arapların da bu konuda onlara tabi oldukları salih kişilerin isimleridir. Bunun delili İbn Abbas'tan gelen rivâyettir. O şöyle demiştir: "Nuh kavminde mevcut olan putlar daha sonra Araplara da intikal etmiştir. Ved adlı put, Devmetu'l-Cendel'de Kelb kabilesinin putudur. Suva', Huzeyl'in putu, Yeğûs ise Murad kabilesinin putudur ki, daha sonra o, Curf mevkiindeki Sebe'nin yanında bulunan Ğutayf oğullarının putu oldu. Yeûk'a gelince, o da Hemedan'ın putudur. Nesr ise Zilkela' ailesi olan Himyer'in putudur. Aslında bunlar Nuh kavminden salih kişilerin isimleridir. Onlar öldükleri zaman, şeytan bunların kavmine gelip onların oturdukları yerlere anıtlarının dikil-

mesini ve bu anıtlara onların isimlerinin verilmesini telkin etti. Şeytanın bu isteğini yerine getirdiler. Onlar ölünceye kadar bu heykellere tapılmadı. Sonra halkın bu hususta bildikleri unutulunca tapmaya başladılar." Bu hadisi Buhârî rivâyet etti.

Abdunnebi: Gerçekten çok ilginç bir söz.

Abdullah: Sana bundan daha ilginç olanını söyleyeyim mi? Biliyorsun ki peygamberlerin sonuncusu efendimiz Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'i Allah teâlâ, ibadet eden, hacceden ve sadaka veren bir topluma peygamber olarak göndermiştir. Fakat bu toplum bazı yaratılmışları kendileri ile Allah arasında vasıta olarak görüyorlar ve şöyle diyorlardı: Biz bunlar vasıtasıyla Allah'a yakın olmak istiyoruz ve melekler, Îsâ ve diğer salih insanlar gibi bunların da Allah katında bize şefaatçi olmalarını istiyoruz. Bunun üzerine Allah teâlâ onlara, ataları İbrahim'in dinini yenilemek ve sadece Allah'a yaklaşıp ibadet edilmesinin doğru olduğunu ve başka hiçbir şeyin ibadete layık olmadığını bildirmek için Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'i gönderdi. Tek yaratıcı O'dur. O'nun ortağı yoktur. O'ndan başka rızık veren kimse yoktur. Yedi kat gök ve içindekiler, yedi kat yer ve içindekiler, bütün bunların hepsi O'nun kuludur. O'nun tasarrufu ve otoritesi altındadır. Üstelik onların taptıkları ilahları bile O'nun egemenliği ve tasarrufu altında olduklarını itiraf ederler.

Abdunnebi: Bu çok önemli ve ilginç bir söz. Bunun bir delili var mı?

Abdullah: Bunun pek çok delili vardır. Allah'ın şu âyetleri bunun delillerindendir: ***"De ki: Size gökten ve yerden kim rızık veriyor? Ya da kulaklara ve gözlere kim malik bulunuyor? Ölüden diriyi kim çıkarıyor, diriden ölüyü kim çıkarıyor?*** *(Her türlü)* ***işi kim idare ediyor? Diyecekler ki: Allah! De ki: O halde O'na karşı gelmekten sakınmaz mısınız?"*** *(Yunus: 31).*

"De ki: Eğer biliyorsanız söyleyin bakalım, bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir? Allah'a aittir, diyecekler. Öyleyse siz hiç ders almaz mısınız? de. Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş'ın Rabbi kimdir? diye sor. Allah'ındır, diyecekler. Şu halde Allah'tan korkmaz mısınız? de. Biliyorsanız söyleyin, her şeyin hüküm-ranlığı elinde olan, barındıran, fakat himayeye muhtaç olmayan kimdir? Allah'tır, diyecekler. Öyleyse nasıl aldanıyorsunuz? de." *(Müminun: 84–89).*

Müşrikler hacda şu sözlerle telbiye getirip dua ediyorlardı: "Buyur Allah'ım buyur! Emrindeyim buyur! Senin hiçbir ortağın yoktur. Sadece bir ortağın vardır. O da senindir. Onun da, onun sahip olduğu şeylerin de mâliki sensin." Kureyş müşriklerinin Allah'ın evrenin yöneticisi olduğunu kabul etmeleri ve "Rububiyet tevhidi" diye isimlendirilen tevhide inanmaları, onları İslam'a dâhil etmez. Şefaatçi olsunlar ve kendilerini Allah'a yaklaştırsınlar diye meleklere, peygamberlere ve velilere yönelmeleri, müşrik olmalarına, mallarının ve canlarının dokunulmazlığı-nın ortadan kalkmasına sebep olur. Bu sebeple bütün duaların Allah için olması, bütün adakların Allah için adanması, bütün kurbanların Allah için kesilmesi, bütün yardımların Allah'tan istenmesi ve her türlü ibadetin Allah'a yapılması gerekir.

Abdunnebi: Tevhid, senin iddiana göre Allah'ın varlığını ve O'nun evreni yönettiğini ikrar ve kabul etmek değilse, o zaman tevhid nedir?

Abdullah: Peygamberlerin gönderiliş gayesi olan ve müşriklerin kabul etmeyip yüz çevirdikleri tevhid, ibadette Allah'ı birlemektir; yani sadece Allah'a ibadet etmektir. Dua, adak, kurban, medet beklemek, yardım istemek gibi ibadet çeşitlerinden hiç birisi Allah'tan başkası için yapılamaz. Lâ ilâhe illallah sözünün anlamı olan tevhid budur. İster melek veya peygamber veya veli olsun, isterse ağaç veya kabir veya cin olsun, Allah'tan başkasına bu ibadetler yöneltilemez. Kureyş müşriklerinin ilahı, bu tür ibadetlerle kendisine yöneldikleri şeydir. Onlar bu ilahlarının yaratıcı, rızık verici ve her şeyin idarecisi olduğunu kastetmediler. Yukarıda da geçtiği gibi onlar bütün bunların sadece Allah'a ait olduğunu biliyorlardı. Peygamber onları kelime-i tevhide: Lâ ilâhe illallah'a ve bunu sadece söylemeye değil, mânâsını da tatbike davet etmeye geldi.

Abdunnebi: Sanki sen demek istiyorsun ki, Kureyş müşrikleri *lâ ilâhe illallah*'ın mânâsını zamanımızdaki Müslümanlardan daha iyi bilirlerdi.

Abdullah: Evet, maalesef gerçek budur. Çünkü cahil kâfirler Peygamber'in bu kelime ile ibadette Allah'ı birlemeyi, O'ndan başka ibadet edilen şeyleri inkâr etmeyi ve onlardan beri olmayı kastettiğini gayet iyi biliyorlardı. Çünkü Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* onlara: Lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka hak ilah yoktur) deyiniz, dediği zaman şöyle diyorlardı: ***"Tanrıları tek tanrı mı yaptı? Doğrusu bu çok tuhaf bir şeydir! dediler."*** *(Sad:5).* Halbuki onlar Allah'ın, evrenin yöneticisi olduğuna inanıyorlardı. Kâfirlerin cahillerinin bildiği bu kelimenin tefsirini bilmediği halde Müslüman olduğunu iddia eden, belki de kalben bu kelimenin mânâlarından hiçbir şeye inanmaksızın Müslüman olduğunu zanneden kimseye şaşılır. Bu iddiada bulunanlardan biraz marifetli olanı da bu kelimenin, Allah'tan başka yaratan, rızık veren ve işleri yöneten yoktur, mânâsına geldiğini zanneder. *Lâ ilâhe illallah* kelimesinin anlamını cahil kâfirler kadar bile bilmediği halde Müslüman olduğunu iddia eden kimselerde hayır yoktur.

Abdunnebi: Fakat ben Allah'a ortak koşmuyorum. Sadece Allah'ın yaratıp rızıklandırdığına, sadece O'nun fayda ve zarar vereceğine, O'nun tek olup ortağının olmadığına ve değil Ali, Hüseyin ve Abdulkadir Geylani gibi kimselerin, Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in bile kendisine fayda ve zarar verme gücünün bulunmadığına şahitlik ediyorum. Fakat ben günahkâr bir kimseyim. Salih kimselerin Allah katında önemli bir mevkileri vardır. Ben onların Allah katındaki bu mevkileriyle benim için şefaatçi olmalarını istiyorum.

Abdullah: Ben sana yukarıda geçen şeylerle cevap veririm. Yani Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in savaştığı kimseler de senin söylediğin şeyleri kabul ediyorlardı ve onlar da putların hiçbir şeyi yönetmediğini ifade ediyorlardı. Onlar sadece makamı ve şefaati murat ediyorlardı. Biz bu söylediklerimizin delilini yukarıda Kur'ân'dan âyetler getirerek zikretmiştik.

Abdunnebi: Fakat bu âyetler putlara tapan kimseler hakkında nazil olmuştur. Peygamberler ve salih insanları putlara nasıl benzetirsiniz?

Abdullah: Bu putlardan bazılarına Nuh'un zamanında olduğu gibi salih insanların isimlerinin verildiğini ve bunların Allah katındaki mevkileri sebebiyle kâfirlerin bunlara sadece Allah katında şefaatçi olmaları için taptıklarını yukarıda söylemiştik. Bu söylediklerimizin delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Allah'ın yanısıra birtakım putları kendilerine veliler edinenler: Onlara, bizi sadece Allah'a yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz, derler."*** *(Zümer: 3).*

Peygamberleri ve velileri putlarla nasıl bir tutarsın? demene gelince, biz deriz ki: Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in peygamber olarak gönderildiği kâfirlerden bazıları velilere dua ediyorlardı. Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurur: ***"Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine daha yakın olmak için vesile ararlar. O'nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı sakınılacak bir azaptır."*** *(İsra: 57).* Onlardan bazıları Îsâ'ya ve annesine dua ediyorlardı. Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurur: "***Allah: "Ey Meryem oğlu Îsâ! Sen mi insanlara beni ve annemi Allah'tan başka iki tanrı olarak benimseyin dedin?" demişti."*** *(Maide: 116).* Onlardan bazıları da meleklere dua ediyorlardı. Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurur: ***"Allah bir gün onları diriltip toplar, sonra meleklere: Bunlar mı size tapıyordu? der."*** *(Sebe:40).*

Bu âyetleri iyi düşün. Allah teâlâ bu âyetlerde, dua etmek için putlara yönelenleri de tekfir etmiş, salihlere, peygamberlere, meleklere ve velilere yönelenleri de aynı şekilde tekfir etmiştir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* bunlar arasında hiçbir ayırım yapmaksızın hepsiyle savaşmıştır.

Abdunnebi: Fakat kâfirler onlardan yararlanmak istiyorlar. Halbuki ben yarar ve zarar verecek olanın ve her şeyi idare edenin Allah olduğuna şahitlik ediyorum. Bunu ben sadece Allah'tan istiyorum. Salihlerin yapabileceği hiçbir şey yoktur. Fakat ben onlara Allah katında şefaatçi olacakları ümidiyle yöneliyorum.

Abdullah: Senin bu sözün kâfirlerin sözü ile tıpa tıp aynıdır. Bunların arasında hiçbir fark olmadığının delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Onlar Allah'ın yanısıra, kendilerine fayda da zarar da vermeyen kimselere tapar ve derler ki: Bunlar, Allah katında bizim şefaatçilerimizdir."*** *(Yunus: 18).*

Abdunnebi: Fakat ben Allah'tan başkasına ibadet etmiyorum. Onlara iltica etmek ve onlara dua etmek ibadet değildir.

Abdullah: Fakat ben sana soruyorum: Allah teâlâ'nın ***"Halbuki onlar doğruya yönelerek, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na ibadet etmekle emrolunmuşlardı."*** *(Beyyine: 5)* âyetinde olduğu gibi sadece kendisine ibadet edilmesini sana da farz kıldığını ve bunun senin üzerine bir vecibe olduğunu kabul ediyor musun?

Abdunnebi: Evet, bunu Allah bana da farz kıldı.

Abdullah: Ben senden Allah'ın sana farz kıldığı şeyi, yani sadece Allah'a ibadet etmeyi açıklamanı istiyorum.

Abdunnebi: Bu soru ile ne demek istediğini anlamadım. Bana açıklar mısın?

Abdullah: Sana açıklamam için beni iyi dinle. Allah teâlâ buyurdu ki: ***"Rabbinize yalvara yakara ve gizlice dua edin. Bilesiniz ki O, haddi aşanları sevmez."*** *(A'raf: 55).* Şimdi bana söyle: Dua bir ibadet midir, değil midir?

Abdunnebi: Elbette, dua ibadetin aslıdır. Nitekim Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: "Dua ibadetin özüdür." Bunu Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

Abdullah: Mademki duanın Allah'a ibadet olduğunu kabul ettin, sonra herhangi bir ihtiyacın için gece gündüz korku ve ümitle O'na dua ettin, sonra bu ihtiyacın giderilmesi için peygambere veya meleğe veya kabirdeki salih bir kişiye dua ettin. Şimdi sen bu ibadette ortak koşmuş olmadın mı?

Abdunnebi: Evet, ortak koştum. Bu gerçekten doğru ve açık bir sözdür.

Abdullah: İşte sana başka bir örnek: Allah teâlâ'nın ***"Rabbin için namaz kıl ve kurban kes"*** *(Kevser: 2)* âyetini bildiğin ve Allah'tan gelen bu emre itaat edip de Allah için kurban kestiğin zaman bu kestiğin kurban Allah için yapılmış bir ibadet midir, değil midir?

Abdunnebi: Evet bir ibadettir.

Abdullah: Eğer sen Allah ile beraber yaratılmış bir peygamber veya cin veya başka bir yaratık için kurban kesersen, bu ibadette Allah'tan başkasını ortak etmiş olmaz mısın?

Abdunnebi: Evet bu şeksiz şüphesiz şirktir.

Abdullah: Ben sana duayı ve kurbanı örnek verdim. Çünkü dua, sözlü ibadetlerin en kuvvetlisidir. Kurban ise fiili ibadetlerin en kuvvetlisidir. İbadetler sadece bunlardan ibaret değildir. Bilakis bunlardan daha geneldir. Adak, yemin, sığınma, yardım isteme ve diğerleri buna dâhildir. Fakat kendilerine Kur'ân inen müşrikler meleklere, salihlere, Lât'a ve daha başka şeylere ibadet ediyorlar mıydı?

Abdunnebi: Evet, bunu yapıyorlardı.

Abdullah: Müşrikler bunlara sadece dua ederken, kurban keserken, yardım isterken, medet beklerken ve iltica ederken ibadet ediyorlardı. Bununla beraber yine de Allah'ın kulu olduklarını, O'nun kudretinin mahkûmu olduklarını ve Allah'ın her şeyi yönettiğini kabul ve tasdik ediyorlardı. Fakat öte yandan Allah katındaki makamlarına ve şefaatlerine inanarak putlara da yalvarıyorlardı. Bu gayet açıktır.

Abdunnebi: Ey Abdullah! Sen Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in şefaatini inkâr mı ediyorsun? Şefaatten teberri mi ediyorsun?

Abdullah: Hayır, ben şefaati inkâr etmiyorum ve şefaatten teberri etmiyorum.

Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e anam babam feda olsun ki o, şefaat edendir ve şefaatine izin verilendir. Ben de onun şefaatini Allah'tan umuyor ve bekliyorum. Fakat şu ayette de buyurduğu gibi şefaatin tamamı Allah'a aittir: ***"De ki: Bütün şefaat Allah'a aittir."*** *(Zümer: 44).* Allah'ın izni olmadıkça hiç kimse şefaat edemez, hiç kimseye de şefaat edilemez. Nitekim Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"O'nun izni olmadan O'nun katında kim şefaat edebilir?"*** *(Bakara: 255).* ***"Onlar Allah'ın rızasını kazanmış olanlardan başkasına şefaat etmezler."*** *(Enbiya: 28).* Allah teâlâ ancak tevhidi kabul eder. Nitekim O şöyle buyurmaktadır: ***"Kim İslam'dan başka bir din ararsa, bilsin ki bu kendisinden asla kabul edilmeyecek ve o, âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır."*** *(Âli Imran: 85).* Şefaatin tamamı Allah'a ait olduğuna, O'nun izni olmadıkça şefaat olmayacağına ve Allah izin vermedikçe herhangi bir kimse hakkında ne Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*, ne de bir başkası şefaat edemeyeceğine göre şefaatle ilgili her şeyin Allah'a ait olduğu gayet açıktır. Bu sebeple ben de şefaati ondan isterim ve derim ki: Allah'ım! Beni, Peygamberin *sallallâhu aleyhi ve sellem* şefaatinden mahrum bırakma ve onu benim hakkımda şefaatçi kıl.

Abdunnebi: Hiç kimseden sahip olmadığı bir şeyi istemenin caiz olmadığında ittifak ettik. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e Allah teâlâ şefaati vermiştir. Allah teâlâ ona şefaati verdiği için de o, şefaate sahiptir. Buna göre benim ondan sahip olduğu bir şeyi istemiş olmam caiz olur ve bu şirk olmaz.

Abdullah: Evet, Allah senin şefaatten yararlanmana mani olmazsa bu sözün doğrudur. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah ile beraber başka hiç kimseye yalvarıp dua etme."*** *(Şuara: 213).* Şefaat istemek bir duadır. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e şefaati veren Allah'tır. Şefaat istenen kişi kim olursa olsun Allah teâlâ senin kendisinden başka birinden şefaat istemeni yasaklamıştır. Allah teâlâ şefaati Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den başkalarına da vermiştir. Meleklerin, ergenlik çağına gelmeden vefat eden çocukların ve velilerin de şefaatçi olacakları sahih haberlerde geçmektedir. "Allah teâlâ onlara şefaati verdi, ben onlardan da şefaat isterim" der misin? Eğer böyle söylersen o zaman Allah'ın kitabında zikrettiği salihlere ibadete dönmüş olursun. Şayet "hayır" dersen o zaman "Allah ona şefaati verdi, ben ondan Allah'ın verdiği şeyi istiyorum" sözün batıl olur.

Abdunnebi: Fakat ben Allah'a ortak koşmuyorum. Salihlere iltica etmek şirk değildir.

Abdullah: Sen Allah teâlâ'nın şirki zinadan daha şiddetli bir şekilde yasakladığını ve asla affetmeyeceğini itiraf ediyor ve kabul ediyor musun?

Abdunnebi: Evet, bunu kabul ediyorum. Bu, Allah'ın kelamında gayet açık bir şekilde zikredilmiştir.

Abdullah: Sen şimdi, Allah'ın haram kıldığı şirki reddettiğini ifade ettin. O halde içine düşmediğin ve reddettiğin şirkin ne olduğunu bana açıklar mısın?

Abdunnebi: Şirk putlara ibadet etmek, onlara yönelmek, onlardan istemek ve onlardan korkmaktır.

Abdullah: Putlara tapmak ne demektir? Sen Kureyş kâfirlerinin bu tahtadan ve taştan heykellerin yarattıklarına, rızık verdiklerine ve kendilerine dua edenlerin işlerini yaptıklarına inandıklarını mı zannediyorsun?! Sana söylediğim gibi onlar böyle bir şeye inanmıyorlardı.

Abdunnebi: Buna ben de inanmıyorum. Fakat tahta veya taşa veya kabrin üzerindeki binaya veya başka bir şeye yönelen kimse ona dua ediyor, onun için kurban kesiyor ve diyor ki: "O bizi Allah'a yaklaştırır, Allah bizi onun bereketiyle korur." İşte benim kastettiğim putlara ibadet budur.

Abdullah: Doğru söyledin. Fakat bu sizin kabirlerin üzerindeki türbelerin, binaların ve dikili taşların yanında yaptığınız şeydir. Bir de diyorsunuz ki şirk putlara tapmaktır. Sadece bunu yapanların şirke düştüğünü, salihlere dayanan ve onlara dua eden kimselerin şirk diye isimlendirilen şeyin kapsamına girmediğini mi söylemek istiyorsun?

Abdunnebi: Evet, bunu demek istedim.

Abdullah: O zaman sen, yukarıda sana nakledip gösterdiğim ve içinde Allah'ın peygamberler ve salih kişilere dayanmayı, meleklere ve diğer şeylere bel bağlamayı haram kıldığı ve bunu yapanları tekfir ettiği pek çok ayetten ne kadar da uzaksın!

Abdunnebi: Fakat meleklere ve peygamberlere dua edeenler bu sebeple tekfir edilmediler. Melekler Allah'ın kızlarıdır, Mesih Allah'ın oğludur, dedikleri için tekfir edildiler. Halbuki biz, Abdulkadir Geylani Allah'ın oğludur, Zeynep Allah'ın kızıdır demedik.

Abdullah: Allah'a çocuk isnat etmek ayrı bir küfürdür. Allah teâlâ şöyle buyurmuşutr: ***"O Allah birdir. Allah sameddir. O doğurmamış ve doğmamıştır."*** *(İhlas: 13)* Allah birdir demek, O'nun eşi ve benzeri yoktur, demektir. Samed ise ihtiyaçlar için kendisine müracaat edilen demektir. Sûrenin sonunu inkâr etmese bile bunu inkâr eden kimse kâfir olur. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah evlat edinmemiştir, O'nunla beraber hiçbir tanrı da yoktur. Olsaydı her tanrı kendi yarattığı ile gider ve birbirinden üstün olmaya çalışırlardı."*** *(Müminun: 91).* Allah teâlâ iki küfrü birbirinden ayırdı. Salih bir adam olmasına rağmen Lât'a dua ederek kâfir olanların onu Allah'ın oğlu olarak görmemeleri de, cinlere taparak kâfir olanların onları böyle görmemeleri de bunu gösterir. Aynı şekilde dört mezhep de (Mürtedin Hükmü) başlığı altında bir Müslümanın Allah'ın çocuğu olduğunu iddia etmesi halinde de, Allah'a ortak koşması halinde de mürted olacağını zikreder ve iki nevi küfrü birbirinden ayırır.

Abdunnebi: Fakat Allah teâlâ: ***"Bilesiniz ki Allah'ın dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir."*** buyuruyor.

Abdullah: Biz bunun gerçek olduğuna inanırız ve biz de bu görüşteyiz. Fakat onlara ibadet edilmez. Biz sadece Allah ile beraber onlara da ibadet edilmesini ve onların Allah'a ortak koşulmalarını inkâr ederiz. Yoksa onları sevmek ve onların izinden gitmek ve kerametlerini kabul etmek senin üzerine vaciptir. Velilerin kerametlerini ancak bid'atçiler inkâr ederler. Allah'ın dini iki taraf arasında orta bir yoldur, iki sapıklığın arasında bir hidayettir, iki batılın arasında bir hakikattir.

Abdunnebi: Kendileri hakkında Kur'ân nazil olan kimseler kelimei şehadete inanmıyorlar, Allah'ın Rasûlünü yalanlıyorlar, yeniden dirilişi inkâr ediyorlar, Kur'ân'ı yalanlıyorlar ve onu bir sihir olarak görüyorlardı. Halbuki biz kelime-i şehadete inanıyor, Kur'ân'ı tasdik ediyor, yeniden dirilişe inanıyor, namaz kılıyor ve oruç tutuyoruz. Siz bizi onlara nasıl benzetirsiniz?

Abdullah: Fakat bütün âlimler, bir adamın Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'i bir şeyde tasdik edip, bir şeyde yalanladığı zaman kâfir olduğunda ve İslam'a girmediğinde ittifak etmişlerdir.

Kur'ân'ın bir kısmına inanıp, bir kısmını inkâr ettiği zaman da durum böyledir. Mesela tevhidi kabul edip namazı inkâr eden veya tevhidi ve namazı kabul edip zekâtın farz olduğunu inkâr eden veya bütün bunları kabul ettiği halde orucu inkâr eden veya bütün bunları kabul ettiği halde haccın farz olduğunu inkâr eden kimse kâfir sayılır. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in zamanında birtakım insanlar haccı kabul etmedikleri için onlar hakkında Allah teâlâ şu âyeti indirdi: "***Yoluna gücü yetenlerin Kâbe'yi haccetmesi, Allah'ın insanların üzerine bir hakkıdır. Kim inkâr ederse bilsin ki, Allah âlemlerden müstağnidir.***" *(Âli İmrân:97).* Bir kimse öldükten sonra yeniden dirilmeyi inkâr ederse icma ile tekfir edilir. Bu sebepledir ki Allah teâlâ kitabında bunların bir kısmına iman edip bir kısmını inkâr eden kimsenin gerçekten kâfir olduğunu açıklamış ve İslam'ın bir bütün olarak alınmasını emretmiştir. Bir şeyi alıp bir şeyi terk eden kimse kâfir olmuş demektir. Bir kısmını alıp bir kısmını terk eden kimsenin kâfir olduğunu sen de kabul ediyor musun?

Abdunnebi: Evet kabul ediyorum. Bu, Kur'ân'da gayet açıktır.

Abdullah: Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'i bir şeyde tasdik edip, sonra namazın farziyetini inkâr eden veya öldükten sonra dirilmenin dışında her şeyi kabul eden kimse, bütün mezheplerin ittifakıyla mal ve can dokunulmazlığı ortadan kalkan bir kâfirdir. Yukarıda da geçtiği gibi Kur'ân'ın da bunu söylediğini kabul ettiğin zaman bil ki tevhid Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in getirdiği en büyük farizadır. O, namazdan, zekâttan ve hacdan büyüktür. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in getirdiği şeylerin hepsiyle amel etse bile bu şeylerden birini inkâr ettiği zaman kâfir olur da bütün peygamberlerin getirdiği din olan tevhidi inkâr ettiği zaman nasıl kâfir olmaz! Subhanallah! Bu ne büyük cehalet!

Bir de Yemâme'deki Hanifeoğullarıyla savaşan sahabileri düşün. Halbuki on-

lar Peygamber hayatta iken Müslüman olmuşlardı, kelimei şehadete inanıyorlar, namazı kılıyorlar ve ezanı okuyorlardı.

Abdunnebi: Fakat onlar Müseyleme'nin de peygamber olduğuna inanıyorardı. Biz, Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den sonra peygamber yoktur diyoruz.

Abdullah: Fakat siz Ali'yi veya Abdulkadir Geylani'yi veya bunların dışında peygamberlerden veya meleklerden birini göklerin ve yerin Rabbinin rütbesine yükseltiyorsunuz. Bir adamı Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in derecesine yükselten kimse kâfir olduğu ve malı, canı helal olduğu zaman onu Allah derecesine yükselten kimse öncelikle kâfir olur. Ali'nin ateşle yaktığı kimseler de böyledir. Onların hepsi Müslüman olduklarını iddia ediyorlardı, Ali'nin taraftarları idiler ve sahabeden ilim almışlardı. Fakat onlar Ali hakkında sizin Abdulkadir Geylani ve diğerleri hakkında taşıdığınız inanca benzer bir inanç taşıyorlardı. Sahabiler onların katlinde ve küfründe nasıl icma ettiler? Sen sahabilerin Müslümanları tekfir ettiklerini mi zannediyorsun? Yoksa seyyid ve benzerleri hakkındaki bu tür inancın zararının olmadığını, fakat Ali hakkındaki bu tür inancın küfür olduğunu mu zannedi-yorsun?

Bir de şöyle deniliyor: Öncekiler hem müşrik oldukları, hem Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'i ve Kur'ân'ı yalanladıkları, hem de dirilişi ve daha başka şeyleri inkâr ettikleri için tekfir edildiler. Eğer durum sadece böyle ise o zaman bütün mezheplerin âlimlerinin kitaplarında "Bâbu Hukmu'l-Murted" (Mürtedin Hükmü) diye başlıklar atmalarının ne anlamı var? Çünkü mürted, Müslüman iken kâfir olan kimse demektir. Mezheplerin âlimleri bu başlık altında her biri tekfir sebebi olan ve sahibinin mal ve can dokunulmazlığını kaldıran pek çok şey zikrettiler. Hatta bunların içinde, yapan kişinin nazarında çok basit olan şeyleri bile zikrettiler. Mesela kişinin kalbiyle değil de sadece diliyle söylediği veya şaka ve espiri olarak sarfettiği fakat Allah'ın hoşlanmadığı sözler tekfir sebebi olarak zikredilmiştir. Kendileri hakkında Allah teâlâ'nın şu âyetleri indirdiği kimselerin durumu bundan farklı bir şey değildir: ***"Biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk, derler. De ki: Allah ile O'nun âyetleriyle ve O'nun peygamberi ile mi alay ediyordunuz? Boşuna özür dilemeyin; çünkü siz iman ettikten sonra tekrar kâfir oldunuz."*** *(Tevbe: 64-65).* Allah teâlâ bunların iman ettikten sonra kâfir olduklarını açıklamaktadır. Bunlar Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'le birlikte Tebük seferine katılan kimselerdir ve o sözleri şaka ve eğlence amacıyla söylemişlerdir.

Ve yine şöyle deniliyor: Allah teâlâ'nın haber verdiğine göre İsrailoğulları Mûsâ zamanında Müslüman, bilgili ve iyi kimseler olmalarına rağmen denizden geçtikten sonra putperest bir kavme rastladıklarında Mûsâ'ya: ***"Ey Mûsâ! Onların tanrıları gibi sen de bizim için bir tanrı yap! dediler."*** *(A'raf:138).* Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in ashabından bazı kimseler de (Huneyn'e doğru giderlerken bir sidre ağacına rastladıklarında) ona dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Bunu bizim için Zâtu Envat kıl. (Zâtu Envat, kâfirlerin silahlarını asıp yanında ibadet ettikleri sedir ağacı-

dır). Bunun üzerine Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* Allah'a yemin ederek bu sözün daha önce İsrailoğulları'nın Mûsâ'ya söyledikleri "Onların tanrıları gibi sen de bizim için bir tanrı yap!" sözüne benzediğini söylemiştir.

Abdunnebi: Fakat İsrailoğulları ve Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den kendileri için bir Zâtu Envat belirlemesini isteyen kimseler bundan dolayı tekfir edilmediler.

Abdullah: Bunun cevabı, İsraloğulları'nın ve Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den bu istekte bulunanların bunu gerçekleştirmemeleridir. Eğer bunu yapmış olsalardı kâfir olurlardı. Peygamberimizin menettiği kimseler de eğer ona itaat etmeseler de bundan sonra kendileri için böyle bir şey yapmış olsalardı, onlar da kâfir olurlardı.

Abdunnebi: Fakat benim anlamakta zorluk çektiğim başka bir şey var. O da şu: Usâme b. Zeyd *"lâ ilâhe illallah"* diyen bir adamı öldürünce Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* onu kınadı ve "Ey Usâme! Onu lâ ilâhe illallah dedikten sonra mı öldürdün?" dedi. Ve yine Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*: "İnsanlar lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum." buyurdu. Şimdi ben senin söylediklerinle bu iki hadisin arasını nasıl bulacağım? Bana bir yol göster ki Allah da sana yol göstersin.

Abdullah: Malumdur ki, Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* Yahudiler lâ ilâhe illallah dedikleri halde onlarla savaştı. Onun ashabı, Hanifeoğulları şehadet kelimelerini söyledikleri ve namaz kıldıkları halde onlarla savaştı. Ali'nin yaktığı kimseler de bu durumda idi.

Sen, yeniden dirilişi inkâr eden kimsenin kâfir olduğunu, mal ve can dokunulmazlığının kalktığını, İslam'ın rükünlerinden herhangi birini inkâr edenin Müslüman olduğunu söylese bile kâfir olduğunu ve öldürüldüğünü kabul ediyorsun. Dinin teferruat meselelerinden birini inkâr ettiği zaman kelimei şehadeti söylemesi ona fayda vermeyecek, fakat bütün peygamberlerin getirdiği dinin esası ve başı olan tevhidi inkâr ettiği zaman bu kelimeleri söylemesi ona fayda verecek öyle mi? Bu nasıl bir anlayış? Belki sen bu hadislerin mânâsını anlamamış olabilirsin:

Usame hadisine gelince o, Müslüman olduğunu iddia eden bir adamı öldürdü. Çünkü onun can ve mal korkusuyla Müslüman olduğunu zannetti. Müslüman olduğunu açıklayan bir kimseden buna aykırı bir şey çıkmadığı müddetçe onu öldürmekten sakınmak gerekir. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Ey iman edenler! Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman her şeyi iyi araştırın."*** *(Nisa: 94).* Âyet, öldürmeden sakınmaya ve araştırma yapmaya delâlet ediyor. Bu araştırmadan sonra İslam'a muhalif bir şey ortaya çıkarsa Allah'ın "iyice araştırın" emri sebebiyle öldürülür. Eğer kelimei şehadeti söylediği zaman öldürülmeseydi araştırma yapmanın bir faydası olmazdı.

Diğer hadis de böyledir: Bunun mânâsı da zikretiğimiz gibidir. Tevhidi ve İslam'ı açıklayan kimseyi, kendisinden buna aykırı bir şey çıkmadıkça öldürmekten sakınmak gerekir. Bunun delili Peygamber'in Usame'ye söylediği: *"Onu lâ ilâhe illallah dedikten sonra mı öldürdün?!"* demesi ve: *"İnsanlar lâ ilâhe illallah deyinceye kadar onlarla savaşmakla emrolundum"* buyurmasıdır. Peygamber Hariciler hakkında da: *"Onlarla nerede karşılaşırsanız öldürün."* buyurdu. Halbuki Hariciler insanların en çok ibadet edeni ve kelimei tevhidi en çok söyleyeni idiler. Hatta sahabiler onların ibadetlerini gördüklerinde kendilerininkini beğenmiyorlardı. Onlar ilmi sahabilerden almışlardı. Şeriate açıkça muhalefet ettikleri için ne *lâ ilâhe illallah* demeleri ve çok ibadet etmeleri, ne de Müslümanlık iddiaları onların öldürülmelerine mani olabildi.

Abdunnebi: Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den sabit olan şu hadis hakkında ne dersin: İnsanlar kıyâmet günü Âdem'den yardım isteyecekler, sonra Nuh'tan, sonra İbrahim'den, sonra Îsâ'dan yardım isteyecekler. Onlar mazeret beyan edecekler. Bunun üzerine en sonunda Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e gelecekler. Bu, Allah'tan başkasından yardım istemenin şirk olmadığına delildir.

Abdullah: Bu meselenin hakikatini sen karıştırıyorsun. Hayatta ve hazır olan bir kimseden gücünün yeteceği bir şeyi istemeyi reddetmeyiz. Nitekim Allah teâlâ Mûsâ'dan yardım isteyen bir adamdan söz ederken şöyle buyurdu: ***"Kendi tarafından olan adam düşmanına karşı ondan yardım istedi."*** *(Kasas: 15).* Bir kimse harpte veya başka bir durumda arkadaşlarından onların yapabilecekleri bir hususta yardım isteyebilir. Biz Allah'ın kullarının velilerin kabirlerinin yanında veya onların bulunmadıkları yerlerde, sadece Allah'ın gücü dâhilinde olan şeylerde onların yardımını istemelerini reddediyoruz. İnsanlar kıyâmet günü peygamberlerden yardım isteyebilirler. Mahşer yerinin sıkıntılarından kurtulup cennette istirahate çekilebilmek için insanlar hesaba çekilsinler diye onların Allah'a dua etmelerini isteyebilirler. Bu, dünyada da âhirette de caizdir. Bir kimse beraber oturup kalktığı, sesini işittiği salih bir kişiye gelip ona: Benim için Allah'a dua et, diyebilir. Nitekim Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in ashabı onun hayatında kendisine gelip böyle şeyler istiyorlardı. Vefatından sonra ise asla böyle bir şey olmadı. Onlar onun kabri başında da ondan bir şey istemediler. Hatta selef onun kabri başında Allah'a duaya yönelen kimseyi bile hoş karşılamadı.

Abdunnebi: İbrahim'in kıssası hakkındaki görüşün nedir? O ateşe atıldığında havada Cebrail ile karşılaştı. Cebrail ona dedi ki: Bana ihtiyacın var mı? İbrahim dedi ki: "Sana mı? Hayır." Medet istemek şirk olsaydı Cebrail İbrahim'e bu teklifi yapmazdı.

Abdullah: Bu da birinci şüphenin cinsinden bir şüphedir. Bu rivâyet, sahih değildir. Sahih olduğunu farzetsek, Cebrail ona gücünün yeteceği bir menfaat teklifinde bulunmuştur. Nitekim Allah teâlâ onun hakkında şöyle demiştir: ***"Ona bu vahyi güçlü kuvvetli, üstün yaratılışlı birisi** (Cebrail) **öğretti."*** *(Necm: 5,6).* Şayet İbra-

him onun bu teklifini gerçekleştirmesine izin vermiş olsaydı bu, zengin bir adamın muhtaç birisine ihtiyacını gidermesi için borç teklifinde bulunması gibi bir şey olurdu. Fakat İbrahim kabul etmedi ve Allah'ın hiç kimseye minnet duymayacağı yardımı gelinceye kadar sabretti. Onun bu tavrı nerede, şimdiki kulların medet isteme ve müşrikçe tavırları nerede?!

Bil ki ey kardeş, Efendimiz Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in peygamber olarak gönderildiği öncekilerin şirki, zamanımızdakilerin şirkinden şu üç sebeple daha hafiftir:

Birincisi: Öncekiler ancak rahat bir halde bulunduklarında başka şeyleri Allah'a ortak koşarlardı. Sıkıntıya düştüklerinde ise ihlâsla sadece Allah'a yalvarıyorlardı. Bunun delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Gemiye bindikleri zaman ihlâsla Allah'a yalvarırlar. Ama Allah onları salimen karaya çıkarınca, kendilerine verdiği nimete nankörlük ederek O'na hemen ortak koşarlar."*** *(Ankebut: 65-66).* ***"Dağlar gibi dalgalar onları kuşattığı zaman ihlâsla Allah'a yalvarırlar. Allah onları karaya çıkararak kurtardığı vakit içlerinden bir kısmı doğru yolda kalır. Zaten bizim âyetlerimizi ancak nankör hainler bilerek inkâr eder."*** *(Lokman: 32).* Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in kendileriyle savaştığı müşrikler rahatlıkta hem Allah'a dua ediyorlar, hem de Allah'tan başkasına dua ediyorlardı. Sıkıntılı ve zor bir duruma düştüklerinde ise sadece Allah'a dua ediyorlar ve efendilerini unutuyorlardı. Zamanımızdaki müşriklere gelince, onlar rahatlıkta da, sıkıntılı halde de Allah'tan başkasına dua ediyorlar. Onlardan birisi sıkıştığında: Ya Rasûlallah, ya Huseyn veya ya filan diyor. Fakat nerede bunu anlayacak?

İkincisi: Öncekiler Allah'la beraber Allah'a yakın kimselere yalvarıyorlardı. Bu ya bir peygamberdi veya veli idi veya melekti. Ya da en azından Allah'a itaat edip isyan etmeyen taş veya ağaca yalvarıyorlardı. Zamanımızdakiler ise Allah'la beraber insanların en kötüsü olan kimselere yalvarıyorlar. Salih bir kimse hakkında veya ağaç ve taş gibi Allah'a isyan etmeyen bir şey hakkındaki itikat, kötülüğü ve bozukluğu müşahade edilen kimseler hakkındaki itikaddan daha iyidir.

Üçüncüsü: Peygamber zamanındaki bütün müşrikler sonraki müşriklerden farklı olarak sadece ulûhiyet tevhidi konusunda şirk koşuyorlardı, rubûbiyet tevhidinde şirk koşmuyorlardı. Sonrakiler ulûhiyet tevhidinde şirke düştükleri gibi pek çok defa rubûbiyet tevhidinde de şirk koşuyorlar. Mesela onlar evrende öldürme ve diriltme gibi şeylerin tabiatın tasarrufunda olduğunu söylüyorlar.

Yukarıda verdiğim bilgilerden sonra kolayca anlaşılacağını ümit ettiğim önemli bir meseleyi zikrederek sözümü bitirmek istiyorum: Tevhidin ancak kalbin itikadı, dilin ikrarı ve azaların ameliyle gerçek-leşir. Bunlardan birisi eksik olursa kişi Müslüman olmaz. Tevhidi bilir de onunla amel etmezse o, Firavun ve İblis gibi inatçı bir kâfirdir.

İnsanlardan pek çoğu bu konuda yanılıyorlar ve diyorlar ki: Hakikat bu, fakat biz yapamıyoruz. Halkın ve toplumun içinde bir şey söylemek mümkün olmuyor. Onların şerrinden korkulduğu için onlara muhalefet etmemek ve ikiyüzlü davranmak gerekiyor. Yoksul bir kişi küfrün önderlerinin çoğunun hakikati bildiği halde sadece birtakım gerekçelerle onu terk ettiklerini bilmiyor. Nitekim Allah teâlâ şöyle buyuruyor: ***"Allah'ın âyetlerine karşılık az bir değeri satın aldılar da O'nun yolundan alıkoydular. Gerçekten onların yapmakta oldukları şeyler ne kötüdür!"*** *(Tevbe: 9).*

Zahirde tevhid ile amel eden, fakat onu anlamayan ve kalbiyle inanmayan kimse münafıktır ve katışıksız kâfirlerin en kötüsüdür. Çünkü Allah teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmaktadır: ***"Şüphe yok ki münafıklar cehennemin en alt katındadırlar. Artık onlara bir yardımcı da bulamazsın."*** *(Nisa: 145).*

İnsanların dillerindeki şeyleri iyi düşünüp incelediğin zaman bu mesele senin için açıklığa kavuşur. Öyle kimseler görürsün ki onlar hakkı tanırlar, fakat ya Karun gibi dünyalıklarını kaybetme korkusuyla veya Haman gibi makamlarını kaybetme korkusuyla veyahut da Firavun gibi saltanatlarını kaybetme korkusuyla onunla amel etmeyi terk ederler.

Öyle kimseler de görürsün ki içten değil münafıklar gibi zahiren amel ederler, kalbiyle inandığı şeyi soruşturduğun zaman hakkı tanımadığını anlarsın.

Fakat senin Allah'ın kitabından şu iki âyeti iyi anlaman gerekir:

Birinci âyet: Yukarıda da geçen şu âyettir: ***"Boşuna özür dilemeyin. Siz iman ettikten sonra kâfir oldunuz."*** *(Tevbe: 66).* Peygamberle birlikte Romalılara karşı savaşa çıkan bazı kişilerin şaka ve eğlence maksadıyla söyledikleri bir söz sebebiyle kâfir olduklarını bildiğin zaman, malını veya makamını kaybedeceği korkusuyla veya insanlara şirin görünmek maksadıyla küfür ifade eden sözler söyleyen veya küfür ifade eden davranışlar sergileyen kimselerin şaka ve eğlence maksadıyla bunu söyleyen kimselerden daha büyük bir küfrün içinde olduklarını gayet iyi anlarsın. Çünkü genelde şakacı, insanları güldürmek için diliyle söylediği şeylere kalbiyle inanmaz. Fakat bir korku sebebiyle ya da insanların elindekilere tamah ederek küfür ifade edecek sözler söyleyen kimse, şeytanın şu sözünü doğrulamış olur: ***"Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size cimriliği telkin eder."*** *(Bakara: 268).* Onun tehdidinden korkar: "***İşte o şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur."*** *(Ali İmran: 175).* Rahman, şeytanın sözünü doğrulamıyor: "***Allah ise size mağfiret ve bol nimet vaat ediyor."*** *(Bakara: 268).* Cebbar olan Allah'tan korkmaz: "***Şu halde iman etmiş kimseler iseniz onlardan korkmayın, benden korkun."*** *(Ali İmran: 175).* Bu haliyle o, Rahmân'ın dostu olmaya mı layıktır, yoksa şeytanın dostu olmaya mı layıktır?!

İkinci âyet: ***"Gönlü imanla dolu olduğu halde tehdit altında kalan kimse müstesna, iman ettikten sonra kim gönlünü kâfirliğe açarsa, işte Allah'ın gazabı onlaradır ve onlar için büyük bir azap vardır."*** *(Nahl: 106).* Demek ki Allah teâlâ bunlardan ancak kalbi imanla dolu olduğu halde tehdit altında kalan kimseleri mazur

saymaktadır. Diğerlerine gelince bunlar ister korkudan, ister açgözlülüğünden, ister birisine şirin görünmek için, ister vatanına, milletine veya aşiretine düşkünlüğünden dolayı yapsın, isterse şaka ve eğlence olarak veya başka bir şeyden dolayı yapsın, kâfir olur. Çünkü âyet bir kimsenin ancak bir fiili işlemeye veya bir sözü söylemeye zorlanabileceğine delâlet ediyor. Kalbin inanmasına gelince, hiç kimsenin kalbi bir şeye iman etmeye zorlanamaz. Yukarıdaki âyetin devamında Allah teâlâ şöyle buyurur: ***"Bu azap, onların dünya hayatını âhirete tercih etmelerinden ve Allah'ın da kâfirler topluluğunu hidayete erdirmemesinden ötürüdür."*** *(Nahl: 10).* Allah teâlâ bu azabın itikat, cehalet, dini beğenmeme veya küfrü beğenme sebebiyle değil, sadece dünya menfaatini dine tercih etmeleri sebebiyle olduğunu açıklamaktadır. Allah en iyi bilendir.

Allah sana hidayet etsin, bütün bunlardan sonra artık senin Rabbine tevbe etmenin, O'na dönmenin ve içinde bulunduğun hali terk etmenin zamanı gelmedi mi? Çünkü durum, senin de işittiğin gibi çok ciddidir, sorun büyüktür ve önemlidir."

Abdunnebi: Allah'tan af diliyor ve O'na tevbe ediyorum. O'ndan başka ilah olmadığına ve Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in O'nun peygamberi olduğuna şehadet ediyorum. Allah'tan başka tapmış olduğum şeylerin hepsini artık inkâr ettim. Allah'tan, önceki yaptıklarımı mazur görmesini ve beni affetmesini, bana lütfu, mağfireti ve rahmeti ile muamele etmesini ve huzuruna varıncaya kadar beni tevhid ve sahih bir inanç üzere sabit kılmasını diliyorum. Ey Abdullah kardeşim! Bana yaptığın bu nasihatten ki din nasihattir ve içinde bulunduğum durumu yani ismimin Abdunnebi olmasını reddettiğinden dolayı da Allah'ın seni iyilikle mükâfatlandırmasını diliyorum. İsmimi Rahman'ın kulu anlamında (Abdurrahman) olarak değiştirdiğimi sana haber veriyorum. Ayrıca taşıdığım sapık düşünce ve inançlarımı düzelttiğin için de Allah senden razı olsun. Eğer ben onlarla Allah'ın huzuruna varmış olsaydım asla kurtulamazdım.

Fakat ben senden son olarak, pek çok kimsenin içine düştüğü bazı yanlışlıkları bana anlatmanı istiyorum.

Abdullah: Önemli değil, beni iyi dinle:

❖ Kitap ve sünnetteki farklı anlamlara gelebilecek şeylerde fitne çıkarmak ve te'vil yapmak için ihtilaf edilen şeye uymayı kendine şiar edinme. Gerçekte bu tür şeylerin te'vilini/hangi anlama geldiklerini Allah'tan başka kimse bilmez. İlimde derinleşmiş kişilerin şiarı senin de şiarın olsun. Onlar müteşabihler hakkında: Biz bunların hepsinin Allah'tan olduğuna iman ettik, derler. İhtilaf edilen şeyler hakkında Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur: ***"Şüpheli gördüğün şeyi bırak, şüpheli görmediğin şeyi al."*** Bu hadisi Ahmed ve Tirmizî rivâyet etmiştir. Yine Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur: ***"Kim şüpheli şeylerden sakınırsa dinini ve namusunu/şerefini korur. Kim şüpheli şeylere dalarsa haramların içine düşer."*** Bu hadisi

Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir. Bir başka hadiste şöyle buyurur: ***"Günah ve kötülük, gönlünü tırmalayan ve insanların bilmesini istemediğin şeydir."*** Bu hadisi Müslim rivâyet etmiştir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* üç defa: ***"Fetvayı kalbine ve kendine sor"*** buyurduktan sonra şöyle dedi: ***"İyilik, nefsin ve kalbin mutmain olduğu/yatıştığı şeydir. Kötülük ise, insanlar sana fetva verseler de nefsi rahatsız eden ve kalbi tereddüte düşüren şeydir."***

❖ Heva ve hevese uymaktan sakın. Çünkü Allah teâlâ şu âyetiyle bundan sakındırıyor: ***"Gördün mü heva ve hevesini tanrı edineni?"*** *(Furkan:43).*

❖ Kişilere, görüşlere ve babadan atadan gelen şeylere taassup ile bağlı kalmaktan sakın. Çünkü bu taassup, kişi ile hakikat arasında bir perdedir. Hakikat müminin yitiğidir. Nerede bulursa onu almak hakkına sahiptir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Onlara: Allah'ın indirdiğine uyun, denildiği zaman, onlar, 'Hayır! Biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız' dediler. Ya ataları bir şey anlamamış, doğruyu da bulamamış idiyseler?"*** *(Bakara: 170).*

❖ Kâfirlere benzemekten sakın. Bütün musibetlerin başı kâfirlere benzemektir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: ***"Kim bir topluluğa benzerse onlardandır."*** Bunu Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

❖ Allah'tan başkasına tevekkül etmekten sakın. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: *"Kim Allah'a tevekkül ederse O, ona yeter."*

❖ Allah'a masiyette herhangi bir yaratılmışa itaat etme. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: " Yaratıcıya isyanda yaratılmışa itaat edilmez."

❖ Allah hakkında kötü zandan sakın. Kudsi bir hadiste Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Ben kulumun bana olan zannı üzereyim." Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmişlerdir.

❖ Gelmeden önce bela ve musibeti engellemek veya geldikten sonra kaldırmak için küpe, yüzük ve iplik gibi şeyleri takınmaktan sakın.

❖ Göz değmesinden korunmak için muska/nazarlık takmaktan sakın. Çünkü bu bir şirktir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: ***"Kim bir şey takınırsa ona havale edilir."*** Bunu Ahmed ve Tirmizî rivâyet etmiştir.

❖ Taşlardan, ağaçlardan, eski eserlerden ve binalardan bereket umma. Çünkü bu şirktir.

❖ Hangi şekilde olursa olsun uğursuzluğa inanma. Bu da bir şirktir. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: ***"Uğursuzluk şirktir. Uğursuzluk şirktir. Uğursuzluk şirktir."*** Bunu Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

❖ Gaybı bildiklerini iddia eden ve gazete sayfalarında burçları ve burçlara sahip olan kişilerin mutluluklarını ve mutsuzluklarını açıklayan büyücüleri ve falcıları tasdik etmekten sakın. Onları tasdik etmek şirktir. Çünkü gaybı ancak Allah bilir.

❖ Yağmurun yağmasını yıldızlara ve mevsimlere nispet etmekten sakın. Çünkü bu bir şirktir. Bu ancak Allah'a nispet edilir.

* Kim olursa olsun Allah'tan başkasının adıyla yemin etmekten sakın. Çünkü bu bir şirktir. Bir hadiste şöyle geçmiştir: ***"Kim Allah'tan başkasına yemin ederse kâfir veya müşrik olur."*** Bunu Ahmed ve Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir. Peygambere, emanete, bir eşyaya veya hayata yemin etmek gibi…

❖ Zamana, rüzgâra, güneşe, sıcağa ve soğuğa sövmekten sakın. Çünkü bunlara sövmek, bunları yaratan Allah'a sövmek demektir.

❖ Hoşuna gitmeyen bir şey başına geldiği zaman "eğer" kelimesinden sakın. Çünkü bu kelime şeytanın işbaşı yapmasını sağlar. Bunda Allah'ın takdirine itiraz vardır. Fakat böyle durumlarda "Allah'ın takdiridir, dilediğini yapar." de.

❖ Kabirleri mescit haline getirmekten sakın. Çünkü içinde kabir olan mescitte namaz kılınmaz. Buhârî ve Müslim'de Aişe *radıyallahu anha*'dan sahih olarak rivâyet edildiğine göre Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* sekeratı mevtinde iken şöyle dedi: "Peygamberlerin kabirlerini mescit haline getiren Yahudiler ve Hıristiyanlara Allah lanet etsin." Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* ümmetini onların yaptıklarından sakındırmak için böyle demişti. Aişe hadisin devamında dedi ki: Eğer bu endişe olmasaydı onun kabri açıkta bırakılacaktı. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: ***"Sizden öncekiler peygamberlerinin ve salihlerinin kabirlerini mescit haline getirdiler. Siz kabirleri mescit edinmeyin. Ben sizi bundan men ediyorum."*** Bunu Müslim ve Ebu Avane rivâyet etti.

❖ Peygamberin zatıyla veya onun ümmetinden salih kişilerle tevessül etmekle ilgili olarak yalancıların Peygamber'e nispet ettikleri hadisleri tasdik etmekten sakın. Bu hadisler mevzudur/uydurmadır. Bu uydurma hadislerden bazıları şunlardır: "Benim makamımla tevessül edin. Çünkü Allah katında benim makamım çok büyüktür." "Çaresiz kaldığınız zaman kabirdekilere müracaat edin." "Biriniz bir taş hakkında hüsnü zan beslerse ona fayda verir." "Allah teâlâ her velinin kabrinde bir meleği görevlendirir. O melek insanların ihtiyaçlarını giderir." Bu tür uydurma hadisler pek çoktur.

❖ Mevlid, Reğaib, Miraç ve Şaban'ın on beşinci gecesi vs. diye isimlendirilen dini törenlerden sakın. Bunlar bid'attir. Bunların ne Rasûlullah'tan ne de onu bizden daha fazla seven ve bizden daha fazla iyiliklere düşkün olan sahabilerinden bir delili yoktur. Eğer bunlarda hayır olsaydı bizden önce onlar yapardı.

Kelime-i Şehadet (1)
Lâ İlâhe İllallâh

Bir eserde *"Lâ ilâhe illallah cennetin anahtarıdır"* diye rivâyet edilmiştir. Bunu söyleyen herkes acaba cennete girmeyi hak edebilir mi?

Allah rahmet eylesin, Vehb b. Munebbih'e: "Lâ ilâhe illallah" cennetin anahtarı değil mi? diye sorulunca şöyle dedi: Evet o, cennetin anahtarıdır, fakat dişleri olmayan anahtar, anahtar değildir. Dişli anahtar getirirsen cennetin kapısı senin için açılır, yoksa açılmaz.

Peygamberimizden bu anahtarın dişlerini açıklayan pek çok hadis gelmiştir. Mesela hadislerde şöyle ifadeler geçmektedir:

"Kim ihlâsla/samimi olarak lâ ilâhe illallah derse..."

"kim kalbiyle kesin olarak inanarak/yakîn ile…"

"kalbiyle gerçekten/sıdk ile söylüyorsa…"

Bu hadisler ve benzeri diğer hadisler cennete girmeyi bu kelimelerin mânâsını bilmeye, ölünceye kadar üzerinde sebat etmeye, gereğince amel etmeye ve benzeri diğer şeylere bağlamıştır.

Âlimler bu delillerin tamamından yola çıkarak kelimei şahadetin cennetin anahtarı olabilmesi ve sahibine fayda verebilmesi için manilerin olmamasıyla birlikte, bulunması gerekli birtakım şartlar ortaya koymuşlardır. Bu şartlar anahtarın dişleridir ve şunlardır:

1. İlim: Her kelimenin/sözün bir anlamı vardır. *"Lâ ilâhe illallah"* sözünün anlamını da cehaleti ortadan kaldıracak şekilde bilmek gerekir. Bu sözün anlamı Allah'tan başkasının ilahlığını reddetmek ve sadece O'nun ilah olduğunu kabul etmektir. Yani Allah'tan başka gerçek ma'but yoktur, demektir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır:

﴿إِلَّا مَن شَهِدَ بِٱلْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾

"Allah'ı bırakıp da taptıkları putlar şefaat de edemezler. Ancak bilerek hakka şahitlik edenler bunun dışındadır." *(Zuhruf: 86).*

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

"Kime, Allah'tan başka ilah olmadığını bildiği halde ölüm gelirse cennete girer." Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

2. Yakîn/kesin inanç: Bu, kelimelerin anlamına kesin olarak inanmaktır. Çünkü bu şek, şüphe, zan ve tereddüt kabul etmez. Bilakis bu bilginin kesin bir inancın üzerine kurulması gerekir. Allah teâlâ müminleri şöyle niteliklerle anlatmaktadır:

﴿إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ﴾

"Müminler ancak Allah'a ve Rasûlüne iman eden, ondan asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşanlardır. İşte doğrular ancak onlardır." *(Hucurat: 15)* Bu kelimeleri sadece söylemek yeterli değildir. Kalbin kesin olarak emin olması gerekir. Kalpte kesin inanç meydana gelmezse bu tam bir münafıklıktır. Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuş bulunmaktadır: *"Allah'tan başka ilah olmadığına ve Allah'ın peygamberi olduğuma şahitlik ederim. Bu kelimelere kesin olarak/yakîn inanarak Allah'a kavuşan bir kul mutlaka cennete girer."* Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

3. Kabul: Bilince ve kesin olarak inanınca bu kesin bilginin bir eserinin olması gerekir. Bu da bu kelimelerin gerektirdiği şeyi kalp ve dil ile kabul etmekle olur. İster kibirden, isterse inat veya hasetten dolayı olsun, kim tevhid çağrısını reddeder ve kabul etmezse kâfir olur. Allah teâlâ büyüklük taslayarak reddeden kâfirlerden şöyle söz etmektedir:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوٓا۟ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾

"Onlara Allah'tan başka hak ilah yoktur denildiği zaman kibirle direnirlerdi." *(Saffat:35).*

4. İnkıyat: Tevhide tam olarak bağlanmak demektir. Bu, imanın gerçek ölçüsü ve amelî göstergesidir. Bu da Allah'ın emrettiği şeyleri yapmak ve yasakladığı şeylerden sakınmakla olur. Nitekim Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمَن يُسْلِمْ وَجْهَهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ ٱسْتَمْسَكَ بِٱلْعُرْوَةِ ٱلْوُثْقَىٰ ۗ وَإِلَى ٱللَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلْأُمُورِ﴾

"İyilik yaparak kendini bütünüyle Allah'a teslim eden kimse, gerçekten en sağlam kulpa yapışmıştır. Zaten bütün işlerin sonu Allah'a varır." *(Lokman:22).*

5. Sıdk: Bu kelimeleri söylerken tam bir doğruluk içinde, içtenlikli olarak söylemelidir. Sadece diliyle söyleyip kalbiyle yalanlayan kimse kâfirdir. Bunun delili, Allah'ın münafıkları kötüleyen şu sözüdür:

﴿يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ فِى قُلُوبِهِمْ ۚ﴾

"Onlar kalplerinde olmayanı dilleriyle söylerler." *(Fetih: 11).*

6. Muhabbet: Mümin bu kelimeleri, gereği ile amel etmeyi ve gereğiyle amel edenleri sever. Kulun Rabbini sevmesinin alâmeti, nefsine hoş gelmese de Allah'ın sevdiği şeyleri yapması, Allah ve Rasûlünün dost edindiği kimseleri dost edinmesi, O'nun düşman edindiklerini düşman edinmesi, Peygamberine tabi olması, onun izinden gitmesi ve rehberliğini kabul etmesidir.

7. İhlâs: Bu sözleri söylerken sadece Allah rızasını murat etmesidir.

Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır:

﴿وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ﴾

"Halbuki onlara ancak dini Allah'a has kılarak, hanifler olarak ihlâsla Allah'a ibadet etmeleri emrolundu." *(Beyyine: 5).*

Bütün bu şartlarla birlikte ölünceye kadar bu kelimeler üzerinde sabit kalmak gerekir.

Kelime-i Şehadet (2)
Muhammedu'r-Rasûlullah

Ölü, kabre konulduğu zaman imtihan edilir ve kendisine üç soru sorulur. Bu sorulara doğru cevaplar verdiği zaman kurtulur, vermediği zaman helak olur. Bu sorulardan birisi "Peygamberin kimdir?" sorusudur. Bu soruya ancak dünyada iken şartlarını yerine getirmesi için Allah'ın başarılı ve kararlı kıldığı ve kabirde iken kendisine ilham ettiği kimseler cevap verebilir. Mal ve evladın fayda vermediği kıyâmet gününde bu soruya vereceği doğru cevap ona fayda verecektir. Kabirde bu soruya doğru cevap vermesinin şartları şunlardır:

1. Emrettiği şeylerde Peygamber Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'e itaat etmek: Çünkü Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e itaat etmeyi bize Allah emretmektedir ve şöyle buyurmaktadır: ***"Kim Peygamber'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur."*** *(Nisa: 80).* ***"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın."*** *(Âl-i Imran: 31).* Cennete girmenin şartlarından birisi de Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e kayıtsız şartsız itaattir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Yüz çevirenler hariç ümmetimin tamamı cennete girecektir. Dediler ki: Ey Allah'ın Rasûlü! Yüz çevirenler kimlerdir? Dedi ki: Bana itaat eden cennete girer, bana karşı gelen yüz çevirmiş olur."* Bunu Buhârî rivâyet etti. Peygamber'i seven kimsenin ona itaat etmesi gerekir. Çünkü itaat sevginin bir semeresidir. Tabi olmadan ve itaat etmeden Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'i sevdiğini iddia eden kimse, iddiasında yalancıdır.

2. Verdiği haberlerde O'nu tasdik etmek: Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'den sahih yolla gelen bir haberi kendi zevk ve arzularına uymadığı için yalanlayan kimse Allah ve Rasûlünü yalanlamış olur. Çünkü Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yanlış ve yalandan korunmuştur, hata yapmaz ve yalan söylemez. ***"O, arzusuna göre konuşmaz."*** *(Necm: 3)*

3. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yasakladığı ve menettiği şeylerden sakınmak: Bunların başında en büyük günah olan şirk gelir. Sonra insanı helâke sürükleyen büyük günahlar, nihâyetinde de küçük günahlar ve mekruhlar vardır. Bir Müslüman Peygamberini ne kadar çok severse, imanı da o ölçüde artar. Allah teâlâ'ya ancak O'nun elçisinin gösterdiği şekilde ibadet edilir. Peygamber *sallallahu*

aleyhi ve sellem şöyle buyurmaktadır: *"Her kim bizim bu işimizde (dinimizde) onda olmayan bir şey ihdas ederse o, reddedilmiştir."* Bunu Müslim rivâyet etmiştir.

İslam'a Aykırı Şeyler:

İslam'a aykırı bazı önemli şeyler vardır ki, bunlardan birini işleyen kimse dinden çıkar. Bunlar şunlardır:

❖ Allah'a ibadet ederken O'na ortak koşmak: Bu konuda Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; ondan başka günahları dilediği kimse için bağışlar."*** *(Nisa: 116).*

❖ Allah ile kendisi arasına vasıtalar koyan, onlara dua eden, onlardan şefaat isteyen ve onlara tevekkül eden/güvenip dayanan kimse icma ile kâfirdir.

❖ Müşrikleri kafir saymayan veya onların kafir olmasında şüpheye düşen ya da tuttukları yolun doğru olduğunu söyleyen kimse kâfir olur.

❖ Başka birinin rehberliğinin Peygamber'in rehberliğinden daha iyi, başkasının hükmünün Peygamber'in hükmünden daha güzel olduğuna inanan kimse kâfir olur.

❖ Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in getirdiği bir şeyi, onunla amel etse bile beğenmeyen kimse kâfir olur. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Bunun sebebi, Allah'ın indirdiğini beğenmemeleridir. Onların amelleri boşa gitmiştir."*** *(Muhammed: 9).*

❖ Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in getirdiği dine ait bir şeyle veya onun sevabı ya da cezası ile alay eden kimse icma ile kâfir olur. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"De ki: Allah ile O'nun âyetleri ile ve Peygamber'i ile alay mı ediyordunuz? Boşuna özür dilemeyin; çünkü siz iman ettikten sonra tekrar kâfir oldunuz."*** *(Tevbe: 65–66).*

❖ Büyü. Kim büyü yapar veya yapılmasına razı olursa kâfir olur. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Halbuki o iki melek herkese: Biz ancak imtihan için gönderildik. Sakın yanlış inanıp da kâfir olmayasınız, demeden hiç kimseye sihri öğretmediler."*** *(Bakara: 102).*

❖ Müşriklere, Müslümanlar aleyhine olacak şekilde yardım etmek ve destek vermek. Bunun delili Allah'ın şu âyetidir: ***"İçinizden onları dost edinenler, onlardandır."*** *(Maide:51).*

❖ Bazı kimselerin Peygamber'in şeriatinden çıkabileceklerine inanan kimse kâfirdir. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Kim, İslâm'dan başka bir din ararsa, bilsin ki kendisinden bu din asla kabul edilmeyecek ve o, âhirette ziyan edenlerden olacaktır."*** *(Âli İmran: 85).*

❖ Allah'ın dininden yüz çevirmek, o dini öğrenmemek ve onunla amel etmemek. Bunun delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Kendisine Rabbinin âyetleri hatırlatıldıktan sonra onlardan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir! Muhakkak ki biz, günahkârlara layık oldukları cezayı veririz."*** *(Secde: 22)*

Temizlik

İslâm'ın şartlarından ikincisi namazdır. Namaz ancak temizlikle sahih olur. Temizlik ise su veya toprakla yapılır.

Suların çeşitleri

1. Temiz sular: Temiz ve temizleyici sulardır. Hadesi ortadan kaldıran ve necaseti gideren sular temiz sulardır. (Hades, abdest almayı veya gusletmeyi gerektiren haldir.)

2. Necis sular: Suyun miktarı az bile olsa içine pislik karışan sular veya miktarı çok bile olsa içine karışan pislik sebebiyle tadı veya rengi veya kokusu değişen sular necis sulardır.

Dikkat: Çok miktarda su, ancak vasıflarından biri, yani tadı, rengi veya kokusu necaset sebebiyle değiştiği zaman necis olur. Az su ise necasetin karışmasıyla birlikte vasfı değişmese bile necis olur. Suyun miktarı iki kulleden fazla olduğu zaman çok su diye isimlendirilir. Bu da yaklaşık 210 litredir.

Kaplar:

Bütün kaplar temizdir. Altın ve gümüş kapların haricinde her türlü kabı kullanmak caizdir. Günah olmakla beraber altın ve gümüş kaplardaki sularla yapılan temizlik sahihtir/geçerlidir. Kâfirlerin kaplarını ve elbiselerini kullanmak da caizdir. Ancak bunların pis olduklarını bildiğimiz zaman kullanılmaları caiz değildir.

Ölmüş Hayvanın Derisi:

Mutlak olarak necistir/pistir. Ölmüş hayvan da iki türlüdür: 1. Eti yenmeyen ölmüş hayvanın derisi mutlak olarak necistir. 2. Eti yenen, fakat kesilmeden ölmüş hayvanın derisine gelince, tabaklanarak kurumuş olanlarının kullanılmaları caizdir, yaş olanlarını kullanmak ise, caiz değildir.

İstinca:

Önden veya arkadan çıkan pisliklerin giderilmesidir. Bu temizlik su ile yapıldığı zaman istinca diye ismilendirilir. Taş veya kâğıt veya benzeri başka bir şeyle

yapıldığı zaman isticmar diye isimlendirilir. Tek başına isticmarın caiz olması için kullanılan malzemenin temiz, mübah ve yenilmeyen şeylerden olması, taşların üç veya daha çok olması şarttır. Önden veya arkadan çıkan her türlü pislikten dolayı istinca veya istibra yapmak vaciptir.

İhtiyacını gideren kimsenin, bulunduğu yerde ihtiyacından fazla kalması haramdır. Su kaynaklarına veya gelip geçilen yollara veya faydalı bir gölge altına veya meyveli ağacın altına ve boş bir arazide kıbleye yönelerek büyük ve küçük abdest bozmak haramdır.

İçinde Allah'ın zikri olan bir şeyle helâya girmek, abdest bozma esnasında konuşmak, haşerat vs. deliklerine ve yarıklarına abdest bozmak, avret yerlerini sağ elle silmek ve bina içinde kıbleye dönmek mekruhtur. İhtiyaç halinde bunları yapmak caizdir.

İhtiyaç gideren kimsenin yıkama ve silme işlerini üçer defa tekrarlaması ve her ikisini de kullanması müstehaptır.

Dişleri Fırçalamak:

Yumuşak lifli misvak gibi bir şeyle dişleri fırçalamak sünnettir. Namaz kılacağında, Kur'ân okuyacağında, abdestte ağza su vermeden önce, uykudan uyanınca, mescide ve eve gireceğinde, ağzın kokusu değiştiğinde ve benzeri durumlarda misvak kullanmak müekked sünnettir. Dişleri fırçalarken ve temizlik yaparken sağdan başlamak ve hoş olmayan şeyleri izale ederken sol eli kullanmak sünnettir.

Abdest:

Abdestin rükünleri:

1. Yüzü yıkamak. Ağza ve burna su vermek buna dâhildir.

2. Parmakların ucundan dirseklere kadar elleri yıkamak.

3. Kulaklarla birlikte başın tamamını meshetmek.

4. Topuklarla birlikte ayakları yıkamak.

5. Tertibe riayet etmek.

6. Azaları peşi peşine, ara vermeden yıkamak.

Sünnetleri: Misvak kullanmak, abdestin başında avuç içlerini yıkamak, yüzü yıkamadan önce ağza ve burna su vermek ağza ve burna su vermeyi tek avuç su ile birlikte yapmak, oruçlu değilse ağza ve burna su verirken mübalağa etmek, sakalı sık ise aralarını açarak suyu ulaştırmak, el ve ayak parmak aralarını hilalleyerek suyu ulaştırmak, organları yıkarken sağdan başlamak, organları ikinci ve üçüncü defa yıkamak, abdest suyunu israf etmemek ve abdesti bitirdikten sonra hadiste geçen şekilde dua etmektir.

Vacipleri: Abdestten önce besmele çekmek, uykudan uyanmışsa ellerini suya daldırmadan önce üç defa yıkamaktır.

Mekruhları: Çok soğuk veya çok sıcak su ile abdest almak, bir organı üçten fazla yıkamak, organlardan suyu silkmek, gözün içini yıkamaktır. Abdestten sonra organları silip kurutmak ise mübahtır.

Dikkat: Ağza suyu alınca suyu ağzın içinde çalkalamak gerekir. Burna su alınca da suyu sadece elle değil, nefesle birlikte burnun içine ulaştırmak gerekir. Sümkürürken de böyle yapmak gerekir. Başka türlü sahih değildir.

Abdest nasıl alınır:

Önce abdest almaya niyet eder. Bu niyetini diliyle telaffuz etmez. Sonra besmele çeker ve ellerini yıkar. Sonra ağzına su alıp çalkalar ve burnuna su alır. Sonra yüzünü yıkar. (Yüzün sınırı: Yukarıdan saçların bittiği yerden çeneye kadar, eninden de bir kulaktan diğer kulağa kadar olan kısımdır). Sonra dirseklerle beraber kolları yıkar. Sonra yüzün sınırından başın görünen kısmının tamamını ve kulakların üstündeki beyaz bölgeyi mesheder ve işaret parmaklarını kulak deliklerine sokar. Bu esnada başparmaklarıyla kulaklarının dışını mesheder. Sonra topuklarıyla beraber ayaklarını yıkar.

Dikkat: Sakal seyrek olduğu zaman altındaki cildi yıkamak gerekir. Sık olduğu zaman ise sakalın üstünü yıkamak yeterlidir.

Mestler üzerine meshetmek:

Mest, deri ve benzeri şeylerden yapılıp ayağa giyilen şeydir. Yün ve benzeri şeylerden yapılırsa buna çorap denilir. Sadece abdest alırken bunlar üzerine meshetmek caizdir. Meshin caiz olmasının şartları şunlardır:

1. Mestlerin tam bir taharetten sonra giyilmesi gerekir. (Yani abdest alıp ayakları yıkadıktan sonra abdestli bir haldeyken mestleri giymek gerekir).

2. Taharetin su ile yapılması gerekir. (Teyemmümden sonra giyilen mest üzerine mesh yapmak caiz değildir).

3. Mestlerin, ayaklardaki yıkanması farz olan bölgeyi örtmesi gerekir.

4. Mübah olmaları gerekir.

5. Mestin kendisinin temiz olması gerekir.

Sarık üzerine meshetmek: Şu şartlarla caizdir:

1. Erkeğe ait olmalı.

2. Başın sarıkla örtülmesi mutat olan kısmını örtmeli.

3. Abdest almak için olmalı.

4. Taharet su ile yapılmış olmalı. (Teyemmümden sonra sarılan sarık üzerine mesh yapmak caiz değildir.

Başörtüsü üzerine şu şartlarla mesh yapmak caizdir:

1. Kadına ait olmalı.

2. Başörtüsü boğazın altından itibaren dolanmalı.

3. Bu mesh, abdest almak için olmalı.

4. Taharet su ile yapılmış olmalı. (Teyemmümden sonra örtülen başörtüsünün üstüne meshetmek caiz değildir).

5. Başın örtülmesi mutat olan kısmını örtmeli.

Meshin müddeti:

Mukim için bir gün bir gece, misafir için geceleriyle birlikte üç gündür.

Meshin başlangıcı:

Mukim için meshin müddeti, mestleri giydikten sonra abdesti bozduğu andan itibaren başlar, ertesi gün aynı vakte kadar devam eder. (24 saat).

Dikkat: Seferde iken mest giyip sonra mukim olan veya mukim iken mest giyip sonra sefere çıkan veya meshin başlangıcında şüpheye düşen kimse mukim gibi mesheder.

Sargı üzerine meshetmek:

Kemiklerdeki kırıkları ve benzeri yaraları tedavi etmek için sarılan sargılar üzerine şu şartlarla mesh yapmak caizdir: 1. Buna gerçekten ihtiyaç olması, 2. İhtiyaç duyulan yerin dışına taşmaması, 3. Abdest alırken sargı üzerine mesh ile diğer azaları yıkama işinin peşi peşine yapılması. Sargı sarılması gereken yer birden fazla olursa bundan fazla olanın çıkarılması gerekir. Bunun yaraya bir zarar vereceğinden korkulursa, onun üzerine de mesh yapılması caizdir.

Mestlerden meshedilecek kısmın miktarı: Mestin üst kısmının ayak parmaklarından ayak bileğine kadar olan bölümünün çoğu meshedilmelidir. İki elin parmaklarının arası açık iken mesh yapılır.

Dikkat: ❖ Sağ mestten başlamak değil, mestlerin ikisini birlikte meshetmek daha faziletlidir.

❖ Mestlerin arkasını ve altını meshetmek sünnete uygun değildir. Sadece altlarını ve arkalarını meshetmek ise yeterli değildir.

❖ Mestleri meshetmek yerine yıkamak ve meshi tekrarlamak mekruhtur.

❖ Sarık ve başörtüsünün çoğunu meshetmek gerekir.

Abdesti bozan şeyler:

1. Önden ve arkadan çıkan şeyler abdesti bozar. Çıkan şey, ister yel ve meni gibi temiz bir şey olsun, isterse idrar ve mezi gibi necis(pis) bir şey olsun, hüküm değişmez.

2. Uyku veya baygınlık sebebiyle aklın gitmesi abdesti bozar. Ancak oturarak veya ayakta az bir uyku abdesti bozmaz.

3. İdrar veya dışkının tabii çıkış yerinin dışında başka bir yerden çıkması da abdesti bozar.

4. Vücuttan idrar ve dışkının dışında çıkan kan gibi necis şeyler de fazla miktarda olduğu zaman abdesti bozar.

5. Tenasül uzvuna elle dokunmak abdesti bozar.

6. Erkek ve kadının cinsel organlarının arada bir engel olmaksızın birbirine şehvetle değmesi abdesti bozar.

7. Deve eti yemek abdesti bozar.

8. Dinden çıkmak abdesti bozar. Abdest aldığını kesin olarak bilir de abdestinin bozulup bozulmadığından şüphe ederse veya bunun aksi olursa kesin olarak bildiği ile amel eder.

Guslü gerektiren haller:

1. Şehvetle meninin çıkması veya şehvetle olsun olmasın uykuda meninin çıkması.

2. Erkek cinsel organının baş kısmının meni inmese bile kadının cinsel organının içinde kaybolması.

3. Mürtet de olsa kâfirin Müslüman olması.

4. Kadının hayız kanının çıkması.

5. Lohusalık kanının çıkması.

6. Müslümanın ölmesi.

Guslün farzları: Suyu bütün bedene, ağzın ve burnun içine yaymak yeterlidir.

Gusül şu dokuz şeyle kemale ulaşır: **1.** Niyet eder. **2.** Besmele çeker. **3.** Ellerini kabın içine sokmadan önce yıkar. **4.** Cinsel organını ve onu kirleten şeyleri yıkar. **5.** Abdest alır. **6.** Başının üzerinden üç defa su döker. **7.** Suyu vücudunun her tarafına ulaştırır. **8.** Vücudunu elleriyle ovalar. **9.** Sağdan başlar.

Abdestsiz olan kişiye haram olan şeyler: **1.** Mushafa el sürmek, **2.** Namaz kılmak, **3.** Tavaf etmek.

Cünüp veya hayızlı olanlara haram olan şeyler: Yukarıdakilere ilave olarak, **1.** Kur'ân okumak, **2.** Mescitte beklemek. Cünüp olan kişinin abdestsiz uyuması ve guslederken suyu israf etmesi haramdır.

Teyemmüm:

Şartları: **1.** Suyu bulamamak, **2.** Teyemmümün temiz, mübah, yanıcı olmayan ve tozlu bir toprakla yapılması.

Rükünleri: Bütün yüzü meshetmek, sonra elleri bileklere kadar meshetmek, sıraya riayet etmek ve peşi peşine yapmak.

Teyemmümü bozan şeyler: **1.** Abdesti bozan şeylerin hepsi, **2.** Guslü gerektiren herhangi bir durum, **3.** Su bulunmadığı için teyemmüm yapılmışsa, suyun gelmesi, **4.** Hastalık sebebiyle teyemmüm eden kimse gibi teyemmümü mübah kılan halin ortadan kalkması.

Teyemmümün sünnetleri: **1.** Tertibe riayet, **2.** Ellerle yüzü peşipeşine meshetmek, **3.** Vaktin sonuna kadar beklemek, **4.** Sonunda abdest duası ile dua etmek.

Mekruhları: Elleri toprağa tekrar vurmak mekruhtur.

Teyemmümün yapılışı: Niyet eder, sonra besmele çeker, ellerini toprağa bir defa vurur, sonra avuçlarının içini yüzünün üzerinde hareket ettirerek yüzünü mesheder. Sonra sağ elinin üstünü, sol elinin içiyle ve sol elinin üstünü sağ elinin içiyle olmak üzere ellerini mesheder.

Necasetin giderilmesi:

Ayni varlıklar üçtür: Canlı varlıklar: Bunlar iki kısımdır:

1. Necis olan canlılar: Bunlar köpek, domuz ve yavruları ile eti yenmeyen kuşlar ve yaratılışça kediden büyük evcil hayvanlardır. Bu kısımdaki hayvanların idrarı, dışkısı, salyası, teri, menisi, sütü, sümüğü ve kusmuğu necistir.

2. Temiz olan canlılar: Üç kısımdır: a İnsanların menisi, teri, tükrüğü, sütü, sümüğü, balgamı ve kadının fercinin rutubeti temizdir. Keza bütün parçalar ve artıkları temizdir. Ancak idrarı, dışkısı, mezisi, vedisi ve kanı necistir. b Eti yenen bütün hayvanların idrarı, dışkısı, menisi, sütü, teri, salyası, sümüğü, kusmuğu, mezisi ve vedisi temizdir. c Merkep, kedi ve fare gibi sakınılması zor olan hayvanların sadece teri ve salyası temizdir. Lâşeler: Bunların hepsi necistir. Sadece insan cesedi, ölmüş balık ve çekirge ile akrep, karınca ve sinek gibi akıcı kanı olmayan hayvanlar temizdir. Cansız varlıklar: Bunlar temizdir. Bunlar toprak, taş ve benzeri şeylerdir. (Yukarıda zikri geçen şeylerden cansız olanların hepsi bunun dışındadır).

Faydalı bilgiler:

❖ Kan, cerahat ve irin necistir. Bunlar temiz bir hayvandan çıktığı zaman namazda ve diğer yerlerde az bir miktarının bir sakıncası yoktur.

❖ İki çeşit kan temizdir: 1. Balığın kanı, 2. Boğazlanmış bir hayvanın etinde ve damarlarında kalan kan.

❖ Eti yenen bir hayvandan canlı iken kopartılan bir organ, kan pıhtısı ve et parçası, bunların hepsi necistir.

❖ Necaseti gidermek için niyete ihtiyaç yoktur. Necaset, mesela yağmur gibi bir şeyle gitmiş olsa bile temizlenmiş olur.

❖ Necasete elle dokunmak veya necasetin üzerine basmakla abdest bozulmaz. Sadece ondan vücuda ve elbiseye isabet eden necaseti gidermek gerekir.

❖ Necaset ancak şu şartlarla temizlenmiş olur: **1.** Temiz bir su ile yıkamak, **2.** Necaset su gibi sıkılabilecek cinsten ise (mesela idrar) yıkandıktan sonra damlalar iyice kesilinceye kadar sıkmak, **3.** Yıkamak yeterli olmadığı zaman kazımak ve ovalamak gibi yollarla necaseti gidermek, **4.** Köpek tarafından pislenmişse, yedi defa yıkayıp sekizincide toprakla veya sabunla yıkamak.

Uyarılar: ❖Yerdeki necaset idrar gibi bir sıvı ise necasetin kendisi, rengi ve kokusu yok oluncaya kadar üzerine su dökmek yeterlidir. Dışkı gibi katı bir necaset ise, necasetin kendisinin ve izinin tamamen yok edilmesi gerekir.

❖Sudan başka bir yolla necasetin giderilmesi mümkün olmadığı zaman su ile yıkanması gerekir.

❖Necaset mahalli tam olarak bilinemediği zaman, yıkandığına kesin kanaat hâsıl oluncaya kadar o yerin yıkanması gerekir.

❖Nafile namaz kılmak için abdest alan kimsenin onunla farzı kılması caizdir.

❖Uyuyan veya yellenen kimsenin istinca yapması gerekmez. Çünkü yel temizdir, ancak namaz kılmak ve benzeri bir şey yapmak istediği zaman abdest alması gerekir.

Kadınların Özel Hallerine Ait Hükümler (NifasLohusalık)

Mesele	Hüküm
Hayızın asgari ve azami başlama yaşı kaçtır?	Kadın asgari dokuz yaşında hayız görür. Bundan önce kadının fercinden kan gelirse bu bir istihazadır (hastalıktır). Hayız döneminin başlama yaşının sınırı yoktur.
Hayızlı günlerin asgari süresi ne kadardır?	Bir gün bir gecedir (24 saat). Bundan daha az olursa bu bir istihazadır, yani özür kanıdır.
Hayızlı günlerin azami süresi ne kadardır?	On beş gündür. Bundan fazla bir süreyle kan gelirse, bu bir istihazadır.
İki hayız arasındaki temizlik dönemi	En az on üç gündür. Bu müddet tamamlanmadan kan görülürse bu bir istihazadır.[1]
Kadınların genelinin hayız süresi	Altı veya yedi gündür.
Kadınların genelinin temizlik süresi	Yirmi üç veya yirmi dört gündür.
Hamilelik esnasında gelen kan hayız mıdır?	Hamile kadından gelen kan veya bulanık/koyu kahverengi veya sarı renkteki akıntı istihazadır.
Hayızlı kadın temizlendiğini ne zaman bilir?	Bu konuda kadınlar iki kısımdır: **1.** Eğer böyle bir akıntı görüyorsa hayız bezinin bembe-yaz bir akıntı gelmesiyle.[2] **2.** Fercinden beyaz akıntı gelmeyen bir kadınsa hayız bezinin kupkuru ve bembeyaz kalmasıyla bilir.
Temizlik esnasında kadının fercinden çıkan akıntının hükmü nedir?	Bu akıntı şeffaf veya beyaz ve yapışkan ise temizdir. Eğer kan ise veya bulanık veya sarı renkte bir akıntı ise necistir, hepsi abdesti bozar. Akıntı devamlı olursa istihazadır.
Fercten çıkan bulanıklık veya sarılık nedir?	Öncesinde veya sonrasında hayıza bitişik olarak çıkarsa hayızdır. Ayrı çıkarsa istihazadır.
Her ay hayız gördüğü gün sayısı bitmeden temizlenen kadın	Mutadı olan hayız günleri bitmeden önce bile olsa kan kesildiği ve temizliği gördüğü zaman temizlendiğine hükmedilir.
Hayızın mutad vaktinden önce veya sonra gelmesi	Hangi vakitte gelirse gelsin başlaması ile kesilmesinin arası en az üç gün olmak şartıyla hayız vasıflarını taşıdığı açıkça anlaşılıyorsa hayızdır, değilse istihazadır.
Hayız mutad gün sayısından fazla veya eksik olduğu zaman	Hayızın azami süresinden fazla olmamak şartıyla hayızdır. **(On beş gün)**
Bir ay veya daha fazla gibi uzun bir süre kadının hayızı devam ettiği zaman hüküm nedir?	**Bunun dört hali vardır: 1.** Her ay hayız gördüğü vakti, gün sayısını bilen ve hayız kanını diğerlerinden ayırt edebilen bir kadının gördüğü kanın vasıflarıyla değil, mutadı olan vakti ve gün sayısıyla amel etmesi gerekir. **2.** Her ay hayız gördüğü vakti ve günlerinin sayısını bilen, fakat aynı vasıfta kan gören bir kadın mutadı olan vakit ve gün sayısıyla amel eder. **3.** Her ay hayız gördüğü vakti bilen, fakat günlerinin sayısını bilmeyen bir kadın aynı vakitten itibaren genel hayız müddeti olan altı veya yedi gün oturur/bekler. **4.** Hayız günlerinin sayısını bilen, fakat ayın kaçıncı gününde geldiğini bilmeyen bir kadın her kameri ayın başından itibaren bildiği gün sayısınca bekler.

---

[1] **İstihaza,** rahmin altındaki bir damardan akan hastalık kanıdır. Hayız ile istihaza arasındaki fark şudur: **1.** Hayız kanı siyaha çalar koyu kırmızıdır. İstihaza ise sanki burun kanamasının kanı gibi parlak kırmızıdır. **2.** Hayız kanı kalın olur, bazen parça parça gelebilir. İstihaza kanı ise sanki yaradan akan kan gibi incedir. **3.** Hayız kanının genellikle kötü ve iğrenç bir kokusu vardır, istihaza kanının kokusu ise normal kan kokusu gibidir. **Hükümleri yönünden:** Hayızlı kadının, namaz kılmak, mescitte kalmak, Kuran okumak ve oruç tutmak gibi büyük hades sahibine/cünübe haram olan şeyleri yapması haramdır.

[2] Bu akıntı temiz olup sadece abdesti bozar.

Kadınların Özel Hallerine Ait Hükümler (Nifas-Lohusalık)

Mesele	Hüküm
Kadın doğum yaptığı halde kan görmezse	Nifas hükümleri uygulanmaz, yıkanması gerekmez, orucu bozulmaz.
Doğum alâmetlerini gördüğü zaman	Doğumdan önce sancılı olarak gördüğü kan ve sular nifas hükmünü almaz, bu bir istihazadır.
Doğum esnasında kadından çıkan kan	Çocuk çıkmasa da veya bir kısmı çıksa da bu kan nifas kanıdır. Kadının bu esnada geçen namazı kaza etmesi gerekmez.
Nifas günleri ne zaman sayılmaya başlanır?	Nifas süresi çocuk annesinin karnından tam olarak çıktıktan sonra başlar.
Nifasın asgari süresi ne kadardır?	Asgari süresinin bir sınırı yoktur. Şayet kadın doğum yaptıktan hemen sonra kan kesilirse yıkanması ve namazını kılması gerekir. Kırk gün beklemesi gerekmez.
Nifasın azami süresi ne kadardır?	Kırk gündür. Daha fazla sürerse ona itibar etmez. Yıkanması ve namazını kılması gerekir. Ancak kırk günün bitimi hamilelikten önceki hayız günlerine denk geliyorsa hayız olarak itibar eder.
İkiz veya daha fazla çocuk doğuran kadın	Nifas günleri kadın ilk çocuğunu dünyaya getirdikten sonra başlar.
Düşükten sonra gelen kanın hükmü	Düşük, seksen günlük ve daha küçük olduğu zaman düşükten sonraki kan istihaza kanıdır. Doksan günlükten fazla olduğu zaman düşükten sonraki kan nifas kanıdır. Seksenle doksan günlük arasında olduğu zaman hüküm düşüğün bünyesine bağlıdır: İnsan şeklini almışsa kan nifas kanıdır. İnsan şeklini almamışsa istihaza kanıdır.
Kırk gün esnasında temizlendiği, sonra kırk gün bitmeden tekrar kan geldiği zaman	Kadın kırk günlük lohusalık esnasında temizliği görürse yıkanır ve namazlarını kılar. Sonra kırk gün dolmadan tekrar kan görürse nifas, yani lohusalık hükümlerini alır ve kırk gün bitinceye kadar böyle devam eder.

Uyarılar:

❖ Cünübe haram olan şeyler hayızlı ve nifaslıya da haramdır.

❖ İstihazalı kadının namazını kılması gerekir, fakat her namaz için abdest almalıdır.

❖ Bir kadın güneş batmadan önce hayızdan ve nifastan temizlendiği zaman o günün hem öğle namazını hem de ikindi namazını kılması gerekir. Sabah namazı vakti girmeden önce temizlendiği zaman ise o gecenin hem akşam hem de yatsı namazını kılması gerekir.

❖ Bir kadın namaz vakti girdiği halde o namazı kılmadan önce hayız ve nifas kanı gördüğü zaman o namazı kaza etmesi gerekir.

❖ Bir kadının hayız veya nifastan dolayı yıkandığı esnada saçlarının örgüsünü çözmesi gerekir. Cenabetten dolayı yıkanırken saçını çözmesi gerekmez.

❖ Hayızlı ve nifaslı kadınla fercinden cinsel ilişkiye girilmesi haramdır. Fercin dışındaki diğer yerlerinden yararlanmak caizdir.

❖ İstihazalı bir kadınla fercinden cinsel ilişkiye girilmesi mekruhtur. Kocanın buna ihtiyacı olması durumunda mübahtır.

❖ İstihazalı bir kadının her bir namaz için ğusletmesi müstehaptır. Bunu yapamazsa öğle ve ikindi için bir gusül, akşam ile yatsı için bir gusül ve sabah için bir gusül olmak üzere bir gün ve gecede toplam üç gusül yapar. Bunu yapamazsa günde bir defa gusleder ve her namaz için abdest alır. Bunu da yapamazsa hayızdan dolayı guslettikten sonra her bir namaz için abdest alır.

❖ Bir kadının hac ve umre ibadetini eda edebilmek veya ramazan orucunu tamamlayabilmek için belli bir süre hayız olmasını engelleyecek ilaç kullanması caizdir. Ancak bu ilacın vücuduna zarar vermemesi şarttır.

Namaz

Ezan ve ikamet erkekler için hazarda farzı kifayedir. Tek başına namaz kılan ve yolcu için sünnettir. Kadınlar için mekruhtur. Vaktinden önce sahih değildir. Ancak sabah namazının ilk ezanının gece yarısından sonra okunması sahihtir.

Namazın şartları:

1. Müslüman olmak.

2. Akıllı olmak.

3. Mümeyyiz olmak.

4. Temizlenmeye gücü yetmek.

5. Vakit. Öğlen namazının vakti: Zevalden itibaren her şeyin gölgesi kendi misli oluncaya kadardır. Sonra ikindi namazının vakti girer. İkindinin serbest vakti her şeyin gölgesi kendisinin iki misli oluncaya kadardır. Sonra güneşin batışına kadarki süre ikindinin zaruret vaktidir. Güneşin batışıyla birlikte akşam vakti girer ve ufuktaki kırmızılık kayboluncaya kadar devam eder. Sonra yatsı vakti girer. Yatsının serbest vakti gece yarısına kadar, zaruret vakti ise şafak sökünceye kadardır. Sonra güneşin doğuşuna kadar sabah namazının vaktidir.

6. Gücü yetenin cildini göstermeyecek bir şeyle avret yerlerini örtmesi. On yaşına gelmiş erkeğin avreti göbekle diz kapağı arasıdır. Hür ve erişkin kadının namazdaki avreti ise yüzü hariç bütün vücududur.

7. Gücü yetenin bedeni, elbisesi ve namaz kılacağı yerin necasetten temiz olması.

8. Gücü yetenin kıbleye yönelmesi.

9. Niyet.

Namazın rükünleri:

Bunlar on dört tanedir: 1. Gücü yetenin farzlarda ayakta durması. 2. Başlama tekbiri. 3. Fatihayı okumak. 4. Her rekâtta rükûya varmak. 5. Rükûdan kalkmak. 6. Rükûdan sonra ayakta durarak doğrulmak. 7. Yedi aza üzerine secde etmek. 8. İki secde arasında oturmak. 9. Son teşehhüd. 10. Son teşehhüd için oturmak. 11. Son teşehhüdde Peygamber'e salât ve selam getirmek. 12. Birinci selam. 13. Namaza ait

bütün fiilleri sükûnet içinde eda etmek. 14. Bu rükünlerde sıraya riayet etmek. Bu rükünler yerine getirilmedikçe namaz sahih olmaz.

Bunlardan birinin kasten veya unutarak terk edilmesi o rekatın batıl/geçersiz olmasına sebep olur.

Namazın vacipleri:

Sekizdir:

1. Başlama tekbirinin dışındaki bütün tekbirler.

2. İmamın ve tek başına namaz kılan kişinin rükûdan kalkarken سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ "semiallahu li men hamideh" demesi.

3. Rükûdan kalkarken daha sonra رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ "Rabbena ve leke'lhamd" demek.

4. Rükûda bir defa سُبْحَانَ رَبِّىَ الْعَظِيمِ "Subhane Rabbiye'lazim" demek.

5. Secdelerde birer defa سُبْحَانَ رَبِّىَ الاعْلَى "Subhane Rabbiye'la'lâ demek.

6. İki secde arasında رَبِّغْفِرْلِى "Rabbiğfirli" demek.

Bir kimse bu vacipleri kasten terk ederse namazı batıl olur. Unutarak terk ederse sehiv secdesi yapar.

Namazın sünnetleri:

Sözlü ve fiili sünnetler vardır. Namazın sözlü olarak eda edilen sünnetleri şunlardır: Namazın başında dua etmek, eûzü besmele çekmek, âmîn demek, cehri namazlarda sesli olarak âmîn demek, Fatiha'dan sonra Kur'ân'dan kolayına giden bir yeri okumak, imamın kıraati sesli yapması (imama uyan kişi bundan nehyedilmiştir, tek başına namaz kılan kişi muhayyerdir/isterse sesli okur, isterse sessiz okur), "Semiallahü li men hamideh" dedikten sonra حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مِلْءَالسَّمَاوَاتِ ومِلْءَ الارْضِ "hamden kesiran tayyiben mübaraken fihi mil'essemavati ve mil'elard…." demek, rükûdaki ve secdelerdeki tesbihleri ve iki secde arasındaki رَبِّ اغْفِرْلِى "Rabbiğfirli" sözünü birden fazla söylemek ve selamdan önce dua etmek. Namazın fiili olarak eda edilen sünnetleri ise şunlardır: Namaza başlarken alınan tekbir esnasında, rükûya varırken ve rükûdan kalkarken alınan tekbirler esnasında ve ilk teşehhüdden sonra ayağa kalkınca elleri kaldırmak, kıyam esnasında sağ eli sol elin üstüne ve göğsün altına koymak, kıyam esnasında secde mahalline bakmak, ayakta iken iki ayağın arasını açmak, secdeye varırken önce dizlerini, sonra ellerini, sonra da alnını ve burnunu yere koymak, pazularını yanlarından, karnını baldırlarından ve baldırlarını bacaklarından uzaklaştırmak, dizlerinin arasını açmak, ayakları açarak ayakta durmak, parmakların içini yere koymak, ellerini açık ve parmaklarını bitişik bir vaziyette omuzları hizasına kaldırmak, ayaklarının ucu üzerinden

ve elleriyle dizlerine dayanarak ayağa kalkmak, iki secde arasında ve birinci teşehhüd oturuşunda (sol ayağını) yayarak oturmak, ikinci teşehhüd oturuşunda teverrük ederek oturmak(sol ayağını yatırıp sağdan çıkarmak ve sağ ayağını dikerek kalçasını yere koymak), iki secde arasında ve teşehhüdde elleri açık ve parmakları bitişik bir halde baldırların üzerine koymak, fakat sağ elin serçe parmağını ve yüzük parmağını kapatıp başparmağı ve orta parmağını halka yaparak Allah'ı zikrederken ve dua ederken işaret parmağıyla onun vahdaniyetine işaret etmek ve selam verirken önce sağa, sonra sola dönmek.

Sehiv secdesi:

Kur'ân okumak gibi meşru bir işi, mesela secdelerde okumak gibi yapılmaması gereken bir yerde yaptığı zaman sehiv secdesi yapmak sünnet olur. Namazın sünnetlerinden birini terk ettiği zaman sehiv secdesi yapmanın hükmü mübahtır. Rükûlara veya secdelere veya kıyama veya teşehhüd oturuşuna ilave yaptığı zaman veya teşehhüd oturuşunu tamamlamadan selam verdiği zaman veya kıraatte mânâyı bozacak bir yanlışlık yaptığı zaman veya vacibi terk ettiği zaman veya bir fiili fazla yaptığından şüphelendiği zaman sehiv secdesi yapması vacip olur. Vacip olan sehiv secdesini kasten terk etmekle namaz batıl olur. Sehiv secdelerini dilerse selam vermeden önce yapar, dilerse namazdan sonra yapar. Selamdan sonra araya fasıla girecek kadar secde yapmayı unutursa, düşmüş olur.

Namazın kılınış şekli:

Namaza kalktığı zaman kıbleye yönelir ve "Allahu ekber" diyerek namaza başlar. İmam bu tekbiri ve diğer tekbirleri arkasındakilere işittirmek için sesli, diğerleri sessiz olarak söyler. Tekbire başlarken ellerini omuzları hizasına kadar kaldırır, sonra sağ eliyle sol elini kavrayarak onları göğsünün altına koyar. Bakışları secde mahalline yöneliktir. Sonra Peygamber'in hadislerinde geçen bazı duaları okumaya başlar.

Mesela bu dualardan birisi aşağıdaki şu duadır:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلا إِلَهَ غَيْرُكَ

Bu duanın Türkçe anlamı şudur: "Allah'ım! Sana hamdederek seni tesbih ederim. İsmin mübarek, şanın yücedir. Her türlü övgü senin içindir. Senden başka ilah yoktur." Sonra "eûzü besmele" çeker.(Bunların hepsini sessiz olarak okur). Sonra Fatiha sûresini okur. Eğer bu namaz imamın sesli olarak kıldırdığı bir namaz ise imamın sustuğu ve sessiz kaldığı yerlerde cemaatin Fatiha okuması müstehaptır. Eğer bu namaz imamın sessiz kıldırdığı bir namaz ise namazda Fatiha okunması vaciptir. Sonra Kur'ân'dan kolayına giden bir yeri okur. Sabah namazında "tıvalı mufassal" denilen kısa ayetli uzun sûreleri, akşam namazında "kısarı mufassal" denilen kısa ayetli kısa sureleri, diğer namazlarda da "evsatı mufassal" denilen kısa ayetli

orta sûreleri okuması müstehaptır. "Kaf" suresinden "amme"ye kadar olan surelere tıvalı mufassal; "Duha"ya kadar olan surelere evsatı mufassal; "Nas"a kadar olan sûrelere de kısarı mufassal denilir. İmam, sabah namazında ve akşam ile yatsı namazlarının ilk iki rekâtında Fatihayı ve sûreleri sesli olarak okur. Diğerlerinde bunları da sessiz olarak okur. Sonra tekbir alır, rükûya varır ve başlama tekbirinde olduğu gibi ellerini kaldırır. Rükûda iken ellerini dizlerinin üzerine kor, parmaklarını açar, sırtını uzatır ve başını sırtının hizasında tutar, sonra üç defa: سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيم "Büyük Rabbimi tesbih ederim" der.

Sonra: سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ "Allah kendisine hamdedeni işitir" diyerek, rükûdan başını kaldırır. Rükûdan doğrulduğu zaman:

رَبَّنَاوَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مِلْءَالسَّمَاوَاتِ ومِلْءَ الارْضِ وَمِلْءَ ماشِئتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ

"Rabbimiz! Hamd sanadır. Çokça ve tertemiz hamd, gökler dolusu, yer dolusu ve sonra dilediğin şey dolusunca hamd sanadır." der. Sonra tekbir alarak secdeye kapanır. Secde esnasında pazularını yanından, karnını baldırlarından uzak tutar, ellerini omuz hizasında yere koyar. Ayak ve el parmakları kıbleye yöneliktir. Sonra üç defa: سُبْحَانَ رَبِّيَ الاعلَى "Yüce Rabbimi tesbih ederim" der. Secdede bu tesbihi söyledikten sonra hadislerde geçen bazı şeyleri ve dilediği duaları ilave edebilir. Sonra tekbir alarak secdeden başını kaldırır. Sol ayağını yatırıp üzerine oturur, sağ ayağını diker ve bu ayağın parmaklarını kıbleye doğru büker. Veya her iki ayağın parmaklarını kıbleye doğru diker ve topuklarının üstüne oturur. Bu esnada iki defa: رَبِّغْفِرْلِي "Rabbim beni bağışla" der. Buna şu duayı da ilave edebilir:

وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وارْفَعْنِي وارْزُقْنِي وانْصُرْنَى واهْدِنِي وَعَافِنِي وَاعْفُ عَنِّي

"Bana merhamet et, bana yardım et, beni yücelt, bana rızık ver, bana hidayet et, bana afiyet ver ve beni affet." Sonra birincisi gibi ikinci secdeyi de yapar. Sonra tekbir getirerek başını secdeden kaldırır, ayaklarının ucuna basarak ayağa kalkar ve birinci rekâtı kıldığı gibi ikinci rekâtı da kılar. İki rekâtı tamamladığında ayaklarını yayarak teşehhüde oturur. Sol elini sol baldırının, sağ elini sağ baldırının üstüne kor. Sağ elinin serçe ve yüzük parmaklarını yumar, orta parmağıyla başparmağını halka yapar, şehadet parmağıyla işaret eder ve

التَّحِيَّاتُ للهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلا اللهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

"Selamlar, dualar ve bütün güzel şeyler Allah'adır. Ey Nebi! Selam sana, Allah'ın rahmeti ve bereketi senin üzerine olsun. Selam bize ve Allah'ın salih kullarına… Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve elçisidir." Sonra tekbir alarak üçüncü ve dördüncü rekâtlara kalkar,

bu esnada ellerini de kaldırır. Bu rekâtları da aynı şekilde kılar, fakat kıraati sesli yapmaz ve sadece Fatiha sûresini okur. (Rükû ve secdeleri de tamamladıktan sonra) teverrük ederek son teşehhüde oturur. Bu oturuşta sol ayağını yatırır ve sağ tarafından çıkarır, sağ ayağını da dikerek kalçasını yere kor. (Teverrük, iki teşehhüdlü namazın son oturuşunda yapılır). "Ettehıyyatu"yu okuduktan sonra "salli" ve "barik" dualarını okur:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ،

اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

"Allah'ım! İbrahim'e ve İbrahim'in ailesine salât ettiğin gibi, Muhammed'e ve Muhammed'in ailesine de salât eyle. Şüphesiz sen çokça hamdedilen, şan ve şeref sahibisin. Allah'ım! İbrahim'i ve İbrahim'in ailesini mübarek kıldığın gibi Muhammed'i ve Muhammed'in ailesini de mübarek kıl. Şüphesiz sen çokça hamdedilen, şan ve şeref sahibisin." Burada daha sonra:

أَعُوذُ بِاللهِ مِن عَذَابِ النَّارِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَفِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَفِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ

"Cehennem azabından, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden ve Mesih Deccal fitnesinden Allah'a sığınırım." gibi sünnette geçen başka duaları da okuyabilir. Sonra السَّلاَمُ عَلَيْكُم وَرَحْمَةُ الله *"es-Selamu aleykum ve rahmetullah"* diyerek önce sağa, sonra sola selam verir. Selamdan sonra hadislerde geçen duaları okumak sünnettir.[3]

---

[3] Üç defa "estağfirullah" dedikten sonra şu tesbihatı yapar:

«اَللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ، وَمِنْكَ السَّلاَمُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ»

«لاَحَوْلَ وَ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِالله، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَ لَهُ الْفَضْلُ وَ لَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَ لَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ»

"Allahım! Sen selamsın, selamet sendendir. Ey celal ve ikram sahibi! Sen yüceler yücesisin. Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. O, her şeye gücü yetendir. Güç ve kuvvet ancak Allah'tandır. O'ndan başka ilah yoktur. Biz sadece O'na ibadet ederiz. Nimet O'nun, fazilet O'nundur. Güzel övgüler O'nadır. Kâfirler hoşlanmasa da dini sadece O'na mahsus kılarız. Allahım! Verdiğine mani olabilecek, vermediğini de verebilecek kimse yoktur. İtibar sahibinin itibarı Senin katında kendisine hiçbir fayda vermez." Sabah ve akşam namazlarından sonra bunlara ilaveten on defa şu tesbihi okur:

«لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

"Allah'tan başka ilah yoktır. O tektir. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. Diriltir ve öldürür. Onun her şeye gücü yeter." Bundan sonra otuz üç defa **"Subhanallah"**, otuz üç defa **"Elhamdulillah"** otuz üç defa **"Allahu ekber"** der. Yüzüncüde: **"Lailahe illallahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli şeyin kadir"**der. Sonra "**ayete'lkursi**"yi okur. Sonra "**ihlâs ve muavvizeteyn"** sûrelerini okur. İhlâs ve muavvizeteyn sûrelerini sabah ve akşam namazlarından sonra üçer defa okur.

Hastanın namazı:

Ayakta durmak hastalığını artırdığı zaman veya ayakta kılmaya gücü yetmediği zaman oturarak namaz kılar. Oturmaya gücü yetmezse yanı üzerinde kılar. Bu kendisine meşakkat verirse sırt üstü kılar. Rükû ve secdeleri yapmaktan aciz olursa bunları ima ile yapar. Hasta iken geçirdiği namazları kaza etmesi gerekir. Her namazı kendi vaktinde kılmak kendisine zor gelirse öğle ile ikindiyi ve akşamla yatsıyı birinin vaktinde birleştirerek kılar.

Misafirin namazı:

Bir kimse yaklaşık seksen kilometrelik mübah bir yolculuğa çıktığı zaman dört rekâtlı namazları iki rekât olarak kılar. Yolculuğu esnasında bir yerde dört günden fazla kalmaya niyet ederse ki yirmi vakit eder, oraya ulaştığı andan itibaren namazlarını tam kılar, kısaltmaz. Misafir, mukimin arkasında namaza durursa veya mukim iken unuttuğu bir namazı yolculuğu esnasında hatırlarsa veya aksi olursa namazlarını tam kılması gerekir. Misafir, namazlarını tam kılabilir, fakat kısaltması daha faziletlidir.

Cuma namazı:

Cuma namazı öğlen namazından daha faziletlidir. Müstakil bir namazdır. Kısaltılmış bir öğle namazı değildir. Dört rekât olarak kılınması caiz değildir. Öğlen namazına niyet edilerek kılınmaz. Cem sebebi mevcut olsa bile mutlak olarak ikindi ile birleştirilerek kılınması caiz değildir.

Vitir namazı:

Sünnettir. Vakti: Yatsı namazından şafak vaktine kadardır. En az bir rekât, en çok on bir rekâttır. Her iki rekâtta bir selam verir. Bu daha faziletlidir. Veya dört, altı ve sekiz rekâtı birlikte kılar. Çift rekâtların sonunda kalan tek rekâtı da kılarak vitir yapar. Veya üç, beş, yedi ve dokuz rekâtı birlikte kılar. En az faziletlisi iki selamlı üç rekât olan vitirdir. Vitirden sonra oturarak iki rekât namaz kılmak mübahtır.

Cenazeler:

Müslüman bir ölüyü yıkamak, kefenlemek, namazını kılmak, taşımak ve defnetmek farzı kifayedir. Ancak savaş şehidi yıkanmaz ve kefenlenmez, namazının kılınması caizdir ve öldüğü hal üzere defnedilir. Erkek üç tane lifafe denilen beyaz renkli kumaşa sarılır. Kadın ise üç parça kumaşa sarılır; izar, hımar, kamis ve iki adet lifafe. Cenaze namazını kıldıran imamın ve tek başına bu namazı kılan kişinin erkek ölünün göğsü hizasına, kadın ölünün orta hizasına durması sünnettir. Dört tekbir

alır, her tekbirle birlikte ellerini kaldırır. Birinci tekbirle birlikte başlar, eûzü besmele çeker ve içinden sadece Fatiha sûresini okur. Sonra ikinci tekbiri alır ve Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e salâvat getirir. Sonra üçüncü tekbiri alır ve ölü için dua eder. Sonra dördüncü tekbiri alır ve kısa bir duraklamadan sonra sağına selam verir. Kabrin bir karıştan fazla yükseltilmesi, kireçlenmesi, tütsülenmesi, öpülmesi, yazı yazılması veya oturulması veya üzerinde yürünmesi haramdır. Kabirlerin kandille aydınlatılması, tavaf edilmesi, üzerine mescit yapılması veya mescitlere defin yapılması haramdır. Kabirlerin üzerindeki kubbelerin yıkılması gerekir.

❖ Taziyede kullanılacak sözler için bir kısıtlama yoktur. Taziyede bulunan kişi cenaze sahibine: "Allah senin ecir ve mükâfatını artırsın, sana güzel sabır versin, Allah senin ölüne mağfiret etsin" gibi teselli sözleri söyleyebilir. Bir müslümana kâfir yakını sebebiyle taziyede bulunup "Allah senin ecrini artırsın, sana sabır versin" denilebilir. Bir Müslüman sebebiyle de olsa kâfire taziyede bulunmak haramdır.

❖ Öldüğü zaman ailesinin arkasından ağlayıp dövüneceğini bilen bir kişinin ölünce arkasından yas tutmamaları için vasiyette bulunması gerekir. Yoksa onların ağlamaları sebebiyle azap edilir.

❖ İmam Şafiî dedi ki: Ölünün yakınlarının taziyede bulunmak isteyenleri karşılamak için bir evde toplanıp oturmaları mekruhtur. Bilakis erkek olsun, kadın olsun kendi işleri ve ihtiyaçları için dağılmaları gerekir.

❖ Ölünün ailesi için yemek hazırlamak sünnettir. Onların yemeklerinden yemek veya onların yanında toplananlar için yemek yapmak mekruhtur.

❖ Ziyaret maksadıyla yolculuğa çıkmaksızın Müslüman kabrini ziyaret etmek sünnettir. Kâfirin kabrini ziyaret etmek mübahtır. Kâfirin Müslüman kabrini ziyaret etmesine engel olunmaz.

❖ Mezarlığa giren kimsenin: "Selam size ey bu diyarın müminleri! Biz de Allah'ın izniyle size kavuşacağız. Allah bizden önce gidenlere ve sonraya kalanlara rahmet etsin. Allah'tan bizim için ve sizin için mağfiret dilerim. Allah'ım! Bizi onların ecrinden mahrum bırakma. Onlardan sonra bizi fitneye düşürme. Bize ve onlara mağfiret et."

❖ Kefenin üzerine kirleneceğinden korkulduğu için Kur'ân'dan ayet ve sûreler yazmak haramdır. Çünkü bu Kur'ân'a hakaret olur ve buna dair bir delil yoktur.

❖ **Ölü için yapılacak kapsamlı dua:** Peygamber ölüye dua ederken şöyle derdi:

« اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، وَاغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْراً مِنْ دَارِهِ،

وَأَهْلاً خَيْراً مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ »

"Allah'ım onu bağışla ve ona merhamet et. Ona afiyet ver ve onu affet. Onu hoş karşıla ve yerini genişlet. Onu su, kar ve dolu ile yıka. Beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi günahlardan temizle. Ona evinden daha iyi bir ev, ailesinden daha hayırlı bir aile, eşinden daha hayırlı bir eş ver. Onu cennete koy. Kabir azabından ve cehennem azabından koru ." Bunu Müslim rivâyet etti.

Bayram namazları:

Farz-ı kifayedir. Vakti kuşluk namazının vakti gibidir. Bayram olduğu zeval vaktinden sonra bilinirse ertesi günü kaza edilir. Şartları iki hutbe hariç, Cuma gibidir. Bayram namazının öncesinde ve sonrasında namazgâhta nafile kılmak mekruhtur. Kılınış şekli: İki rekâttır. Birinci rekâtta başlama tekbirinden sonra ve eûzü besmeleden önce altı tekbir alınır. İkinci rekâtta kıraatten önce beş tekbir alınır. Her tekbirle birlikte eller kaldırılır. Her iki tekbir arasında Allah'a hamd ve Peygamber'e salâvat getirilir. Sonra eûzü besmele çekilir. Sonra açıktan Fatiha sûresi okunur. Sonra birinci rekâtta "sebbihisme rabbikel a'la" okunur, ikinci rekâtta Fatiha'dan sonra "Ğaşiye" sûresi okunur. İmam selam verdiği zaman Cuma hutbesi gibi iki hutbe okur. Fakat bu iki hutbe içinde bol miktarda tekbir getirmek sünnettir. Bayram namazını nafile kılar gibi kılmış olsa yine sahih olur. Çünkü ilave tekbirler arasındaki zikirler sünnettir.

Küsuf namazı:

Sünnettir. Vakti, güneş veya ayın tutulmaya başladığı andan itibaren başlar, tutukluk gidinceye kadar devam eder. Küsuf namazının sebebi ortadan kalktıktan sonra bu namaz artık kaza edilmez. Bu namaz iki rekâttır. Birinci rekâtta cehri (sesli) olarak Fatiha ve uzun bir sûre okunur. Sonra uzun bir rükû yapılır. Sonra rükûdan kalkılır. "Semiallahü li men hamideh" denilir. Bu rükûdan sonra secde yapılmaz. Tekrar Fatiha ve uzun bir sure okunur ve yine uzun bir rükû yapılır. Sonra rükûya varılır. Sonra iki uzun secde yapılır. Sonra birinci rekât gibi ikinci rekât kılınır. Sonra teşehhüd yapılır ve selam verilir. Bir kimse birinci rükûdan sonra imama yetişse o rekâta yetişmiş olmaz.

İstiska namazı:

Yeryüzünde kuraklık olduğu ve yeterli yağmur yağmadığı zaman bu namazı kılmak sünnettir. Vakti, kılınış şekli ve hükümleri bayram namazı gibidir. Ancak namazdan sonra tek hutbe okunur. Kuraklık halinin rahmet ve berekete dönüşmesi beklentisiyle elbiseyi ters çevirip giymek sünnettir.

Uyarılar:

❖ Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* namazda safların düzeltilmesini emretmiş ve şöyle buyurmuştur: “Ya saflarınızı düzeltirsiniz, ya da Allah yüzlerinizi/kalplerinizi muhakkak ayrı ayrı taraflara çevirir.” Numan b. Beşîr şöyle dedi: “Ben bizden birinin, omuzunu arkadaşının omuzuna, dizini arkadaşının dizine, topuğunu onun topuğuna yapıştırdığını gördüm.”

❖ Namazı cemaatle kılmak, erkeklere ikâmet hâlinde de, -imkân bulurlarsa- seferde de vaciptir. Cemaati terk eden veya önemsemeyen kimse cezalandırılır ve kınanır. Cemaat müminlerin şiarıdır. Cemaatten geri kalmak münafıkların şiarıdır. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bu konuda şöyle buyurmuştur: *“Canım elinde olan Allah’a yemin olsun ki içimden şöyle geçirdim: Emredeyim odun toplansın. Sonra namaz kılınmasını emredeyim ve ezan okunsun. Sonra bir adama emredeyim, insanlara imam olsun. Sonra arkadan cemaate gelmeyen adamların yanına gideyim ve evlerini başlarına yakayım.”* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etti.

Zekât

Zekâta tabi malların tasnifi:

Bunları dört grupta toplamak mümkündür: Birincisi: Saime hayvanlar. İkincisi: Toprak mahsulleri. Üçüncüsü: Kıymetler. Dördüncüsü: Ticaret mallarıdır.

Farziyetinin şartları:

Zekât ancak şu beş şartın bulunması halinde farz olur: Birincisi:: Müslüman olmak. İkincisi: Hür olmak. Üçüncüsü: Nisaba ulaşmak. Dördüncüsü: Tam mülkiyet. Beşincisi: Toprak mahsulleri dışındaki mallarda üzerinden bir sene geçmektir.

Hayvanların zekâtı:

Bunlar üç nevidir: Deve, sığır, koyun. Bunlarda zekâtın farz olması için iki şartın olması gerekir: 1. Senenin tamamını veya çoğunu otlaklarda yayılarak geçirmelidir. 2. Çalıştırmak için değil, üretmek ve sütünü almak için bulundurulmalıdır. Bu hayvanlar ticaret maksadıyla elde tutulurlarsa zekâtları ticaret eşyasının zekâtları gibi hesaplanır.

Develerin zekâtı şöyledir:

Adet	14	59	1014	1519	2024	2535	3645	4660	6175	7690	91120
Zekâtı	Zekâtı Yoktur	Bir Koyun	İki Koyun	Üç Koyun	Dört Koyun	Bir Yaşını Tamamlamış Dişi Deve	İki Yaşını Tamamlamış Dişi Deve	Üç Yaşını Tamamlamış Dişi Deve	Dört Yaşını Tamamlamış Dişi Deve	İki Yaşını Tamamlamış İki Dişi Deve	Üç Yaşını Tamamlamış İki Dişi Deve

120'den fazla olduğu zaman, her elli deve için dört yaşına girmiş bir dişi deve, her kırk deve için üç yaşına girmiş bir dişi deve zekât verilir.

Davarların zekâtı şöyledir:

Adet	139	40-120	121-200	201-399
Zekâtı	Zekâtı yoktur	Bir Koyun veya keçi	İki Koyun veya keçi	Üç Koyun veya keçi

400'e ulaştığı ve bundan fazla olduğu zaman her yüz davarda bir davar zekât verilir. Çok yaşlı hayvanlar, tekeler, tekj gözü kör, hamile veya büyütülecek yavrusu bulunan hayvanları ve hayvanın kendisi yerine kıymetini koyunların zekâtı olarak vermek caiz değildir. Zekât olarak verilecek davarın **koyunda** altı ayını doldurmuş, **keçide** bir yaşını doldurmuş olması şarttır.

Sığırın zekâtı şöyledir:

Adet	129	39-30	40-59
Zekâtı	Zekâtı yoktur	Bir yaşını tamamlamış düve/tosun	İki yaşını tamamlamış düve/tosun

60'a ulaştığı ve ondan fazla olduğu zaman her otuz için bir yaşını tamamlamış düve; her kırk için iki yaşını tamamlamış düve gerekir.

Toprak mahsullerinin zekâtı:

Bütün hububat ve meyvelerde şu üç şartın bulunması halinde zekât verilmesi farz olur: 1. Arpa ve buğday, üzüm ve hurma gibi ölçekle ölçülebilen ve saklanabilen şeylerden olmalıdır. Sebzeler ve baklagiller gibi ölçekle ölçülemeyen ve saklanamayan şeylerin zekâtı yoktur. 2. Nisap miktarına ulaşmalıdır. Nisabın ölçüsü ise 653 kg. ve daha fazlasıdır. 3. Mahsül, zekâtın farz olduğu vakitte sahibinin mülkünde olmalıdır. Meyvelerde zekât meyve olgunlaştığı zaman farz olur. Meyvenin olgunlaşması, onun kızarması veya sararmasıyla anlaşılır. Hububatın olgunlaşması ise sertleşmesi ve kurumasıyla anlaşılır.

Emek sarfedilmeden, yağmurla ve nehir suyuyla sulanan mahsullerin onda birinin(%10), emek ve meşakkatle kuyu ve benzeri yollarla sulanan mahsullerin yirmide birinin(%5) zekât olarak verilmesi gerekir. Senenin bir kısmında emek ve meşakkatle, bir kısmında meşakkat çekmeden sulanan mahsullere gelince, bunlardan hangisi çoksa ona itibar edilir. Meşakkatli ve meşakkatsiz gün sayısına nisbetle hesap yapılır.

Kıymetlerin zekâtı:

Kıymetler iki çeşittir: 1. Altın: 85 grama kadar zekât yoktur. 2. Gümüş: 595 grama kadar zekât yoktur. Nakitler ve paralara gelince, zekât vaktindeki kıymetleri altın veya gümüşün asgari nisabına ulaşıncaya kadar zekâta tabi değildirler. Nisaba ulaşan kıymetlerin kırkta biri(%2,5) zekât olarak verilir.

Kullanılan mübah ziynet eşyasının zekâtı yoktur. Kiraya vermek veya tasarruf etmek/biriktirip saklamak için elde bulundurulan ziynet eşyası ise zekâta tabidir.

Takılması âdet haline gelen bütün altın ve gümüşler kadınlar için mübahtır. Kapların imalatında az miktarda gümüş konulması mübahtır. Yüzük ve gözlük gibi az miktarda gümüşle imal edilen şeyleri erkeklerin müstakil olarak kullanmaları caizdir. Kaplar imal edilirken içine az da olsa altın konulması haramdır. Elbise düğmesi ve takma diş gibi şeylerde bulunan az miktardaki altın, kadınlara benzememek şartıyla erkekler için de caizdir.

Bir kimsenin elindeki mal artıyor ve eksiliyor da yılı içinde bu zekâtın miktarını belirlemek kendisine zor geliyorsa, yıl içinde zekât vereceği günü belirler ve o gün gelince elinde ne kadar mal olduğuna bakar ve malının bir kısmı yılını doldurmasa bile kırkta birini(%2,5) zekât olarak çıkarır. Maaşı olan veya ev ve arazi gibi kiralık akarata sahip kimseler bu akaratları ne kadar çok olursa olsun şayet ellerinde biriktirdikleri bir tasarrufları yoksa sahip oldukları maaşları ve akaratları sebebiyle zekât vermezler. Nisap miktarına ulaşan bir tasarrufları olur da üzerinden bir sene geçerse bunun zekâtını vermeleri gerekir. Bunun miktarı artıp eksileceği için zekâtı vermekte bir güçlükle karşılaşacak olursa yukarıda ifade edildiği gibi bir gün belirler, o gün gelince elindeki miktara göre zekâtını verir.

Borçların zekâtı:

Zengin bir adamdan alacağı olan veya tahsili mümkün bir alacağı olan kimse, bu alacağını tahsil ettiği zaman aradan geçen seneler ne kadar çok olursa olsun geçmiş yılların zekâtını ödemesi gerekir. İflas eden kimsenin borcu gibi, tahsili imkânsız bir alacak ise bunun zekâtı yoktur. Çünkü onda bir tasarrufta bulunması mümkün değildir.

Ticaret mallarının zekâtı:

Ticaret mallarında, ancak şu dört şartın bulunmasıyla birlikte zekât vardır: 1. Bu malların zekât verecek kişinin mülkiyetinde olması, 2. Onlarla ticaret yapmaya niyetlenmesi, 3. Bu malların değerinin nisap miktarına ulaşması ki onların nisabı, altın veya gümüşün asgari nisabıdır. 4. Nisaba ulaştıktan sonra üzerinden tam bir yıl geçmiş olması. Bu şartlar bulunduğu zaman kıymeti üzerinden zekâtını öder. Yanında altın, gümüş veya nakit para varsa nisabı tamamlamak için bunları da ticaret mallarının değerine ilave eder. Elbise, ev ve otomobil gibi ticaret mallarını kendi ihtiyacı için kullanmaya niyet ettiği zaman, bunlara zekât düşmez. Daha sonra bunlarla ticarete niyet ederse bunlara ait yıl hesabı niyet ettiği andan itibaren başlar.[4]

Fıtır sadakası:

Bayram günü ve gecesi kendisinin ve ailesinin bir günlük yiyeceğinden fazla bir mala sahip olan her Müslümanın fıtır sadakası vermesi vaciptir. Erkek olsun kadın olsun bir kişinin vereceği fıtır sadakasının miktarı, bulunduğu beldenin tükettiği yiyecek maddelerinden birinden 2,250 kg (iki kilo ikiyüzelli gram) ağırlığında bir yiyecektir.

Fitre vermekle mükellef olan kişinin, geçimlerini temin etmekle yükümlü olduğu kimselerin fitrelerini de sahip olduğu zaman bayram gecesi çıkarması gerekir. Fitreyi bayram günü bayram namazından önce vermek müstehaptır. Bayram namazından sonraya bırakmak caiz değildir. Bayramdan bir veya iki gün önce vermek de caizdir. Birkaç kişinin fitresini bir kişiye vermek caiz olduğu gibi, bir kişinin fitresini birkaç kişiye paylaştırmak da caizdir.

Zekâtın ödenmesi:

Zekâtın hemen ödenmesi gerekir. Çocuğun ve mecnunun zekâtını ödemekle velisi sorumludur. Zekâtın açıktan ödenmesi ve sahibi tarafından dağıtılması sünnettir. Zekât mükellefinin zekâtını çıkarırken bunun zekât olduğuna niyet etmesi şarttır. Malının tamamını tasadduk etse bile sadaka niyetiyle tasadduk etmesi zekât

---

[4] Ticaret eşyasının nisabı, 85 gr. altının veya 595 gr. gümüşün değeridir. Zekât mükellefinin bunlardan daha az olanına göre zekâtını ödemesi gerekir.

yerine geçmez. Bütün malının zekâtını kendi beldesinin fakirlerine vermesi daha faziletlidir. İhtiyaç ve maslahat sebebiyle başka bir beldeye nakledilmesi de caizdir. Nisabı tamamladığında iki senelik zekâtı peşin vermek caizdir ve sahihtir.

Zekâtın sarf yerleri:

Sekizdir: 1. Fakirler, 2. Yoksullar, 3. Zekât işinde çalışanlar, 4. Kalpleri kazanılacak olanlar, 5. Köle azadında, 6. Borçluların borçlarının ödenmesinde, 7. Allah yolunda, 8. Yolcular. Zekât işinde çalışanlar hariç, bu sınıfların hepsine ihtiyaçları kadar zekât verilir. Zekât işinde çalışanlara ise zengin de olsalar hak ettikleri ücret kadar zekât verilir. Beldesini istila ettikleri zaman haricilere ve isyancılara ödenen zekât geçerlidir. İster adil olsun ister zalim, bir yönetici zorla veya rıza ile zekât topladığı zaman bu zekât da geçerlidir.

Kâfire, köleye, zengine, bakmakla yükümlü olduğu kişilere ve Haşimoğullarına zekât vermek caiz değildir. Bilmeyerek hak etmeyen kişiye zekât verir de bunu daha sonra öğrenirse bu zekât geçerli sayılmaz.

Fakat fakir zannettiği bir kişiye zekât verir de daha sonra bunun zengin olduğu ortaya çıkarsa bu zekât geçerlidir.

Nafile Sadaka:

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Mümin kişinin öldükten sonra sevabı kendisine ulaşan amelinden ve hayratından bazıları şunlardır: Öğrettiği ve yayınladığı ilim, geride bıraktığı salih evlat, miras olarak bıraktığı mushaf, yaptırdığı mescit, yolcular için inşa ettirdiği ev, akıttığı su, sağlığı tam yerinde iken malından çıkardığı sadakadır. Bunlardan hangisini işlemiş ise, ölümünden sonra kendisine onun sevabı ulaşacaktır."* *Bu hadisi İbn Mâce rivâyet etmiştir.*

Oruç

Müslüman, akıl sahibi, erişkin, oruç tutma gücüne sahip ve kadın ise hayız ve nifas halinde olmayan her Müslümana ramazan orucunu tutmak farzdır. Alışması için gücü yettiği zaman küçük çocuğa da oruç tutması emredilir. Ramazanın girdiği şu iki şeyden biri ile bilinir: 1. Kadın da olsa yükümlülük çağında adil/dürüst bir Müslümanın hilali gördüğüne şahitlik etmesiyle, 2. Şaban ayının otuz güne tamamlanmasıyla. Vücup vakti şafağın sökmesiyle başlar, güneşin batışına kadar devam eder. Farz orucun niyetinin şafak vakti girmeden önce yapılması gerekir.

Orucu Bozan Şeyler:

1. Cinsel ilişki: Orucunu bu şekilde bozan kimse için hem kaza, hem kefaret gerekir. Orucun kefareti, bir köleyi azat etmektir. Bulamazsa iki ay kesintisiz oruç tutmaktır. Buna gücü yetmezse otuz yoksulu doyurmaktır. Buna da gücü yetmezse artık ona hiçbir şey gerekmez.

2. Öpmek veya dokunmak sebebiyle veya elle meninin gelmesi orucu bozar. İhtilam olan kimse için hiçbir şey gerekmez.

3. Bile bile yemek ve içmek. Tercih edilen görüşe göre kasti olarak yemek içmek keffaret gerektirmez, sadece kaza gerekir. Unuttuğu için yemiş ve içmiş olursa orucu sahihtir/bozulmaz.

4. Tedavi veya bağış amacıyla kan vermek orucu bozar. Tahlil yaptırmak maksadıyla veya yaralanma ve burun kanaması gibi irade dışı çıkan az miktardaki kan orucu bozmaz.

5. Kasten kusmak. Elde olmadan kusmak –kusulan miktar ne kadar az olursa olsun orucu bozmaz

Boğazına toz kaçarsa, ağzına veya burnuna su alırken boğazına su kaçarsa, ihtilam olursa veya kasıtsız olarak kendisinden kan veya kusmuk çıkarsa orucu bozulmaz.

Bir kimse gece olduğunu zannederek yedikten sonra gündüz olduğunu anlarsa orucu kaza etmesi gerekir. Şafağın doğduğunda şüpheye düşerek bir şeyler yiyen

kimsenin orucu bozulmaz. Gündüz güneşin batışında şüpheye düşerek yiyen kimsenin ise o günü kaza etmesi gerekir.

Oruç tutmayanların hükümleri:

Hiçbir mazereti olmayan kimsenin ramazanda orucu yemesi haramdır. Hayızlı ve nifaslı kadınların ve masum kişileri tehlikeden kurtarması için kendilerine ihtiyaç duyulan kimselerin oruçlarını yemeleri vaciptir. Namazları iki rekât kılabilecekleri mesafede bir yolculuğa çıkıp da oruç tuttuğu zaman meşakkat çekecek olan kimselerin ve orucun kendilerine zarar vereceğinden korkan hastaların oruç tutmamaları sünnettir. Oruca başladıktan sonra gündüz yolculuğa çıkan kimsenin ve kendisine veya çocuğuna orucun zarar vereceğinden korkan hamile veya emzikli kadının orucunu bozması mübahtır. Bunların hepsinin tutmadıkları oruçlarını sadece kaza etmeleri gerekir. Sadece çocuğunun zarar göreceğinden korktuğu zaman hamile veya emzikli kadının tutmadığı her bir gün için ayrıca bir yoksulu doyurması gerekir.

Oruç tutmaktan aciz ihtiyar veya iyileşme umudu bulunmayan hasta, her bir gün için bir yoksulu doyurur, ayrıca kaza etmesi gerekmez.

Herhangi bir mazeret sebebiyle ertesi ramazana kadar kazayı erteleyen kimseye sadece kaza gerekir. Kazayı şayet bir mazeret sebebiyle ertelemişse, kaza ile birlikte her bir gün için bir yoksulu doyurması da gerekir. Kazayı bir mazeret sebebiyle tutamadan vefat eden kimseye hiçbir şey gerekmez. Hiçbir mazereti olmadığı halde kazayı tutamadan vefat eden kimse adına her bir gün için bir fakir doyurmak gerekir. Ölen kimsenin yakınının onun ihmal ettiği ramazan orucunu ve adak orucunu tutması ve meşru bir adağını yerine getirmesi sünnettir.

Ramazanda bir mazeret sebebiyle oruç tutmayıp gündüz esnasında bu mazereti ortadan kalkan kimsenin, keza kâfir iken Müslüman olan kimsenin veya hayızlı iken temizlenen bir kadının veya iyileşen hastanın veya büluğa eren çocuğun veya aklı başına gelen mecnunun günün kalan kısmında oruçlarını tutsalar bile bu oruçlarını kaza etmeleri gerekir. Ramazanda oruç yemesi caiz olan kimsenin başka bir oruç tutması caiz değildir.

Nafile oruçlar:

Bunların en faziletlisi gün aşırı oruç tutmaktır. Sonra pazartesi-perşembe orucudur, sonra her ay üç gün oruç tutmaktır. Bu üç günlük orucun en faziletlisi de her kamerî ayın 13,14, ve 15. günleri tutulan oruçtur. Muharrem ve Şaban ayının çoğunu oruçlu geçirmek, aşure günü, arefe günü ve Şevval ayının altı günü oruç tutmak sünnettir. Başka günler değil de sadece Recep ayında, sadece cuma veya cumartesi gününde ve şüpheli günde oruç tutmak mekruhtur. Şüpheli gün hava açık olduğu halde gecesinde hilalin görülmediği Şaban ayının otuzuncu günüdür.

Ramazan bayramı günü ve Kurban bayramı günü ve temettu veya kıran haccı yapıp kurban kesmesi gereken kimse hariç teşrik günleri oruç tutmak haramdır.

Uyarılar:

❖ Cünüp, hayız ve nifas halinde olan bir kimsenin şafak sökmeden önce temizlenmesi halinde yıkanmayı sabah ezanından sonraya ertelemesi ve sahuru önce yapması caizdir. Orucu sahihtir.

❖ Bir kadının kendisine zarar vermeyeceğinden emin olursa, Müslümanlarla birlikte ibadet etmek maksadıyla ramazanda hayızını geciktirici ilaç alması caizdir.

❖ Oruçlunun ağzına gelen tükrüğü veya balgamı ve sümüğü yutması caizdir.

❖ Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"İftarda acele edip sahuru geciktirdikleri müddetçe ümmetim hep hayır üzerindedir."* Bunu Ahmed rivâyet etmiştir. *"İnsanlar iftarda acele ettikleri müddetçe bu din daima hâkim olacaktır. Çünkü Yahudiler ve Hıristiyanlar iftarı geciktirirlerdi."* Bu hadisi Ebû Dâvûd rivâyet etmiştir.

❖ İftar esnasında dua etmek müstehaptır. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: "Oruçlunun iftar esnasında yaptığı duası reddedilmez." Bu hadisi İbn Mâce rivâyet etmiştir.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'den rivâyet edilen iftar dualarından birisi şudur:

« ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتْ الْعُرُوقُ وَثَبَتَ الأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللهُ »

"Susuzluk gitti, damarlar ıslandı, inşallah ecir ve sevap da sabit oldu." Bunu Ebû Dâvûd rivâyet etti.

❖ İftarı yaş hurma ile açmak sünnettir. Bulamazsa kuru hurma ile onu da bulamazsa su ile açmak sünnettir.

❖ Mezhepler arasındaki ihtilafın dışına çıkmak için oruçlunun oruç esnasında sürme kullanmaktan, gözüne ve kulağına damla damlatmaktan sakınması gerekir. Şayet tedavi için buna ihtiyaç olursa, ilacın tadı boğazına kadar ulaşsa bile bunda bir sakınca yoktur, orucu sahihtir.

❖ Sahih olan görüşe göre orucun her safhasında misvak kullanmak kerahatsiz sünnettir.

❖ Oruçlunun gıybet, dedikodu ve yalan gibi şeyleri terk etmesi gerekir. Birisi ona söverse veya çatarsa: "Ben oruçluyum" der. Orucunu korumak için dilini ve diğer organlarını kötülüklerden koruması gerekir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bu konuda şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: "Yalan konuşmayı ve yalan sözlerle amel etmeyi terk etmeyen kimsenin yemesini içmesini terk etmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur." *Bunu Ahmed rivâyet etmiştir.*

❖ Oruçlu iken yemeğe davet edilen kimsenin yemek sahibi için dua etmesi ve oruçlu değilse yemesi sünnettir.

❖ Kadir gecesi yılın en faziletli gecesidir. Ramazanın sadece son on günü içinde bu geceye erişmek imkânı vardır. Yirmi yedinci gecenin Kadir gecesi olması ihtimali kuvvetlidir. O gece yapılan salih ameller bin ayda yapılan salih amellerden daha hayırlıdır. Bu geceye dair birtakım alametler vardır. Sabahında güneşin beyaz fakat parlak olmaksızın doğması ve havasının mutedil olması bu alametlerdendir. Müslüman bilmeden de bu geceyi idrak edebilir. Ondan istenen şey, ramazanda ve özellikle son on gününde ibadet etmesi için çalışması ve bu gecelerden hiç birisini ibadetsiz geçirmemesidir. Teravihi cemaatle kıldığı zaman gece ibadeti sevabının kendisine yazılması için imam teravihi tamamlayıncaya kadar cemaatten ayrılmamasıdır.

❖ Nafile oruca niyet edip başlayan kimsenin o orucu tamamlaması sünnettir, vacip değildir. Kasten bozsa bile bir sakıncası yoktur, kaza etmesi gerekmez.

❖ İtikâf: Akil baliğ bir Müslümanın ibadet etmek için devamlı mescitte kalmasıdır. İtikâfa giren kimsenin guslü gerektirmeyecek bir temizlikte olması, yemek, tuvalet ve gerektiğinde gusletmek gibi bir zaruret olmadıkça dışarı çıkmaması şarttır. Zaruret olmadıkça dışarı çıkması ve cima etmesi itikâfı iptal eder. Her zaman itikâfa girmek sünnettir, ramazanda daha kuvvetli, ramazanın son on gününde daha da kuvvetli bir sünnettir. İtikâfın en az süresi bir saattir. Bir gün ve geceden eksik olmaması, müstehaptır. Kadın ancak kocasının izni ile itikâfa girebilir. İtikâfa giren kimsenin ibadet ve taatle meşgul olması, mübahlarla fazla meşguliyeti terk etmesi ve malayaniden uzak durması sünnettir.

Hac ve Umre

Ömründe bir defa hac ve umre yapmak farzdır. Farziyetinin şartları şunlardır: 1. Müslüman olmak, 2. Akil baliğ olmak, 3. Erişkin olmak, 4. Hür olmak, 5. Gücü yetmek. Güç yetirmekten kastedilen, binit ve azıktır. Kadın için altıncı bir şart daha ilave edilir ki o da beraberinde mahremi bulunmaktır. Kadının mahreminden kastedilen, (kocası veya) kendisine ebediyen nikâh düşmeyen kimse demektir. Kadının mahremi olmaksızın yaptığı hac sahihtir, fakat günah işlemiş olur. Ölünceye kadar haccı ihmal eden kimsenin malından onun adına yaptırılacak hac ve umre için bir pay çıkarılır. Kâfirin veya mecnunun yapacağı hac sahih değildir. Çocuğun ve kölenin haccı sahihtir; fakat İslam'ın şartı olan haccın yerine geçmez. (Çocuk büyüdüğünde, köle hürriyetine kavuştuğunda hac mükellefi olursa yeniden haccetmesi gerekir.) Fakir bir kimsede olduğu gibi hacca gücü yetmeyen kişi borç para bularak haccettiği zaman haccı sahihtir. Kendisi için daha önce hacca gitmediği halde başkası adına hacca giden kimsenin yaptığı hac kendi haccı yerine geçer.

İhram:

İhrama girmek isteyen kimsenin gusletmesi, temizlenmesi, güzel koku sürünmesi, dikişli elbiselerini çıkarması, izar ve rida denilen iki parça beyaz kumaşa bürünmesi ve sonra umreye veya hacca ya da hem hacca hem umreye niyet ederek:

لَبَّيْكَ اللهُمَّ لبَّيْك

demesi sünnettir. (Hastalık ve benzeri bir sebeple haccı tamamlayamamaktan) korkarsa şartlı olarak ihrama girebilir ve şöyle diyebilir: "Herhangi bir şey beni engellerse, benim ihramdan çıkma mahallim o engelle karşılaştığım yer olsun." *(Bu şart ona ihramdan çıkma cevazını verir ve onu kurban kesmekten kurtarır. Bak: İ'lamu'l-Muvakıin, c.3, s.386, Dâru'l-Cîl, 1973. —çeviren).*

Hac yapmak isteyen kimse şu üç hac çeşidinden birini tercih etmekte serbesttir: Temettu, ifrad ve kıran. Bunlardan en faziletlisi haccı temettudur.

Temettu haccı: Hac aylarında umre için ihrama girer, umreyi tamamladıktan sonra ihramdan çıkar, sonra o yılın haccı için ihrama girer.

İfrad haccı: Sadece hac için ihrama girmesidir.

Kıran haccı: Hem hac, hem umre için ihrama girmesi veya umre için ihrama girmesi ve umrenin tavafına başlamadan önce haccı da buna dâhil etmesidir.

Hac yapmak isteyen kimse binitine bindiği zaman şöyle der:

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْك، لَبَّيْك لاَ شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْك، إِنَّ الحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالـمُلْك، لاَ شَرِيكَ لَك،

"Lebbeyk Allahümme lebbeyk, innel hamde veni'mete leke el mülk, la şerike lek." (Buyur Allah'ım buyur! Senin ortağın yoktur, buyur! Hamd sanadır, nimet ve mülk senindir. Senin ortağın yoktur.)

İhram yasakları:

Dokuzdur. 1. Tıraş olmak, 2. Tırnak kesmek 3. Erkeklerin dikişli elbise giymesi; ancak izar bulamazsa pantolon/şalvar giyebilir; terlik bulamazsa ayakkabı giyebilir, fidye ödemesi gerekmez. 4. Erkeklerin başını örtmesi, 5. Vücuduna ve elbisesine koku sürmek, 6. Avı öldürmek. Ancak vahşi hayvan olursa onu öldürmek mübahtır. 7. Nikâh akdi yapmak: Bu haramdır, fakat fidye gerekmez. 8. Cinsel ilişkiye girmeksizin şehvetle dokunmak. Bunun fidyesi/cezası, bir koyundur veya üç gün oruç tutmaktır veya altı yoksulu doyurmaktır. 9. Cinsel ilişkide bulunmak: Birinci tehallülden önce bu yasağı çiğnerse haccı bozulur, fakat onu kaldığı yerden tamamlaması ve bir deve keserek Mekke'deki fakirlere dağıtmakla birlikte gelecek sene de bu haccı kaza etmesi gerekir. Birinci tehallülden sonra bu yasağı çiğnerse haccı bozulmaz; fakat bir deve kesmesi gerekir. Bu yasağı umrede çiğnerse umresi batıl olur, bir koyun kesmesi ve umreyi kaza etmesi gerekir. Cinsel ilişki yasağını çiğnemedikçe haccı ve umresi bozulmaz. İhram yasakları konusunda kadın da erkek gibidir. Ancak o dikişli elbise giyebilir. Peçe veya eldiven giyemez.

Fidye:

İki kısımdır: 1. Muhayyerlik ifade eden fidye(suçlunun tercihine bırakılan fidye): Tıraş olmanın veya koku sürünmenin veya başı örtmenin veya erkeklerin dikişli elbise giymesinin fidyesi. İhramlı iken bu yasakları çiğneyen kimse şu cezalardan birini tercih etmekte serbesttir: Ya üç gün oruç tutar veya her birine birbuçuk ölçek yiyecek vererek altı fakiri doyurur veya bir koyun keser. Avladığı hayvanın benzeri varsa onun cezası benzeri olan hayvanı kesmektir. Benzeri yoksa onun cezası kıymetini ödemektir. 2. Tertip ifade eden fidye (Gücü yettiği takdirde başka bir şeyle telafisi mümkün olmayan fidye): Temettu ve kıran haccı yapan kişinin fidyesi bir koyundur. İhramlı iken cima etmenin fidyesi bir deve veya sığırdır. Buna gücü yetmezse üç gün hacda, yedi gün de dönüşte olmak üzere on gün oruç tutmaktır.

Kurban veya yiyecekler Harem bölgesinin fakirlerine dağıtılır.

Mekke'ye giriş:

Hacı, Mescidi Haram'a girdiği zaman diğer mescitlerde okunması meşru kılınan zikirleri okur. Sonra, eğer temettu haccına niyet etmişse umrenin tavafını yapar, ifrad veya kıran haccına niyet etmişse kudüm tavafını yapar. Bu esnada ihramının üst kısmının ortasını sağ koltuğunun altından geçirir ve iki ucunu sol omzunun üstüne atar ki buna ızdıba yapmak denilir. Tavafa Haceri Esved hizasından başlar, Bismillah, Allahu Ekber diyerek ona dokunur(istilam eder) ve öper veya eliyle işaret eder. Bunu her şavtta tekrarlar. Kâbe'yi soluna alarak yedi defa dolaşır. İlk üç şavtta(turda) gücünün yettiği ölçüde remel yapar. (Remel, adımlarını birbirine yaklaştırarak hızlı yürümektir.) Diğer şavtlarda normal bir şekilde yürür. Rüknü Yemanî hizasına geldikçe gücü yeterse onu istilam eder ve iki rükün arasında şu duayı okur:

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, âhirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru." Diğer şavtlarda istediği duaları okur. Sonra imkân bulursa Makâmı İbrahim'in arkasında iki rekât namaz kılar, birinci rekâtta kâfirun, ikinci rekâtta İhlâs sûrelerini okur. Sonra bol bol zemzem içer. Sonra Haceri Esved'e tekrar dönerek imkân bulursa onu istilam eder. Sonra Mültezem'in yanında dua eder. (Mültezem, Haceri Esved ile Beytin kapısının arasıdır.) Sonra Safa tepesine çıkar ve Allah'ın başladığı ile başlarım diyerek şu âyeti okur:

﴿ إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلْمَرْوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِ فَمَنْ حَجَّ ٱلْبَيْتَ أَوِ ٱعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ ٱللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴾

"Şüphe yok ki, Safa ile Merve Allah'ın koyduğu nişanlardandır. Her kim Beyt'i hacceder veya umre yaparsa onları tavaf etmesinde kendisine bir günah yoktur. Kim gönüllü olarak iyilik yaparsa şüphesiz Allah kabul eder ve (yapılanı) hakkıyla bilir." *(Bakara: 158).* Tekbir ve tehlil getirir. Kâbe'ye yönelir, ellerini kaldırır ve dua eder. Sonra Safa tepesinden iner, yeşil direğin olduğu yere kadar yürür. Diğer yeşil direğin olduğu yere kadar hızlanır. Sonra Merve'ye gelinceye kadar yürür. Safa üzerinde yaptığı gibi Merve'de de yapar. Sonra iner. Birinci şavtta yaptığının aynısını bu şavtta da yapar. Nihayet aynı şeyleri tekrarlayarak yedi şavtı tamamlar. Safa'dan Merve'ye kadar bir şavttır, Merve'den Safa'ya kadar bir şavttır. Sonra saçlarını kısaltır veya tamamen tıraş eder. Temettu umresi hariç saçları tamamen tıraş etmek daha faziletlidir. Çünkü Temettu umresinden sonra hac yapacaktır. Kıran ve İfrad haccı yapanlara gelince, onlar kudüm tavafından sonra bayram günü Akabe cemresine taş atıncaya kadar ihramdan çıkmazlar. Bu işleri kadınlar da erkekler gibi yaparlar, sadece tavaf ve sa'y esnasında remel yapmazlar.

Hac şöyle yapılır:

Tevriye günü (Zilhicce'nin sekizinci günü) geldiğinde şayet ihramlı değilse Mekke'deki evinde ihrama girer. Dokuzuncu geceyi geçirmek için Mina'ya gider. Güneş doğunca dokuzuncu günü kuşluk vakti Arafat'a doğru yola çıkar. Sonra zeval vakti olunca Arafat'ta öğle ile ikindiyi birleştirerek ve kısaltarak kılar. Urane vadisi hariç Arafat'ın her tarafı vakfe yeridir. Bol bol şu zikri tekrarlar:

لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَه، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلى كُلِ شَيٍء قَدِير

"Lailahe illallahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli şey'in kadir"

(Allah'tan başka ilah yoktur, o tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter.) Dua, tevbe ve Allah'a yöneliş içinde vaktini değerlendirmeye çalışır. Güneş battığı zaman Müzdelife'ye gitmek üzere sükûnet ve vakarla, telbiye getirerek ve Allah'ı zikrederek yola koyulur. Müzdelife'ye ulaşınca birleştirerek ve kısaltarak akşam ile yatsı namazlarını kılar. O geceyi orada geçirir. İlk vaktinde sabah namazını kılar. Ortalık aydınlanıncaya kadar orada kalır ve dua eder. Sonra güneş doğmadan önce yola çıkar. Muhassir vadisine ulaştığında gücü yettiğince hızlanır. Nihayet Mina'ya gelir ve cemreleri taşlamaya başlar. Önce Akabe cemresinden başlar. Çakıl gibi (leblebi ve fındık arası büyüklükte) yedi tane taş atar. Her taşla birlikte tekbir getirir. Atarken ellerini kaldırır. Dikili sütuna vurmasa bile atılan taşların havuzun içine düşmesi şarttır. Taş atmaya başlarken telbiyeyi keser. Sonra kurbanını keser. Sonra saçlarını kısaltır veya tamamen tıraş eder. Başını tamamen kazıtması daha faziletlidir. Taşla birlikte kadınlara yaklaşmanın dışında her şey helal olur. Bu birinci tehallüldür. Sonra Mekke'ye gider ve ifaza tavafını yapar. Bu, haccın farz olan tavafıdır. Sonra eğer temettu haccını yapıyorsa veya kudüm tavafı ile birlikte sa'y yapmamışsa Safa ile Merve arasında sa'y yapar. Bunu yaptığı zaman kadınlara yaklaşmak da dâhil artık her şey kendisi için helal olur. Buna da ikinci tehallül denilir. Sonra Mina'ya döner, geceleri orada geçirir. Bu vaciptir. Mina günlerinde zevalden sonra cemrelere yedişer taş atar. Önce birinci cemreye yedi taş atar, öne geçer, durur ve dua eder. Sonra orta cemreye gelir, ona da yedi taş attıktan sonra dua eder. Sonra Akabe cemresine yedi taş atar, onun yanında durmaz. Sonra ikinci gün olunca cemreleri aynı şekilde taşlar. Acele etmek isterse güneş batmadan önce yola çıkar. Şayet on ikinci gün Mina'da iken güneş batarsa orada kalması ve ertesi gün de taş atması gerekir. Fakat çıkmaya karar verdiği halde kalabalık kendisini engellediği zaman güneş batmış olsa bile Mina'dan çıkmasında bir sakınca yoktur. Kıran haccı yapan da İfrad haccı yapan gibidir. Ancak onun da temettu haccı yapan gibi kurban kesmesi gerekir. Ailesine gitmek üzere yola çıkmak istediği zaman Kâbe ile son sözleşmesi olması için Kâbe'ye tavaf ile veda etmedikçe yola çıkmaz. Sadece hayızlı ve nifaslı kadınlar veda tavafını yapmadan yola çıkabilirler. Veda tavafı onlardan düşer. Veda ta-

vafını yaptıktan sonra alış verişle meşgul olursa bu tavafı yeniden yapar. Veda tavafını yapmadan yola çıkan kimse, yol yakınsa geri döner, uzaklaşmışsa kurban kesmesi gerekir.

Hac ibadetinin safhaları özet halinde şöyledir:

Haccın Nevi	İhram ve telbiye ile başlar	Sonra	Sonra	Sonra	8. gün öğleden önce	9. gün güneş doğduktan sonra	Güneş battıktan sonra	Bayram günü(Zilhicce10) şafaktan önce güneş doğduktan sonra				11/12 ve geciken için13. gün	Yola çıkarken
Temettü	Temettu umresi için lebbeyk	Umre tavafı	Umre sa'yi	Tıraş (İhramdan tamamen çıkış)	Mekke'de Hac için İhrama giriş sonra Mina'ya gidiş	Arafat'a gidiş Öğle ve ikindiyi birleştirip kısaltarak kılma sonra akşama kadar dua	Müzdelifeye gidiş, akşam ile yatsıyı birleştirip kısaltarak kılma, gece yarısına kadar orada kalma ve şafaktan sonra hareket	Mina'ya gidiş ve Akabe cemresini taşla	Kurban	Tıraş sonra ifaza tavafı. Birincisi ile birinci tehallül, ikincisi ile de ikinci tehallül tamam olur. Birincide kadına yaklaşma hariç, ihram yasakları, ikincide bütün ihram yasakları kalkar.	Haccın Sayi	Zeval vaktinden sonra; önce küçük sonra orta sonra büyük cemrenin taşlanması	Veda tavafı. Hayızlı ve nifaslı kadınlardan düşer.
Kıran	Umre ve Hac için lebbeyk	Kudüm tavafı	Haccın sa'yi	İhramında Bekler	Mina'ya gidiş				Kurban		—		
İfrad	Hac için lebbeyk	Kudüm tavafı	Haccın sa'yi	İhramında Bekler	Mina' ya gidiş				Kurban		—		

Haccın rükünleri dörttür:

1. İhram: Bu, hac ibadetine başlamaya niyet etmektir. 2. Arafatta vakfe. 3. Ziyaret tavafı (ifaza). 4. Safa ile Merve arasında sa'y etmek. Haccın vacipleri yedidir: 1. İhrama mikatlardan girmek. 2. Geceye kadar Arafatta vakfe yapmak. 3) Gece yarısından sonrasına kadar Müzdelife'de gecelemek. 4. Teşrik günlerinin gecelerini Mina'da geçirmek. 5. Cemrelere taş atmak. 6. Tıraş olmak. 7. Veda tavafı yapmak. Umrenin rükünleri üçtür: 1. İhram. 2. Umre tavafı 3. Umre sa'yi. Umrenin vacipleri ikidir: 1. İhrama mikatlardan girmek. 2. Tıraş olmak.

❖ Rüknü terk eden kimsenin ibadeti ancak onu tamamlamasıyla tamam olur. Vacibi terk eden kimsenin ibadeti kurbanla telafi edilir. Sünneti terk edene herhangi bir şey gerekmez.

Kâbe'yi tavaf etmenin sahih olmasının şartları:

On üçtür: 1. Müslüman olmak, 2. Akıllı olmak, 3. Belirleyici bir niyet, 4. Tavaf vaktinin girmesi, 5. Gücü yetenin avret yerini örtmesi, 6. Abdestli olmak(Cünüp ve hayızlı olmamak), çocuk için gerekmez. 7. Kesin olarak yedi şavtı tamamlamak, 8. Kâbe'yi soluna almak. Yanlış yaptığı şeyi yeniden yapar. 9. Yürürken geri geri

gitmemek, 10. Gücü yetenin yürüyerek tavaf etmesi, 11. Şavtları ara vermeden peşi peşine yapmak, 12. Mescidi Haram'ın içinde tavaf etmek, 13. Tavafa Haceri Esved'den başlamak.

Tavafın sünnetleri:

Haceri Esved'i istilam etmek, onu öpmek, bu esnada tekbir getirmek, rükni Yemani'yi istilam etmek, ızdıba yapmak, remel yapmak, tavaf mahallinde yürümek, tavaf esnasında dua etmek ve zikretmek, Beyt'e yakın olmak, makamın arkasında iki rekât namaz kılmak.

Sa'yin şartları dokuzdur:

1. Müslüman olmak, 2. Akıllı olmak, 3. Niyet etmek, 4. Peşi peşine yapmak, 5. Gücü yeten için yürüyerek yapmak, 6. Yedi şavtı tamamlamak, 7. Safa ile Merve arasını eksiksiz olarak yürümek, 8. Sahih bir tavaftan sonra yapmak, 9. Safadan başlamak, Merve'den devam etmek. Şavtların tek sayılı olanları Safa'dan, çift sayılı olanları Merve'den başlayanlardır.

Sa'yin sünnetleri:

Abdestli olmak(Cünüp ve hayızlı olmamak), vücudunda ve elbisesinde pislik olmamak, avret yerini örtmek, sa'y esnasında zikir ve dua etmek, yerinde koşmak ve yürümek, Safa ve Merve tepelerine çıkmak, Kâbe'yi tavaftan hemen sonra yapmak.

Uyarı: Taşı aynı gün atmak daha faziletlidir. Bir günün atışını ertesi güne tehir ederse veya tamamını teşrik günlerinin sonuna ertelerse geçerlidir.

Kurban kesmek:

Sünneti müekkededir. Zilhicce ayının ilk on gününe girildiği zaman kurban kesmek isteyen kimsenin kurbanını kesinceye kadar kurbanlık hayvanın tüyünden, tırmaklarından veya derisinden bir şeyler alması haramdır.

Akika kurbanı: Sünnettir. Oğlan çocuğu olanın iki koyun, kız çocuğu olanın bir koyun kesmesi gerekir. Çocuğun doğumunun yedinci günü kesilmesi menduptur. O gün çocuğun saçının tıraş edilip ağırlığınca gümüşün tasadduk edilmesi de sünnettir.

Faydalı Bilgiler

✸ Şeytan insanı yedi tane tuzaktan birinin içine düşürmek ister. Bu tuzaklardan birinde başarılı olamazsa bir sonraki tuzağa geçer. Bu tuzaklardan birincisi şirk ve küfürdür. Buna düşüremezse itikatta ve amelde bid'at tuzağına çekmek ister ve onu Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e ve onun ashabına tabi olmaktan uzaklaştırır. Bunda da başarılı olmazsa büyük günahlara çekmek ister. Bunda da başarılı olmazsa küçük günahlara çekmek ister. Bunda da başarılı olmazsa mübahları çokça yapmaya teşvik eder. Bunu da yapamazsa ecir ve sevap yönünden daha faziletlileri varken daha az faziletli amellere teşvik eder. Bunu da yapamazsa ona insan ve cin şeytanlarını musallat eder.

✸ Kötülükleri gideren ve onlara kefaret olan şeylerden bazıları şunlardır: Samimi bir tevbe, istiğfar, salih ameller/iyilikler, bela ve musibetlere mübtela olmak, sadaka, başka birinin duası. Bütün bunlardan sonra hâlâ Allah'ın affetmediği kötülükler kalmışsa onların cezasını da temizleninceye kadar kabirde veya kıyâmette veya cehennemde çeker ve eğer tevhid üzere ölmüşse daha sonra cennete girer. Eğer şirk, küfür veya nifak üzere ölmüşse ebedi olarak cehennemde kalır.

✸ Günah ve masiyetlerin insan üzerinde bıraktığı pek çok izler ve etkiler vardır. Bunlar kalp üzerinde vahşet, zulmet, zillet ve hastalık izleri bırakır, Allah ile kendisi arasında perde olur. Din üzerinde de benzeri etkiler bırakır; onu itaatten, peygamberlerin, meleklerin ve müminleri, davetinden mahrum bırakır. Rızk üzerindeki etkileri ise onu rızktan mahrum bırakması, nimeti ve malın bereketini yok etmesidir. Fert üzerindeki etkisi, ömrünün bereketini gidermesi, sıkıntılı bir hayat yaşatması ve işlerini zorlaştırmasıdır. Amelleri üzerindeki etkisi onların kabulüne engel olmasıdır. Toplum üzerindeki etkisi güvenlik nimetini ortadan kaldırması, azgınlık ve ahlaksızlığı celbetmesi, despot idarecilerin ve düşmanların yönetimi ele alması ve gökten yağmurun kesilmesi ve daha başka şeylerdir.

✸ Gönül huzuru ve sevinci herkesin arzu ettiği bir şeydir. Hoş bir hayat bununla yaşanabilir. Buna ulaşmanın dinî, tabiî ve amelî sebepleri vardır. Bunların hepsi ancak müminlerde bulunabilir. Bu sebeplerden bazıları şunlardır: 1. Allah'a iman, 2. Emirleri yerine getirip yasaklardan sakınmak, 3. İnsanlara sözle, fiille ve çeşitli iyiliklerle güzel davranmak, 4. Dinî veya dünyevî faydalı ilimler ve amellerle meşgul olmak, 5. Gelecekte yapacağı veya geçmişte yaptığı şeyleri düşünmemek, günlük işleriyle meşgul olmak, 6. Allah'ı çokça zikretmek, 7. Allah'ın açık ve gizli nimetlerinden söz etmek, 8. Dünyevi imkânlar yönünden bizden üstün olanlara de-

ğil, bizden daha aşağıda olanlara bakmak, 9. Sıkıntı ve üzüntüye sebep olan şeyleri ortadan kaldırmak ve sevinç ve mutluluğa vesile olacak şeyleri elde etmek için çalışmak. 10. Sıkıntı ve üzüntüleri ortadan kaldırmak için Peygamber'in bu konuda Allah'tan yardım istemek için yaptığı bazı dualarla Allah'a sığınmak.

Mesela Peygamber şöyle buyurmuştur: "Kendisine bir üzüntü veya sıkıntı isabet edip de şöyle dua eden hiç kimse yoktur ki Allah onun sıkıntı ve üzüntüsünü giderip de onun yerine neşe ve mutluluk vermiş olmasın:

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجِلاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي. إِلا أَذْهَبَ اللهُ هَمَّهُ وَحُزْنَهُ وَأَبْدَلَهُ مَكَانَهُ فَرَحًا».

Allah'ım! Ben senin kulunum. Erkek ve kadın kullarının çocuğuyum. Perçemim senin elindedir. Hakkımda senin hükmün geçerlidir. Sen benim hakkımda adaletle hükmedersin. Kendini isimlendirdiğin, Kitabında indirdiğin, kullarından birine öğrettiğin veya katındaki gayb ilminde kendine has kıldığın sana ait her isimle, Kur'ân'ı kalbimin baharı, göğsümün nuru, üzüntümün ve kederimin gidericisi kıl."

✸ İbrahim elHavvas şöyle dedi: Beş şey kalbin ilacıdır: Kur'ân'ı düşünerek okumak, mideyi boş bırakmak, gece ibadet etmek, seher vakitlerinde dua etmek ve salih insanların meclisinde bulunmak.

✸ Başına bir musibet gelip de onu hafifletmek isteyen kimse, ondan daha büyük musibetler olabileceğini ve buna sabretmenin sevabını düşünsün.

✸ Peygamber ***sallallahu aleyhi ve sellem***'in her gün farz namazların dışında onlara bağlı olarak on iki rekât sünnet namaz kıldığı sabit olmuştur. Bunlar: Sabah namazından önce iki rekât, öğleden önce dört, öğleden sonra iki rekât, akşam namazından sonra iki rekât ve yatsıdan sonra iki rekâttır. Peygamber ***sallallahu aleyhi ve sellem***'in bunların dışında başka nafile namazlar kıldığı da sahih olarak rivâyet edilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Öğlen, ikindi ve cumadan önce dört rekât, öğlen, akşam ve yatsıdan sonra dört rekât, akşam ezanından sonra iki ve vitirden sonra iki rekâttır.

✸ Bir kimse Kur'ân'ı ezberinden okuduğu zaman Kur'ân'ı mushaftan okuduğundan daha fazla düşünür ve tefekkür ederse, kalp ve göz birleşirse, ezberden okumak daha faziletlidir. İkisi eşit olursa mushaftan okumak daha faziletlidir.

✸ Namaz kılmanın yasaklandığı vakitlerde nafile namaz veya bazı namazları kılmak haramdır. Bu vakitler şunlardır: 1. Şafağın sökmesinden güneşin doğmasına

ve bir mızrak boyu yükselmesine kadar, 2. Güneşin gökyüzünün ortasına gelmesinden zeval vaktine kadar, 3. İkindi namazından güneşin batışına kadar. Fakat mescid namazı, tavaf namazı, sabah namazının sünneti, cenaze namazı, abdest namazı gibi birtakım sebeblere bağlı olarak kılınan namazlar ve tilavet ve şükür secdeleri bu vakitlerde de sahih olur.

✸ Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in mescidine giren kimse önce iki rekât mescit namazı kılar. Sonra onun mübarek kabrinin yanına gider. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yüzüne doğru, sırtı kıbleye gelecek şekilde, saygılı bir halde, sanki onu görüyormuş gibi durur ve şu sözlerle selam verir: "es-Selamu aleyke ya Rasûlallah." Bu selama ilaveler yaparsa güzel olur. Sonra bir arşın kadar sağa doğru ilerler ve: "es-Selâmu aleyke ya Eba Bekrini's-Sıddik, es-Selamu aleyke ya Ömeru'l-Fâruk" diye selam verir ve, "Allah'ım onları İslam'a ve peygamberine hizmetlerinden dolayı mükâfatlandır" diye dua eder. Duayı kıbleye yönelik ve hücreyi soluna alarak yapar.

✸ Zinaya düşme korkusu taşımayan şehvet sahibi bir kimsenin evlenmesi sünnettir. Şehvet sahibi olmayan kişinin evlenmesi mübahtır. Zina etme korkusu taşıyan kimsenin evlenmesi vaciptir ve böyle bir kimse hacca gitmeden önce evlenmelidir. Kadına bakmak haramdır. Yaşlı kadına, sakalı bıyığı çıkmamış delikanlıya şehvetle bakmak, baş başa kalmak ve bir hayvana şehvetle bakmak da haramdır.

✸ Bir adamı, anne ve babasının, onu istemediği birisi ile evlendirmeye hakkı yoktur. Bu konuda onun anne ve babasına itaat etmesi gerekmez. Bu bir itaatsizlik değildir.

✸ Bir erkeğin bir kadınla evlenmesi şu şartlarla sahih olur: 1. Eşlerin kesin olarak belli olması: Birden fazla kızı olan bir velinin "kızlarımdan birini seninle evlendirdim" demesi sahih değildir. 2. Mükellef ve reşit zevc ile hür ve aklı başında zevcenin rızasının alınması. 3. Veli: Bir kadının kendisini evlendirmesi sahih değildir. Velisinin onu dengi ile evlendirmek istememesi durumu hariç onu bir başkası evlendiremez. Kadını evlendirme hakkı önce babaya, sonra onun babasına, sonra onun babasına… sonra oğluna, sonra onun oğluna… sonra ana-baba bir erkek kardeşe, sonra baba bir erkek kardeşe, sonra erkek kardeşin oğluna… aittir. 4. Şahitler: Aklı başında, erişkin ve âdil iki erkek şahidin bulunması gerekir. 5. Süt kardeşliği, nesep ve akrabalık yönünden eşlerin birbirleriyle evlenmelerine mani bir halin bulunmaması.

✸ Evlenmeyi haram kılan şeyler: Birincisi: Ebediyen haram kılan şeyler: Bunlar da kısım kısımdır: 1. Nesep sebebiyle haram olanlar: Anne, annenin annesi ve aşağıya doğru onun annesi; kız ve oğlun kızı ve aşağıya doğru onun kızları; mutlak olarak kızkardeş; kızkardeşin kızı, kızkardeşin oğlunun veya kızının kızı; mutlak olarak erkek kardeşin kızı ve onların kızları ve ne kadar aşağıya inerse insin onların oğullarının ve kızlarının kızları ve ne kadar yukarı çıkarsa çıksın hala ve teyze. 2. Süt emmeden dolayı haram olanlar: Bunların haramlığı nesep yoluyla hatta evli-

lik sebebiyle haramlıktaki haramlık gibidir. 3. Müsaheret(evlilik) sebebiyle haram olanlar: Bunlar eşinin annesi, eşinin nineleri, nesebçe yukarıya doğru eşleri, eşinin kızları ve ne kadar aşağıya inerse insin eşinin kızlarının kızları. İkincisi: Belli bir süre haram kılan sebepler: Bunlar da iki kısımdır: 1. İki kız kardeşin bir nikâh altında birleştirilmesi, 2. Kadının başka birisiyle evli olması.

✸ Boşanma(Talak): Hayız veya nifas halindeki veya temizlendikten sonra cima edilmiş bir kadını boşamak haramdır, bununla beraber talak geçerlidir. İhtiyaç olmadıkça boşamak mekruhtur. İhtiyaç sebebiyle boşamak mübahtır. Evlilikten zarar gören kimsenin talak vermesi sünnettir. Talak konusunda ana babaya itaat etmek gerekmez. Eşini boşamak isteyen bir erkeğin birden fazla talakla boşaması haramdır. Talakın cima etmediği bir temizlik müddeti içinde olması gerekir. Erkek, karısını bir talakla boşayabilir ve ikinci bir talak vermeksizin iddetini bitirinceye kadar onu bırakır. Ric'î bir talakla boşanan kadının evinden çıkması veya iddetini tamamlayıncaya kadar kocasının onu evden çıkarması haramdır. Talak ancak onun lafzını söylemekle gerçekleşir, sadece niyetle gerçekleşmez.

✸ İddetler: Çeşitleri: 1. Hamilenin iddeti: Kocası tarafından boşanmış veya kocası vefat etmiş hamile kadının iddeti çocuğunu doğuruncaya kadardır. 2. Kocası vefat etmiş kadının iddeti: Dört ay on gündür. 3. Hayızlı iken boşanmış kadının iddeti: Üç hayızlık süredir. Üçüncü hayızdan temizlenmesiyle birlikte iddeti sona erer. 4. Hayız görmeyen kadının iddeti: Üç aydır. Ric'î talakla boşanmış bir kadının iddet süresi içinde kocasının evinde kalması gerekir. Kocasının onun dilediği yerine bakması ve iddeti bitinceye kadar onunla yalnız kalması caizdir. Belki Allah aralarının düzelmesine yardım eder. Ric'at, yani kocanın boşadığı karısına dönmesi ya ben sana döndüm diye söylemesiyle olur veya cima ile olur. Dönmek için kadının rızasına ihtiyaç yoktur.

✸ Yeminler: Yemin kefaretinin vacip olması için dört şart vardır: 1. Yeminin kasıtlı olması: Yemin kastı olmaksızın konuşma esnasında dil alışkanlığı ile söylenen (hayır vallahi, evet vallahi) gibi sözler yemin sayılmaz. 2. Yeminin gelecekte olması mümkün olan bir şeye yapılması: Bilmeyerek veya kendisinin doğru bildiğini zannederek veya bile bile yalan söyleyerek geçmişteki bir şeye yapılan yeminler (ki bunlara yemini ğamus denilir ve büyük günahlardandır) veya kendisinin doğru bildiğini zannettiği halde daha sonra aksi ortaya çıkan gelecekle ilgili bir şey için aksi ortaya çıkmadan önce yapılan yeminler geçerli değildir. 3. Yemin eden kişinin hür olması, tehdit altında olmaması. 4. Yeminini bozması: Bu da terk edeceğine dair yemin ettiği bir şeyi yapması veya yapacağına dair yemin ettiği bir şeyi terk etmesiyle olur. Yemin ederken istisna yapan kimseye iki şartla keffaret gerekmez: 1. İstisnanın yemine bitişik olması, 2.Yemini istisnaya bağlama kasdının bulunması. Mesela (vallahi, inşaallah) demesi gibi.

Bir kimse bir şeye yemin eder de daha sonra ona aykırı hareket etmesinin daha hayırlı olacağını görürse yemininin kefaretini vererek hayırlı gördüğü şeyi yapması sünnettir.

Yeminin kefareti: On fakiri doyurmaktır. Her bir fakire yarım ölçek (bir buçuk kilogram) yiyecek vererek on fakiri doyurmak veya on fakiri giydirmek veya bir köleyi azat etmektir. Bunlara gücü yetmezse üç gün peşi peşine oruç tutması gerekir. Fakirleri doyurmaya veya giydirmeye gücü yettiği halde oruç tutan kimse keffaret borcundan kurtulmuş olamaz. Yemini bozmadan önce veya sonra keffareti yerine getirmek caizdir. Tek bir şey için birden fazla yemin eden kimsenin bir defa keffaret ödemesi yeterlidir. Birden fazla şeye ayrı ayrı yemin etmişse yemini sayısınca keffaret ödemesi gerekir.

✸ Namazda ve başka yerlerdeki zikirler, başkasını rahatsız etmeksizin kendisinin duyacağı şekilde telaffuz edilmedikçe makbul değildir.

✸ Adaklar çeşitlidir: 1. Mutlak adak: Mesela: (Eğer hastalığımdan iyileşirsem adağım olsun) demesi gibi. Böyle diyen bir kimse başka bir şey söylemez ve belirli bir adağa niyet etmezse iyileştiği zaman bir yemin keffareti ödemesi gerekir. 2. Düşmanlık ve öfke halinde yapılan adak: Bu, bir şeyi engellemek veya yaptırmak niyetiyle adağın bir şarta bağlanmasıdır. Mesela bir kimsenin: (Seninle konuşursam bir sene boyunca oruç tutmak boynumun borcu olsun) demesi gibi. Böyle bir adakta bulunan kişi konuştuğu zaman dilerse bu adağını yerine getirir, dilerse yemin keffareti öder. 3. Mübah adak: Mesela (şu elbisemi giymek Allah için boynumun bocu olsun) demek gibi. Böyle diyen kişi o elbiseyi giymekle yemin keffareti ödemek arasında muhayyerdir. 4. Mekruh adak: Mesela bir kimsenin: (Allah için eşimi boşamak boynumun borcu olsun) demesi gibi. Böyle bir adakta bulunan kişinin yemin keffareti ödeyip adağını yapmaması sünnettir. Şayet yaparsa keffaret gerekmez. 5. Günah olan adak: Mesela bir kimsenin: (Hırsızlık yapmak Allah için boynumun borcu olsun) demesi gibi. Böyle bir adağı yerine getirmek haramdır. Yemin keffareti vermesi gerekir. Eğer hırsızlık yaparsa günahkâr olur, keffaret gerekmez. 6. İtaat olan adak: Mesela bir kimsenin Allah'a yaklaşmak maksadıyla (şu kadar namaz kılmak Allah için boynumun borcu olsun) demesi gibi. Bunu bir hastalıktan şifa bulmak gibi bir şarta bağlamışsa o şart gerçekleştiği zaman adağını yerine getirmesi vacip olur. Şayet bir şarta bağlamamışsa onu mutlak olarak yerine getirmesi vacip olur.

✸Yas tutmak: Bir kadının kocasının dışında ölen bir kimsenin arkasından üç günden fazla yas tutması caiz değildir. Kocasının arkasından dört ay on gün yas tutması gerekir. Yas tutarken süslenmeyi ve güzel koku sürünmeyi terk etmesi gerekir. Yüzük bile olsa ziynet takınmaz; kırmızı ve sarı gibi renkli ve süslü elbiseler giyinmez; güzelleşmek için kına veya boya ile makyaj yapmaz veya siyah sürme çekinmez veya kokulu kremler kullanmaz. Tırnaklarını kesmesi, tüyünü yolması ve

yıkanması caizdir. Siyah elbiseler gibi belli bir elbise giymesi gerekmez. Kocasının öldüğü evde iddetini beklemesi gerekir. İhtiyaç olmadıkça iddet bekleyeceği yeri değiştirmesi haramdır. Evinden dışarı ancak bir ihtiyaç sebebiyle ve gündüz çıkar.

✸Süt akrabalığı: Nesep sebebiyle haram olan şeyler süt yakınlığı sebebiyle de haramdır. Bu haramlığın oluşması için üç şartın bulunması gerekir: 1. Emziren kadından bu sütün başka bir şeyden dolayı değil, doğumdan dolayı çıkmış olması, 2. Çocuğun bu sütü doğumunun ilk iki yılı esnasında emmesi, 3. Çocuğun beş defa ve daha fazla süt emdiğinin kesin olarak bilinmesi. Bir defa emişle kastedilen, çocuğun doyuncaya kadar değil kendi isteğiyle memeyi iyice terk edinceye kadar emmesidir. Süt emmekle miras ve nafaka sabit olmaz.

✸Vasiyet: Kendi üzerinde bir başkasının belgesiz alacağı bulunan kimsenin ölümünden sonra bunun alacaklıya ödenmesi için vasiyette bulunması vaciptir. Arkasında çok mal bırakan kimsenin vasiyette bulunması sünnettir. Böyle bir kimse malının beşte birini kendisine varis olmayan fakir akrabalarına verilmek üzere vasiyet etmesi, böyle birisi yoksa salih/dindar, âlim ve yoksul başka kişilere verilmek üzere vasiyette bulunması müstehaptır. Mirasçıları olan fakir bir kimsenin vasiyette bulunması mekruhtur. Ancak bu mirasçıların zengin kimseler olmaları halin de fakirin vasiyette bulunması da mübahtır. Bir yabancıya malının üçte birinden fazlasını vasiyet etmek haramdır. Yakını olan bir kimse için az da olsa vasiyette bulunmak haramdır. Ancak vefatından sonra varisleri bunu onaylarlarsa caizdir. Vasiyet, vasiyet eden kişinin: "Ben vazgeçtim, iptal ettim veya değiştirdim" gibi sözleriyle geçersiz hale gelir. Vasiyetinin başına şu sözleri yazması müstehaptır: "Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, filanın vasiyetidir. O şehadet eder ki, Allah'tan başka ilah yoktur, birdir ve ortağı yoktur. Muhammed O'nun kulu ve elçisidir. Cennet haktır. Cehennem haktır. Kıyâmet saati şüphesiz gelecektir. Allah kabirdekileri diriltecektir. Ailemden geride bıraktıklarıma Allah'tan korkmalarını ve kendi aralarında barış içinde yaşamalarını, mümin iseler Allah'a ve Rasûlüne itaat etmelerini ve İbrahim'in oğullarına vasiyet ettiği şeyi ve Yakub'un vasiyet ettiği şeyi vasiyet ediyorum. Yakup şöyle vasiyet etmişti: "Oğullarım! Allah sizin için bu dini seçti. O halde sadece Müslümanlar olarak ölün."

✸ Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e salâvat getirildiği zaman salât ve selamın birlikte söylenmesi müstehaptır. Bunlardan sadece birinin söylenmesi yeterli değildir. Peygamberlerden başkasına doğrudan doğruya salâvat getirilmez. Mesela Ebu Bekir *sallallahu aleyhi ve sellem* veya aleyhisselam denilmez. Bu, tenzihen mekruhtur. Peygamberler sebebiyle ve onlarla birlikte olmak şartıyla başkaları için de salât ve selam söylenmesi ise icma ile caizdir. Mesela "Muhammed'e, onun ailesine, arkadaşlarına, eşlerine ve zürriyetine salât ve selam olsun" denilebilir.

✸ Sahabe'ye, tabiine ve onlardan sonra gelen âlimlere, âbidlere ve diğer salih kişilere "radıyallahu anh" (Allah ondan razı olsun) ve "rahmetullahi aleyhi" (Allah rahmet eylesin) demek müstehaptır. Mesela Ebu Hanife, Mâlik, Şafiî ve Ahmed

radıyallahu anhum(Allah onlardan razı olsun) veya rahimehumullah (Allah onlara rahmet eylesin) denilir.

✸ Hayvan kesmek: Yenilmesi mübah olup yakalanabilen ve karada yaşayan her hayvanın yenilmesinin helal olabilmesi için boğazlanarak kesilmesi vaciptir. Boğazlayarak kesmenin meşruiyetinin dört şartı vardır: 1. Kesim yapan kişinin akıl sahibi olması. 2. Kesimin diş ve tırnak gibi bir şeyle değil kesici aletle yapılması. Diş ve tırnakla hayvan boğazlanması caiz değildir. 3. Hayvanın boğazının, yemek borusunun ve iki şahdamarının veya birinin kesilmesi. 4. Kesim yaparken elin hareketi esnasında besmele çekilmesi. Besmelenin Arapçanın dışında başka bir dille söylenmesi de caizdir. Besmele ile birlikte tekbir getirilmesi sünnettir. Bilmediği için değil de unuttuğu için söylememişse bu şart düşer.

✸ Avlanmak: Yaratılışı itibarıyla vahşi, yakalanamayan hayvanları avlamak, bu maksadı taşıyan kimse için mübahtır. Oyun ve eğlence maksadıyla avlamak mekruhtur. Avın peşine düşüldüğünde insanlara, ekinlerine ve meskenlerine zarar verecek olursa haramdır. Avlanmanın caiz olabilmesi için dört şartın bulunması gerekir: 1. Avcının hayvan kesmesi caiz olan birisi olması. 2. Avlama aletinin, kendisiyle kesim yapılması helal olan şeylerden olması. Bunun ok ve mızrak gibi keskin bir şey olması gerekir. Eğer şahin ve köpek gibi yaralayıcı bir hayvan kullanılarak avlanacaksa bu hayvanın bu iş için eğitilmiş olması şarttır. 3. Bu işin avlanma kasdıyla yapılmış olması. Avlanma aleti veya hayvanının bu maksatla gönderilmesi gerekir. Şayet sahibinin böyle bir maksadı olmadığı halde avlamış olursa onun yenilmesi helal olmaz. 4. Avlama aletini gönderirken besmele çekmesi. Burada unutsa bile besmele şartı düşmez. Besmelesiz avlanan hayvanın etinin yenmesi helal değildir.

✸ Yiyecekler: Yenilen ve içilen şeylerin hepsinde asıl olan mübahlıktır. Her türlü yiyecek ve içecek şu üç şartla helaldir: 1. Temiz olması, 2. Zararsız olması, 3. Tiksindirici olmaması.

Kan ve lâşe gibi pis/necis, zehir gibi zararlı, dışkı, idrar, bit ve pire gibi tiksindirici şeylerin yenilmesi haramdır.

Kara hayvanlarından evcil eşekler, aslan, kaplan, kurt, köpek, domuz, maymun, vahşi de olsa kedi, sırtlan hariç tilki ve sincap haramdır. Kuşlardan kartal, şahin, doğan, başak, çaylak ve baykuş gibi avını pençesiyle yakalayan hayvanları; akbaba ve leylek gibi leş yiyenleri; yarasa, fare, eşek arısı, balarısı, sinek, kelebek, ibibik, kirpi ve yılan gibi büyük şehirlerde oturan Arapların pis saydığı hayvanları; kurtçuklar, fareler, dışkı böcekleri ve zehirli keler gibi haşereleri; akrep gibi dinin öldürülmesini emrettiği, karınca gibi öldürülmesini yasakladığı hayvanları ve kurtla dişi sırtlanın birleşmesinden doğan hayvan gibi eti yenen ve eti yenmeyenden doğan hayvanları yemek haramdır. Vahşi eşekle atın birleşmesinden doğan katır gibi mubah iki hayvanın birleşmesinden doğan hayvanların etini yemek haram değildir. Arapların bilmediği ve dinde de ismi zikredilmeyen hayvanlar, Hicaz bölgesinde

ona en çok benzeyen hayvanın durumuna göre değerlendirilir. Şayet haram kılınmış veya helal bir hayvana benzerse benzediği hayvanın hükmünü alır. Şayet hem haram olana hem mübah olana benzerse haramlığına hükmedilir. Bunların dışındaki hayvanlar mübahtır. Bunlar at ve kurbanlık hayvanlar gibi evcil hayvanlar; zürafa, tavşan, kertenkele ve ceylan gibi vahşi hayvanlar; devekuşu, tavuk, tavus, papağan, güvercin, serçe, ördek ve kaz gibi kuşlar ve bütün su kuşları; kurbağa, yılan ve timsah dışındaki deniz hayvanlarıdır. Necasetle sulanan veya gübrelenen ekin ve meyvelerin yenilmesi caizdir. Ancak necasetin tadı ve kokusu açıkça hissedilirse haramdır. Kömür, toprak ve çamurun yenilmesi, soğan ve sarımsak gibi şeylerin çiğ olarak yenilmesi mekruhtur. Şayet aç kalırsa ve mecbur olursa bunlardan sadece açlığını giderecek kadar yemek vaciptir.

✸ Avret mahalli: İnsanın edep yerleri ve açılmasından utanç duyacağı yerlerdir. Burada sözü edilen avret, örtülmedikçe namazın ve tavafın sahih olmadığı yerlerdir. On yaşına ulaşmış erkeğin avreti, göbekle dizkapağı arasıdır. Yedi yaşındaki erkek çocuğunun avreti sadece cinsel organlarıdır. Ergenlik çağına gelmiş bir kadının avreti, yüzü, elleri ve ayakları hariç bütün vücududur. Mesela bir kadın kolları açık bir vaziyette namaz kıldığı zaman namazı batıldır, sahih değildir. Avreti muğallaza denilen ön ve arka edep yerlerinin namaz haricinde dahi örtülmesi vaciptir. İhtiyaç olmadıkça buraların karanlıkta ve yalnızken bile açılması mekruhtur. Tedavi ve sünnet olmak gibi zaruri bir durumda başkalarının önünde açılması mübahtır.

✸ Mescitlerle ilgili hükümler: İhtiyaç kadar mescit yapılması vaciptir. Buralar Allah'ın en sevdiği yerlerdir. Mescitlerin içinde şarkı söylemek, alkış tutmak, müzik aletleri çalmak, haram şiirleri okumak, kadınlarla karışık oturmak, cima yapmak ve alış veriş yapmak haramdır. Alış veriş yapanlara: "Allah sizin ticaretinize kazanç nasip etmesin" demek sünnettir. Mescitlerde kayıp ilanı yaptırmak haramdır. Kayıp ilanı yapanı işiten kimsenin ona: "Allah senin aradığını bulmanı nasip etmesin" demek sünnettir. Mescide zarar vermeyecek küçük çocukların orada eğitilmesi, nikâh kıyılması, mübah şiirlerin söylenmesi, itikâfa girenlerin ve başkalarının uyuması, misafir ve hastaların gecelemesi ve kaylule yapılması mubahtır. Gürültünün, çok konuşulmasının, yüksek sesle konuşulmasının ve ihtiyaç olmadığı halde yol olarak kullanılmasının önüne geçilmesi sünnettir. Fuzuli dünya kelamının konuşulması mekruhtur. Seccadeleri, lambaları ve elektriği düğün ve taziye gibi işlerde kullanılmaz.

✸ İbn el-Cevzî dedi ki: Cezaların en büyüğü, cezalandırılanın cezayı hissetmemesidir. En büyük cezaya müstehak olanlar ise sevinerek günah işleyenler ve haram kazanç peşinde koşanlardır.

✸ Vakit: Selef, faydasız şeylerle zaman kaybetmekten sakınırdı. Mesela ekim yapılan günlerde toprağa attığın her tane sana bin tane olarak geri döner. O halde taneyi toprağa atmayıp oyalanmak akıllı bir kişiye yakışır mı?

✸ Bir erkeğin eşinin nafakasını temin etmesi vaciptir. Nafaka, eşinin yiyecek, içecek, giyecek ve mesken gibi örfe uygun bütün zaruri ihtiyaçlarıdır.

✸ Hayvan sahiplerinin hayvanlarını yedirmeleri ve sulamaları vaciptir. Bu görevlerini yapmazlarsa zorla yaptırılırlar. Yapmamakta direnirlerse veya yapmaktan aciz olurlarsa o hayvanı satmaya veya kiraya vermeye veya eti yenen bir hayvan ise kesmeye zorlanırlar. Hayvanın lanetlenmesi, ağır yüklere koşulması, yavrusuna zarar verecek şekilde sütünün sağılması, dövülmesi veya yüzünün dağlanması haramdır.

✸ İçinde insan veya hayvan resmi bulunan bir elbisenin giyilmesi, takılması, duvara asılması ve satılması haramdır. Büyük günahlardandır.

✸ Zina, şirkten sonraki en büyük günahlardandır. İmam Ahmed dedi ki: Adam öldürmek günahından sonra zinadan daha büyük başka bir günah bilmiyorum. Zina da derece derecedir. Evli bir kadınla veya mahremi bir kadınla veya komşusunun karısıyla veya akrabası bir kadınla zina etmek en büyüğü ve en kötüsüdür. Fuhşun en çirkini livatadır/eşcinsel ilişkidir. Bu sebeple âlimlerin çoğu, eşcinsel ilişkiye girenler bekâr bile olsalar ölümle cezalandırılırlar demişlerdir. İbn Kayyım şöyle demiştir: Devlet başkanı dilerse livata fiilini işleyenleri yakarak cezalandırabilir. Bu görüş Ebu Bekir ve bir grup sahabeden nakledilmiştir.

✸ Kâfirlerin bayramlarını tebrik etmek, kutlamalarında hazır bulunmak ve onlara ilk selam veren olmak haramdır. Onlar selam verdikleri zaman: "Size de" demek gerekir. Onlar için ve bid'atçılar için ayağa kalkmak haramdır. Onlarla musafaha etmek mekruhtur. Onlara başsağlığı dilemek ve hasta ziyaretinde bulunmak ise ancak meşru bir yarar varsa haram değildir.

✸ Allah teâlâ çocukları bu dünyanın süsü ve ziyneti olarak vermiştir. Ancak onlar aynı zamanda bir fitne ve imtihan vesilesidirler. Allah teâlâ şöyle buyurmuştur: ***"Mallarınız ve çocuklarınız sizin için fitnedir."*** Bir babanın çoluk çocuğunun iyiliği için çalışması gerekir. Çünkü Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi ateşten koruyun."*** Peygamber de bu konuda şöyle buyurmaktadır: "Hepiniz çobansınız ve hepiniz güttüğünüzden sorumlusunuz." Çoluk çocuğun erişkin çağına gelmeleri velilerini sorumluluktan düşürmez. Onlara nasihati ihmal ettikleri ve dünya ve âhirette onlara zarar vercek şeyleri engellemedikleri zaman emanete hıyanet etmiş ve şu hadisteki tehdidi hak etmiş olurlar: *"Bir kul ki Allah onu halkının üzerine gözetleyici kılar da o, halkına zulmederek ölürse elbette o kişi cennet kokusunu koklayamayacaktır."* *Bu hadisi Buhârî rivâyet etmiştir.*

✸ Zühd: Zühd, nefsi ayakta tutan, ona yararlı olan ve âhiret yolunda ona yardımcı olan şeyleri terk etmek değildir. Bilakis bu, cahillerin zühdüdür. Ancak zühd, yaşamak için fazla olan ve nefsin bekasında zaruri olmayan şeyleri terk etmektir. Peygamber ve ashabı böyle bir zühdü yaşıyorlardı.

Meşru Sığınma Yolları

Allah'ın kâinatta kurduğu ve devam ettirdiği düzeni üzerinde dikkatlice düşünen bir kimse bilir ki bela ve musibetler O'nun varlık âlemi üzerindeki geçerli ilahi kaderinin kanunlarından biridir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: ***"Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık, mallardan, canlardan, ürünlerden biraz azaltma ile deneriz. Sabredenleri müjdele!"*** *(Bakara: 155).* Salihlerin bela ve musibetlerden en uzak kimseler olduğunu zanneden kimseler yanılırlar. Aksine bela ve musibetlere mübtela olmak imana delâlet eder. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e soruldu: *"Belalara hangi insanlar daha çok uğrarlar? O şöyle buyurdu: "Peygamberler, sonra salih insanlar, sonra sırasıyla onlara en yakın olanlar. İnsan dinine göre belalara uğratılıp denenir. Bunun için eğer dininde kuvvetlilik varsa onun belası artırılır. Eğer dininde zayıflık varsa onun belası hafifletilir."* Bu, ondaki Allah sevgisinin alametlerindendir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Allah teâlâ bir topluluğu sevdiği zaman onları bela ve musibetlerle imtihan eder."* *Bunu Tirmizî ve Ahmed rivâyet etmiştir.* Bu, Allah'ın kuluna iyilik murat ettiğinin bir alametidir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Allah teâlâ bir kulunun iyiliğini istediği zaman onu bu dünyada hemen cezalandırır. Allah teâlâ bir kulunun kötülüğünü murâd ettiği zaman onun işlediği günahın cezasını kıyâmet gününde infaz etmek üzere bekletir."* *Bu hadisi Tirmizî rivâyet etmiştir.* Bir musibet az bile olsa günahlar için bir keffarettir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Hiçbir Müslüman yoktur ki kendisine bir dikenin eziyeti isabet etmesin de Allah teâlâ bununla tıpkı bir ağacın yapraklarını döktüğü gibi onun günahlarını dökmesin."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet emiştir. Bu sebepledir ki başına bir musibet gelen bir Müslüman salih ise bu onun geçmiş günahlarının keffareti olur veya derecesini yükseltir. Eğer asi bir Müslüman ise bu onun günahlarının keffareti olur ve onların ne kadar tehlikeli sonuçlar doğuracağını hatırlatır. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"İnsanların bizzat kendi işledikleri şeyler yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu."*** *(Rum:41).*

İmtihanlar türlü türlüdür. Mal çokluğu gibi kişi iyi şeylerle de imtihan edilir, korku, açlık ve mal noksanlığı gibi kötü şeylerle de imtihan edilir. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Bir deneme olarak biz sizi hayırla da şerle de imtihan ederiz."*** *(En-*

biya: 35). Hastalık ve ölüm musibeti de böyledir. Ki bunların en büyük sebebi nazar ve hasedden kaynaklanan sihirdir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın kazası ve kaderinden sonra benim ümmetim en çok nazardan ölecektir."* *Bu hadisi Buhârî rivâyet etmiştir.*

Korunma:

Başımıza gelmeden önce nazar ve büyüden korunmanın yollarını öğrenmemiz ve bunları uygulamamız gerekir. Korunma en iyi çaredir. Korunma yolları çoktur. Bunlardan bazıları şunlardır:

❖ Tevhitle, tasarruf edenin Allah olduğuna iman ile ve bol iyilik yapmakla nefsi takviye etmek.

❖ Allah'a hüsnü zan beslemek ve O'na tevekkül etmek: Hastalığın ve nazarın herhangi bir sebepten kaynaklandığını zannetmemelidir. Zan ve kuruntunun kendisi bir hastalıktır.[5]

❖ Bir kimse göz değmesi ile ve sihirle meşhur olduğu zaman korkudan değil de sebepleri işlemek babından ondan uzak durulmalıdır.

❖ Hoşuna giden bir şey gördüğü zaman Allah'ı anmak ve teberrük etmek: Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Sizden biriniz kendisinde veya malında veya kardeşinde hoşuna giden bir şey gördüğü zaman teberrükte bulunsun. Çünkü göz değmesi haktır."* *Bunu Ahmed ve Hâkim rivâyet etmiştir.* Teberrük: Bârekallah (Allah mübarek etsin) demektir.

❖ Sihirden korunma yollarından birisi de sabahları Medine'nin Acve isimli hurmasından her sabah aç karnına yedi tane yemektir.

❖ Allah'a iltica etmek, O'na tevekkül etmek, sihirden ve nazardan O'na sığınmak ve sabahları ve akşamları devamlı zikirleri ve tesbihleri tekrarlamaktır.[6] Bu zikirler Allah'ın izniyle iki şeyden dolayı etkilidirler: 1. Bu zikirlerde geçen şeylerin gerçek ve doğru olduğuna ve Allah'ın izniyle etkili olduğuna iman sebebiyle, 2. Dilin bunları söylemesi, kulağın dinlemesi ve kalbin hazır olması sebebiyle. Çünkü bunlar birer duadır. Peygamber'den sahih olarak rivâyet edildiğine göre dalgın ve umursamaz bir kalpten dolayı dua kabul edilmez.

Zikir ve sığınma zamanları: Sabah zikirleri sabah namazından sonra söylenir. Akşamın zikirleri ise ikindi namazından sonra söylenir. Bir Müslüman bunları unuttuğu veya gaflet ettiği zaman hatırlayınca söylemelidir.

---

[5] Doktorlar ve uzmanlar bedensel hastalıkların üçte ikisinden fazlasının aslında olmadığı halde hastalık kuruntusu gibi psikolojik nedenlerden kaynaklandığını söylemektedirler.

[6] Sabah ve akşam tekrarlanacak zikirler daha sonraki sahifelerde gelecektir.

Göz değmesi ve diğer şeylerin belirtileri:

Tıbbi ve şer'i korunma yolları arasında herhangi bir çelişki yoktur. Çünkü Kur'ân'da bedensel hastalıklar için de, ruhsal hastalıklar için de şifa vardır. İnsan bedensel yönden sağlıklı olduğu halde bazen gezici başağrısı, yüzünde sarılık, çok terleme ve idrara çıkma, iştahsızlık, parmak uçlarında bir karıncalanma veya hararet veya üşüme, kalp çarpıntısı, sırtının ve omuzlarının altında gezici bir ağrı, göğüste bir hüzün ve darlık, geceleri uykusuzluk, korku ve öfke halinde olağandışı aşırı tedirginlik ve heyecan, çokça geğirmek, iç geçirmek, yalnızlıktan hoşlanma, halsizlik ve tembellik, uykuya düşkünlük ve tıbbi bir sebebi olmayan daha başka birçok sağlık problemleriyle karşılaşabilir. Bunlar hastalık belirtileridir. Hastalığın ağırlığına veya hafifliğine göre bu belirtilerin hepsi veya bir kısmı bulunabilir.

Bir Müslümanın imanının ve kalbinin sağlam olması gerekir. O zaman kalbine vesvese girmez ve bu belirtilerden birini hissettiği zaman hemen hastalandığı zehabına kapılmaz. Çünkü vehim ve kuruntu, tedavisi en zor hastalıklardandır. Bu alametlerden bazıları sağlıklı oldukları halde bazı kişilerde de bulunabilir. Bedensel bir hastalığa bağlı olmaksızın da bu arazlar bulunabilir. İç sıkıntısı, göğüs daralması ve dermansızlık gibi şeyler iman zayıflığından da kaynaklanabilir. İşte o zaman Allah'la ilişkisini yenilemesi ve düzeltmesi gerekir.

Hastalığın sebebi nazar[7] ise bunun tedavisi Allah'ın izniyle şu iki şeyden biriyle olur:

1. Nazar değen kişiyi bilirsen: Ona yıkanmasını söylersin ve bu suyu veya eserini alırsın, sonra onunla yıkanırsın.

2. Nazar değen kişi bilinmezse: O zaman bunun şifası okumak, dua etmek ve kan aldırmaktır.

Hastalık sihir[8] sonucu olmuşsa Allah'ın izniyle bu aşağıdaki şeylerden birisiyle tedavi edilir:

1. Büyü yapılan şey bilinir ve bulunursa: Felak ve Nas sûreleri okunarak düğümler çözülür, sonra yakılır.

---

[7] Nazar, nazar eden kişinin tasvir etmesi ve hoşlanması sebebiyle nazara uğrayan kişiye cinlerin Allah'ın izniyle verdikleri bir zarardır. Bu esnada zikir ve namaz gibi bir engel olmadığı için cin şeytanları hazır bulunur ve bu zararı verirler. Nazarın varlığına Buhârî'de geçen (Nazar haktır/bir realitedir) hadisi şahittir. Başka bir rivayette (Kişi hased ederek bakarken şeytan orada hazır bekler) buyurulur. Bu hadisi Ahmet rivayet etmiş ve elHeysemî sahih olduğunu söylemiştir. Başka şahitleri de vardır. Göz değmesi denmesi, gözün zarar vermesinden dolayı değil, gözün bir tasvir/tanımlama aracı olmasından dolayıdır. Çünkü gözleri görmeyen birinin de başkasına nazarı değebilir.

[8] Sihir, bağlamak ve efsunlamaktır. Düğümler atılırken ve efsun yapılırken birtakım şeyler söylenir veya yapılır. Yapılan işlemin sonunda büyülenen kişinin vücudunda veya kalbinde veya aklında doğrudan bir etki meydana getirilir. Bu etki ile büyülenen kişi ölebilir, hastalanabilir, cinsel gücü kaybolabilir, eşiyle arası açılabilir. Bazı büyüler şirk ve küfürdür, bazıları büyük günahtır.

2. Okunması meşru olan şeylerle: Bunlar Kur'ân âyetleridir, özellikle Muavvizeteyn (Felak ve Nas) ve Bakara sûresi ve aşağıda gelecek dualardır.

3. Efsunlamak: Bu da iki nevidir: a Haram olan efsun: Bu büyüyü büyü ile çözmek ve büyüyü bozdurmak için büyücülere gitmektir. b Caiz olan efsun: Mesela yedi adet sedir yaprağı alıp ik taşın arasında ezdikten sonra üzerine üçer defa (Kâfirûn), (İhlâs), (Felak) ve (Nas) surelerini okuyup suyun içine koymak, sonra o suyu içmek ve o su ile yıkanmak ve Allah'ın izniyle şifa buluncaya kadar bunu tekrarlamak. Bunu Abdurrezzak, el-Musannef isimli eserinde rivâyet etmiştir.

4) Büyüyü, karnında ise kusarak, kana karışmışsa hacamat[9] yaptırarak çıkarmak.

Okuyarak tedavi olmak (rukye yapmak): Şartları: 1. Allah'ın isim ve sıfatlarının okunması, 2. Arapça veya mânâsı anlaşılan şeylerle yapılması, 3. Şifanın bizzat okuyup üflediği şeylerden değil, Allah'tan geldiğine inanması.

Rukye yapanda bulunması gereken şartlar:

1. Müslüman, salih ve takva sahibi bir kişi olması müstehaptır. Takvası ne kadar çok olursa, etkisi de o derece kuvvetli olur. 2. Rukye yaparken/okuyup üflerken kalp ile lisanı birleştirecek şekilde samimiyetle Allah'a yönelmeli. Kişinin kendisine okuyup üflemesi daha faziletlidir. Çünkü başkasının kalbi başka şeylerle meşgul olur ve hiç kimse bir başkasının çaresizliğini ve ihtiyacını onun kadar hissedemez. Allah çaresiz kimselerin dualarını kabul edeceğini vaat etmiştir.

Rukye yapılanda bulunması gereken şartlar:

1. Mümin ve salih bir kimse olması müstehaptır. İmanı derecesinde rukyenin etkisi büyük olur. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Biz Kur'ân'dan öyle şeyler indiriyoruz ki o, müminler için şifa ve rahmettir; zalimlerin ise yalnızca ziyanını artırır."*** *(İsra: 82).* 2. Allah'ın şifayı vereceğine inanarak O'na yönelmeli. 3. Şifada acele etmemeli. Çünkü rukye bir duadır. Duanın kabulünde acele ettiği zaman duası kabul edilmeyebilir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: *"Bir kimse: Dua ettim de kabul edilmedi diye acele etmediği müddetçe duası kabul edilir."* Bu hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

Rukye yöntemleri:

1. Hafifçe tükürerek okuyup üflemek, 2. Tükürmeksizin okumak, 3. Tükrüğü parmakla alıp toprakla karıştırdıktan sonra ağrıyan yere sürmek, 4. Ağrıyan yere elini sürerek okumak.

---

[9] Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: ***"Tedavi olduğunuz şeylerin en hayırlısı hacamattır."*** Allah teâlâ birtakım bedensel hastalıklara veya göz değmesinin ve büyünün sebep olduğu hastalıklara ve kanser gibi hastalıklara hacamatla şifa vermektedir. Hacamat, bir çeşit kan aldırma yöntemidir.

Hastaya okunacak âyetler ve hadisler:

Fatiha sûresi, Ayet elKursi, Bakara sûresinin son iki âyeti ve şu âyetler:

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ لَءَايَٰتٍ لِّأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿١٩٠﴾ ٱلَّذِينَ
يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَٰمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَٰذَا
بَٰطِلًا سُبْحَٰنَكَ فَقِنَا عَذَابَ ٱلنَّارِ ﴿١٩١﴾﴾

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır. Onlar ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken, Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler ve şöyle derler: Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru." *(Bakara: 190, 191).*

﴿وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ۖ فَإِذَا هِىَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾ فَوَقَعَ ٱلْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا۟
يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغُلِبُوا۟ هُنَالِكَ وَٱنقَلَبُوا۟ صَٰغِرِينَ ﴿١١٩﴾﴾

"Biz de Mûsâ'ya asanı at! diye vahyettik. Bir de baktılar ki onların uydurduklarını yakalayıp yutuyor. Böylece gerçek ortaya çıktı. Ve onların yaptıkları şeyler yok olup gitti. İşte Firavun ve kavmi orada yenildi ve yok oldu gitti." *(A'raf: 117, 119)*

﴿أَمْ يَحْسُدُونَ ٱلنَّاسَ عَلَىٰ مَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ ۖ﴾

"Yoksa onlar, Alah'ın lütfundan verdiği şeylere haset mi ediyorlar." *(Nisa: 54).*

﴿وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ﴾

"Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur." *(Şuara: 80)*

﴿وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ﴾

"Müminler topluluğunun kalplerine şifa versin." *(Tevbe: 14).*

﴿قَالُوا۟ يَٰمُوسَىٰٓ إِمَّآ أَن تُلْقِىَ وَإِمَّآ أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا۟ ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ
إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِۦ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا
فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوٓا۟ ۖ إِنَّمَا صَنَعُوا۟ كَيْدُ سَٰحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ ٱلسَّٰحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٦٩﴾﴾

Dediler ki: Ey Mûsâ! Ya sen at veya önce atan biz olalım. Hayır, siz atın, dedi. Bir de baktı ki, büyüleri sayesinde ipleri ve sopaları, kendisine gerçekten koşuyor gibi görünüyor. Mûsâ birden içinde bir korku duydu. Korkma! dedik. Üstün gelecek olan kesinlikle sensin. Sağ elindekini at da, onların yaptıklarını yutsun. Yaptıkları sadece bir büyücü hilesidir. Büyücü ise ne yaparsa yapsın iflah olmaz." *(Taha: 65, 69).*

﴿ وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴾

"Biz Kur'ân'dan öyle bir şey indiriyoruz ki, o, müminler için şifa ve rahmettir." *(İsra: 82).*

﴿ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ ﴾

"De ki: Bu Kur'ân müminler için bir şifa ve rahmettir." *(Fussılet: 44).*

﴿ لَوْ أَنزَلْنَا هَٰذَا الْقُرْءَانَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴾

"Eğer bu Kur'ân'ı biz bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu, Allah korkusundan baş eğerek parça parça olmuş görürdün." *(Haşr: 21).*

﴿ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ ﴾

"Gözünü çevir de bir bak, bir bozukluk görebiliyor musun?" *(Mülk: 3).*

﴿ وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴾

"O küfredenler zikri (Kur'ân'ı) işittikleri zaman, neredeyse seni gözleriyle devirivereceklerdi. Hâlâ da (kin ve hasetlerinden) o bir delidir, derler." *(Kalem: 51).*

﴿ ثُمَّ أَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴾

"Sonra Allah, Rasûlüne ve müminlere sükûnet ve huzur indirdi." *(Tevbe: 26).*

﴿ فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ ﴾

"Allah, Rasûlüne ve müminlere sükûnet ve güven indirdi ve takva sözüne bağlı kalmalarını sağladı." *(Fetih: 26).*

﴿ فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا ﴾

"Allah teâlâ ona sükûnet ve güven indirdi ve onu görmediğiniz bir ordu ile destekledi." *(Tevbe: 40).*

﴿ ۞ لَّقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾

"Andolsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah o müminlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir." *(Fetih: 18).*

Bu âyetleri okuduktan sonra Kâfirûn, İhlâs, Felak ve Nas sûreleri okunur.

Hadisler:

Yedi defa: أَسْأَلُ اللهَ العَظِيْمَ رَبَّ العَرْشِ العَظِيْمِ أَنْ يَشْفِيَكَ

"Yüce arşın Rabbi, yüce Allah'tan sana şifa vermesini dilerim."

Üç defa: أُعِيْذُكَ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لامَّةٍ

"Seni her şeytan ve haşereden, her kötü gözden Allah'ın noksansız kelimelerine sığındırırım."

Üç defa:

اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ البَأسِ اِشْفِ أَنْتَ الشَّافِيْ لا شِفَاءَ إِلا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لايُغَادِرُ سَقَمًا

"Ey insanların Rabbi! Sıkıntıyı gider! Şifa ver! Şifayı veren ancak sensin. Senin şifandan başka hiçbir şifa yoktur. Hiçbir hastalık bırakmayan bir şifa ihsan eyle!"

Bir defa: اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ حَرَّهَا وَبَرْدَهَا وَوَصَبَهَا

"Allah'ım! Onun sıcaklığını, soğukluğunu ve hastalığını gider."

Yedi defa: حَسْبِيَ اللهُ لا إِلَهَ إِلا هُوْ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ العَرْشِ العَظِيْمِ

"Allah bana yeter. O'ndan başka ilah yok. Ben O'na tevekkül ettim. O, büyük Arş'ın Rabbidir."

Üç defa:

بِسْمِ اللهِ أَرْقِيْكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ يُؤْذِيْكَ وَمِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنِ حَاسِدٍ، اللهُ يَشْفِيْكَ بِسْمِ اللهِ أَرْقِيْكَ

"Allah'ın adıyla, sana eza veren bütün hastalıklara karşı, bütün kötü nefislere ve hasetçi gözlere karşı sana okuyorum. Allah sana şifa versin, ben Allah'ın adıyla sana okuyorum."

Elini ağrıyan yere koyarsın ve üç defa "bismillah" dedikten sonra yedi defa:

أَعُوْذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأُحَاذِرُ

"Bedenimde mevcut ve çekindiğim sıkıntının şerrinden Allah'a ve kudretine sığınırım" dersin.

Uyarılar:

1- Nazarı değen kişinin idrarını içmek veya onun ölümüyle nazarın batıl/geçersiz kalacağı gibi ve daha başka birtakım hurafelere inanmak caiz değildir.

2- Nazar değeceğinden korkulan yerin üstüne ister deri, bilezik ve gerdanlık gibi şeylerden olsun, isterse mavi boncuk gibi şeylerden olsun, mutlak olarak nazarlık takmak caiz değildir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur: “Kim bir şey takarsa o ona havale edilir.” Bu hadisi Tirmizî rivâyet etmiştir. Ancak bu takılan şey Kur’ân’dan ise ihtilaflıdır, terk edilmesi daha faziletlidir.

3- Maşallah, tebarekallah yazmak veya kılıç, bıçak, göz gibi şeylerin resimlerini çizmek veya arabanın içine Kur’ânı Kerim koymak veya bazı âyetleri evlere asmak, bunların hiçbirisi nazarı engellemez. Bilakis bunlar haram kılınmış nazarlık cinsinden bir şey olur.

4- Hastanın duanın kabul edileceğine kesin olarak inanması ve şifada acele etmemesi gerekir. Şayet ona, şifanın ömür boyu kullanacağı ilaçlarda olduğu söylenirse bundan bir kaygı duymaz. Fakat rukyenin/okuyarak tedavinin süresi uzadığı zaman endişeye kapılır. Halbuki okuduğu her bir harfin kendisine kazandıracağı bir hasene vardır. Her bir hasene için on misli sevap verilecektir. O halde dua etmesi, istiğfar etmesi ve çokça sadaka vermesi gerekir. Muhakkak ki bütün bunlar şifa arama yollarıdır.

5- Toplu okumalar sünnete aykırıdır. Etkisi zayıftır. Sadece teypten yapılan okumalarla yetinmek de böyledir. Çünkü onda niyet gerçekleşmez. Her ne kadar dinlemekte de bir yarar olsa bile okuyarak tedavide niyet şarttır. Şifaya kavuşuncaya kadar rukyeyi tekrarlamak sünnettir. Ancak bu tekrarlar kişiyi yorarsa bıktırmayacak kadar azaltır. Âyetlerin ve duaların belli bir sayıda tekrarlanmasına gelince, bir delile dayanmadıkça bunu yapmak doğru değildir.

6- Rukye yapanın Kur’ân’ı değil, sihir ve efsunu kullandığına delâlet eden birtakım alametler vardır. Onun bazı dindarca tavırlar sergilemesi seni aldatmasın. Bu kişi okumaya Kur’ân’la başlayabilir. Fakat çok geçmeden bunu değiştirir. Yapmacık tavırlarla insanların gözlerini boyamak için mescitlere dadanan bazı insanlar vardır. Onlar senin karşında Allah’ı bol bol zikrederler. Sakın bunlara aldanma. Dikkatli ol.

Büyücülerin ve hokkabazların alametleri şunlardır:

❖ Hastanın ismini veya annesinin ismini sorması. Çünkü ismin bilinmesi veya bilinmemesi tedavide hiçbir şeyi değiştirmez. ❖ Hastanın giysilerinden elbise veya fanila gibi bir şeyi istemesi. ❖ Hastadan bazen cinlere kesmek, bazen kanını hastaya sürmek için kesmek maksadıyla belli vasıfları olan bir hayvan isteyebilir. ❖ Anlaşılmayan ve hiçbir anlamı olmayan tılsımları yazması veya okuması. ❖ Hastaya içinde birtakım harfler ve rakamlar bulunan ve muska denilen dörde katlanmış bir kağıt vermesi. ❖ Hastaya bir müddet insanlardan uzak, hacbe denilen karanlık bir odada yalnız kalmasını emretmesi. ❖ Hastaya belli bir süre suya dokunmamasını emretmesi. ❖ Hastaya toprağa gömeceği bir şey veya yakıp tütsüleneceği bir kağıt vermesi. ❖Hasta konuşmadan önce onun kimsenin bilmediği bir-

takım özelliklerini veya ismini, beldesini ve hastalığını bildirmesi. ❖ Sadece yanına girmesiyle veya telefonla ya da posta ile hastanın durumunu teşhis etmesi.

7- Ehl-i Sünnet'in görüşüne göre cinler insanların bedenlerine girebilirler. Bunun delili Allah'ın şu âyetidir: ***"Faiz yemiş insanlar (kabirlerinden) şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkarlar."*** *(Bakara: 275).* Müfessirlerin icmâına göre, âyetteki çarpılmaktan kastedilen şey, cinlerin bedenine girmesi sebebiyle insanın başına gelen şeytanî bir cinnet halidir.

Faydalı bir not:

Haset, bir başkasının sahip olduğu nimetin zevalini temenni etmektir. Nazar değme olayı genellikle haset sonucu olur. Bu, büyük bir günahtır. Hatta günahların temeli ve Allah'a karşı işlenen ilk günahın sebebidir. Çünkü İblis, Âdem'e olan hasedi sebebiyle secde etmeyi terk etti. Kabil, kardeşini aynı sebeple öldürdü.

Tedavisi: ❖ Günahın büyüklüğünü bilmek. Çünkü hadiste de ifade edildiği gibi ateşin odunu yiyip bitirmesi gibi haset de iyilikleri yer bitirir. ❖ Allah'ın senden başkasına verdiği şey O'nun takdiri ve hükmünün bir sonucudur. Buna razı olmamak, Allah'a itiraz etmektir ve kaza ve kadere imanın zayıflığını gösterir. ❖ Beğendiğin bir şeyi gördüğün zaman "maşallah, bârekalllah" demen senin bundan mutluluk duyduğunun delilidir. ❖ Hasedi terk etmenin sevabını bilmek. Kalbinde hiç kimseye karşı bir haset duygusu taşımadan uyuyan kimseye büyük sevap vardır. Nitekim Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ashabından birini cennetle müjdelemişti. Abdullah b. Ömer onun yanında uyumuştu. Onun cennetle müjdelenmesinin sebebinin bu olduğunu teyit etti.

Dua

İnsanlar Allah'a ve onun katındaki şeylere muhtaçtırlar. Allah zengindir, onlara muhtaç değildir.

Allah teâlâ kullarına duayı vacip kılmıştır. O şöyle buyurmaktadır: ***"Bana dua edin, kabul edeyim. Bana, ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşağılanarak cehenneme gideceklerdir."*** *(Ğafir: 60).* Buradaki ibadet, duadır. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* de şöyle buyurmaktadır: ***"Allah kendisinden istemeyene gazap eder."*** Bunla beraber Allah kulunun sadece kendisinden istemesinden de hoşlanır, ısrar edenleri sever ve onları kendisine yaklaştırır.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in ashabı bu emri çok iyi anlamışlardır. Onlardan hiçbirisi Allah'tan isteyececeği hiçbir şeyi küçük görmez, isteyecekleri şeyleri Allah'tan başka hiç kimseden istemezlerdi. Bunun sebebi onların Rablerine bağlılıklarından, O'na yakınlıklarından ve şu ayette de ifade edildiği gibi Rablerinin de onlara yakınlığından başka bir şey değildi: ***"Kullarım sana beni sorduklarında, söyle onlara ben çok yakınım."*** *(Bakara: 186).* Duanın Allah katındaki yeri çok büyüktür. O, Allahın en değer verdiği şeydir. Bazen kazayı bile değiştirebilir. Sebepler bulunur ve engeller bulunmazsa bir Müslümanın duası mutlaka kabul edilir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in bildirdiğine göre dua eden kişiye şunlardan birisi verilir: *"Hiçbir Müslüman yoktur ki bir günah ve yakınlarla ilgiyi kesme isteği olmayan bir dua ile Allah'a niyaz etsin de Allah ona şu üç şeyden birini vermesin: Ya isteğini yerine getirir yahut onun isteğini âhireti için saklar, yahut da duasının dengi olan bir kötülüğü ondan savar. Dediler ki: O halde çok dua edelim. Buyurdu ki: Allah da çok kabul eder."* Bu hadisi Ahmed ve Tirmizî tahriç etti.

Duanın çeşitleri: İki nevi dua vardır: 1. İbadet duası: Namaz ve oruç gibi. 2. İsteme ve talep duası.

Dua çeşitlerinden hangisi daha üstündür? Kur'ân okumak mı, zikir mi, yoksa dua ve istemek mi daha faziletlidir? Kur'ân okumak mutlak olarak bütün amellerin en faziletlisidir. Sonra zikir, övgü ve sena, sonra dua ve talep daha faziletlidir. Genel olarak böyledir. Fakat bazı özel sebeplerle bunlar arasındaki sıralama değişebilir. Mesela Arafat'ta yapılan dua Kur'ân okumaktan daha faziletlidir. Farz namazlardan sonra zikir ve dua ile meşgul olmak Kur'ân okumaktan daha evlâdır.

Duanın kabulünün sebepleri:

Bunlardan bir kısmı zahiri sebeplerdir, bir kısmı batını sebeplerdir:

1. Zahirî sebepler: Duadan önce salih ameller işlemek. Mesela sadaka vermek, abdest almak, namaz kılmak, kıbleye yönelmek, elleri kaldırmak, Allah'ı layık olduğu şekilde övmek, Allah'ın isim ve sıfatlarını duada talep edilen şeylere uygun bir şekilde kullanmak gibi. Dua, cennet talebi ile ilgili olduğu zaman O'nun lütfu ve rahmeti ile yakarılır. Mesela bir zalime beddua edildiği zaman Allah'ın Rahman veya Kerim ismi kullanılmaz, Cebbar ve Kahhar ismi kullanılır. Duanın başında, ortasında ve sonunda Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'e salâtu selam söylemek, günahları ikrar etmek, nimetlerinden dolayı Allah'a şükretmek, duaların kabul edilmesi ihtimalinin kuvvetli olduğuna dair hakkında delil bulunan faziletli vakitleri değerlendirmek de duanın kabulünün zahiri sebepleridir. Bu vakitler pek çoktur ve bazıları şunlardır:

❖ Gün ve gece içindeki faziletli vakitler: Allah'ın dünya semasına indiği zaman olan gecenin son üçte birinde, ezan ile kamet arasında abdestten sonra, secdelerde, namazda selam vermeden önce, namazların arkasında, Kur'ân'ı hatmedince, horoz öttüğü zaman, yoculuk esnasında, mazlumun duası, çaresiz kalanın duası, babanın evladına duası, Müslümanın Müslüman kardeşi için onun gıyabında yaptığı dua ve savaşta düşmanla karşılaşınca yapılan dua böyledir.

❖ Hafta içinde: Cuma günü, özellikle de Cuma gününün son saatidir.

❖ Aylar içinde Ramazan ayında, iftar ve sahur vakitlerinde, Kadir gecesinde ve Arefe günü yapılan dualar makbuldür.

❖ Mübarek yerlerde: Genel olarak mescitlerde, Kâbe'de, özellikle Mültezemde, Makamı İbrahim'in yanında, Safa ve Merve'nin üstünde, Hac günlerinde Arafat'ta, Müzdelife'de ve Mina'da, Zemzem içme esnasında ve diğer yerlerde yapılan dualar makbuldür.

Batınî sebepler şunlardır: Duadan önce samimi bir şekilde tevbe etmek, haksız yere aldığı şeyler varsa onları iade etmek, yiyecek, içecek, giyecek ve meskenini temiz ve helal yoldan temin etmek, çokça itaatte bulunmak, haramlardan sakınmak, şüpheli şeylerden uzak durmak, şehevi arzuların peşinden gitmemek, huzuru kalp ile dua etmek, Allah'a güvenmek, ümitvar olmak, Allah'a sığınmak, yalvarıp yakarmak, ısrarla istemek, işini Allah'a havale etmek ve başkasından bir şey beklememektir.

Duanın kabulüne mani olan şeyler: Bazen insan dua ettiği halde kabul edilmeyebilir veya kabulü gecikebilir. Bunların pek çok sebebi vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

❖ Allah'la beraber başkalarına da dua etmek ve duada ayrıntıya girmek. Mesela cehennemin sıcaklığından, sıkıntısından ve karanlığından Allah'a sığınmak duada bir ayrıntıdır. Halbuki bu ayrıntıya girmektense sadece ateşten sığınmak yeterlidir.

❖ Kendisine veya başkasına haksız yere beddua etmek; günaha ve yakınlarla ilgiyi kesmeye sebep olacak bir şey için dua etmek ve "Allah'ım! dilersen beni bağışla" gibi sözlerle duayı Allah'ın dilemesine bağlamak.

❖ Dua ettim, kabul edilmedi diyerek duanın hemen kabul edilmesini istemek.

❖ Yorgunluk ve bıkkınlıkla duayı terk etmek.

❖ Dalgın ve boş bir kalp ile dua etmek ve

❖ Allah'ın huzurunda edebe aykırı tavırlar sergilemek. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*, kendisine salâtu selam getirmeden dua eden bir adamın duasını duydu ve şöyle buyurdu: *"Bu adam acele etti." Sonra adamı çağırdı. Ona veya başkasına şöyle dedi: "Biriniz namaz kıldığı zaman Allah'a hamdu sena ile başlasın, sonra peygambere salâtü selam getirsin, ondan sonra istediği duayı yapsın."* Bu hadisi Ebû Dâvûd ve Tirmizî rivâyet etti.

❖ Olmayacak bir şey için dua etmek. Mesela dünyada ebedi kalmak için dua etmek gibi.

❖ Duada yapmacık bir tavırla, secili ve kafiyeli sözler söylemeye çalışmak. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Rabbinize yalvara yakara ve gizlice dua edin. Bilesiniz ki O, haddi aşanları sevmez."*** *(A'raf: 55).* İbn Abbas şöyle dedi: *"Duada seciye dikkat edin ve ondan sakının. Çünkü ben Rasûlullah ve ashabının ancak böyle yaptıklarını, yani seciden sakındıklarını gördüm."* Bunu Buhârî rivâyet etti.

❖ Duada sesi aşırı yükseltmek. Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Namazında ne yüksek sesle oku, ne de sesini gizle. İkisi arasında bir yol tut."*** *(İsra:110).* Aişe bunun dua hakkında indiğini söyledi.

Dua edenin aşağıdaki tertibe göre dua etmesi müstehaptır: 1. Hamd ve sena, 2. Peygamber'e salât, 3. Tevbe ve günahlarını ikrar, 4. Allah'ın nimetlerine şükür, 5. Duaya başlamak. Kapsamlı dualar yapmaya çalışmak ve Peygamber'den ve seleften rivâyet edilen dualarla dua etmek de müstehaptır. 6. Duayı Peygamber'e salât ile bitirmek.

Ezberlenmesi Gereken Önemli Dualar

Duanın münasip olduğu yer	Dua: Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:
Uykudan önce ve sonra	« بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا ». وَإِذَا أَسْتَيْقَظ قَالَ: « الْـحَمْدُ لِله الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَمَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ». “Allah’ım! Senin isminle ölür ve yaşarım.” Uyandığı zaman şöyle der: “Bizi öldürdükten sonra dirilten Allah’a hamd olsun. Dönüş O’nadır.”
Uykusunda korkan kimse	«أَعُوذُ بِكَلِمَـاتِ الله التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ، وَمن شَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَأَنْ يَـحْضُرُونِ » . “Gazabından ve kullarının şerrinden, şeytanların vesvesesinden ve bana gelmelerinden noksansız kelimeleriyle Allah’a sığınırım.”
Rüya gördüğü zaman	« إِذا رَأَى أَحَدُكُمْ رُؤْيَا يُحِبُّهَا فَإِنَّمَا هِيَ مِنْ الله تَعَالَى فَلْيَحْمَدْ اللهَ عَلَيْهَا وَلْيُحَدِّثْ بِهَا، وَإِذَا رَأَى غَيْرَ ذَلِكَ مِمَّا يَكْرَهُ فَإِنَّمَا هِيَ مِنْ الشَّيْطَانِ، فَلْيَسْتَعِذْ مِنْ شَرِّهَا، وَلا يَذْكُرْهَا لأَحَدٍ فَإِنَّهَا لا تَضُرُّهُ » . “Biriniz hoşuna giden bir rüya gördüğü zaman bu Allah’tandır, Allah’a hamdetsin. Hoşuna gitmeyen başka bir rüya gördüğü zaman bu şeytandandır. Onun şerrinden Allah’a sığınsın ve kimseye söylemesin. Ona zarar vermez.”
Evden çıkarken	« اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ » “Allah’ım! Sapıklığa düşmekten veya düşürülmekten, ayağımın kaymasından veya kaydırılmasından, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, cehalete düşmekten veya cahil bırakılmaktan sana sığınırım.”
Mescide girerken	إِذَا دَخَلَ الْـمَسْجِدَ يقدم رجله اليمنى ويقول: بِسْمِ الله وَالسَّلامُ عَلَى رَسُولِ الله اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ .

	Mescide girerken önce sağ ayağını atar ve şöyle der: “Allah’ın adıyla. Selam Allah’ın Rasûlü *sallallahu aleyhi ve sellem* üzerine olsun. Allah’ım! Günahlarımı bağışla ve rahmetinin kapılarını bana aç.”
Mescitten çıkarken	إذَا خَرَجَ من المسجد قدم رجله اليسرى وقَالَ: بِسْمِ اللهِ وَالسَّلامُ عَلَى رَسُولِ اللهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ . Mescitten çıkarken önce sol ayağını atar ve şöyle der: “Allah’ın adıyla. Selam Allah’ın Rasûlü üzerine olsun, Allah’ım! Senin lutfundan isterim.”
Evlenen kişiye	« بَارَكَ اللهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ » . “Allah senin için bereketli kılsın ve bereketini daim etsin. İkinizi hayırda birleştirsin.”
Horoz ötmesini veya eşek anırmasını v.s. işiten kimse	«إذا سَمِعْتُمْ نُهَاقَ الحميرِ؛ فَتَعَوَّذُوا بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهَا رَأَت شَيْطَانًا، وإذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ؛ فَاسْأَلُوا اللهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا »، « إذا سَمِعْتُمْ نُبَاحَ الْكِلابِ وَنَهِيقَ الحميرِ بِاللَّيْلِ فَتَعَوَّذُوا بِاللهِ ... » “Eşeğin anırmasını duyunca şeytandan Allah’a sığının, çünkü o şeytanı görmüştür. Horozun ötüşünü işitince Allah’ın fazlından isteyin, çünkü meleği görmüştür. Gece köpek havlaması ve eşek anırması duyunca Allah’a sığının.”
“Seni Allah için seviyorum” diyen kimseye	عَنْ أَنَسٍ ﵁ أَنَّ رَجُلاً كَانَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَمَرَّ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي لأُحِبُّ هَذَا. فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «أَعْلَمْتَهُ ؟ » قَالَ: لا، قَالَ: « أَعْلِمْهُ»، فَلَحِقَهُ فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّكَ فِي اللهِ، قَالَ: أَحَبَّكَ الَّذِي أَحْبَبْتَنِي لَهُ. Bir adam Rasûlullah’la beraber bulunuyorken yanından birisi geçti. Adam dedi ki: Ben bu adamı seviyorum. Peygamber: “Bunu ona söyledin mi?” Hayır, dedi. Haydi, git söyle, buyurdu. Adam gitti ve ona dedi ki: Ben seni Allah için seviyorum. O da şöyle dedi: Uğrunda beni sevdiğin Allah da seni sevsin.
Bir Müslümanın aksırdığını duyunca	« إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: الْحَمْدُ للهِ، وَلْيَقُلْ لَهُ أَخُوهُ أَوْ صَاحِبُهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ، فَإِذَا قَالَ لَهُ: يَرْحَمُكَ اللهُ، فَلْيَقُلْ: يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ » ، وإذا عطس الكافر وحمد الله فقل له: يهديكم الله ولا تقل: يَرْحَمُكَ اللهُ. “Sizden biriniz aksırınca “Allah’a hamdolsun” desin. Kardeşi veya arkadaşı ona “Allah’ın rahmeti üzerine olsun” desin. O da ona: “Allah size hidayet etsin ve durumunuzu düzeltsin” desin. Kâfir aksırıp da elhamdülillah deyince ona sadece: “Allah size hidayet etsin” desin. “Allah sana merhamet etsin” demesin.”
Sıkıntılı zamanlarda	«لا إِلَهَ إِلا اللهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لا إِلَهَ إِلا اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لا إِلَهَ إِلا اللهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ» « اللهُ اللهُ رَبِّي، لا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا » « يَاحَيُّ يا قَيُّومُ برحمتك أَسْتَغِيثُ » «سبحَانَ اللهِ العَظِيمِ»

	"Azim ve Halim olan Allah'tan başka ilah yoktur. Azim olan Arş'ın Rabbi Allah'tan başka ilah yoktur. Göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve kerîm olan Arş'ın Rabbi Allah'tan başka ilah yoktur. Allah'ım! Rabbim Allah'ım! Sana hiçbir şeyi ortak koşmam."
Düşmanlara karşı	« اللَّهُمَّ مُجْرِيَ السَّحَابِ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ اهْزِمِ الأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ ». "Bulutları yürüten, Kitab'ı indiren, hesabı çabuk gören Allah'ım! Düşman topluluklarını bozguna uğrat ve onları sars."
Bir iş kendisine zor geldiğinde	« اللهمَّ لا سَهْلَ إلا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلا وَأَنت تَجْعَلُ الحزن إذا شِئْتَ سَهْلاً » . "Allah'ım! Senin kolaylaştırdığından başka kolay olan yoktur. Sen dilersen zoru kolay kılarsın."
Borcun ödenmesi için	« اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ » . "Allah'ım! Kederden ve hüzünden, acizlik ve tembellikten, cimrilik ve korkaklıktan, borcun belimi bükmesinden ve insanların bana galip gelmesinden sana sığınırım.
Helâya girerken	« اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ ». وإذا خرج منه قال: « غُفْرَانَكَ » Helâya girerken şöyle der: "Allah'ım! Pislikten ve pis olan şeylerden sana sığınırım." Çıkarken: "(Allah'ım!) beni bağışla!" der.
Namazda vesvese	« ذَاكَ شَيْطَانٌ يُقَالُ لَهُ خَنْزَبٌ فَإِذَا أَحْسَسْتَهُ فَتَعَوَّذْ بِاللهِ مِنْهُ، وَاتْفِلْ عَلَى يَسَارِكَ ثَلاثًا ». "Bu şeytandır. Buna Hanzeb denilir. Onu hissettiğin zaman Allah'a sığın ve üç defa sol tarafına tükür."
Secdelerde	« اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلانِيَتَهُ وَسِرَّهُ » « سُبْحَانَكَ رَبِّي وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْلِي » « اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ ». "Allah'ım! Günahlarımın hepsini; küçüğünü, büyüğünü; ilkini, sonunu; gizlisini, aşikârını bağışla" "Rabbim, seni överek noksanlıklardan tenzih ederim. Beni bağışla." "Allah'ım! Gazabından rızana, cezandan affına, senden yine sana sığınırım. Sana olan övgüleri sayamam. Sen kendini övdüğün gibisin."
Tilavet secdesinde	« اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ».

	"Allah'ım! Sana secde ettim, sana inandım, sana teslim oldum. Yüzüm, yaratanına, kulağını ve gözünü açana secde etti. Yapıp edenlerin en güzeli Allah yüceler yücesidir."
Namazın başında (Tekbirden sonra)	« اللهم باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب ، اللهم نقني من خطاياي كما يُنقى الثوب الأبيض من الدنس ، الله اغسلني بالماء والثلج والبَرَد ». "Allah'ım! Doğu ve batının arasını uzaklaştırdığın gibi beni günahlarımdan uzaklaştır. Allah'ım! Beyaz elbisenin kirden temizlenişi gibi beni günahlarımdan temizle. Allah'ım! Beni günahlarımdan su, kar ve dolu ile arındır."
Namazın sonunda	«اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلا أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» "Allah'ım! Ben nefsime çok zulmettim. Günahları ancak sen affedersin. Katından bir mağfiretle beni bağışla ve bana merhamet eyle. Sen Ğafursun, Rahimsin"
Namazın arkasından	«اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ». «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ». "Allah'ım! Seni zikretmek, sana şükretmek ve güzelce ibadet etmek için bana yardım et." "Allah'ım! Küfürden, fakirlikten ve kabir azabından sana sığınırım."
İyilik yapan kimseye	«مَنْ صُنِعَ إِلَيْهِ معروفٌ فَقَالَ لِفَاعِلِهِ: جَزَاكَ اللهُ خَيْرًا؛ فَقَدْ أَبْلَغَ فِي الثَّنَاءِ»، ويرد الآخر بقوله: وجزاك، أو: وإياك . "Bir kimse kendisine iyilik yapan kişiye: Allah seni hayırla mükâfatlandırsın, dediği zaman onu en güzel şekilde övmüş olur. Diğeri de ona: Seni de der."
Yağmuru gördüğü zaman	« اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا » مرتين أو ثلاثاً، « مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللهِ وَرَحْمَتِهِ » ، ويدعو بما شاء فالدعاء مستجاب عند نزوله. İki veya üç defa :"Allah'ım! Bol ve faydalı bir yağmur ver." "Allah'ın ihsanı ve rahmetiyle bize yağmur yağdırıldı." der. Sonra dilediği şeylerle dua eder. Yağmur yağarken yapılan dua kabule şayan bir duadır.
Rüzgâr estiği zaman	«اللهمَّ إني أسألك خَيْرَهَا وخير مَا فيها وخير ما أرسلت به، وأعوذُ بك مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فيها وشَرِّ ما أُرسلت به» . "Allah'ım! Senden bu rüzgârın hayrını, onda bulunanın hayrını ve onunla birlikte gönderilenin hayrını dilerim. Onun şerrinden, onda bulunanın şerrinden ve onunla birlikte gönderilenin şerrinden sana sığınırım."
Hilali gördüğü zaman	«اللهمَّ أَهلَّه عَلَيْنَا باليمنِ والإيمَانِ والسَّلامَةِ وَالإسْلامِ،هِلالُ خيرٍ ورُشدٍ، رَبي وَرَبُّكَ اللهُ » "Allah'ım! Bu ayı bizim için güven, iman, selamet ve İslam ayı, iyilik ve olgunluk ayı kıl. (Ey Hilal!) Benim ve senin Rabbin Allah'tır."

Yolcuyu uğurlayanın duası	«أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَواتِيمَ عَمَلِكَ»، ويرد عليه المسافر بقوله: «أَسْتَوْدِعُكُمُ اللهَ الَّذِيْ لا تَضِيْعُ وَدَائِعُهُ ». "Senin dinini, güvenliğini ve işlerinin akıbetini Allah'a havale ederim." Yolcu buna şöyle karşılık verir: "Sizi emanetleri zayi etmeyen Allah'a emanet ederim."
Yolculuk duası	«اللهُ أَكْبَر، اللهُ أَكْبَر، اللهُ أَكْبَر سُبْحانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالأَهْلِ. وَإِذَا رَجَعَ قَالَهُنَّ وَزَادَ فِيهِنَّ: آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ ». "Allahu ekber, Allahu ekber. **(Bu vasıtayı bizim hizmetimize veren Allah her türlü noksanlıktan münezzehtir. Biz bunlara güç yetiremezdik ve şüphesiz Rabbimize döneceğiz.)** Allah'ım! Senden bu yolculuğumuzda iyilik ve takva, razı olacağın amel dileriz. Allah'ım! Bu yolculuğumuzu bize kolaylaştır ve uzaklığını bize yakın kıl. Allah'ım! Sen yolculukta dostsun. Ailemi sana emanet ediyorum. Allah'ım! Yolculuğun meşakkatinden, üzücü manzaralarından, aile ve malda kötü değişikliklerden sana sığınırım." Dönünce bunları söyler ve şunları ilave eder: "Biz dönenleriz, tevbe edenleriz, ibadet edenler ve Rabbimize hamd edenleriz."
Yatağa girerken	« اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَهْبَةً وَرَغْبَةً إِلَيْكَ لا مَلْجَأَ وَلا مَنْجَا مِنْكَ إِلا إِلَيْكَ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ» « الحَمْدُ للهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَآوَانَا فَكَمْ مِمَّنْ لا كَافِيَ لَهُ وَلا مُؤْوِيَ»، « اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَك يَوْمَ تَبْعَثُ عِبادك » « سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي بِكَ وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ » «نَفَثَ فِي يَدَيْهِ وَقَرَأَ بِالْمُعَوِّذَتَيْنِ وَمَسَحَ بِهِمَا جَسَدَهُ» «لايَنَامُ كل لَيْلَة حتَّى يقرأ: (آلم) السجدة، وتبارك الملك » . "Allah'ım! Nefsimi sana teslim ettim. İşimi sana havale ettim. Senden ümit ederek ve korkarak sırtımı sana dayadım. Senden başka sığınılacak ve sakınılacak yoktur. İndirdiğin kitaba ve gönderdiğin peygambere iman ettim." "Her türlü hamd, bizi doyuran, yediren, içiren, koruyan ve barındıran Allah'adır. Nice koruyanı ve barındıranı olmayan vardır."

	“Allah’ım! Kullarını yeniden dirilttiğin gün beni azabından koru.” “Allah’ım! Seni tenzih ederim. Yanımı senin adınla yatağa koydum, senin adınla kaldıracağım. Benim ruhumu tutup canımı alırsan bana mağfiret et. Canımı bağışlarsan onu salih kullarınla birlikte muhafaza eyle.” “Muavvizeteyn sûrelerini okuyarak ellerine üfler ve sonra elleriyle bütün vücuduna sürer.” “Her gece yatmadan önce Secde ve Mülk sûrelerini okur.”
Mescide Giderken	« اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي لِسَانِيْ نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَمن فَوْقِي نُورًا، وَمن تحْتِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ شِمَالِيْ نُورًا، وَمن أَمَامِي نُورًا، وَمن خَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ في نَفسِيْ نُورًا، وَأَعْظمْ لِيْ نوراً، وَعَظِّمِ لِيْ نُوْرَاً، وَاجْعَلْ لِيْ نوْرَاً، وَاجْعَلْنِيْ نُوْرَاً، اللَّهُمَّ أَعْطِنِيْ نُوْرَاً، وَاجْعَلْ فِيْ عَصَبِي نُورَاً، وَفِيْ لَحْمِي نُوْرَاً، وَفِيْ دَمِي نُورَاً، وَفِي شَعَرِي نُوْرَاً، وَفِيْ بَشَرِي نُوْرَاً » . “Allah’ım! Kalbimi nurlandır, lisanımı nurlandır. Kulağımı nurlandır, gözümü nurlandır. Üstümü nurlandır, altımı nurlandır. Sağımı nurlandır, solumu nurlandır. Önümü nurlandır, arkamı nurlandır. Nefsimi nurlandır. Bana büyük bir nur ver ve nurumu artır. Bana nur ver ve beni nur eyle. Allah’ım bana nur ver. Sinirlerime nur, etime nur, kanıma nur ver. Saçıma nur, derime nur ver.”
İstihare duası	« إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ فَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الأَمْرَ (ثُمَّ تُسَمِّيهِ بِعَيْنِهِ) خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي ـ أو قال: عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ ـ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأمر شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي ـ أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ ـ فَاصْرِفهُ عني واصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ ». “Sizden biriniz bir iş yapmayı tasarladığı zaman farz namazın dışında iki rekat namaz kılsın, sonra şöyle desin: Allah’ım! İlmine başvurarak senden hayır isterim. Kudretine dayanarak senden güç isterim. Senden, lütfu ihsanını isterim. Senin gücün yeter, benimki yetmez. Sen bilirsin, ben bilemem. Sen bilinmeyenleri en iyi bilensin. Allah’ım! Bu işin –(Burada istediği şeyi söyler) benim için; dinimde, yaşantımda ve işimin sonunda hayırlı olacağını biliyorsan onu bana takdir et, kolaylaştır ve sonra bereketli kıl. Bu işin benim için; dinimde, yaşantımda ve işimin sonunda kötü sonuçlar doğuracağını biliyorsan onu benden, beni ondan uzaklaştır ve benim için nerede olursa hayrı takdir et. Sonra beni ondan razı kıl.”

Kapsamlı dualar	«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ وَمِنْ دَرَكِ الشَّقَاءِ وَمِنْ شَمَاتَةِ الأَعْدَاءِ وَمِنْ جَهْدِ الْبَلاءِ » «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَجَهْلِي وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي جِدِّي وَهَزْلِي وَخَطَئِي وَعَمْدِي وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ » «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلْ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ » « اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى » « اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلاهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لا يُسْتَجَابُ لَهَا» «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَجَمِيعِ سَخَطِكَ » . “Allah’ım! Kötü kazadan, sıkıntıya düşmekten, çekilmez beladan ve düşmanların sevinmesinden Allah’a sığınırım.” “Allah’ım! Günahımı ve cehaletimi bağışla. İşimdeki israfımı ve hakkımda benden daha iyi bildiğin kusurlarımı affet. Allah’ım! Ciddi olarak yaptığım şeylerimi de şakadan yaptığım şeyleri de bağışla. Bunların hepsi bende vardır. Allah’ım! Önceden yaptıklarımı ve sonraya bıraktıklarımı, gizlediklerimi, açığa vurduklarımı ve hakkımda benden daha iyi bildiklerini bağışla. Herkesten ve her şeyden önce var olan da sensin, herkesten ve her şey yok olduktan sonra var olacak olan da sensin. Senin her şeye gücün yeter.” “Allah’ım! Her işimin koruyucusu olan dinimle beni salaha erdir. İçinde geçimimi sürdürdüğüm dünyamı ıslah eyle. Sonunda dönüp varacağım âhiretimi de salaha erdir. Hayatta benim için her türlü hayrı ve iyiliği çoğalt. Ölümü benim için her türlü kötülükten kurtulup rahata kavuşma vesilesi kıl.” “Allah’ım! Senden hidayet, takva, iffet ve yeterlilik diliyorum. Allah’ım! Nefsime takvasını ver ve onu temizle. Onu ancak sen temizlersin. Onun velisi ve Mevlası sensin. Allah’ım! Fayda vermeyen ilimden, korkmayan kalpten, doymayan nefisten ve kabul olmayan duadan sana sığınırım.” “Allah’ım! Nimetinin zevalinden, afiyetinin ters dönmesinden ve cezanın aniden gelmesinden sana sığınırım.”

Kazançlı Bir Ticaret

Allah teâlâ insanı diğer mahlûkattan üstün yaratmıştır. Konuşma nimetini sadece ona vermiş ve dili de konuşmanın aracı kılmıştır. Bu nimet hayırda da şerde de kullanılabilir. Bunu kim hayırda kullanırsa onu dünyada saadete, cennette yüksek mertebelere ulaştırır. Başka yollarda kullananı ise her iki dünyada da felaketlere götürür. Dil ile vakti değerlendirme yollarının en faziletlisi Kur'ân kıraatinden sonra Allah'ı zikretmektir.

Allah'ı zikretmenin fazileti:

Bu konuda çok sayıda hadis gelmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: "Amellerinizin en hayırlısını, Melikiniz katında en makbul olanını, derecelerinizi en fazla yükselteni, iyilik yolunda altın ve gümüşü sarfetmenizden daha hayırlı olanını ve düşmanınızla karşılaşıp onlarla savaşmanızdan daha hayırlı olanını haber vereyim mi?" Sahabiler "Evet" dediler. Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: "Allah teâlâ'yı zikretmektir" buyurdu. Bunu Tirmizî rivâyet etti.

"Rabbini zikredenle Rabbini zikretmeyenin durumu, diri ile ölünün durumu gibidir." Bu hadisi Buhârî rivâyet etti.

Kudsi bir hadiste Allah teâlâ şöyle buyurdu: "Ben kulumun zannı üzereyim. Beni zikrettikçe onunlayım. O beni kendi nefsinde zikrederse ben de onu kendim zikrederim. Beni bir toplulukta anarsa ben de onu daha hayırlı bir toplulukta anarım. Bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşırım." Bunu Buhârî rivâyet etti.

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* "Müferridun öne geçmiştir" buyurdu. "Ey Allah'ın Rasûlü muferridun kimlerdir? diye sordular. O şöyle cevap verdi: "Bunlar Allah'ı çokça zikreden erkekler ve kadınlardır." Bunu Müslim rivâyet etti. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* –nafile ibedetlerin kendisine zor geldiğini söyleyip daha kolay bir ibadeti soran sahabeye şu tavsiyede bulundu: "Dilin devamlı olarak Allah'ı zikrederek ıslak kalmalı. " Bunu Tirmizî ve diğerleri rivâyet etti.

Sevabın Katlanması:

Kur'ân kıraatinin sevabı –tefekkür ve amele bağlı olarak nasıl katlanırsa, salih amellerin sevabı da şu vasıflar bulunduğu zaman katlanır:

1. Kalpteki iman, ihlâs, Allah sevgisi ve bunların sonuçlarına göre,

2. Zikri kalbin tefekkürüne, sadece diliyle değil kalbin de zikirle meşguliyetine göre.

Bunlar tam olursa Allah bunu onun bütün günahlarına kefaret olarak kabul eder ve sevabını tam olarak verir. Bunlar eksik olursa sevabı da ona göre olur.

Zikrin faydaları:

- Şeytanı uzaklaştırır, onu engeller, rezil ve rüsvâ eder ve Rahman'ı razı eder.
- Allah'ın sevgisini ve yakınlığını kazanır. O'nu gözetir, O'ndan korkar, O'na yönelir ve O'na itaatte yardımcısı olur.
- Kalbin ihtiyacı ve fakirliği ancak Allah'ı zikretmekle giderilir; kalbin katılığı ancak Allah'ı zikretmekle erir ve yumuşar.
- Zikir kalbin şifası, ilacı ve hiçbir zevke denk olmayan zevkidir. Gaflet ise onun hastalığıdır.
- Zikrin azlığı münafıklığın, çokluğu ise imanın kuvvetinin ve Allah sevgisindeki samimiyetin alametidir. Çünkü bir şeyi çok seven, onu çokça anar.
- Kul rahat iken Allah'ı zikrederek tanırsa Allah da onu sıkıntılı zamanında özellikle ölürken ve sekeratı mevtinde tanır / yardım eder.
- Allah'ın azabından kurtulmanın, huzur ve sükûnun inmesinin, rahmetle kuşatılmanın ve meleklerin istiğfarının sebebidir.
- Dili gıybetten, dedikodudan, yalandan ve diğer haramlardan ve mekuhlardan alıkoyar.
- İbadetlerin en kolayı, en kıymetlisi ve en faziletlisidir. O, cennetin fidanıdır.
- Zikreden kişi heybetli ve hoş bir insan olur, yüzü nurludur. Zikir hem dünyada hem de kabirde ve âhirette aydınlatıcı bir nurdur.
- Zikir Allah'ın rahmetine ve meleklerin duasına sebep olur. Allah meleklerine karşı zikreden kullarıyla övünür.
- Amel sahiplerinin en faziletlisi Allah'ı en çok zikredenlerdir. Oruç tutanların en faziletlisi oruçlu iken Allah'ı en çok zikredenlerdir.
- Zorlukları kolaylaştırır, meşakkatleri hafifletir, rızkı celbeder ve bedene kuvvet verir.
- Şeyhulislam şöyle dedi: Kalp için zikir, balık için su gibidir. Sudan ayrı kaldığı zaman balığın hali nice olur?

Her Gün Sabah Akşam Okunacak Zikirler

	No	Günlük zikirler	Miktarı, zamanı	Etkisi ve fazileti
Kur'ân-ı Kerim	1	Ayete'l-kürsî (Metni ve meâli aşağıda)	Sabah akşam birer ve farz namazlardan sonra	Şeytan yaklaşamaz ve cennete girme sebebidir.
	2	Bakara sûresi son iki âyeti/Amenerrasul (Metni ve meâli aşağıda)	Akşam veya uykudan önce bir defa	Her türlü kötülüğe karşı ona kâfidir.
	3	İhlâs, Felak ve Nas (Muavvizeteyn) sûreleri	Sabah akşam üçer defa	Her türlü kötülüğe karşı ona kâfidir
Allah'a yöneliş, iltica	4	بِسْمِ اللهِ الَّذِي لاَ يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ İsmiyle yerde ve gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah'ın adıyla. O işitendir, bilendir.	Sabah üç, akşam üç defa	Ani bir musibet gelmez, hiçbir şey ona zarar vermez
	5	أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِن شَرِّ مَا خَلَقَ. Yarattığı şeylerin şerrinden Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınırım.	Akşam üç defa ve bir yerde konaklayan kimse	Mekânı her türlü zararlıdan korur.
	6	بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ. Allah'ın adıyla. Allah'a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet ancak Allah'tandır.	Evden çıkarken	Kâfidir, koruyucudur, o gün şeytanı yaklaştırmaz.
	7	حَسْبِيَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. Allah bana yeter. Ondan başka ilah yoktur. Ben Ona tevekkül ettim. O, yüce Arş'ın/taht'ın Rabbidir.	Sabah akşam yedişer defa	Dünyada ve âhirette onu ilgilendiren şeylerde Allah ona kâfi gelir.
	8	رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِيناً وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا. Rab olarak Allah'tan, din olarak İslam'dan, peygamber olarak Muhammed'den razı oldum	Sabah akşam üçer defa	Allah 'ın rızasını kazanmayı hak eder
Sabah ve akşam	9	اَللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا وَبِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ، وَفِي الْمَسَاءِ: اَللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ أَصْبَحْنَا.... وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ. Allah'ım senin yardımınla sabahlar, senin yardımınla akşamlarız. Dönüş sanadır.	Sabah akşam birer defa	Bu zikir teşvik edilmiştir.

	10	أَصْبَحْنَا عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ، وَكَلِمَةِ الْإِخْلَاصِ، وَدِينِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ وَمِلَّةِ أَبِينَا إِبْرَاهِيمَ ﷺ حَنِيفاً مُسْلِماً وَمَا كَانَ مِنَ الْـمُشْرِكِينَ. İslam fıtratı, ihlâs kelimesi, Nebimiz Muhammed'in dini ve atamız İbrahim'in milleti üzere sabahladık. O müslümandır, haniftir ve müşriklerden değildir.	Sabahleyin bir defa	Peygamber bununla dua ederdi.
	11	اللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ أو بأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لا شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْـحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ. وَفِي الْـمَساءِ يَقُولُ: مَا أَمْسَى.... Allah'ım! Benim veya kullarından birinin yanında sabaha /akşama çıkan her nimet ancak sendendir. Senin ortağın yoktur. Hamd sanadır. Şükür sanadır.	Sabah akşam birer defa	O günkü ve geceki şükrünü eda etmiş olur.
Sığınma sözleri	**12**	اَللَّهُمَّ إِنِّيْ أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وَأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلائِكَتِكَ وَأَنْبِيَائِكَ وَجَمِيْعِ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُكَ وَرَسُوْلُكَ. (وَفِي الْـمَساءِ يقُولُ: أَمْسَيْتُ). Allah'ım! Senin kendinden başka ilah olmayan Allah olduğuna ve Muhammed'in de kulun ve Rasûlün olduğuna; seni, Arş'ını taşıyanları ve bütün yaratıkları şahit tutarak sabahladım / akşamladım.	Sabah akşam dörder defa	Bunları dörder defa söyleyen kimseyi Allah ateşten azat eder.
	13	اَللَّهُمَّ فَاطِرَ الْسَمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِـمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشِرْكِهُ وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءاً أَوْ أَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِم. Göklerin ve yerin yaratıcısı, gizliyi ve açığı bilen, her şeyin Rabbi ve Meliki olan Allah'ım! Senden başka ilah olmadığına şahitlik ederim. Nefsimin şerrinden, şeytanın ve şirkinin şerrinden, kendime ve başkasına kötülük etmekten sana sığınırım.	Sabah akşam ve uyurken birer defa	Onu şeytanın vesvesesinden korur
	14	اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْـهَمَّ وَالْـحَزَنَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْـجَبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ. Allah'ım! Keder ve hüzünden, acizlik ve tembellikten, korkaklık ve cimrilikten, belimi büken borçtan ve insanların bana galip gelmesinden sana sığınırım.	Sabah akşam birer defa	Üzüntüsünü giderir, borcunu ödemesine vesile olur.

Dua	15	اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لا إِلَهَ إِلا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلا أَنْتَ. Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilah yok. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Gücüm yettiğince sana verdiğim ahit ve vaat üzereyim. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Üzerime olan nimetini ve günahlarımı kabul ve itiraf ediyorum. Beni bağışla. Şüphesiz günahları ancak sen bağışlarsın	Seyyidül istiğfar sabah akşam birer defa	Gündüz ve gece bunu inanarak söyleyen kimse o gün veya gece ölürse cennete girer
Dua	16	يَاحَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ وَلاَ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ Ya Hayy ya Kayyum! Rahmetinle yardım dilerim. Tüm işlerimi ıslah et ve göz açıp kapayıncaya kadar bile beni nefsime bırakma.	Sabah akşam birer defa	Peygamber kızı Fatıma'ya tavsiye etti
Dua	17	اَللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اَللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ، اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ. Allah'ım! Gözüme kulağıma afiyet ver. Allah'ım! Küfürden ve fakirlikten sana sığınırım. Allah'ım! Kabir azabından sana sığınırım. Senden başka ilah yoktur.	Sabah akşam üçer defa	Peygamber bununla dua etti.
Övgü ve sena	18	لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'nadır. O'nun her şeye gücü yeter.	Sabah akşam bir veya on defa	Köle azat etme sevabına denktir. 10 hasene vardır. 10 günah silinir. Şeytandan korur.
Övgü ve sena	19	سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ ، عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ Yaratıklarının sayısınca, kendisinin razı olacağı kadar, arşının ağırlığınca ve kelimelerinin çokluğunca hamd ederek Allah'ı tüm noksanlıklardan tenzih ederim.	Sabahları üç defa	Şafaktan sabaha kadar zikirlerin en hayırlısı

Âyete'l-Kürsî:

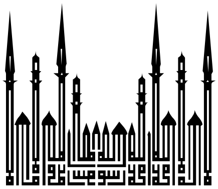
﴿ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡحَيُّ ٱلۡقَيُّومُۚ لَا تَأۡخُذُهُۥ سِنَةٞ وَلَا نَوۡمٞۚ لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۗ مَن ذَا ٱلَّذِي يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦۚ يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيۡءٖ مِّنۡ عِلۡمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَۚ وَسِعَ كُرۡسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفۡظُهُمَاۚ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ ٢٥٥﴾

Meali: *"Allah'tan başka hiçbir hak ilâh yoktur. O daima diridir (hayydır), bütün varlığın idaresini yürüten (kayyum)dir. O'nu ne gaflet basar, ne de uyku. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi o'nundur. İzni olmadan huzurunda şefaat edecek olan kimdir? O, kullarının önlerinde ve arkalarında ne varsa hepsini bilir. Onlar ise, O'nun dilediği kadarından başka ilminden hiç bir şey kavrayamazlar. O'nun kürsisi, bütün gökleri ve yeri kucaklamıştır. Onların her ikisini de görüp gözetmek O'na zor gelmez. O çok yücedir, çok büyüktür."* (Bakara: 255)

Âmene'r-Rasûlü:

﴿ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِۦ ۚ وَقَالُوا۟ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۖ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا ٱكْتَسَبَتْ ۗ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَآ إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِنَا ۚ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِۦ ۖ وَٱعْفُ عَنَّا وَٱغْفِرْ لَنَا وَٱرْحَمْنَآ ۚ أَنتَ مَوْلَىٰنَا فَٱنصُرْنَا عَلَى ٱلْقَوْمِ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٢٨٦﴾﴾

Meali: *"Peygamber, Rabbi'nden kendisine ne indirildiyse ona iman etti. Müminlerin de hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler. "Biz Allah'ın peygamberleri arasında ayırım yapmayız, duyduk ve itaat ettik. Ey Rabbimiz, bağışlamanı dileriz, dönüş ancak sanadır." dediler. Allah hiç kimseye gücünün yeteceğinden başka yük yüklemez. Herkesin kazandığı hayır kendisine, yaptığı kötülüğün zararı yine kendisinedir. Ey Rabbimiz, eğer unuttuk ya da yanıldıysak bizi tutup sorguya çekme! Ey Rabbimiz, bize bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme! Ey Rabbimiz, bize gücümüzün yetmeyeceği yükü de yükleme! Bağışla bizi, mağfiret et bize, rahmet et bize! Sensin bizim Mevlamız, kâfir kavimlere karşı yardım et bize."* (Bakara: 285, 286)

Büyük Sevaplara Vesile Olan Söz ve Fiiller

No	Faziletli Söz ve Fiil	Sünnette Geçen Ecir ve Sevabı Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu ki…
1	**“Lâ ilâhe illallahu vahdehu la şerike leh lehul mulku ve lehul hamdu ve hüve ala kulli şey’in kadir” demek**	“Kim günde yüz defa “Allah’tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O’nundur. Hamd O’nadır. O’nun her şeye gücü yeter.”derse on köle azat etmiş kadar sevap alır, on hasene yazılır, on günahı silinir, o gün akşama kadar şeytandan korunur, bundan daha çok amel işleyen kimseden başka hiç kimse onun getirdiğinden daha faziletlisini getiremez.”
2	**“Subhanallahi velhamdulillahi velâ ilâhe illallahu vallahu ekber” demek**	“Miraca çıkarıldığım gece İbrahim ile karşılaştım. Dedi ki: Ya Muhammed! Ümmetine benden selam söyle ve onlara bildir ki cennetin toprağı güzel, suyu tatlıdır. Cennette ovalar vardır. Dikili ağacı, “Allah’ı tenzih ederim, hamd olsun Allah’a. Allah’tan başka ilah yoktur ve Allah en büyüktür.” sözüdür.”
3	**Subhanallahi ve bihamdihi” ve “subhanallahi ve bihamdihi subhanallahil azim” demek**	“Kim sabah ve akşam yüzer defa “Allah’ı hamdi ile tesbih ederim” derse denizin köpükleri kadar bile olsa günahları silinir. Bundan daha çok söyleyen kimseden başka hiç kimse onun getirdiğinden daha faziletlisini getiremez.” “Dilde hafif, terazide ağır ve Rahman’ın sevdiği iki kelime: “Allah’ı hamdi ile tesbih ederim; büyük Allah’ı tesbih ederim.””
4	**“Subhanallahil azim ve bihamdihi” demek.**	“Kim “büyük Allah’ı hamdi ile tesbih ederim” derse kendisi için cennette bir hurma ağacı dikilir”
5	**“La Havle vela kuvvete illa billah” demek.**	“Kim “büyük Allah’ı hamdi ile tesbih ederim” derse kendisi için cennette bir hurma ağacı dikilir”
6	**Meclisin keffareti olan kelimeler**	“Kim bir mecliste bulunur da orada çokça şamata yapılırsa, kalkmadan önce: “Allah’ım! Sana hamd ederek seni tüm noksanlıklardan tenzih ederim. Senden başka ilah olmadığına şahitlik ederim. Senden af diler, sana tevbe ederim.” derse o mecliste işlediği hatalar affedilir.”

7	**Peygamber'e salât etmek**	"Kim bana bir salât getirirse Allah ona on salât getirir, on günahı silinir ve on derece yükseltilir." Bir rivâyette "Bununla kendisine on hasene yazılır" ibaresi geçer.
8	**Kur'ân'dan âyetler okumanın fazileti**	"Kim gece ve gündüz elli ayet okursa gafillerden yazılmaz. Yüz ayet okursa kanitlerden(itaatkârlardan) yazılır. İki yüz ayet okursa kıyâmet günü onunla mücadele etmez. Beş yüz ayet okursa ona bir kantar sevap yazılır."
9	**İhlâs sûresini okumanın fazileti**	"Kim "kul huvallahu ehad" sûresini on defa okursa Allah ona cennette bir ev bina eder." "Kul huvallahu ehad, Kur'ân'ın üçte birine denktir."
10	**Kehf sûresinden âyetler ezberlemek**	"Kim Kehf sûresinin başından on ayet ezberlerse Deccal şerrinden kurtulur.
11	**Müezzinlerin ecri**	"Cin, insan veya başka bir şey, kim müezzinin sesini işitirse kıyâmet günü ona şahitlik edecektir." "Müezzinler kıyâmet gününde insanların en uzun boylusu olacaklardır."
12	**Ezan okunurken müezzine uymak, sonra dua etmek**	"Kim ezanı işittiği zaman: "Bu eksiksiz davetin sahibi olan Allah'ım! Muham-med'e vesileyi ve fazileti ihsan eyle ve onu vaat ettiğin Makamı Mahmud'a eriştir" derse kıyâmet günü ona şefaatim hak olur."
13	**Güzelce abdest almak**	"Kim abdest alır ve abdestini güzel alırsa tırnaklarına varıncaya kadar vücudundan günahları dökülür."
14	**Abdestten sonra dua etmek**	"Sizden biriniz abdest suyunu bütün azalarına ulaştırarak gayet güzelce abdest aldıktan sonra *"Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederim"* derse muhakkak ona cennetin sekiz kapısı açılır, dilediğinden içeri girer."
15	**Abdestten sonra iki rekât namaz kılmak**	"Herhangi bir Müslüman güzel bir şekilde abdest alır sonra kalkıp da iki rekât namaz kılarsa mutlaka cennet ona vacip olur."
16	**Mescide giderken atılan adımların çokluğu**	"Kim cemaatle namaz kılmak için mescide giderse, giderken gelirken attığı her adımdan birisi ile bir günahı silinir, birisi ile de ona bir sevap yazılır."
17	**Mescide gitmek**	"Kim mescide gider gelirse Allah teâlâ her gidiş gelişinde onun için cennette bir makam hazırlar."
18	**Cuma namazı için hazırlanmak ve tekbir getirmek**	"Her kim başını yıkayıp boy abdesti alır, erken çıkıp hutbenin başına yetişir, mescide (vasıtaya) binmeden yürür ve imama yakın oturup kim-seyle konuşmadan hutbeyi dikkatle dinlerse, her adımında namazıyla orucuyla bir sene işlediği amelin sevabını alır."

		“Kim Cuma günü elinden geldiğince temizlik yapıp yağlanır, evindeki kokudan da sürünür, sonra mescide gelip iki kişinin arasını eliyle açıp rahatsız etmeden sessizce oturur, sonra Allah’ın farz kıldığı namazı da kılar ve imam konuşurken susup dikkatle onu dinlerse, mutlaka onunla gelecek Cuma arasındaki günahları bağışlanır.”
19	**Başlama tekbirine yetişmek**	“Kim kırk gün birinci tekbiri kaçırmadan cemaatle namaz kılarsa Allah ona iki beraat yazar. Biri ateşten kurtuluş beraati, ikincisi ise münafıklıktan kurtuluş beraati.”
20	**Farz namazları cemaatle kılmak**	“Cemmatle namaz kılmak, tek başına namaz kılmaktan yirmi beş derece daha üstündür.”
21	**Yatsı ve sabahı cemaatle kılmak**	“Kim yatsıyı cemaatle kılarsa yarım gece namaz kılmış gibi; kim sabahı da cemaatle kılarsa bütün bir gece namaz kılmış gibi olur.”
22	**Birinci safta namaz kılmak**	“İnsanlar ezan okumanın ve birinci safta namaz kılmanın ne kadar değerli olduğunu bilselerdi ve kura çekmekten başka yol bulamasalardı kura çekerlerdi.”
23	**Revatip sünnetlere devam etmek**	“Kim gece ve gündüz şu on iki rekât namazı kılarsa cennette ona bir ev inşa edilir: Dört rekât öğleden önce, iki rekât öğleden sonra, iki rekât akşamdan sonra, iki rekât yatsıdan sonra ve iki rekât sabahtan önce.”
24	**Kadının namazını evinde kılması**	“Bir kadın Peygamber’e geldi ve şöyle dedi: Ya Rasûlallah ben seninle beraber namaz kılmak istiyorum. O şöyle buyurdu: Benimle namaz kılmak istediğini biliyorum; ancak evindeki namazın hücrendeki namazından; hücrendeki namazın avlundaki namazından; avlundaki namazın kavminin mescidindeki namazından; kavminin mescidindeki namazın ise benim mescidimdeki namazından daha hayırlıdır.”
25	**Nafile namazı çokça kılmak**	“Allah’a çok secde etmelisin. Çünkü sen Allah’a secde ettikçe Allah senin dereceni yükseltir ve senden bir günahı düşürür.”
26	**Sabah namazının farzı ve sünneti**	“Sabah namazının iki rekât sünneti dünyadan ve içindekilerden hayırlıdır.” “Kim sabah namazını kılarsa Allah’ın zimmetindedir.”
27	**Kuşluk namazı**	Sabahleyin azalarınızın her birisi için bir sadaka vermelisiniz; her tesbih (Subhanallah) bir sadakadır; her tahmid(elhamdülillah) bir sadakadır; her tehlil(lâ ilâhe illallah) bir sadakadır; her tekbir (Allahu ekber) bir sadakadır. İyiyi emretmek bir sadakadır, kötülükten alıkoymak bir sadakadır. Kılınacak olan iki rekât kuşluk namazı bunların hepsinin yerini tutar.”

28	**Allah'ı zikrederek namazgâhta oturan kimse**	"Sizden biriniz abdestli olduğu halde namaz kılacağı yerde beklediği müddetçe melekler kendisine dua ederler ve şöyle derler: Allah'ım onu bağışla! Allah'ım ona merhamet et."
29	**Gece namazı için uyanan ve eşini uyandıran kimse**	"Kim geceleyin kalkar, eşini de kaldırır ve birlikte iki rekât namaz kılarlarsa Allah'ı çok zikreden kimselerin içine yazılırlar."
30	**Sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikretmek, sonra iki rekât namaz kılmak**	"Kim sabah namazını cemaatle kılar, sonra oturur, güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikreder, sonra da iki rekât namaz kılarsa onun için tam bir hac ve umre sevabı gibi sevap verilir."
31	**Gece namazına niyet edip de uyanamayan**	"Gece namaz kılma âdetinde olup da uykusu galip gelen kimseye Allah kılamadığı namazının sevabını verir, uykusu da sadaka olur."
32	**Gece uyanıp da dua eden kimse**	"Her kim geceleyin herhangi bir sebeple uyanır ve: "Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır. Onun her şeye gücü yeter. Bütün övgüler O'nun içindir. Her türlü noksanlıktan münezzehtir. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür. Güç ve kuvvet sadece Allah'tandır" der, sonra (Allah'ım! Beni bağışla!) diye dua eder veya dilediği şekilde dua ederse duası kabul edilir. Abdest alır namaz kılarsa namazı da kabul edilir."
33	**Farz namazlardan sonra (33) kere (Subhanallah), (elhamdülillah), (Allah-u ekber) demek ve lailahe illallahü vahdehu... ile bitirmek**	"Kim her farz namazın arkasından 33 defa Allah'ı tesbih eder, 33 defa Allah'a hamd eder, 33 defa Allah'a tekbir getirirse bu doksan dokuz eder. Yüzüncüsünü (Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, O'nun ortağı yoktuır. Mülk O'nundur, hamd o'nadır. O'nun her şeye gücü yeter) diye tamamlarsa, denizköpüğü kadar da olsa onun günahları bağışlanır."
34	**Farz namazlardan sonra Ayetel kürsiyi okumak**	"Kim her farz namazın arkasından Ayetel kürsi'yi okursa ölümden başka hiçbir şey onun cennete girmesine mani olamaz."
35	**Hasta ziyareti**	"Bir Müslüman diğer bir müslümanı hastalandığında sabahleyin ziyarette bulunursa yetmiş bin melek akşama kadar o kimsenin bağışlanmasına dua ederler. Eğer akşam vakti ziyaret ederse yine yetmiş bin melek sabaha kadar bağışlanması için dua ederler ve onun için cennette meyveler vardır."
36	**Kelime-i Tevhid üzere ölen kimse**	"Herhangi bir kul "Lâ ilâhe illallah=Allah'tan başka ilah yoktur" der sonra bu inanç üzere ölürse cennete mutlaka girer."

37	**Başına bir felaket gelen kişiyi ziyaret ederek geçmiş olsun diyen kimse**	“Başına bir felaket gelene geçmiş olsun ziyaretinde bulunan kimseye felaket gelen kişiye verilecek sevabın aynısı vardır.” “Bir musibetten dolayı mümin kardeşine taziyede bulunan kişiye Allah teâlâ keramet elbisesi giydirir.”
38	**Ölüyü yıkayıp halini gizleyen kimse**	“Kim bir ölüyü yıkar da onun halini kimseye söylemezse Allah teâlâ onu kırk defa bağışlar.”
39	**Cenaza namazı kılmak ve defnedilinceye kadar cenazeyi takip etmek**	“Her kim cenazede, namazını kılıncaya kadar bulunursa ona bir kırat sevap yazılır. Kim defnedilinceye kadar beklerse onun için iki kırat sevap yazılır.” İki kırat nedir? diye soruldu. “İki büyük dağ kadar” buyruldu. İbn Ömer dedi ki: Biz pek çok kıratı almayı ihmal ettik.
40	**Allah için mescit yaptıran veya yapımına katkıda bulunan kimse**	“Allah rızası için kuş yuvası kadar da olsa bir mescit yaptıran kişiye Allah teâlâ da cennette bir ev yapar.”
41	**İnfak**	“Kulların sabaha kavuştuğu hiçbir gün yoktur ki, iki melek inip biri: (Allah’ım! İnfak edenin malının daha iyisini kendisine ver!) diğeri: (Allah’ım! İnfak etmeyip elinde tutanın/cimrinin malını telef eyle!) demesinler.”
42	**Sadaka**	“Sadaka vermekle mal eksilmez. Allah affeden kulunun şerefini daha da artırır. Allah için tevazu göstereni Allah daha da yükseltir.” “Bir dirhem yüz bin dirhemi geçti.” Nasıl olur bu? Dediler. “Bir adamın iki dirhemi vardı; onun en güzelini tasadduk etti. Başka bir adamın da ticaretten kazandığı büyük bir serveti vardı; o da onun yüz bin dirhemini tasadduk etti.” diye cevap verdi.
43	**Faizsiz borç vermek**	“Kim bir müslümana karşılıksız olarak iki defa borç verirse bir defa sadaka vermiş gibi olur.”
44	**Ödeme güçlüğü çeken borçlunun borcunu bağışlamak**	“Bir adam insanlara borç para dağıtırdı ve hizmetçisine derdi ki: Ödeyemeyecek durumda olandan alma; belki Allah da bizim günahlarımızdan bağışlar. Adam vefat edip Allah’a kavuşunca Allah onun günahlarını bağışladı.”
45	**Allah yolunda bir gün oruç tutmak**	“Kim Allah yolunda bir gün oruç tutarsa Allah teâlâ onun yüzünü yetmiş yıl ateşten uzak tutar.”
46	**Her ayın üç günü, Arefe günü ve Aşura günü oruç tutmak**	“Ramazandan Ramazana kadar her ayın üç günü oruç tutmak bütün sene oruç tutmak demektir.” Arefe günü orucu soruldu: “Geçen yılın ve kalan yılın kefaretidir,” buyurdu.” “Aşure günü orucu soruldu, şöyle cevap verdi: Geçen yılın kefaretidir.”

47	Şevval ayında altı gün oruç tutmak	“Kim Ramazan orucunu tutar, arkasından Şevval ayında altı gün oruç tutarsa bütün seneyi oruçlu geçirmiş sayılır.”
48	Teravih namazını bitirinceye kadar imamla birlikte kılmak	“Her kim imam namazı bitirinceye kadar onunla birlikte namaz kılarsa bütün geceyi ibadetle geçirmiş sayılır.”
49	Haccı mebrur	“Kim Allah için haccedip de ihramlı iken cima etmez ve günah işlemezse; annesinin doğurduğu günde olduğu gibi günahlarından arınmış olarak döner.”
50	Ramazanda umre yapmak	“Ramazanda yapılan bir umre, bir hacca veya benimle yapacağın bir hacca bedeldir.”
51	Zilhicce ayının ilk on gününde yapılan salih amel	“Başka günlerde yapılan hiçbir salih amel bu günlerde, yani bu on günde yapılanlar kadar Allah’a sevimli değildir.” Dediler ki: Ey Allah’ın Rasûlü! Allah yolundaki cihad da mı? Şöyle dedi: “Evet, cihad da değildir. Ancak bir kimse malıyla canıyla cihada çıkar da bunların hiçbirisiyle geri dönmezse o müstesna.”
52	Kurbanlar	Rasûlullah’ın ashabı sordular: Ya Rasulullah şu bayramlarda kesilen kur-banların hükmü nedir? “Babanızın sünnetidir” dedi. Bizim için bunlarda hangi sevap vardır? dediler. “Her kıla karşı bir hasene vardır” buyurdu. Ya yünlü olursa? dediler. “Yünden her bir taneye karşı bir hasene vardır” bu-yurdu.
53	Samimi bir niyet, güç yetirilen salih amelle birlikte mümini cennette yüksek derecelere ulaştırır	“Bu ümmetin durumu şu dört kişinin durumu gibidir: Birincisi Allah’ın mal ve ilim verdiği adamdır. Bu adam ilmiyle amel ederek malını doğru yerde sarfeder. İkincisi, Allah’ın ilim verip de mal vermediği adamdır. Bu adam: Eğer şu malın benzeri bende olsaydı, ben de bu adamın harcadığı gibi harcardım der. Rasûlullah: Bu iki adam sevapta eşittirler dedikten sonra şöyle buyurdu: Üçüncüsü, Allah’ın mal verip de ilim vermediği adamdır. Bu adam malında bilgisizce hareket ederek malını yanlış yollarda sarfeder. Dördüncüsü, Allah’ın ne ilim ne de mal verdiği adamdır. Bu da: Eğer şu malın benzeri bende olsaydı ben de bu adamın yaptığı gibi yapardım der. Rasûlullah buyurdu ki: Bu iki adam da günahta eşittirler.”
54	Âlimin sevabı ve fazileti	“Âlimin abide üstünlüğü, benim en sıradan olan birinize üstünlüğüm gibidir. Şüphe yok ki Allah, melekleri, gökler ve yer ehli, hatta yuvasındaki karınca ve denizdeki balıklar bile insanlara hayrı öğretene salât ederler.”
55	Allah yolunda şehit olanın sevabı	“Şehidin Allah katında altı özelliği vardır: İlkin günahları affedilir. Cennetteki makamı kendisine gösterilir. Kabir azabından korunur ve kıyâmetteki en büyük korkudan güven içindedir. Başına vakar tacı giydirilir, o taç üzerindeki tek bir yakut dünyadan ve içindekilerden daha kıymetlidir. İri gözlü yetmiş iki huri ile evlendirilir. Akrabalarından yetmiş kişiye şefaat etmesine izin verilir.”

56	**Allah yolunda yaralanmak**	“Bir kimse Allah yolunda yaralanırsa –kimin kendi yolunda yaralandığını All-ah bilir kıyâmet günü Allah’ın huzuruna rengi kan rengi, kokusu misk koku-su olduğu halde gelir.”
57	**Allah yolunda nöbet tutmak**	“Allah yolunda tutulan bir günlük nöbet, dünyadan ve dünyadakilerden hayır-lıdır. Birinizin kamçısının cennetteki yeri dünyadan ve içindekilerden hayırlıdır.”
58	**Bir mücahidi donatmak**	“Kim bir mücahidi donatırsa veya mücahidin geride bıraktıklarının ihtiyaç-larını karşılarsa Allah yolunda cihat etmiş gibi sevap kazanır.”
59	**Allah’tan samimiyetle şehitlik isteyen**	“Şehit olmayı Allah’tan içtenlikle isteyen kimse yatağında da ölse Allah onu şehitlerin mertebesine yükseltir.”
60	**Allah korkusuyla ağlamak ve O’nun yolunda nöbet beklemek**	“İki göz var ki, ateş onlara değmeyecek: Allah’ın azabından korkarak ağla-yan göz ve Allah yolunda gece nöbet bekleyen göz.”
61	**Bela ve musibet**	“Bir Müslümanın başına gelen yorgunluk, hastalık, üzüntü, eza, gam, keder hatta kendisine batan bir diken onun bir kısım günahlarına kefarettir.”
62	**Dağlamayı, büyü yaptırmayı ve uğursuzluk inancını terk etmek**	“Peygamber’e rüyasında bütün ümmetler gösterildi; kendi ümmetinden de yetmiş bin kişinin hesaba çekilmeden ve azabı görmeden cennete girdiğini gördü. Bunlar dağlama ve büyü yaptırmayanlar, uğursuzluğa inanmayanlar ve sadece Rablerine tevekkül edenlerdir.”
63	**Küçük çocuğu ölen kimse**	“Üç tane çocuğu erişkinlik çağına girmeden vefat eden hiçbir Müslüman yoktur ki cennete girmiş olmasın.”
64	**Gözünü kaybedip de sabreden kimse**	“Allah teâlâ buyurdu ki: İki sevgili gözünü kaybetmekle imtihan ettiğim bir kuluma bunun karşılığında cenneti veririm.”
65	**Allah korkusuyla bir şeyi terk eden kimse**	“Sadece Allah’tan korktuğun için terk ettiğin şeyden daha hayırlısını Allah sana mutlaka verir.”
66	**Dilini ve cinsel organını haramdan koruyan**	“Sakal ve bıyığı arasındaki ile iki bacağı arasındaki hakkında bana garanti verene ben de cennet garantisi veririm.”
67	**Eve girerken ve yemek esnasında besmele çekmek**	“Kişi evine döndüğünde, içeri girerken ve yemek yerken Allah’ın adını anarsa, şeytan avanesine: Burada size ne yatacak yer ne de yiyecek bir şey var, der. Eve girerken besmele çekip yemek yerken çekmezse şeytan şöyle der: “Yemeğe yetiştiniz, fakat yatacak yeriniz yok,” der. Ne girerken ne de yemek yerken besmele çekmezse şeytan şöyle der: “Hem yatacak yere hem de yemeğe yetiştiniz.”

68	**Yeme ve içmeden sonra ve yeni bir elbise giyince Allah'a hamd etmek**	"Yemek yedikten sonra: (Benden bir güç ve kuvvet olmaksızın bana bunu yediren ve beni rızıklandıran Allah'a hamd olsun) diyen kimsenin geçmiş günahları bağışlanır." "Bir şey içtiği zaman (Bana bunu içiren Allah'a hamdolsun) diyen kimsenin…" "Yeni bir elbise giydiği zaman: (Bana bunu giydiren Allah'a hamd olsun) diyen …"
69	**Allah'tan yaptığı işin meşakkatini hafifletmesini isteyen kimse**	Kızı Fatıma kendisi ve Ali için Peygamber'den bir hizmetçi isteyince ona şöyle dedi: "Benden istediğinizden daha hayırlısını size öğreteyim mi? Yatağa girdiğiniz zaman 34 defa Allahu ekber, 33 defa Subhanallah, 33 defa da Elhamdulillah dersiniz. Bu size hizmetçiden daha hayırlıdır."
70	**Cimadan önce dua etmek**	"Sizden biriniz eşine yaklaşmak istediği zaman: "Allah'ın adıyla. Allah'ım! Bizi şeytandan uzaklaştır ve şeytanı da bizi rızıklandıracağın çocuktan uzaklaştır." derse ve bu birleşmeden bir çocuk takdir edilmişe, şeytan ona hiçbir zaman zarar veremez."
71	**Kız çocuklarına iyilik yapmak**	"Her kim kız çocukları sebebiyle imtihan edilir de onlara iyilik yaparsa onlar ateşe karşı kendisi için siper olurlar."
72	**Kadının kocasını memnun etmesi**	"Bir kadın beş vakit namazını kıldığı, orucunu tuttuğu, iffetini koruduğu ve kocasına itaat ettiği zaman kendisine: Cennetin kapılarından dilediğinden cennete gir denilir." "Herhangi bir kadın kocası kendisinden razı olduğu halde vefat ederse cennete girer."
73	**Sılayı rahim**	"Kim rızkının genişlemesini ve ömrünün uzamasını isterse sılayı rahim yapsın"
74	**Yetime bakan kimse**	Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem* orta parmağı ile işaret parmağını yan yana getirerek şöyle dedi: "Ben ve yetime bakan kimse cennette böyleyiz."
75	**Dullar ve yoksullar için çalışan kimse**	"Dullar ve yoksullar için çalışan kimse, Allah yolunda cihat eden kimse gibi veya gündüzü oruçla, geceyi ibadetle geçiren kimse gibidir."
76	**Güzel ahlak**	"Şüphesiz mümin güzel ahlak sayesinde, oruç tutan ve gece namaz kılanların derecesine ulaştırılır." "Ben güzel ahlak sahibine cennetin en yükseğinde bir eve kefilim."
77	**Yaratılmışlara merhamet ve şefkat**	"Allah ancak merhametli kullarına merhamet eder; yerdekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin."
78	**Müslümanların iyiliğini istemek**	"Sizden biriniz kendisi için istediğini mümin kardeşi için istemedikçe iman etmiş olamaz."
79	**Hayâ**	"Hayâ sadece iyilik getirir." "Hayâ imandandır." "Dört şey peygamberlerin sünnetlerindendir: Hayâ, güzel koku, misvak ve nikâh."

80	**Selama başlamak**	“Bir adam Peygamber’in yanına geldi ve “Esselamu aleykum” dedi. Peygamber bu adama on sevap yazıldı, buyurdu. Sonra bir başkası geldi: “Esselamu aleykum ve rahmetullah” dedi. Bu adamın yirmi sevabı var dedi. Sonra bir başkası geldi ve “Esselamu aleykum ve rahmetullahi ve berekâtuhu” dedi. Peygamber bunun otuz sevabı oldu buyurdu.
81	**Mûsâfaha (Tokalaşmak)**	“Buluşup el tokalaşan iki Müslüman yoktur ki ayrılmadan önce Allah onları bağışlamasın.”
82	**Müslüman kardeşinin ırz ve namusunu koruyan**	“Kim Müslüman kardeşinin ırz ve namusunu korursa Allah da kıyâmet gününde onun yüzünü cehennem ateşine karşı korur.”
83	**Salihleri sevmek ve onlarla beraber olmak**	“Sen sevdiğinle berabersin.” “Enes dedi ki: Sahabeler bu söz kadar başka hiçbir şeyle sevinmediler.”
84	**Birbirini Allah için sevenler**	Allah şöyle dedi: “Benim büyüklüğüm adına birbirini sevenlere nurdan minberler vardır. Peygamberler ve şehitler onlara imreneceklerdir.”
85	**Müslüman kardeşi için dua eden**	“Kim mümin kardeşi için gıyabında dua ederse onunla görevli melek: Âmin, aynısı senin için de olsun der.”
86	**Müminler için istiğfar etmek**	“Kim mümin erkekler ve mümin kadınlar için istiğfar ederse Allah teâlâ her bir müminden dolayı ona bir sevap yazar.”
87	**İyiliğe vasıta olan**	“Bir iyiliğe vesile olan o iyiliği yapmış gibidir.”
88	**Yoldan zararlı şeyleri kaldırmak**	“Cennette ağaçlar arasında dolaşan bir adam gördüm. Bu adam yol üstünden insanlara eziyet veren çalıları/dikenleri koparıp atmıştı.”
89	**İyiliği devamlı yapmak**	“Siz usanmadıkça Allah da usanmaz. Allah’ın en sevdiği amel az da olsa devamlı olandır.”
90	**Tartışma ve yalanı terk etmek**	“Haklı olduğu halde tartışmayı terk eden kimseye cennetin etrafında bir evi garanti ederim; şakadan da olsa yalanı terk eden kimseye de cennetin ortasında bir evi garanti ederim.”
91	**Öfkesine hâkim olan**	“Her kim her şeyi yapmaya gücü yettiği halde öfkesine hâkim olursa, kıyâmet günü bütün mahlûkatın önünde Allah onu çağıracak ve onu dilediği hurileri almakta serbest bırakacaktır.”
92	**Bir Müslümanın sıkıntısını gideren, işini kolaylaştıran, ayıbını örten ve ona yardım eden**	“Her kim bir müminin dünya sıkıntılarından bir sıkıntıyı giderirse Allah da onun âhiret sıkıntılarından bir sıkıntısını giderecektir. Her kim bir Müslümanın işini kolaylaştırırsa Allah da dünya ve âhirette ona kolaylık verir. Her kim bir Müslümanın ayıp ve kusurunu gizlerse Allah da onun dünya ve âhirette kusurunu gizler. Kul, kardeşinin yardımında olduğu müddetçe Allah da kulunun yardımındadır.”

93	**Hayırla yâd edilen kimse**	“Siz kimi hayırla yâd ederseniz ona cennet vacip olur. Siz kimi kötülükle yâd ederseniz ona da cehennem vacip olur. Zira siz yeryüzünde Allah’ın şahitlerisiniz.”
94	**İyiliğe karar veren, kötülüğe karar veren**	“Kim bir iyilik yapmaya karar verir de yapamazsa ona bir iyilik sevabı yazılır. Eğer onu yaparsa ona on katından yedi yüz katına, hatta daha fazla sevap yazılır. Kim de bir kötülük yapmaya karar verir de sonra onu yapamazsa ona tam bir iyilik sevabı yazılır. Eğer onu yaparsa ona bir günah yazılır.”
95	**Allah’a tevekkül**	“Eğer siz gerçekten Allah’a tevekkül etseydiniz, aç gidip tok dönen kuşlar gibi Allah tarafından rızıklandırılırdınız.”
96	**Âhireti düşünen**	“Kimin niyet ve düşüncesi âhiret olursa Allah ona gönül zenginliği verir, iki yakasını bir araya getirir ve dünya ona boyun eğerek peşinden gelir.”
97	**Yöneticinin adaletli, gençlerin salih olması, gönlü mescitlerde takılı olmak ve Allah için sevmek**	“Allah kendi gölgesinden başka gölgenin olmadığı bir günde yedi kişiyi kendi gölgesinde gölgelendirecektir. Bunlar adaletli devlet başkanı, Allah’a ibadetle büyüyüp yetişen genç, gönlü mescitlerde takılı adam, Allah için birbirini seven ve bu sevgiyle bir araya gelip bu sevgiyle ayrılan iki kişi, güzel ve soylu bir kadının kendisini çağırması üzerine ben Allah’tan korkarım diyen kişi, sadaka veren ve sağ eliyle verdiğini sol eli bilmeyen kişi ve kendi başına olduğu halde Allah’ı zikretmekten gözlerinden yaşlar akan kimsedir. “
98	**Her şeyde adaletli olanlar**	“Adaletli olanlar Allah katında Rahman’ın sağında nurdan minberler üzerindedirler. O’nun iki eli de sağdadır. Bunlar verdikleri hükümlerde aile ve idareleri altında bulunanlar hakkında adaleti gözetenlerdir.”

Yasaklanan Şeyler ve Fiiller

No	Yasaklanan şeyler	Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'den sahih olarak gelen hadisten delili
1	**Kibir**	"Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez." Kibir hakkı tanımamak ve insanları küçük görmektir.
2	**Riya ve gösteriş**	"Her kim yaptığı bir hayrı (şöhret kazanmak için) halka duyurursa, Allah onu rezil rüsvâ eder. Her kim de gösteriş için bir iyilik yaparsa kıyâmet günü Allah da onun gizli hallerini halka gösterir."
3	**Kötülük/çirkeflik**	"İnsanların en kötüsü, zararından korunmak için insanların bırakıp terk ettikleri kimsedir."
4	**Yalan**	"İnsanları güldürmek için yalan söyleyen kimseye yazıklar olsun, yazıklar olsun."
5	**Günahlar ve fitneler**	"Fitne (ve günahlar) kalbe hasır gibi dal dal döşenir. Artık onlar hangi kalbe nüfuz ederse o kalbde siyah bir leke hâsıl olur."
6	**Tecessüs**	"Kim hoşlanmadıkları veya ondan kaçtıkları halde bir topluluğun konuşmasına kulak verirse kıyâmet günü onun kulağına kurşun akıtılır."
7	**Resim yapmak**	"Kıyâmet günü insanların en çok azap çekecek olanları ressamlardır." "İçinde köpek ve resim olan eve melek girmez."
8	**Laf taşımak**	"Laf taşıyarak insanları birbirine düşüren cennete giremez."
9	**Gıybet**	"Gıybet nedir biliyor musunuz?" Allah ve Rasûlü bilir dediler. "Kardeşini hoşlanmadığı bir şeyle anmandır" buyurdu. Söylediğim şey o kardeşimde var ise yine gıybet olur mu? denildi. Anlattıkların onda varsa gıybet etmiş olursun, anlattıkların onda yoksa ona iftira etmiş olursun."
10	**Lanet etmek**	"Bir mümini lanetlemek onu öldürmek gibidir." "Lanetleyenler, kıyâmet günü şefaatçi ve şahit olamazlar."

11	**Ailesinin sırrını açıklamak**	“Kıyâmet günü Allah katında en kötü konumda olacak insanlardan birisi, karıkoca beraberce haşır neşir olduktan sonra eşinin sırrını başkalarına yayan adamdır.”
12	**Kadının parfümle dışarı çıkması**	“Her göz (yabancı kadına baktığında) zina eder. Bir kadın da güzel kokular sürünerek bir meclise uğrarsa o da öyledir, yani zina etmiştir.”
13	**Bir müslümanı tekfir etmek**	Bir kimse kardeşine: Ey kâfir derse bu söze ikisinden birisi layık olur. Eğer dediği gibi ise mesele yok. Aksi takdirde bu söz ona mutlaka geri döner.”
14	**Başka birini babam diye iddia eden**	“Kim bilerek babasından başkasının babası olduğunu iddia ederse cen-et ona haram olur.” “Kim babasının babalığını reddederse kâfir olur.”
15	**Müslümanı korkutmak**	“Müslümanın müslümanı korkutması helal değildir.” “Bir demir parçasıyla kardeşine işaret ederek korkutan kimseye onu bıra-kıncaya kadar melekler lanet eder.”
16	**Münafık ve fasığa seyid/sayın demek**	“Münafığa seyid (sayın veya efendi) diye hitap etmeyin. Eğer saygıdeğer biri değilse Rabbinizi kızdırmış olursunuz.”
17	**Kadınların kabir ziyareti**	“Allah teâlâ kabirleri ziyaret eden kadınlara lanet etti.” Ümmü Atiye şöyle dedi: Cenazenin peşinden gitmemiz biz kadınlara yasaklandı. Bu bize farz kılınmadı.”
18	**Kadının kocasına küsmesi**	“Bir adam eşini yatağına çağırır da kadın gelmeyi reddederse sabaha kadar melekler ona lanet eder.”
19	**Yönetilenleri aldatmak**	“Allah bir kulunu bir toplumun başına yönetici yapar da o kul onları aldatarak ölürse Allah ona cenneti haram kılar.”
20	**Bilgisizce fetva vermek**	“Kendisine bilgisizce fetva verilen kimsenin günahı fetva verenin üzerine olur.”
21	**Boşanma talebinde bulunan kadın**	“Haklı bir sebebi olmaksızın kocasından kendisini boşamasını isteyen kadına cennet kokusu haram olur.”
22	**Hayvanlara çıngırak takmak**	“Köpek veya çıngırak bulunan toplumlara melekler arkadaşlık yapmaz.” “Çıngırak şeytanların çalgısıdır.”
23	**Önemsemeyerek cumayı terk etmek**	“Önemsemeyerek üç defa Cuma namazını terk eden kimsenin kalbini Allah mühürler.” Yani mazeretsiz olarak terk eden demektir.
24	**Toprak gasp etmek**	“Kim haksız yere bir karış toprağı gasp ederse Allah kıyâmet gününde yedi kat yerin dibinden itibaren onu boynuna halka olarak geçirecektir."

25	**Allah'ı öfkelendiren söz**	"Bir kul Allah'ın öfkesine sebep olacak bir sözü önem vermeden söyleyiverir de Allah bu sebeple onu yetmiş yıl ceheneme yuvarlar."
26	**Allah'ı anmadan çok söz söylemek**	"Allah'ı anmaksızın çok söz söylemeyin. Çünkü Allah'ı anmaksızın söylenen çok söz kalbi katılaştırır."
27	**Peruk takan, peruk için saçını veren**	"Allah saçına saç ulatan ve saçını başkası saçına ulasın diye veren, dövme yapan ve yaptıran kimselere lanet etsin."
28	**Müslümanlar arasında küslük**	"Müminin mümin kardeşine üç günden fazla küsmesi helal değildir." "Mümin kardeşine bir sene küs duran kişi onun kanını dökmüş gibidir."
29	**Karşı cinse benzemek**	"Rasûlullah, erkeklere benzeyen kadınları ve kadınlara benzeyen erkekleri lanetlemiştir."
30	**Bağışından dönen**	"Bağışladığı şeyden cayan kimse kusmuğuna geri dönen köpek gibidir." "Bir kimsenin bir hediye verip de sonra ondan dönmesi helal değildir."
31	**Dünya için ilim öğrenmek**	"Allah rızası için değil de sadece dünyalık elde etmek için ilim öğrenen kimse kıyâmet günü cennet kokusunu asla bulamayacaktır."
32	**Harama bakmak**	"Âdemoğluna zinadan nasibi yazılmış olup mutlaka nasibine erişecektir. Gözlerin zinası bakmaktır; kulaklar dinleyerek zina ederler; dilin zinası konuşmaktır; elin zinası... Kalp ise, heves eder, temenni eder, cinsel organ ya tasdik eder ya da yalanlar."
33	**Yabancı kadınla baş başa kalmak**	"Sizden biriniz bir kadınla yalnız kalmasın, çünkü onların üçüncüsü şeytandır."
34	**Kadının velisi olmadan evlenmesi**	"Hangi kadın olursa olsun velisinin izni olmadan evlenirse nikâhı batıldır, nikâhı batıldır, nikâhı batıldır.
35	**Şiğar (Değiş tokuş evliliği)**	"Peygamber şiğarı yasakladı." Şiğar: Bir adamın, kızını başkasıyla, bu başkasının kızını kendisiyle mehirsiz olarak evlendirmesine mukabil evlendirmesidir.
36	**İnsanların ameldeki maksatları**	"Allah teâlâ şöyle buyurdu: Ben bana ortak koşanların ortak koştukları şeylere muhtaç değilim. Kim bir amel işlerken bana bir şeyi ortak koşarsa onu da şirkini de terk ederim."
37	**Kadının mahremsiz yolculuk yapması**	"Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir kadının yanında mahremi olmaksızın bir günlük mesafeye yolculuk yapması helal değildir."

38	**Ölünün arkasından dövünerek ağlamak**	“Kimin arkasından bağırıp çağırılarak yas tutulursa kıyâmet günü ona azap edilir.” “Allah teâlâ dövünerek yas tutana da, onu dinleyene de lanet etsin.”
39	**Namaz kılanları rahatsız etmek**	Kim soğan, sarımsak ve pırasa yediyse bizim mescidimize yaklaşmasın. Çünkü Âdemoğulları’nın rahatsız olduğu şeylerden melekler de rahatsız olurlar.”
40	**Allah’tan başkasıyla yemin etmek**	“Allah’tan başkasının adıyla yemin eden kimse kâfir veya müşrik olur.” “Kim yemin edecekse ya Allah’ın adıyla yemin etsin veya sussun.”
41	**Yalan yemin**	“Her kim yalan yere yemin ederek bir Müslümanın malını gasp ederse günahkârdır, Allah’ın gazabını kazanarak O’na kavuşur .”
42	**Ticarette yemin**	“Sakın bir şey satarken çok yemin etmeyin, çünkü bu sizin malınızı sattırabilir fakat sonra mahveder.” “Yemin, malı sattırır fakat sonunda bereketini giderir.”
43	**Kâfirlere benzemek**	“Bir topluma benzeyen, onlardandır.” “Bizden başkasına benzeyen bizden değildir.”
44	**Haset**	“Hasetten sakının. Çünkü haset, ateşin odunu veya otu yediği gibi iyilikleri yer bitirir.”
45	**Kabrin üstüne bina yapmak**	“Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* kabrin kireçle boyanmasını, üzerine oturulmasını ve üstüne bina yapılmasını yasakladı.”
46	**Vefasızlık ve hıyanet**	“Sözünde durmayan herkes için kıyâmet günü bir bayrak kaldırılacak ve “bu, filan kişinin vefasızlığının bir alametidir” denilecek.”
47	**Kabirler üzerine oturmak**	“Sizden birinizin kor ateşin üzerine oturması ve elbisesini yakıp cildine kadar ulaşması, onun için kabrin üzerine oturmasından daha hayırlıdır.”
48	**Ölüye yas tutmak**	“Allah’a ve âhiret gününe inanan bir kadının kocasından başka bir ölünün arkasından üç günden fazla yas tutması helal değildir.”
49	**Dilenme kapısını açan**	“Yemin ederek söyleyeceğim üç şey vardır ki bunları iyi muhafaza edin:… Dilenme kapısını açan kimseye Allah fakirlik kapısını açar.”
50	**Satışta müşteri kızıştırmak**	“Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şehirlinin köylüyü pazara gelmeden yolda karşılayarak malını almaya çalışmasından menetti ve almayacağınız malın fiyatını artırmak için müşteri rolü oynamayın ve bir kimse kardeşinin alacağı mal üzerinde araya girip pazarlığa tutuşmasın buyurdu.”

51	**Mescitte kayıp ilanı yaptırmak**	“Kaybettiği yitiğini mescitte ilan eden bir kimseyi duyan kişi şöyle desin: Allah sana onu geri göndermesin. Çünkü mescitler bunun için inşa edilmemiştir.”
52	**Namaz kılan kişinin önünden geçmek**	“Namaz kılan kişinin önünden geçen kimse bu yaptığının kendisi için ne kadar günah olduğunu bilseydi, kırk yıl geçmeyip beklemesi daha hayırlı olurdu.”
53	**İkindi namazını terk etmek**	“İkindi namazını terk eden kişinin amelleri boşa gider.”
54	**Namaz kılmamak**	“Bizimle onlar arasındaki belirleyici fark namazdır. Kim namazı terk ederse kâfir olur.” “ Kişi ile şirk arasında namaz vardır.”
55	**Sapıklığa çağıran**	“Her kim başkalarını sapıklığa davet ederse peşinden gidenlerin günahlarının aynısı kendisine de yazılır. Bununla beraber onların günahından hiçbir şey eksilmez.”
56	**İçim yasakları**	“Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* su kabının ağzından su içilmesini yasakladı.” “Ayakta su içilmesini yasakladı.”
57	**Altın veya gümüş kaptan su içmek**	“Altın veya gümüş kaplardan içmeyiniz. İpek ve dibace giymeyiniz. Çünkü bunlar dünyada onların, âhirette sizindir.”
58	**Sol elle içmek**	Sizden biriniz sol eliyle yemesin ve içmesin. Çünkü şeytan soluyla yer ve içer.
59	**Akraba ile ilişkiyi kesmek**	“Akraba ile ilişkisini kesen cennete giremez.”
60	**Peygamber’e salâvat getirmemek**	“Kendi yanında benim ismim anıldığı halde bana salâvat getirmeyen kimsenin burnu sürtülsün.” “Cimri, benim adımı duyduğu zaman salâvat getirmeyendir.”
61	**Böbürlenerek konuşmak**	“Kıyâmet günü bana en sevimsiz ve benden en uzak olanınız, böbürlenerek saçma sapan şeyler konuşan gevezelerdir.”
62	**Köpek taşımak**	“Kim av veya koyun köpeğinden başka köpek bulundurursa her gün iki kırat sevabı eksilir.”
63	**Hayvanlara eziyet etmek**	“Bir kediyi ölünceye kadar hapseden bir kadın cehenneme girdi.” “İçinde ruh taşıyan hiçbir şeyi hedef olarak kullanmayın”

64	**Riba/Faiz**	“Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* faizi yiyene ve yedirene lanet etti.” “Bir kimsenin bilerek yediği bir dirhem faiz otuz altı defa zina etmekten daha şiddetlidir.”
65	**İçki içen**	“Şu beş şeyi yapan kişi cennete giremez: İçki tiryakisi, büyüye inanan, akraba ile bağları koparan, kâhinlik yapan ve yaptığı iyiliği başa kakan.”
66	**Allah dostlarına düşmanlık etmek**	“Allah teâlâ şöyle buyurdu: Benim dostlarıma düşmanlık eden kimse bilsin ki ben onunla savaş halindeyim.”
67	**İslam ülkesinde dokunulmazlığı olanları öldürmek**	“İslam beldesinde dokunulmazlığı olan anlaşmalı bir yabancıyı haksız yere öldüren kimse cennetin kokusunu koklayamaz. Halbuki cennetin kokusu yüz yıllık mesafeden hissedilir.”
68	**Varisi mirastan mahrum bırakmak**	“Varisini mirastan mahrum eden kimseyi Allah teâlâ kıyâmet günü cennete varis olmaktan mahrum eder.”
69	**Niyet ve düşüncesi hep dünya olan**	“Her kimin bütün kaygısı ve düşüncesi dünya olursa Allah onun fakirliğini gözünün önünde kılar ve iki yakası bir araya gelmez zaten kendisine takdir edilenden fazlasını da elde edemez.”

Ebediyet Yolculuğu

Seni cennete veya cehenneme götürecek yol haritası

"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve herkes yarın için önc-den ne göndermiş olduğuna baksın." *(Haşr:18)*

Kabir

Ahiret menzillerinin ilkidir. Kâfirler ve münafıklar için bir ateş çukuru, müminler için bir cennet bahçesidir. Birtakım günahları işleyenlerin kabir azabı çekecekleri bildirilmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır: İdrardan temizlenmemek ve sakınmamak, laf taşımak, ganimete hıyanet etmek, yalan söylemek, uyuyarak namazı geçirmek, Kuran'ı terk etmek, zina etmek, livata, faiz, borcu reddetmek vs. Birtakım amellerin de kişiyi kabir azabından koruyacağı bildirilmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır: Allah için yapılan salih amel, kabir azabından Allah'a sığınmak, Mülk sûresini okumak ve diğerleri. Şehit, Allah yolunda nöbet tutan mücahit, Cuma günü vefat eden ve karın ağrısından ölen kimselerin de kabir azabından korunacakları haber verilmektedir.

Sûr'un Üfürülüşü

İsrafil'in ağzında tuttuğu büyük bir boru olup onu üfürmek için kendisine emredilecek zamanı beklemektedir. **Korku ve dehşet sûru:** Allah teâlâ bunun hakkında şöyle buyurmaktadır: ***"Sûra üfürüldüğü gün –Allah'ın diledikleri müstesna göklerde ve yerde bulunanlar hep dehşete kapılırlar."*** *(Neml:87).* Bu sûr ile birlikte her şey helâk olur. Kırk gün sonra **yeniden diriliş sûru** üfürülür. Bunun hakkında Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Sonra ona bir daha üflenir, bir de bakmışsın onlar kalkmış bekliyorlar."*** *(Zümer:68).*

Yeniden Diriliş

Sonra Allah bir yağmur gönderir ve cesetler yerden bitiverir. (Kuyruk sokumu

kemiğinden). İnsanlar yalın ayak ve çıplak bir halde yeni bir yaratılışla yaratılırlar ve bir daha ölmezler. Melekleri ve cinleri görürler. İşledikleri fiillere göre yeniden diriltilirler.

Haşir

Allah teâlâ insanları elli bin senelik büyük bir günde hesaba çekmek için toplar. Onlar korku içinde sanki sarhoş gibi bir halde olurlar. Dünyadaki günleri onlara sanki bir saat gibi gelr. Güneş bir mil yaklaşır. Amellerinin durumuna göre terlerinin içinde boğulurlar. Zayıflarla büyüklük taslayanlar birbirleriyle tartışırlar. Kâfir, arkadaşı, şeytanı ve kendi organları ile tartışır. Birbirlerine lanet ederler. Zalim ellerini ısırır. Cehennem yetmiş bin dizginle çekilir. Her bir dizgini yetmiş bin melek çeker. Kâfir cehennemi görünce canına kıymak veya toprak olmak ister. Günahkârlardan mesela zekât vermeyenin malı ateşten plakalar haline getirilir ve onunla dağlanır. Büyüklük taslayanlar karıncalar gibi (küçücük bir halde) haşrolunurlar. Zalim, sahtekâr ve gaspçılar teşhir edilip rezil edilirler. Hırsız çaldığı şeylerle birlikte getirilir. Gizli şeyler açığa çıkartılır. Müttekiler/Allahtan korkan ve sorumluluklarının gereğini yerine getirenlere gelince, onlar korku ve dehşete kapılmazlar. Bilakis bir öğle namazı gibi geçip giderler.

Şefaat

Şefaati uzma (en büyük şefaat), bizim Peygamberimize aittir. Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* mahşer günü bütün insanları bela ve sıkıntılarının kaldırılması ve bir an önce hesaplarının görülmesi için şefaatte bulunacaktır. Peygamber ve peygamber olmayana verilen genel şefaat: Müminlerin cehennemden çıkarılması ve derecelerinin yükseltilmesi gibi.

Hesap

İnsanlar sırayla Rablerine arzedilirler. Allah teâlâ onlara dünyada iken yapıp ettiklerini gösterir ve bunlarla ilgili sorgulama yapar. Ömürlerini ve gençliklerini nasıl geçirdiklerini, mallarını nasıl kazanıp nasıl harcadıklarını, bildikleriyle amel edip etmediklerini, verdikleri sözleri, kendilerine verilen nimetleri, gözü, kulağı ve kalbi sorar. Kâfirler ve münafıklar kınanmaları ve aleyhlerine delil olması için herkesin gözünün önünde hesaba çekilirler. İnsanlar, yeryüzü, günler, geceler, mal, melekler ve organlar onların aleyhinde şahitlik ederler. Neticede suçlulukları ispatlanır ve suçlarını kabul ederler. Allah teâlâ mümini herkesin huzurunda değil yalnız olarak hesaba çeker ve işlediği günahları ona itiraf ettirdikten sonra şöyle der: (Senin günahlarını dünyada iken gizledim. Bu gün de senin için bunları affedi-

yorum.) İlk hesaba çekilecek olanlar Muhammed ümmetidir. Amellerden hesabı ilk sorulacak olan amel namaz, ilk verilecek hüküm ise cinayet suçlarının hükmüdür.

Sahifelerin Uçuşması

Sonra sahifeler uçuşur, insanlar amellerinin kayıtlı olduğu kitaplarını alırlar. ***"Bu kitap küçük büyük hiçbir şey bırakmadan sayıp döker."*** *(Kehf:49).* Mümin kitabını sağ eliyle, kâfir ve münafık ise sol eliyle ve arkasından alır.

Mizan(Terazi)

Sonra insanlar yaptıklarının karşılığını görmeleri için, gerçek, hassas ve iki kefeli bir terazi ile amelleri tartılır. Dine uygun ve Allah rızası için yapılan ameller bu terazinin ağır çekmesine sebep olur.

Kelime-i tevhid (Lâ ilâhe illallah), güzel ahlak ve "elhamdulillah", "subhanallahi ve bi hamdihi subhanallahil azim" gibi zikirler mizanda ağır basacak amellerdendir. İnsanların iyilikleri ve kötülükleri birlikte tartılarak haklarında gerekli hüküm verilir.

Havz

Sonra müminler havzın başına gönderilirler. Havzdan içen kimse ebediyen susuzluk çekmez. Her peygamberin bir havzı vardır. Bunların en büyüğü Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*'in havzıdır. Suyu sütten beyaz, baldan tatlı ve miskten de güzel kokuludur. Yıldızların sayısınca altın ve gümüşten kapları vardır. Uzunluğu Ürdün'deki Eyle'den Aden'e kadardır. Suyu Kevser ırmağından gelir.

Müminlerin İmtihanı

Mahşerin son günü kâfirler taptıkları ilahların/putlarının peşine takılırlar. Putları onları yayan veya yüzüstü bir vaziyette koyun sürüleri gibi cehenneme ulaştırır. Mahşer yerinde müminler ve münafıklardan başka kimse kalmaz. Allah teâlâ onların yanına gelir ve neyi bekliyorsunuz diye sorar. Rabbimizi bekliyoruz derler. Allah teâlâ sâk'ını (baldırını) açtığı zaman onu sâkından tanırlar ve münafıklar hariç secdeye kapanırlar.

Allah Teala şöyle buyurur: ***"O gün baldır açılır ve secdeye çağırılırlar, fakat secde etmeye güçleri yetmez."*** *(Kalem:42)*

Sonra O'nu izlerler. Sırat köprüsünü kurar. Müminlere bir nur verir, kâfirlerin nurunu söndürür.

Sırat

Müminlerin geçmesi için cehennemin üzerine uzatılmış bir köprüdür. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onu kaygan, çengelli ve üzerinde Sa'dan dikenleri gibi dikenler bulunan, kıldan ince ve kılıçtan keskin bir köprü olarak tarif etmiştir. (Müslim rivayeti). Yanında müminlere amelleri ölçüsünde verilecek bir nur vardır. Onların en yükseğinin nuru dağlar gibidir. En alçağının nuru ise ayağının başparmağının ucunda bulunacaktır. Bu nur onların önünü aydınlatır, herkes amellerinin miktarına göre oradan hızlı veya yavaş geçer. Mümin göz açıp kapayıncaya kadar bir zaman içinde, yıldırım gibi, rüzgâr gibi, kuş gibi ve hızlı koşan yarış atları gibi süratle geçer.

"Kimisi sapasağlam geçer, kimisi yara bere içinde geçer, kimisi de cehenneme atılır." (Bunu Buhârî ve Müslim rivayet etti).

Münafıklara gelince, onların nuru yoktur. Onlar geri dönerler. Sonra müminlerle onların arasına bir sur çekilir. Sonra sıratı aşmak isterler, fakat cehenneme dökülürler.

Cehennem

Cehenneme kâfirler, sonra asi müminler, sonra münafıklar girerler. Her bin kişiden dokuz yüz doksan dokuzu oraya girer. Yedi kapısı vardır. Cehennemin ateşi dünya ateşinden yetmiş kat daha şiddetlidir. Kâfirlerin azabı daha çok hissetmeleri için bedenleri büyütülür, iki omuzlarının arası üç günlük mesafe uzunluğunda, dişleri Uhut dağı büyüklüğünde olur. Derileri sertleştirilir ve azabı tatmaları için değiştirilir. İçecekleri, midelerini parçalayan kaynar su, yiyecekleri zakkum, irin ve cerahattir. Onların en az azabı, ayaklarının altına konduğunda midelerini kaynatacak olan iki parça ateştir. Orada derileri yanar, pişer, kızarır, dökülür. Orada zincirler ve halkalar vardır. O kadar derindir ki, yeni doğan bir çocuk atılmış olsa, dibine ulaştığında yetmiş yaşına ulaşmış olur. Yakıtı kâfirler ve taşlardır. Sıcaklığı insanın iliklerine işleyen bir havası ve serinliği olmayan kapkara bulutları vardır. Elbiseleri ateştir. Her şeyi yer bitirir, hiçbir şey bırakmaz. Öfkeli ve uğultuludur. Derileri yakar, ateşi kemiğe ve kalbe ulaşır.

Köprü

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *"Müminler cehennemden kurtarılacaklar ve cennetle cehennem arasındaki bir köprüde tutulacaklar. Dünyada iken birbirlerine karşı yaptıkları haksızlıklardan dolayı aralarında hesaplaşacaklar. Nihayet günahlarından temizlendikten sonra cennete girecekler. Muhammed'in*

canını elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, onlardan her biri dünyadaki derecesiyle cennetteki mertebesine eriştirilir." Bunu Buhârî rivayet etti.

Cennet•

Müminlerin barınağıdır. Yapısı gümüş ve altından, sıvası miskten, taşları inci ve yakuttan, toprağı zağferandandır. Yedi kapısı vardır. Her birinin eni üç günlük mesafedir. Fakat çok kalabalıktır. Cennette yüz tane derece/mertebe vardır. Her bir derecenin arası yerle gök arası gibidir. Firdevs, bunların en yükseğidir. Cennetin ırmakları buradan çıkar. Tavanı Rahmanın arşıdır. Irmakları bal, süt, şarap ve sudur. Kanalları olmaksızın akarlar. Mümin onları dilediği yere akıtır. Meyveleri tükenmez, yakındır, kolayca koparılabilir. Orada inciden boş çadırlar vardır. Bu çadırların eni altmış mildir. Her köşesinde açık, genç ve sürmeli sakinleri vardır. Bunların gençlikleri gitmez, elbiseleri eskimez. İdrar, dışkı ve pislik yoktur. Tarakları altın, terleri misktir. Kadınları güzel, aynı yaşta ve eşlerine düşkün bakirelerdir. Cennete ilk olarak Muhammed ve diğer peygamberler girer. İsteyene istediğinin en az on katı verilir. Hizmetçileri saçılmış inci gibi ortalıkta dolaşan ölümsüz gençlerdir. Nimetlerinin en büyüğü, Allah'ı görmek, O'nun rızasına erişmek ve ebediliktir.

NOT: Bu yolculukta •**mümin**, •**münafık** ve •**kâfirin** uğrayacağı duraklar gösterilmiştir. Onlar bu duraklara sırayla uğradıktan sonra son menzillerine ulaşacaklardır.

Ebediyet Yolculuğu

Amelsiz ilim Allah, Rasûlü ve müminler tarafından kötülenmiştir.

Allah teâlâ şöyle buyurmaktadır: ***"Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?"*** *(Saf:2).*

Ebu Hureyre şöyle dedi: "Uygulanmayan ilim, Allah yolunda sarf edilmeyen hazine gibidir. Fudayl şöyle dedi: "Âlim ilmiyle amel edinceye kadar hâlâ cahildir."

Malik b. Dinar şöyle dedi: (Adam ilmi almıştır, tek bir harf bile yanlışı yoktur, fakat yaptıklarının hepsi yanlıştır.)

Ey Müslüman kardeşim ve bacım!

Allah sana bu faydalı kitabı okuma bahtiyarlığını nasip etti. Geriye senin bu okuduğun şeylerin meyvelerini devşirmen kaldı. Bu da onun içindekilerle amel etmendir.

❖Bu Kitapta Kur'an'ın bir bölümünü ve o bölümün tefsirini okudun. Bu ayetlerin mânâlarından öğrendiğin şeylerle amel etmeye çalış. Çünkü Peygamber'in ashabı ondan on ayeti okuyorlar, bu on ayetteki bilgileri ve amel edilecek hususları öğreninceye kadar diğer on ayeti almıyorlardı. Onlar şöyle dediler: "Biz ilm ve ameli öğrendik." Nitekim din de bunu emretmektedir. İbn Abbas: ***"Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler onu gereği gibi okurlar."*** *(Bakara:121)* ayetini "ona hakkıyla tâbi olurlar" diye tefsir etmiştir. Fudayl dedi ki: Kur'an sadece amel edilmek için indirildi. İnsanlar da onu amel etmek için okudular.

❖Bu kitapta Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in sünnetinden de bazı şeyleri okudun. Bunlara da hemen icabet et ve onlarla amel et. Çünkü bu ümmetin salih fertleri bir şeyi öğrenir öğrenmez onu tatbik etmek için birbirleriyle yarışa girerlerdi. Çünkü onlar Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in şu sözüne uyuyorlardı: *"Size bir şeyi emrettiğim zaman gücünüz yettikçe onu yapınız ve sizi bir şeyden men ettiğimde de ondan sakının." (Buhârî rivayet etti).*

Allah'ın şu ayetinde ifade edilen azabından da korkuyorlardı: ***"Onun emrine muhalefet edenler başlarına bir belanın gelmesinden veya elem dolu bir azaba uğramaktan sakınsınlar."*** *(Nur:63).* İşte bunun bazı örnekleri:

❍Müminlerin annesi Ümmü Habibe şu hadisi rivayet etti: *"Kim gündüz ve gece on iki rekât namaz kılarsa bunlarla cennette kendisine bir ev inşa edilir."* Ümmü Habibe bu hadisi rivayet ettikten sonra dedi ki: Ben bu sözleri Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'den duyduktan sonra bunları hiç terk etmedim. (Bunu Müslim rivayet etti).

❍İbn Ömer şu hadisi rivayet etti: *“Vasiyet edilmesi gerekli bir şeyi olan bir Müslümanın vasiyetini yazmadan üç gece geçirmeye hakkı yoktur.”* İbn Ömer bunu rivâyet ettikten sonra şöyle der: Ben bu sözü Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’den duyduğumdan beri yanımda vasiyetim olmadığı halde tek gece geçirmedim. *(Bunu Müslim rivayet etti).*

❍İmam Ahmed şöyle dedi: Amel etmediğim hiçbir hadisi yazmadım. Hatta Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*’in hacamat yaptırdığına ve kendisine hacamat yapan Ebu Butayn’a bir dinar ücret verdiğine rastladım. Ben de hacamat yaptırıp kan aldırdığım zaman bana bu işi yapan adama bir dinar verdim.

❍İmam Buhârî şöyle dedi: Gıybetin haram olduğunu öğrendiğimden beri hiç kimsenin gıybetini yapmadım. Allah teâlâ’nın beni herhangi birinin gıybetinden dolayı hesaba çekmeyeceğini umuyorum.

❍Hadiste şöyle geçti: *“Kim her namazın arkasından Ayetel kürsiyi okursa onun cennete girmesini ölümden başka hiçbir şey engelleyemez.”* (es-Sünenü’l-Kübra). İbnu’l-Kayyim dedi ki: Bana ulaşan bilgiye göre Şeyhulislam İbn Teymiyye şöyle dedi: Unutmak ve benzeri sebepler dışında, bunu hiçbir namazın arkasında terk etmedim.

❖İlim ve amelden sonra Allah’ın sana verdiği bu nimete başkalarını da davet etmen, kendini ecir ve sevaptan, başkasını da hayır ve iyilikten mahrum etmemen gerekir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *“Bir iyiliğe delalet edip vesile olan kimse o iyiliği yapmış gibidir.”* *Bunu Müslim rivayet etti.* O şöyle buyurdu: *“Sizin en hayırlınız Kur’an’ı öğrenen ve öğretendir.”* *Bunu Buhârî rivayet etti.* Yine Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *“Benden bir ayet de duysanız onu başkalarına ulaştırınız.”* İyiliği ne kadar çok yayarsanız sevabınız o kadar artar, dünya ve ahirette hasenatınız devam eder. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: *“İnsan öldüğü zaman ameli kesilir. Ancak şu üç şeyden dolayı ameli kesilmez: Sadakayı cariye(faydası devam eden iyilikler), yararlı bir ilim veya kendisi için dua eden bir evlat.”*

Aydınlatıcı bir uyarı:

Her gün on yedi defadan fazla Fatiha sûresini okuyor ve orada “kendilerine gazap edilenlerden ve sapıklığa düşenlerden” olmamak için Allah’a sığınıyoruz, sonra da fiillerimizde onlara benziyoruz: Bilmeden amel etmek için öğrenmeyi terk ediyoruz ve sapıtan Hıristiyanlara benziyoruz veya biliyoruz, amel etmiyoruz, gazaba uğrayan Yahudilere benziyoruz!

Allah’ın bizi ve seni faydalı ilimle ve salih amelle rızıklandırmasını dileriz.

En iyi bilen, Allah ve Rasûlüdür. Allah’ın salât ve selamı efendimiz ve sevgilimiz Muhammed’e, onun ailesine ve bütün arkadaşlarına olsun.

Abdest Nasıl Alınır

Temiz olmayan su ile abdest almak caiz değildir. Temiz su aslı üzere kalan veya rengi veya kokusu veya tadı temiz bir şeyle değişen sudur. Mesela uzun süre bekleyen su bu üç özelliğinden birisini kaybetse bile temizdir, abdest alınabilir.

- Sıcak veya soğuk su ile abdest almak, abdest esnasında konuşmak mekruhtur.
- Az miktardaki su sadece pisliğin karışmasıyla necis/pis olur. Çok miktardaki su ise (ki yaklaşık 210 litrelik suya çok su denilir) renginin veya kokusunun veya tadının değişmesiyle necis olur.

1 Abdeste besmele ile başlanır. Her abdestte elleri yıkamak müstehaptır. Uykudan kalkan kimsenin ellerini üç defa yıkaması müekked sünnettir.

- Besmeleyi unutursa abdesti sahih olur. Abdest esnasında aklına gelirse, o esnada besmeleyi çeker, yeniden abdeste başlamasına gerek yoktur.
- Bütün abdest organlarını üç defadan fazla yıkaması mekruhtur.

2 Sonra ağıza bir kere su verilir. Ağıza su verirken suyu ağızda iyice çalkalamak ve suyu ağzın içinde dolaştırmak gerekir. Bunu üç defa yapmak müstehaptır.

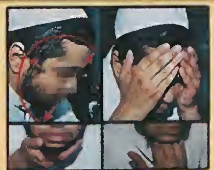
- Ağıza su verme işi ancak bu tarif edildiği şekilde yapılmalıdır.
- Ağıza su verdikten sunra suyu yutmak mekruh değildir.
- Ağıza su verme esnasında dişleri misvakla(veya fırça ile) temizlemek müstehaptır.
- Ağıza ve buruna su verme işini bir avuca alınan su ile yapmak müstehaptır. Bir avuca alınan suyun bir kısmı ağza, kalan kısmı buruna kullanılır.

3 Sonra buruna bir defa su verilir. Bu suyun buruna nefesle çekilip genize ulaştırılması gerekir. Bu işin üç defa yapılması müstehaptır.

- Buruna su verme işi ancak bu şekilde yapılmalıdır.
- Buruna su verirken sağ elin, sümkürürken sol elin kullanılması müstehaptır.
- Oruçlu olmayan kimsenin ağıza ve buruna su verirken mübalağa yapması müstehaptır.

4 Sonra yüz yıkanır. Yüz, en olarak kulaktan kulağa, boy olarak da saç kıllarının bitiminden genellikle çeneye kadar olan kısımdır.

- Sakal seyrek olduğu zaman suyu parmaklarla aralarına ulaştırmal vaciptir. Sık olduğu zaman bunu yapmak müstehap olur.
- Yüzü yıkamak yerine meshetmek yeterli değildir.
- Ağıza ve buruna su verme işini yüzü yıkamadan önce yapmak müstehaptır.
- Yüzü yıkarken gözlerin içini yıkamak mekruhtur.
- Yüzü yıkarken israfa kaçmaksızın fazla su kullanmakmüstehaptı

5 Sonra parmak uçlarından itibaren dirseklerle birlikte eller yıkanır.

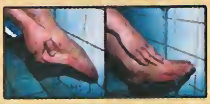
- Yıkarken önce sağı sonra solu yıkamak ve iyice ovalamak müstehaptır.
- Abdeste başlarken elleri yıkamak müstehaptır. Burada vaciptir/farzdır.
- Parmaklarının arasını hilallemek müstehaptır. (Hilallemek, parmakları birbirine geçirerek ileri geri hareket ettirmek demektir

6 Sonra önden başlayarak ense köküne kadar başın tamamının görünen kısmı meshedilir. Sonra eller tekrar başın ön kısmına getirilir. Yüz sınırından ense köküne kadar başın meshedilmedik bir yeri bırakılmaz. Sonra işaret parmaklarının uçları kulak içlerine dâhil edilerek başparmaklarla kulakların arkaları meshedilir. Kulaklarını istediği şekilde meshedebilir.

- Saç örüsünü meshetmek gerekli değildir.
- Saç bulunmadığı zaman başın derisi meshedilir.
- Saçla kulak arasındaki beyaz kısmın da meshedilmesi gerkir. Çünkü burası başa dâhildir.
- Başı bir defadan fazla meshetmek mekruhtur.
- Meshetmek yerine başı yıkamak mekruhtur. Meshetmek yeterlidi

7 Sonra topuklarla birlikte ayaklar yıkanır.

- Sağ ayağın sol ayaktan önce yıkanması ve ovalanması müstehaptır.
- Parmakların arasının hilalenmesi müstehaptır.

Abdest azalarını yıkarken tertibe riayet etmek şarttır. Önce ağız ve buruna su verilir, yüz yıkanır, sonra eller yıkanır. Sonra baş meshedilir. Sonra ayaklar yıkanır. Abdest azalarını önceki kurumadan diğerine başlamak suretiyle ara vermeden arka arkaya yıkamak şarttır.

- Abdestten sonra azaları kurutmak mübahtır, terki daha faziletlidi Azalardan suyu silkelemek mekruhtur.
- Bütün azalarını bir defada yıkamakla abdest sahih olmaz. Mesela abdeste niyet ederek göle dalmak abdest yerine geçmez Abdestten sonra "Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet eder O tektir, ortağı yoktur. Ve Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ederim" demek ve iki rekât namaz kılmak sünne

Sonra tekbir getirerek başını kaldırır ve oturur. İki secde arasında oturmanın sahih iki şekli vardır: 1- Sol ayağını yatırıp üzerine oturması, sağ ayağını dikmesi ve bu ayağın

❖ Bu iki şeklin dışında şekil (6)'daki gibi başka şekillerde oturmak mekruhtur. Çünkü başka türlü oturuşlar hakkında bize bir delil ulaşmamıştır.

Namazın vacipleri: Kasten terk etmekle namaz bozulur, yanılarak terk edildiğinde sehiv secdesi yapılır

Namazın sünnetleri: Terkiyle namaz bozulmaz

Namaz Nasıl Kılınır

Namaz kılmak isteyen kişi namaza kalktığı zaman Allah-u ekber diye tekbir alarak başlar. İmam, arkasında duran cemaatin işitmesi için bu tekbiri ve diğer tekbirleri sesli olarak söyler. Cemaat ise tekbirleri sessiz olarak söylerler. Tekbir esnasında parmaklarını kapatarak ellerini omuzları hizasına kadar kaldırır. Cemaat, imamın tekbiri tamamlamasından sonra tekbir alır.

- Namaz kılan kişinin başlama tekbirini ayakta tamamlaması gerekir. Ayakta durmaktan aciz olan hariç, eğilerek veya oturarak tekbir alan kimsenin namazı sahih olmaz.
- Namaz kılan kişinin kendisi için önüne bir sütre koyması ve ona yaklaşması müstehaptır. İmamın sütresi cemaatin de sütresi yerine geçer.
- Niyet mahalli kalptir. Niyeti açıktan söylemeye gerek yoktur.
- Tekbir için eller kaldırılırken ne mübalağa edilir ne de ihmal gösterilir. (Şekil:1)
- Okunarak eda edilen rükün ve vaciplerin sessiz kılınan namazlarda bile, kendisine işittirecek kadar sesli olması gerekir. Sessiz kılınan namazların asgari ölçüsü kendisine işittirmesidir.
- Sağa sola bakması, yukarıya bakmaı, gözlerini kapaması, ellerini göğsünün üstüne ve böğrüne bağlaması veya ihtiyaç olmaksızın tek ayaküstünde durması veya iki ayağı birbirine yapıştırması ya da fazlaca açması mekruhtur. (Şekil:2)

Sağ eliyle sol elini veya sol bileğini kavrar ve göğsünün altına koyar. Secde mahalline doğru bakar. Sonra sünnette geçen bazı duaları okumaya başlar. Sonra euzü besmele çeker. Bütün bunları içinden okur. **Sonra Fatiha'yı okur.** Sonra Kur'an'dan kolayına gideni okur. İmam, sabah namazında ve akşamla yatsının ilk iki rekâtında kıraati sesli olarak yapar, bunun dışındaki yerlerde sessiz olarak okur.

- Bir rekâtta Fatiha'yı tekrar etmek mekruhtur. İlk iki rekâtta sadece Fatiha ile yetinmek mekruhtur.
- Sesli okunan rekâtlerde cemaatin(Fatiha ve zammı sure) okuması gerekmez. İmam onların yerine de okumuş sayılır. Fakat imamın sustuğu anlarda cemaatin Fatiha okuması müstehaptır.
- İki rekâtta aynı sureyi tekrarlamak, bir sureyi iki rekâte paylaştırmak, bir rekâtte birden fazla sure okumak, surenin sonundan veya ortasından okumaya başlamak ve başkalarını da okumanın caiz olduğuna inanmakla beraber devamlı aynı sureyi okumak mekruh değildir.
- Sureleri Mushaftaki tertibe göre okumak müstehaptır. Tertibi bozmak mekruhtur. Bir sure içindeki kelimeleri ve âyetleri altüst ederek okumak haramdır.

Sonra tekbir alır ve ellerini kaldırır, **rükûa varır.** Rükûda ellerini sanki tutuyormuş gibi dizlerinin üzerine kor. Parmaklarının arasını açar, sırtını uzatır, başını sırtının hizasında tutar.
Sonra "Subhane Rabbiyel Azim" der. Bunu bir defa söylemekle iktifa etmek mekruhtur. Tam olması için en az üç defa söylemelidir.

- (Allahu Ekber) lafzını rükûya varırken, (Semiallahu limen Hamideh) lafzını ise rükûdan kalkarken söylemesi gerekir. Daha önce veya daha sonra söylemesi sahih değildir. Çünkü başka yerlerin kendilerine ait işleri vardır.
- Rükûun yeterlilik ölçüsü, dizlerin sıkıca tutulmasıdır. Mübalağa ve kolaycılıktan sakınılmalıdır. (Şekil:3)
- Rükû ile birlikte rekâte erişilmiş olunur. Bu rekâte yetişmiş olabilmek için imam başını kaldırmadan önce rükûda iken onunla beraber olmak gerekir. Namaz kılmak isteyen kişi, imam başını rükûdan kaldırmışken mescide girdiği zaman onunla beraber girmesi, onu izlemesi ve (imam selam verdikten sonra) bu rekâti kaza etmesi gerekir.
- Rükûda ve secdelerde Kur'an okunması mekruhtur. Ancak dua etmek isteyen kimsenin Kur'an'da geçen Rabbena âtina fiddünya haseneten... duası gibi duaları okumasında bir sakınca yoktur.

Sonra "Semiallahu limen Hamideh" diyerek başını kaldırır. Bu esnada ellerini de kaldırır. Doğrulduğu zaman **(Rabbena ve Lekel Hamd** hamden tayyiben mübaraken fih, mil'essemavati ve mil'el ardı...) "Rabbimiz! Hamd sanadır. Çokça ve tertemiz hamd, gökler dolusu, yer dolusu ve sonra dilediğin şey dolusunca hamd sanadır." der.

- Namaz kılan kişi "Rabbena ve lekel Hamd"sözünü rükûdan tamamen doğrulduktan sonra söyler. Bundan önce söylemeye başlamaz. Çünkü bu sözün söyleneceği yer doğrulduktan sonrasıdır.
- Rükûdan ellerini kaldırdıktan sonra ellerini dilerse salar, dilerse sağ elini sol elinin üstüne kor.
- Peygamber'den sahih olarak gelen dört türlü hamd sözcüğü vardır: 1-Rabbena ve lekel Hamd, 2-Rabbena lekel Hamd, -Allahumme Rabbena ve lekel Hamd, 4-Allahumme Rabbena lekel Hamd. Her zaman aynısını söylemek yerine farklı farklı öylemek müstehaptır.

Sonra tekbir alarak secdeye kapanır. Pazularını yanlarından, karnını baldırlarından ve baldırlarını bacaklarından uzaklaştırır. Ellerini omuz hizasında yere koyar. Ayak ve el parmakları kıbleye yöneliktir. Sonra **"Subhane Rabbiyel A'la"** (Yüce Rabbimi tesbih ederim) der. Bunu üç defa söylemesi sünnettir. Secdede bu tesbihi söyledikten sonra hadislerde geçen bazı duaları ilave edebilir.

- Secde esnasında kolları yere yaymak mekruhtur. (Yırtıcı hayvanın yayışı) (Şekil:5)
- Yanındakini rahatsız etmemek şartıyla pazuları yanlardan uzak tutmak müstehaptır. Secde uzarsa dirsekleriyle baldırlarına dayanabilir.
- Secdenin şu yedi aza üzerinden yapılması gerekir: Ayak parmakları, dizler, avuçlar, alın ve burun. Bu azalardan bazılarını secdeye kasten dâhil etmemek namazı iptal eder.
- Secdede ayakların birleştirilmesi de sünnettir.

Sonra tekbir getirerek başını kaldırır ve oturur. İki secde arasında oturmanın sahih iki şekli vardır: 1- Sol ayağını yatırıp üzerine oturması, sağ ayağını dikmesi ve bu ayağın parmaklarını kıbleye doğru bükmesi, 2- Veya her iki ayağın parmaklarını kıbleye doğru dikerek topuklarının üstüne oturmasıdır. İki secde arasında bu şekillerden birisi ile oturduktan sonra üç defa: **“Rabbiğfirli” (Rabbim beni bağışla)** der. Buna şu duayı da ilave edebilir: “Bana merhamet et, bana yardım et, beni yücelt, bana rızık ver, bana hidayet et, bana afiyet ver ve beni affet.” Sonra birincisi gibi ikinci secdeyi yapar, **sonra tekbir alarak** başını kaldırır, sonra ayaklarının ucuna basarak ayağa kalkar **ve birinci rekâtı kıldığı gibi ikinci rekâtı da kılar.**

- Bu iki şeklin dışında şekil (6)’daki gibi başka şekillerde oturmak mekruhtur. Çünkü başka türlü oturuşlar hakkında bize bir delil ulaşmamıştır.
- İkinci secdeyi tamamladıktan sonra diğer rekâta kalkacağı esnada istirahat oturuşu yapmak mübahtır. Bu da iki secde arasındaki oturuş gibidir ancak ondan kısadır ve hemen ayağa kalkar. İstirahat oturuşu için tekbir alır, ayağa kalkmak için başka tekbir almaz.
- Namaz kılan kişi ayağa kalkma işini tamamlamadan Fatiha okumaya başlayamaz. Çünkü Fatihanın mahalli kıyamdır. Ayağa kalkma işini tamamlamadan önce Fatihayı okumaya başlarsa, ayağa kalkma işini tamamladıktan sonra Fatihayı yeniden okur, yoksa namazı batıl olur.

İki rekâtı tamamladıktan sonra ayaklarını yayarak **teşehhüde oturur**. Sol elini sol baldırının, sağ elini sağ baldırının üstüne kor. Sağ elinin serçe ve yüzük parmaklarını yumar, orta parmağıyla başparmağını halka yapar, şehadet parmağıyla işaret eder ve **teşehhüdü okur:**
(Ettehıyyatü lillahi vessalevatü..) (Selamlar, dualar ve bütün güzel şeyler Allah’adır..)
Sonra tekbir alarak üçüncü ve dördüncü rekâtlara kalkar, bu esnada ellerini de kaldırır.
Bu rekâtları da aynı şekilde kılar, fakat kıraati sesli yapmaz ve sadece Fatiha suresini okur.

- Teşehhüde işaret parmağına doğru bakması müstehaptır.
- Teşehhütte işaret parmağını dikmesi ve hafifçe eğik bir konuma getirmesi müstehaptır.
- Bu teşehhüdü “Tahiyyat”ı tamamladıktan sonra uzatmamasımüstehaptır.

Sonra teverrük ederek son teşehhüd için oturur. Teverrükün sahih üç şekli vardır. Teverrük sadece iki teşehhüdü bulunan namazların son oturuşunda yapılır. Sonra teşehhüdü okur: (Ettehıyyatu lillahi vessalevatu..) Sonra Peygamber’e salâvat getirir ve şöyle der: (Allahumme salli ala muhammed’in ve ala âli Muhammed...) Sonra dilediği duayı okur.

- Teverük şekilleri: 1- Sol ayağını yatırıp onu sağ bacağının altından çıkarması ve sağ ayağını dikerek kalçasını yere koymasıdır. 2- Birinci şeklin aynısıdır, fakat bunda sağ ayağını da yayar. 3- Birinci şeklin aynısıdır fakat bunda sol ayağını baldırının ve bacağının altına koyar.
- *Burada sünnette geçen bazı duaları okuması müstehaptır. Bunlardan bazıları şunlardır: “Cehennem azabından, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden ve Mesih Deccal fitnesinden Allah’a sığınırım.” “Allah’ım! Ben nefsime çok zulmettim. Günahları ancak sen bağışlarsın. Beni katından bir mağfiretle bağışla. Bana merhamet et. Şüphesiz sen bağışlıyan ve merhamet edensin.” ❖ Otururken ihtiyaç olmaksızın ele dayanmak mekruhtur.

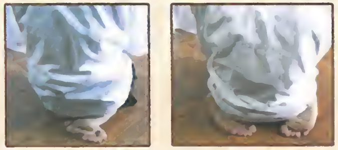
Sonra iki defa selam verir. Esselamu Aleykum ve Rahmetullah diyerek başını sağa çevirir. Sonra bunu başını sola çevirerek yapar. Selam verdikten sonra namaz kıldığı yerde otururken sünnette geçen duaları okur.

- Selamları verirken sağa ve sola dönmek ve önce sağa sonra sola selam vermek müstehaptır. Önce sola selam vermek mekruhtur.
- Selam verirken eli şekil:7’de görüldüğü gibi sağa sola hareket ettirmek veya yukarı kaldırıp sonra koymak mekruhtur.

Şekil 7

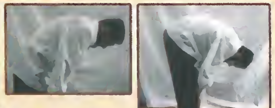
Şekil 6

Şekil 5

Şekil 4

Şekil 3

Şekil 2

Şekil 1